

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

564. plenárne zasadnutie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Interactio, 20. 10. 2021 – 21. 10. 2021

2022/C 105/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zosúladenie ambiciózných udržateľných a sociálnych cieľov s prostredím priaznivým pre mikropodniky a MSP (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	1
2022/C 105/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Reklama podporujúca modernú a zodpovednú spotrebu (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	6
2022/C 105/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Prepracovanie fiškálneho rámca EÚ pre udržateľnú obnovu a spravodlivú transformáciu (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	11
2022/C 105/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Sklárstvo v Európe na rázcestí: ako dosiahnuť ekologizáciu a energetickú efektívnosť odvetvia a súčasne zlepšiť konkurencieschopnosť a udržať kvalitné pracovné miesta (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	18
2022/C 105/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Európska stratégia v oblasti mobility a priemyselné hodnotové reťazce v EÚ: prístup založený na automobilovom ekosystéme (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	26
2022/C 105/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Spoločenský a ekologický vplyv ekosystému 5G (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	34
2022/C 105/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Obchod a udržateľný rozvoj novej generácie – preskúmanie 15-bodového akčného plánu (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	40
2022/C 105/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Smerom ku komplexnej stratégii udržateľného rozvoja vidieka a miest (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	49

2022/C 105/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Strategická autonómia, potravinová bezpečnosť a udržateľnosť [stanovisko z vlastnej iniciatívy]	56
---------------	---	----

III Prípravné akty

Európsky hospodársky a sociálny výbor

564. plenárne zasadnutie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Interactio, 20. 10. 2021 – 21. 10. 2021

2022/C 105/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznamenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Aktualizácia novej priemyselnej stratégie na rok 2020: Budovanie silnejšieho jednotného trhu pre obnovu Európy [COM(2021) 350 final]	63
2022/C 105/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznamenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o globálnom prístupe k výskumu a inováciám – Európska stratégia medzinárodnej spolupráce v meniacom sa svete [COM(2021) 252 final]	77
2022/C 105/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 910/2014, pokiaľ ide o stanovenie rámca pre európsku digitálnu identitu [COM(2021) 281 final – 2021/0136 (COD)]	81
2022/C 105/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zahraničných subvenciách narúšajúcich vnútorný trh [COM(2021) 223 final – 2021/0114 (COD)]	87
2022/C 105/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o spotrebiteľských úveroch [COM(2021) 347 final – 2021/0171 (COD)]	92
2022/C 105/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o všeobecnej bezpečnosti výrobkov, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1025/2012 a zrušuje smernica Rady 87/357/EHS a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/95/ES [COM(2021) 346 final – 2021/0170 (COD)]	99
2022/C 105/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Rady, ktorým sa dočasne pozastavujú všeobecné clá podľa Spoločného colného sadzovníka na dovoz určitých priemyselných výrobkov na Kanárske ostrovy [COM(2021) 392 final – 2021/0209 (CNS)]	105
2022/C 105/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru: Oznamenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru – Stratégia na dosiahnutie plne funkčného a odolného schengenského priestoru [COM(2021) 277 final] a Návrh nariadenia Rady o vytvorení a prevádzke hodnotiaceho a monitorovacieho mechanizmu na overenie uplatňovania schengenského <i>acquis</i> a zrušení nariadenia (EÚ) č. 1053/2013 [COM(2021) 278 final – 2021/0140 (CNS)]	108
2022/C 105/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznamenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027 – Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci v meniacom sa svete práce [COM(2021) 323 final]	114
2022/C 105/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh odporúčania Rady týkajúceho sa zmiešaného učenia v záujme vysokokvalitného a inkluzívneho primárneho a sekundárneho vzdelávania [COM(2021) 455 final]	128

2022/C 105/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zaistení rovnakých podmienok pre udržateľnú leteckú dopravu [COM(2021) 561 final – 2021/0205(COD)]	134
2022/C 105/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení smernica 2003/87/ES, pokiaľ ide o oznamovanie kompenzácie v súvislosti s globálnym trhovým opatrením pre prevádzkovateľov lietadiel so sídlom v Únii [COM(2021) 567 final – 2021/0204 (COD)]	140
2022/C 105/22	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Cesta k zdravej planéte pre všetkých – Akčný plán EÚ: Dosahovanie nulového znečistenia ovzdušia, vody a pôdy [COM(2021) 400 final]	143
2022/C 105/23	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o jednotných postupoch kontroly cestnej prepravy nebezpečného tovaru [COM(2021) 483 final – 2021/0275 (COD)]	148
2022/C 105/24	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1286/2014, pokiaľ ide o predĺženie prechodného mechanizmu pre správovské spoločnosti, investičné spoločnosti a osoby poskytujúce poradenstvo súvisiace s podielovými listami podnikov kolektívneho investovania do prevoditeľných cenných papierov (PKIPCP) a iných subjektov ako PKIPCP alebo predávajúce tieto podielové listy [COM(2021) 397 final – 2021/0215 (COD)]	149
2022/C 105/25	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2009/65/ES, pokiaľ ide o používanie dokumentov s kľúčovými informáciami správovskými spoločnosťami podnikov kolektívneho investovania do prevoditeľných cenných papierov (PKIPCP) [COM(2021) 399 final – 2021/0219 (COD)]	150
2022/C 105/26	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú ochranné a riadiace opatrenia na ochranu tuniaka južného [COM(2021) 424 final – 2021/0242 (COD)]	151
2022/C 105/27	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskej centrálnej banke, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke – Ročná stratégia udržateľného rastu na rok 2021 [COM(2020) 575 final] (doplňujúce stanovisko)	152
2022/C 105/28	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Odporúčanie na odporúčanie Rady o hospodárskej politike eurozóny [COM(2020) 746 final] (doplňujúce stanovisko)	158

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

564. PLENÁRNE ZASADNUTIE EURÓPSKEHO HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO VÝBORU –
INTERACTIO, 20. 10. 2021 – 21. 10. 2021Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zosúladenie ambiciózných
udržateľných a sociálnych cieľov s prostredím priaznivým pre mikropodniky a MSP

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2022/C 105/01)

Spravodajca: **Bruno CHOIX**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 3. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	30. 9. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	227/0/9

1. Závery a odporúčania

1.1. Mikropodniky a MSP tvoria 99,8 % európskych podnikov a zamestnávajú 82,4 milióna ľudí. Zohrávajú zásadnú úlohu pri hospodárskej obnove aj pri dosahovaní sociálnych a environmentálnych cieľov EÚ. Vďaka svojim základným črtám – ľudskému rozmeru a lokálnosti – si prirodzene osvojujú tieto výzvy a dosahujú v súvislosti s nimi dobré výsledky dokonca aj v krízovom období.

1.2. Mikropodniky a MSP preto potrebujú regulačné prostredie prispôbené ich osobitým vlastnostiam. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) vyzýva, aby sa skutočne uplatňovala iniciatíva „Small Business Act“, zásada „najsť na malých“ a stratégia pre MSP. Administratívna záťaž, najmä v súvislosti s transparentnosťou a informovaním, sa musí striktno obmedziť, lebo každá požiadavka niečo stojí.

1.3. EHSV podporuje snahu o lepšiu tvorbu práva a odporúča systematicky zapájať sociálnych partnerov, odvetvové združenia a obchodné komory do všetkých fáz legislatívneho procesu (príprava verejných konzultácií, posudzovanie vplyvu, pozmeňovacie návrhy). Žiada Komisiu, aby riadne zohľadňovala výsledky posúdení vplyvu. Zásada rovnováhy záťaže („One in, one out“) sa musí uplatňovať rýchlo, účinne a vyvážené, aby sa prijali ambiciózne environmentálne a sociálne právne predpisy. EHSV takisto navrhuje, aby sa posilnila koordinácia zástupcov MSP na vnútroštátnej aj na európskej úrovni.

1.4. EHSV žiada európske inštitúcie, aby systematicky skúmali alternatívy k povinnostiam v oblasti transparentnosti a informovania, keď sa s nimi spája príliš veľká záťaž.

1.5. Národné a regionálne iniciatívy sociálneho dialógu v mikropodnikoch, remeselnej výrobe a slobodných povolaniach pomáhajú pri riešení sociálnych otázok, dialógu medzi podnikateľmi a zamestnancami, ako aj pri predchádzaní konfliktom, a treba ich podporovať.

1.6. EHSV konštatuje, že potenciál odvetvových a profesijných združení a obchodných komôr sa musí lepšie využívať na šírenie sociálnych a environmentálnych inovácií a inovácií v oblasti riadenia, ako aj na podporu mikropodnikov a MSP. Odporúča Komisii a členským štátom, aby sa opierali o svoje odborné znalosti a sieť namiesto vytvárania nových zatažujúcich a obmedzujúcich ustanovení.

1.7. EHSV chce, aby sa zaručil prístup k celoživotnému vzdelávaniu pre podnikateľov od založenia alebo prevzatia podniku, aby si mohli osvojiť zručnosti potrebné pre dobré riadenie podniku, začlenenie sociálneho dialógu, ako aj pre zelenú transformáciu.

2. Kontext a všeobecné pripomienky

2.1. Mikropodniky a MSP sú pilierom európskeho hospodárstva a vďaka svojej prítomnosti na celom území aj kľúčovým aktérom pri podpore hospodársky zraniteľných miestnych komunít, pričom stimulujú odolnosť celého systému.

2.2. Obnova je jediným prostriedkom na zabránenie vyľudňovaniu, umožňuje zachovanie zamestnanosti a rozdelenie bohatstva o to viac, že je v Európe založená na cieľoch udržateľnosti.

2.3. Mikropodniky a MSP sa mobilizujú v prospech zeleného a digitálneho hospodárstva. Obehové hospodárstvo, udržateľný rozvoj a sociálny dialóg sú základnými zásadami fungovania mikropodnikov, remeselných podnikov a slobodných povolání. EHSV vyzýva európske inštitúcie, aby dôverovali ich schopnosti vyvíjať sa, podporovali ich úlohu hnacej sily dvojakej transformácie (cieľové programy financovania, technickej pomoci a inžinierstva a prispôbené politiky) a nebránili im v rozvoji.

2.4. EHSV konštatuje, že mnoho podnikov a orgánov verejnej správy zavádza inovácie, aby mikropodnikom a MSP pomohli začleniť do svojho hospodárskeho modelu obehové hospodárstvo (znižovanie množstva odpadu a nepredaných výrobkov, podpora opravovania, opätovného použitia a recyklovania) v súlade s cieľmi EÚ.

2.5. Napriek iniciatíve „*Small Business Act*“ z roku 2008 sa za posledných trinásť rokov ukázalo, že tvorcovia právnych predpisov namiesto prijímania textov, v ktorých by sa rešpektovali administratívne a finančné kapacity mikropodnikov a MSP, najčastejšie volia pravidlá zamerané na všetky podniky a potom ich prispôbujú tým najmenším, čo pre tieto podniky vytvára novú záťaž a negatívne ovplyvňuje ich konkurencieschopnosť a schopnosť inovovať a vytvárať pracovné miesta. Zohľadňovanie výsledkov testu MSP možno zdokonaľiť. Zvyšovanie počtu opatrení v oblasti transparentnosti a zverejňovania informácií by mohlo byť škodlivé. Napríklad v GDPR⁽¹⁾ sa zaviedli nejasné postupy, v dôsledku ktorých mikropodniky a MSP musia študovať príručky alebo sa obracať na externých odborníkov, čo vedie k výdavkom. V nariadení o strojových zariadeniach sa stanovujú podobné povinnosti, pričom sa požadujú postupy hodnotenia prostredníctvom certifikácie externými subjektmi. V smernici o praní špinavých peňazí⁽²⁾ sa pre všetky podniky zavádza povinnosť informovať o konečných užívateľov výhod, čo je vo viacerých členských štátoch spoplatnené.

2.6. Zo správy výboru pre kontrolu regulácie z roku 2020 vyplýva, že vplyv návrhov právnych predpisov na MSP sa dostatočne neposudzuje.

2.7. EHSV privítal stratégiu pre MSP, ktorú Komisia uverejnila v roku 2020. Podporuje uznesenie⁽³⁾ Parlamentu, podľa ktorého sa musia zaviesť dobré administratívne, regulačné a technické podmienky, aby sa mikropodnikom a MSP pomohlo zlepšiť ich výkonnosť, najmä v environmentálnej oblasti, a aby im v rozvoji nebránila nadmerná administratívna a regulačná záťaž.

(1) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov) (Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 1).

(2) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/843 z 30. mája 2018, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2015/849 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu a smernice 2009/138/ES a 2013/36/EÚ (Ú. v. EÚ L 156, 19.6.2018, s. 43).

(3) Uznesenie Európskeho parlamentu zo 16. decembra 2020 o novej stratégii pre európske MSP [2020/2131(INI)].

2.8. EHSV privítal oznámenie o lepšej tvorbe práva, v ktorom sa zdôrazňuje, že lepšie právne predpisy sú kľúčom k udržateľnému rozvoju. Lepšia tvorba práva sa nemôže zakladať len na hospodárskom raste, ale vyžaduje si rovnováhu medzi hospodárskym, udržateľným a sociálnym prístupom.

2.9. Napriek tomu viaceré legislatívne návrhy a diskusie naznačujú nové povinnosti týkajúce sa informovania pre mikropodniky a MSP (vykazovanie informácií o udržateľnosti podnikov⁽⁴⁾, transparentnosť odmeňovania⁽⁵⁾ a povinnosť náležitej starostlivosti). Tieto povinnosti sa môžu mikropodnikov a MSP dotknúť priamo alebo nepriamo, v dôsledku požiadaviek veľkých podnikov z hodnotového reťazca, a môžu predstavovať určité náklady, pričom tieto podniky nemajú ľudské a finančné zdroje na to, aby na ne mohli reagovať, čo ohrozuje ich činnosť, hospodársky model, a teda ich prežitie, najmä v období krízy.

2.10. Mikropodniky a MSP však dosahujú povzbudivé výsledky, dokonca lepšie ako vnútroštátne priemery, a to bez toho, aby ich obmedzovali povinnosti. EHSV žiada, aby sa v snahe lepšie reagovať nielen na potreby podnikateľov, ale aj ich početných zamestnancov, právne predpisy navrhovali pre 21 miliónov MSP a mikropodnikov, a nie pre 0,2 % najväčších podnikov s tým, že sa ich zásady následne uplatnia na ostatné podniky. Okrem toho by EHSV uvítal, aby sa systematicky navrhovali alternatívy k informovaniu.

3. Náklady a prínosy opatrení v oblasti informovania

3.1. Odhad Komisie, pokiaľ ide o administratívne náklady a zaťaženie, často nie je dostatočne transparentný a penalizuje MSP a mikropodniky. K tomu sa pridávajú nepriame účinky spojené s povinnosťami vyplývajúcimi z hodnotového reťazca, ktoré sa Komisii nedarí vyčíslieť. Ako sa uvádza v oznámení o lepšej právnej regulácii, pozmeňovacie návrhy, ktoré predkladá Európsky parlament a Rada, sú zriedka predmetom posúdení vplyvu a testov MSP. Napokon, s transpozíciou opatrení do vnútroštátneho práva sú niekedy spojené dodatočné náklady.

3.2. Keď chcú podnikatelia splniť tieto čoraz početnejšie povinnosti, musia to urobiť len sami a v čase, ktorý venujú svojej práci, alebo sa môžu obrátiť na externých odborníkov. Obe tieto metódy majú vplyv na fungovanie podniku a vedú k dodatočným nákladom. Tie sú pomerne vyššie v mikropodnikoch než vo veľkých podnikoch. Okrem toho EHSV upozorňuje na zvyšovanie počtu opatrení zameraných na informovanie, ktoré sa javia ako minimálne, ak sa berú samostatne, ale keď sa kumulujú, majú značný vplyv.

3.3. V oblastiach, kde informovanie nie je povinné, sa však dosahujú dobré výsledky: mnohé mikropodniky a MSP s podporou svojho profesijného združenia alebo obchodných komôr investujú do obehového hospodárstva, lebo ho považujú za prínos pre ich rozvoj a povesť⁽⁶⁾; ľudský rozmer mikropodnikov a MSP uľahčuje komunikáciu medzi zamestnávateľom a zamestnancami, čo vedie často k menšiemu rozdielom v odmeňovaní žien a mužov ako na celoštátnej úrovni⁽⁷⁾ atď. Krajiny, ktoré zaviedli prahové hodnoty pre MSP v súvislosti s určitými sociálnymi právnymi predpismi, zaznamenávajú nízky počet prípadov, keď sa muselo pristúpiť k opravným prostriedkom, čo preukazuje, že MSP môžu ísť príkladom bez toho, aby sa im ukladali zaťažujúce opatrenia. V súlade so stanoviskom EHSV⁽⁸⁾ by sa mala otvoriť otázka vymedzenia MSP.

3.4. Mikropodniky a MSP a medzi nimi podniky sociálneho hospodárstva sú plnohodnotnými aktérmi sociálneho hospodárstva, lebo ponúkajú miestne služby, pričom posilňujú sociálne väzby, vytvárajú pracovné miesta, ktoré nemožno premiestniť, a bohatstvo v oblastiach, kde chýba priemysel a určité verejné služby, a ponúkajú obchodné a pracovné príležitosti zraniteľným sociálnym skupinám. Viac ako polovica duálneho vzdelávania prebieha v mikropodnikoch a MSP, čo im umožňuje aktívne prispievať k zamestnanosti mladých ľudí. Ich hospodársky model a ľudský rozmer sú vhodné na zavádzanie umelej inteligencie, ktorá zostáva pod kontrolou človeka, dôraz sa kladie na kvalitu pracovného života a participatívne riadenie.

3.5. Pridávanie opatrení v oblasti informovania je často pokladané za nespravodlivé zaťaženie, ktoré má negatívny vplyv na ich činnosť. Podnikom pritom hrozí, že im bude zamietnutý prístup k verejným obstarávaniam alebo k financovaniu, bez toho, aby tieto opatrenia prinášali výrazný pokrok v politikách, ktoré často samy iniciovali. Toto kumulovanie pravidiel spôsobuje negatívne vnímanie Európy, ktorá je považovaná za príliš byrokratickú a odtrhnutú od situácie v teréne.

3.6. Okrem toho sa EHSV domnieva, že sociálne a environmentálne ciele možno dosiahnuť, len ak sa zameriame na príčiny nerovnováhy, a nie vytváraním čoraz väčšieho množstva obmedzujúcich požiadaviek.

⁽⁴⁾ Návrh smernice o vykazovaní informácií o udržateľnosti podnikov [2021/0104(COD)].

⁽⁵⁾ Návrh smernice, ktorou sa posilňuje uplatňovanie zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty prostredníctvom transparentnosti odmeňovania a mechanizmov presadzovania [2021/0050(COD)].

⁽⁶⁾ Príklad holandského remeselného podniku, ktorý zaviedol opatrenia obehového hospodárstva bez povinnosti v oblasti transparentnosti: <https://www.deb.nl/ondernemersverhalen/slagerij-van-koppen-dacht-na-over-duurzaamheid/>.

⁽⁷⁾ Štúdia *Les entreprises de proximité au féminin* (Ženy v miestnych podnikoch, marec 2019): https://u2p-france.fr/sites/default/files/etude_les_entreprises_de_proximite_au_feminin.pdf.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 15 a Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 1.

3.7. S cieľom podporiť prostredie priaznivé pre MSP sa musí venovať osobitná pozornosť demografickej zmene, ktorá výrazne znižuje dostupnosť kvalifikovaných pracovníkov, a tým aj produktivitu MSP. Odborné vzdelávanie a príprava, učňovská príprava a rozvoj zručností musia byť prioritou, a to aj v súvislosti so zelenými a digitálnymi zručnosťami.

4. Lepšia tvorba práva

4.1. Lepšia tvorba práva si vyžaduje primeranú rovnováhu medzi hospodárskym, udržateľným a sociálnym prístupom EHSV odporúča Komisii, aby sa pri posudzovaní vplyvu právnych predpisov viac opierala o sociálnych partnerov, odvetvové združenia a obchodné komory na európskej, národnej, regionálnej a miestnej úrovni.

4.2. S každým opatrením v oblasti transparentnosti sú spojené náklady. EHSV pripomína Komisii, že je potrebné, aby vykonávala iniciatívu „Small Business Act“ a zásadu „najskôr myslieť na malých“ v súlade so svojimi záväzkami. EHSV v nadväznosti na oznámenie o lepšej právnej regulácii požaduje, aby sa všetka nová priama alebo nepriama administratívna záťaž obmedzila len na to, čo je nevyhnutné.

4.3. EHSV vyzýva Komisiu, aby ho pri príprave konzultácií kontaktovala v záujme celenejšieho zohľadnenia osobitných vlastností MSP prostredníctvom nezaujatých otázok prispôbených každej forme podniku. Trvá na tom, že je potrebné uprednostňovať krátke konzultácie vo všetkých jazykoch EÚ, aby sa MSP uľahčila účasť.

4.4. EHSV žiada Komisiu, aby posilnila sieť a koordináciu zástupcov MSP na vnútroštátnej úrovni a pri ich komunikácii s Komisiou.

4.5. EHSV berie na vedomie zásadu rovnováhy záťaže, ktorú sa Komisia zaviazala uplatňovať. Znižovanie administratívnej záťaže sa musí preskúmať spolu so sociálnymi partnermi, aby pri jej zmiernení nedošlo k ohrozeniu plnenia strategických cieľov či zníženiu vysokých hospodárskych, sociálnych a environmentálnych noriem EÚ. EHSV preto žiada Komisiu, aby poskytla podrobné informácie týkajúce sa vykonávania a metodiky, na základe ktorých bude možné identifikovať zbytočnú záťaž. Zdá sa, že lehota na vykonanie tejto zásady nie je prispôbená pracovnému programu Komisie, v ktorom sa v nadchádzajúcich mesiacoch plánuje zverejnenie viacerých zásadných dokumentov. EHSV vyzýva Komisiu, aby rýchlo určila, ktorú administratívnu záťaž možno zrušiť. Okrem toho EHSV vyzýva Komisiu, aby po každom zrušení záťaže sledovala, či bola táto záťaž znížená vo vnútroštátnych právnych predpisoch, s cieľom zaručiť účinnosť zásady a rovnaké zaobchádzanie.

4.6. EHSV žiada, aby každý nový návrh, najmä keď vedie k priamym alebo nepriamym opatreniam v oblasti transparentnosti a informovania, podliehal skutočnému posúdeniu vplyvu. Všetky inštitúcie musia uplatňovať test MSP. Musí zahŕňať ekonomickú a právnu analýzu a jeho zdroje sa musia zverejniť. Musí sa uskutočniť v súvislosti s každou novou verziou dokumentu, v štádiu návrhu aj počas rokovaní. EHSV odporúča, aby sa pri každom posúdení vplyvu konzultovalo so sociálnymi partnermi, najmä s organizáciami zamestnávateľov, aby prispeli k analýze ustanovení o mikropodnikoch a MSP. Výsledky posúdení vplyvu musí Komisia riadne zohľadniť pri výbere najvhodnejšej politiky. EHSV v súlade s návrhmi z oznámenia o lepšej právnej regulácii žiada poslancov a Radu, aby zdokumentovali účinky svojich pozmeňovacích návrhov na mikropodniky a MSP.

4.7. Zo správy výboru pre kontrolu regulácie vyplýva, že počet návrhov obsahujúcich ustanovenia prispôbené MSP sa výrazne znížil (z 22 % v rokoch 2017 – 2019 na 15 % v roku 2020). EHSV žiada inštitúcie, aby pri prijímaní opatrení v oblasti transparentnosti stanovili prahové hodnoty s cieľom zmierniť zaťaženie mikropodnikov a MSP. EHSV žiada, aby sa urýchlilo spustenie jednotnej digitálnej brány naplánovanej na rok 2023.

5. Alternatívy k zverejňovaniu informácií

5.1. S cieľom predísť zovšeobecňovaniu postupov, ktoré by sa mohli považovať za penalizujúce, EHSV nabáda Komisiu, aby do každého návrhu začlenila alternatívy k povinnostiam v oblasti informovania pre mikropodniky a MSP.

5.2. V mnohých členských štátoch existujú osobitné poradné orgány, v rámci ktorých môžu sociálni partneri diskutovať o sociálnych a hospodárskych opatreniach a ich konkrétnej organizácii. Mnoho vnútroštátnych organizácií MSP je zastupiteľských. EHSV odporúča Komisii, aby sa viac opierala o združenia MSP, sociálnych partnerov, odvetvové združenia a obchodné komory na európskej, národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Vďaka svojim skúsenostiam, odborným znalostiam a aktívnej sieti sú v najlepšej pozícii, aby podporovali mikropodniky a MSP a rozvíjali nástroje zodpovedajúce sociálnym a environmentálnym cieľom. Je dôležité poskytnúť im finančné zdroje potrebné na rozvoj podporných opatrení.

5.3. EHSV konštatuje, že Komisia vyvinula určitý počet nástrojov, ktoré môžu byť pre mikropodniky a MSP užitočné, ale nedostanú sa až k príslušným cieľovým skupinám. EHSV odporúča posilniť mobilizáciu zástupcov MSP, aby sa tieto nástroje prispôbili potrebám mikropodnikov a MSP a uľahčilo sa oboznámenie s nimi a ich osvojenie.

5.4. EHSV odporúča, aby sa podporovali celoštátne a regionálne opatrenia, ktoré uľahčujú sociálny dialóg v rámci MSP, remeselnej výroby a slobodných povolání⁽⁹⁾ a aby sa na týchto opatreniach stavalo. Zamestnancom a zamestnávateľom sa tak poskytnú všetky informácie/rady o zákonných alebo zmluvných ustanoveniach, ktoré sa na nich vzťahujú, pričom sa prediskutujú a zužitkujú všetky názory na otázky špecifické pre podniky a ich zamestnancov a prispeje sa k predchádzaniu konfliktom prostredníctvom informácií a odporúčaní pre zamestnancov a zamestnávateľov.

5.5. EHSV nabáda členské štáty, aby podporovali odvetvové združenia pri poskytovaní odbornej prípravy, poradenstva a podpory pre mikropodniky a MSP v snahe reagovať na sociálne a environmentálne požiadavky. Tieto postupy sa musia uprednostniť pred záväznými ustanoveniami.

5.6. V súlade so stanoviskom EHSV z vlastnej iniciatívy s názvom *Zavedenie obehového verejného obstarávania*⁽¹⁰⁾ EHSV žiada orgány verejnej správy, aby podporovali mikropodniky a MSP pri pochopení udržateľnejšieho, najmä miestneho verejného obstarávania a aby dbali na dôsledné vyváženie kvalitatívnych a kvantitatívnych kritérií v špecifikáciách.

5.7. Odborná príprava musí byť podnikateľom riadiacim mikropodniky a MSP a ich zamestnancom dostupná počas celého života, a to aj pri zakladaní alebo preberaní podniku. S cieľom vybudovať základňu podnikateľov, ktorí založili podnik alebo prevzali existujúcu podnikateľskú činnosť, schopných čeliť sociálnym, environmentálnym a hospodárskym výzvam sa EHSV domnieva, že je zásadné navrhnuť a podporovať účasť na cykloch odbornej prípravy prispôbených novým zručnostiam.

5.8. EHSV navrhuje, aby sa na opatrenia na podporu znižovania uhlíkovej stopy v mikropodnikoch a MSP poskytla finančná pomoc tak, aby sa tým neobmedzil rozvoj podnikov ani nespôsobilá dodatočná záťaž.

5.9. EHSV odporúča podporovať iniciatívy v oblasti označovania podnikov, ktoré by bolo dobrovoľné, bezplatné a pod dohľadom tretej strany, aby sa postupu dodala dôveryhodnosť⁽¹¹⁾. Pritom treba zabezpečiť, aby tieto systémy nepredstavovali prekážku prístupu na trh, a zabrániť tomu, aby ich bolo príliš veľa, čo by mohlo byť pre spotrebiteľov mätúce.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽⁹⁾ Regionálne medziodvetvové spoločné výbory pre remeslá (CPRIA: <https://cpria.proximeo-france.fr/>) a regionálne spoločné výbory pre slobodné povolania (CPR-PL).

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 16.

⁽¹¹⁾ Príklad označenia *Répar'acteurs*: <https://www.artisanat.fr/reparacteurs#:~:text=Le%20label%20%C2%AB%20R%C3%A9par'acteurs%20%C2%BB,de%20la%20r%C3%A9duction%20des%20d%C3%A9chets.>

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Reklama podporujúca modernú a zodpovednú spotrebu**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2022/C 105/02)

Spravodajca: **Thierry LIBAERT**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 3. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	30. 9. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	132/0/5

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) zdôrazňuje, že je potrebné, aby Európska únia (EÚ) podporovala svoje odvetvie reklamy, ktoré tvrdo zasiahla kríza spôsobená pandemiou COVID-19. So zreteľom na prechod na digitálne technológie a konkurenciu veľkých technologických spoločností Google, Amazon, Facebook a Apple (GAFA) má reklama na hospodársku činnosť a zamestnanosť väčší pákový efekt než kedykoľvek predtým.

1.2. Požiadavka väčšieho rešpektu voči spotrebiteľom a výzvy zelenej transformácie a boja proti zmene klímy si vyžadujú komplexnú diskusiu, aby sa odvetvie reklamy stotožnilo predovšetkým s cieľmi Parížskej dohody.

1.3. EHSV žiada odvetvie reklamy, aby sa zaviazalo znížiť svoju uhlíkovú stopu, a v súlade s cieľmi EÚ tak dosiahlo v rámci svojich činností do roku 2050 uhlíkovú neutralitu a znížilo emisie skleníkových plynov o 55 % do roku 2030 s cieľom prispieť do roku 2050 ku kolektívnej uhlíkovej neutralite.

1.4. EHSV požaduje, aby každý subjekt v odvetví reklamy sa v závislosti od svojho odvetvia činnosti zaviazal zmenšiť svoj vplyv na životné prostredie. Možno to dosiahnuť znížením spotreby energie digitálnych reklamných obrazoviek a zvýšením ich recyklovateľnosti, prednostným používaním papiera z lesov obhospodarovaných udržateľným spôsobom (štítkov PEFC, PFC) a tlačových farieb, ktoré sú v súlade s normami nariadenia REACH a GreenGuard pre papierové plagáty a reklamné letáky, ako aj zmenšením technických, energetických a logistických vplyvov audiovizuálnych produkcií.

1.5. EHSV odporúča subjektom v odvetví reklamy, aby posilnili svoj *pro bono* príspevok k podpore environmentálne zodpovedných iniciatív tých aktérov, ktorí nemajú dostatočné finančné zdroje (MSP, startupy, družstvá atď.).

1.6. EHSV žiada subjekty v tomto odvetví, aby svojim členom poskytli odbornú prípravu o výzvach zelenej transformácie. Toto zvyšovanie informovanosti by sa malo vykonávať súbežne v rámci vysokoškolského vzdelávania zameraného na povolania v oblasti komunikácie.

1.7. EHSV odporúča, aby odvetvie reklamy iniciovalo úvahy o reklamných vzoroch a s nimi súvisiacich zobrazeniach. Pomôže to zaistiť, aby sa reklama namiesto toho, aby bola prekážkou, stala skutočnou hybnou silou zelenej transformácie a umožnila na faktických a presných základoch vyzdvihnúť výrobky prispievajúce k zmenšeniu vplyvov na životné prostredie.

1.8. EHSV požaduje, aby práca na posilnení regulácie reklamy na európskej úrovni v boji proti environmentálne klamlivej reklame a zavádzajúcim tvrdeniam o životnom prostredí pokračovala a smerovala k harmonizácii medzi štátmi EÚ.

1.9. EHSV si želá, aby sa popri aspektoch ekologickej transformácie venovala osobitná pozornosť reklame zameranej na mladých ľudí, najmä na sociálnych sieťach.

1.10. Domnieva sa, že nemôže existovať plne zodpovedná reklama, ak aktéri v oblasti reklamy v Európe neprevezmú zodpovednosť za dezinformácie. Európska komisia (EK) musí zintenzívniť svoje úsilie v boji proti speňažovaniu dezinformácií⁽¹⁾.

1.11. EHSV vyzýva odvetvie reklamy, aby zväčšilo svoju otvorenosť voči občianskej spoločnosti a častejšie vytváralo príležitosti na diskusiu s rôznymi skupinami verejnosti, čo mu umožní vyvíjať sa v súlade s novými spoločenskými očakávaniami.

2. Vymedzenie pojmov

2.1. Pojem reklama, ktorý sa používa v tomto texte, je vymedzením EÚ, ktorá ju označila za „každé predvedenie súvisiace s obchodom, živnosťou, remeslom alebo slobodným povoláním, ktorého cieľom je podpora odbytu tovaru alebo poskytnutie služieb“. Toto vymedzenie však nezahŕňa reklamu zameranú na cieľ inštitucionálnej povahy (zlepšenie dobrej povesti spoločnosti), ani reklamu verejných subjektov alebo združení.

2.2. Zodpovedná reklama je taká, ktorá vyzýva na zodpovednosť reklamy so zreteľom na veľké spoločenské a environmentálne výzvy, najmä potrebu bojovať proti narušeniu klímy.

3. Reklama ako hybná sila hospodárskej činnosti a zamestnanosti v Európe

3.1. Reklama úzko súvisí s rastom a zamestnanosťou. Tam, kde sú investície do reklamy vysoké, je rast vyšší než tam, kde sú investície nižšie⁽²⁾. V Európe by podľa štúdie Svetovej federácie inzerentov z roku 2017, ktorá sa týka roku 2016, 92 miliárd EUR vynaložených na reklamu v užšom zmysle vygenerovalo dodatočné bohatstvo 643 miliárd EUR⁽³⁾.

3.2. Podľa rôznych štúdií investícia jedného eura do reklamy prináša multiplikačný a dominový efekt o 5 až 7 ďalších bodov rastu. Pokiaľ ide o Belgicko, multiplikátor by bol 5 (2,2 miliardy EUR výdavkov na reklamu priniesli belgickému hospodárstvu 13 miliárd EUR)⁽⁴⁾.

3.3. Reklama urýchľuje šírenie nových výrobkov a služieb, niekedy inovácií, čo dokonale ilustruje životnosť zariadenia určitých výrobkov, ako sú nákupy počítačov alebo telefónov. Zrýchlené šírenie nových produktov vyvoláva otázky o jeho vplyvoch na životné prostredie.

3.4. Reklama podnecuje hospodárska súťaž. Bez reklamy by sme boli všetci v tej istej bankovej inštitúcii, ktorá by si stanovovala sadzby podľa vlastného uváženia. Služby jednotlivých bánk sú na celom svete skutočne veľmi podobné, pričom rozdiel spočíva takisto v reklame. Toto konštatovanie platí pre veľký počet odvetví (energetika, distribúcia atď.).

3.5. Reklama je zdrojom príjmov vo veľkom počte odvetví, počnúc médiami. V mnohých krajinách EÚ tak do značnej miery financuje tlačové médiá, rozhlas a televíziu. Navyše predstavuje nielen zdroj, ale aj závislosť, ktorá niekedy môže mať vplyv na obsah produkcie a spochybňovať redakčnú nezávislosť.

3.6. Reklama predstavuje v Európe obrat 140 miliárd EUR (v roku 2018) a 280 000 podnikov, často malých a stredných, ktoré čiastočne alebo úplne pracujú v oblasti obchodnej komunikácie a zamestnávajú 998 000 ľudí⁽⁵⁾.

3.7. Reklama má nepriamy vplyv na mnohé profesie súvisiace s jej činnosťou, napríklad v oblasti audiovizuálnej tvorby, umeleckej tvorby alebo fotografie. Z belgickej štúdie vyplynulo, že 87 000 ľudí sa domnievalo, že ich zamestnanie je financované z príjmov z reklamy, alebo sa zaoberalo výrobou reklamy prostredníctvom dodávateľských reťazcov.

(1) Usmernenie Európskej komisie k posilneniu Kódexu postupov proti šíreniu dezinformácií, 26. mája 2021. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_21_2585.

(2) Maximilien Nayaradou, *L'impact de la régulation de la publicité sur la croissance économique* (Vplyv regulácie reklamy na hospodársky rast), skrátaná verzia v dokumente s názvom *Publicité et croissance économique* (Reklama a hospodársky rast), Únia inzerentov, 2006. Práca obhájená na univerzite Paris Dauphine v roku 2004.

(3) World Federation of Advertising. *The value of advertising* (Hodnota reklamy), Deloitte, 2017.

(4) Belgická únia inzerentov, *L'impact de la publicité sur la croissance économique en Belgique* (Vplyv reklamy na hospodársky rast v Belgicku), 3. decembra 2015.

(5) Zdroj: Eurostat. *Štatistiky reklamy a prieskumu trhu*.

3.8. Ak okrem toho zahrnieme všetky komunikačné náklady spoločností, musíme pripočítať značné sumy, ktoré sa v EÚ prostredníctvom sponzorstva a partnerstiev každoročne vynakladajú na podporu zábavno-umeleckých, športových alebo kultúrnych činností.

4. Vplyv presahujúci hospodárske a sociálne aspekty

4.1. Vplyv na tlač sa považuje za vplyv, ktorý zabezpečuje väčšiu dostupnosť týchto médií. Bez reklamy by cena novín prudko stúpla a pri mnohých novinových tituloch by obmedzenie reklamy spôsobilo ich zánik.

4.2. Vďaka reklame sú takisto k dispozícii bezplatné novinové tituly, ktoré miliónom ľudí umožňujú čítať správy každý deň.

4.3. Je potrebné zdôrazniť umelecký a tvorivý aspekt. Je potrebné poznamenať, že veľmi veľký počet filmových režisérov, fotografov a karikaturistov začal svoju kariéru v reklame.

4.4. Začlenenie reklamy do určitých mestských scenérií z nich urobilo turistické miesta, ako napríklad Times Square v New Yorku alebo Piccadilly Circus v Londýne. Je to práve reklamná animácia, ktorá v meste zanecháva svoju stopu a dodáva jedinečný ráz určitým miestam. Tento vplyv reklamy na verejnom priestranstve môže byť samozrejme predmetom sporov.

4.5. Reklama prináša pozitívnu diskusiu o svete, o šťastí, potešení či kráse. Reklamná diskusia zasadená do aktuálneho diania ovplyvneného nepretržitými krízami sa podieľa na šírení optimistických a podnetných správ. Je to takisto reklama, ktorá nám poskytuje rady do života: „Neimituj, inovuj!“ (Hugo Boss), „Staraj sa o seba!“ (Garnier), „Nič nie je nemožné“ (Adidas). Reklama teda vo všeobecnosti prináša pozitívny pohľad na svet. Táto pozitívna vízia môže byť dôležitou hybnou silou ekologickej transformácie.

5. Model reklamy a jeho spoločenské a environmentálne dôsledky

5.1. Reklama má priame dôsledky v oblasti emisií skleníkových plynov. Má vplyv na používanie papiera, ako aj na spotrebu rôznych zdrojov (najmä prostredníctvom nových LCD obrazoviek) a energie prostredníctvom internetu alebo audiovizuálnych médií. Vplyv z hľadiska emisií skleníkových plynov alebo všeobecnejšie na životné prostredie (napríklad recyklovateľnosť nosiča informácií) sa v praxi nikdy nepoužíva ako jedno z výberových kritérií na určenie prevedenia reklamnej kampane.

5.2. Vonkajšia reklama má takisto špecifický vplyv na životné prostredie. Dá sa to pozorovať najmä pri svetelných a digitálnych paneloch, ktorých spotreba energie a vplyv z hľadiska svetelného znečistenia nie sú zanedbateľné. Pokiaľ ide o výrobu obrazovky digitálnej reklamy, odhaduje sa, že na základe štandardného 200 kg panelu je na jej výrobu potrebných 8 ton materiálu⁽⁶⁾.

5.3. Reklama tým, že sa vždy snaží zvýšiť spotrebu toho, čo propaguje, podporuje nadmernú spotrebu, ktorá nemusí zodpovedať potrebám. Existuje mnoho príkladov výrobkov a pomôcok, ktorých skutočná užitočnosť je v konečnom dôsledku veľmi obmedzená, niekedy s neúmerným vplyvom na životné prostredie. Niektoré z nich niekedy skončia v koši po prvom použití. Reklama formuje potreby a očakávania jednotlivcov podľa záujmov jej šíritel'ov, a nie nevyhnutne podľa spoločenských záujmov.

5.4. Vďaka silnému zastúpeniu vo veľkých metropolách môže reklama prispieť aj k štandardizácii mestského priestoru veľkých európskych miest. Prostredníctvom identických reklamných kampaní sa mestská oblasť homogenizuje a stráca na kvalite. Skutočnosť, že väčšina reklám pochádza od malého počtu inzerentov, vysvetľuje tento jav.

5.5. Prostredníctvom šírených správ sú hodnoty, ktoré prináša, často veľmi vzdialené hodnotám spolupatričnosti, solidarity a umiernenosti. Reklama sprostredkuje obraz šťastia plynúceho z nadobudnutia určitého výrobku, resp. využitia určitej služby. Reklamné vzory pripomínajú, že kúpiť možno čokoľvek a že na to, aby ste boli šťastní, by ste mali viac vlastníť a viac spotrebúvať. Podľa prieskumov verejnej mienky však neexistuje významná štatistická súvislosť medzi spotrebou a vnímaním šťastia, ktoré závisí predovšetkým od viery v určité hodnoty a dôležitosti rodinnej štruktúry a fyzickej sociálnej siete. Reklama môže byť aj zdrojom neutíchajúcej nespokojnosti spotrebiteľ'ov, ktorá ich stále viac a viac núti žiť konzumným spôsobom života, a frustrácie všetkých ľudí, najmä tých najznevýhodnenejších, ktorí si nemôžu dovoliť kúpiť propagované výrobky a služby.

⁽⁶⁾ ADEME, *Modélisation et évaluation environnementale des panneaux publicitaires numériques* (Modelovanie a environmentálne hodnotenie digitálnych billboardov), september 2020.

5.6. Bez toho, aby o tom vedeli, vynakladajú európske spoločnosti viac ako 400 miliónov EUR na dezinformačné webové stránky⁽⁷⁾. Je známe, že hlavné zdroje dezinformácií sledujú finančné ciele, a to najmä prostredníctvom systému prepojení umožňujúcich získavať značné sumy z online reklamy.

5.7. EHSV pozoruje, že čoraz viac reklám v sociálnych médiách sa neuverejňuje ako reklama, ale sa skrýva za viac či menej známymi influencermi. Odhaduje sa, že viac ako štvrtina (26,6 %) reklám v sociálnych médiách nespomína značku ani obchodný zámer⁽⁸⁾. Vyvoláva to zmätok poškodzujúci dôveru v ochranné známky, proti ktorému môže akt o digitálnych službách pôsobiť tým, že sa stanoví, aby sa uvádzal názov organizácie, v mene ktorej sa reklama vysiela⁽⁹⁾.

6. Urýchlenie vývoja reklamy, aby bol jej model kompatibilnejší s výzvami zelenej transformácie

6.1. Keďže nevyhnutnosť boja proti zmene klímy je čoraz naliehavejšia, je ťažké pochopiť, prečo sa odvetvie reklamy formálne nezaviazalo rešpektovať Parížsku dohodu. Európsky parlament prednedávnom schválil uznesenie o dosiahnutí zníženia emisií skleníkových plynov do roku 2030 o 55 % a Európska komisia 14. júla 2021 zverejnila svoj balík dvanástich opatrení *Fit for 55* na dosiahnutie tohto cieľa. Všetky profesijné odvetvia sa musia podieľať na spoločnom úsilí a odvetvie reklamy, podobne ako ostatné odvetvia, musí v priebehu najbližšieho desaťročia integrovať tento hlavný cieľ.

6.2. Väčšina reklamných spoločností pochopila výzvy súvisiace so zmenou klímy a potrebu načúvať veľkým očakávaniam spoločnosti. Už niekoľko rokov sa mobilizujú v boji proti zavádzajúcim tvrdeniam o životnom prostredí a environmentálne klamlivej reklame. Teraz musia zintenzívniť svoje úsilie.

6.3. Túto dynamiku presadzuje Európska komisia. Jej GR JUST v roku 2012 vytvorilo pracovnú skupinu *Multi-Stakeholder Group on Environmental Claims* (Skupina viacerých zainteresovaných strán pre tvrdenia týkajúce sa životného prostredia). Bolo uverejnených niekoľko správ, v roku 2013 a neskôr v roku 2016. Tieto dokumenty umožnili lepšie pochopiť problém zavádzajúcich tvrdení o životnom prostredí a ovplyvnili vykonávanie smernice 2005/29/ES o nekalých obchodných praktikách. EK pracuje na aktualizácii týchto usmernení, ktoré sa majú uverejniť do konca roka 2021. V konečnom znení by sa malo bližšie objasniť uplatňovanie smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES⁽¹⁰⁾, pokiaľ ide o zavádzajúce tvrdenia o životnom prostredí. V roku 2020 národné orgány na ochranu spotrebiteľa vykonali pod koordináciou EK hĺbkovú kontrolu webových sídel spoločností, ktoré tvrdili, že predávajú výrobky šetrné k životnému prostrediu. Podľa záverov tejto práce boli tvrdenia v 42 % prípadov prehnaté, nepravdivé alebo zavádzajúce a podľa pravidiel EÚ by sa mohli považovať za nekalé obchodné praktiky⁽¹¹⁾.

6.4. Nedávno sa do nového akčného plánu Európskej komisie s názvom *Obehové hospodárstvo* zverejneného 11. marca 2020 prvýkrát zahrnula os súvisiaca so zodpovednosťou v oblasti reklamy. V jeho bode 2.2 Komisia naznačuje želanie posilniť ochranu spotrebiteľa pred environmentálne klamlivou reklamou. Stanovuje sa v ňom, že spoločnosti budú musieť podložiť svoje tvrdenia týkajúce sa životného prostredia, pokiaľ ide o výrobok alebo organizáciu, použitím metód environmentálnej stopy. V bode 3.2 sa vyjadruje želanie vyvinúť prostriedky na zvýšenie obsadenosti vozidiel (napríklad prostredníctvom reklám, v ktorých bude zobrazených menej osamotených vodičov vo vozidlách).

6.5. V Európskom parlamente bola v novembri 2020 schválená iniciatívna správa s názvom *Smerom k udržateľnejšiemu jednotnému trhu pre podniky a spotrebiteľov*⁽¹²⁾, ktorú vypracoval výbor IMCO (vnútorný trh). V nej sa „zdôrazňuje význam zodpovednej reklamy, ktorá rešpektuje verejné normy v oblasti životného prostredia a zdravia spotrebiteľov“.

6.6. EHSV bol obzvlášť aktívny, najmä pokiaľ ide o zákaz environmentálne klamlivých tvrdení, okrem iného prostredníctvom stanoviska na tému *Tvrdenia environmentálneho, sociálneho a zdravotného charakteru na vnútornom trhu*⁽¹³⁾. Prijal aj stanovisko s názvom *Vytvoriť európsku stratégiu pre udržateľnú spotrebu*⁽¹⁴⁾, v ktorom zdôraznil význam lepšieho dohľadu nad reklamou podporujúcou udržateľnejšiu spotrebu. V stanovisku týkajúcom sa nového programu pre spotrebiteľov⁽¹⁵⁾ sa nedávno pripomenula potreba lepších informácií pre spotrebiteľov a boja proti environmentálne klamlivej reklame.

⁽⁷⁾ Claudia Cohen, *Des marques financent, malgré elles, la désinformation (Výrobcovia značkových produktov nechtiac financujú dezinformácie)*, Le Figaro, 5. augusta 2021.

⁽⁸⁾ *Observatoire de l'influence responsable*, ARPP, 13. septembra 2021.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021 s. 70.

⁽¹⁰⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 („smernica o nekalých obchodných praktikách“) (Ú. v. EÚ L 149, 11.6.2005, s. 22).

⁽¹¹⁾ *Bulletin quotidien*, Agence Europe, č. 12646, 24. januára 2021.

⁽¹²⁾ [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2020/2021\(INI\)&l=fr](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2020/2021(INI)&l=fr).

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 8.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 51.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 45.

7. Za európsku reklamu podporujúcu udržateľnejšiu a zodpovednejšiu spotrebu

7.1. EHSV podporuje prístup založený na stimuloch, ktorý si vyžaduje zodpovednosť samotných reklamných spoločností. Tento prístup je motivovaný pokrokom, ktorý táto profesia dosiahla, najmä v boji proti zavádzajúcim tvrdeniam o životnom prostredí, ako aj pokrokom v regulačných požiadavkách. Odôvodňuje ho aj potreba podporovať odvetvie, ktoré vytvára rast a zamestnanosť, a to v tomto obzvlášť chýlostivom období. EHSV sa domnieva, že z akýchkoľvek obmedzení európskych modelov reklamy môžu prospech digitálne reklamné systémy, ktoré sú v podstate vo vlastníctve veľkých technologických spoločností (GAFA), hoci stále do značnej miery unikajú európskym daňovým opatreniam. Tento model bude nútený vyvíjať sa v budúcnosti v dôsledku vývoja pravidiel týkajúcich sa súborov cookies. EHSV však uznáva, že v prípade určitých druhov výrobkov s mimoriadne veľkým dosahom, ako sú fosílna palivá, možno uvažovať o prísnejších formách regulácie.

7.2. V súvislosti so súčasnou hospodárskou krízou EHSV odporúča poskytnúť rýchlu a výnimočnú finančnú podporu pre najmenšie a najzraniteľnejšie subjekty v odvetví reklamy (MSP), aby štruktúry mohli prežiť v súčasnom kontexte, a to výmenou za záväzok štrukturálnych transformácií opísaných v predchádzajúcich bodoch.

7.3. Každá profesia v odvetví reklamy v Európe, ako aj reklamné agentúry pôsobiace v Európskej únii začleňujú ciele Parížskej dohody z roku 2015 do svojej politiky znižovania emisií skleníkových plynov, a najmä nedávne ciele EÚ týkajúce sa ich zníženia o 55 % do roku 2030.

7.4. Všetky hospodárske subjekty v odvetví reklamy uznávajú ciele súvisiace so zelenou transformáciou a integrujú ich do fungovania svojich štruktúr navrhovaním hodnotení bilancie svojich emisií skleníkových plynov, vývoja ich znižovania a akčných plánov prispôbených týmto cieľom. Tento posun vo funkcii reklamy by sa mal uskutočniť flexibilne, najmä s cieľom povzbudiť a podporiť stredne veľké agentúry.

7.5. Subjekty v odvetví reklamy sa musia zaviazat' hodnotiť uhlíkovú stopu reklamných produkcií, aby zmenili postupy, ponúkli ekologickejšie alternatívy výroby a preskúmali možnosti relokalizácie do Európy.

7.6. Subjekty v odvetví reklamy musia posilniť svoj *pro bono* príspevok venovaný najaktívnejším organizáciám v oblasti zmeny klímy a sociálneho začleňovania. V širšom zmysle musí byť vývoj riadenia regulácie reklamy koncipovaný tak, aby poskytoval väčší priestor občianskej spoločnosti, potenciálne prostredníctvom takých foriem riadenia, ktoré treba nanovo koncipovať.

7.7. Subjekty v odvetví reklamy musia absolvovať systematickú odbornú prípravu zameranú na výzvy a riešenia zelenej transformácie a zodpovednejšie reklamné postupy, a to internou odbornou prípravou svojich zamestnancov a prispievaním k odbornej príprave študentov marketingu a komunikácie.

7.8. Odvetvie reklamy sa musí zaviazat' pokračovať v posilňovaní mechanizmov odbornej regulácie reklamy rozširovaním právomocí dohľadu regulačných orgánov v Európe a navrhovaním väčšieho začlenenia občianskej spoločnosti (environmentálnych MVO, združení spotrebiteľov, odborových organizácií a pod.) do jeho riadenia.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Prepracovanie fiškálneho rámca EÚ pre udržateľnú obnovu a spravodlivú transformáciu**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2022/C 105/03)

Spravodajkyňa: **Dominika BIEGON**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 3. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	5. 10. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	168/3/5

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európske fiškálne pravidlá si vyžadujú revíziu: nedostatky boli viditeľné už po finančnej kríze v rokoch 2008 a 2009. Pandémia COVID-19 predstavuje pre súčasný fiškálny rámec ešte závažnejšie problémy. EHSV v predchádzajúcich stanoviskách privítal preskúmanie správy hospodárskych záležitostí Európskej komisie. V tomto stanovisku EHSV opakuje svoje stanovisko k potrebe reforiem a vyzýva Komisiu, aby urýchlene pokračovala v revízii rámca správy hospodárskych záležitostí EÚ, ktorá je v súčasnosti pozastavená. Predtým, ako revidovaný rámec nadobudne účinnosť, by Komisia mala predložiť usmernenia pre prechodné obdobie, počas ktorého by sa nemal aktivovať postup pri nadmernom deficite a malo by byť možné použiť „doložku o nezvyčajnej udalosti“ v závislosti od jednotlivých krajín.

1.2. Akýkoľvek budúci fiškálny rámec musí a) posilniť verejné investície, b) umožniť väčšiu cyklickú voľnosť a c) umožniť väčšiu flexibilitu a diferenciáciu podľa jednotlivých krajín, pokiaľ ide o postup úprav dlhu, a zároveň zaistiť fiškálnu udržateľnosť. Revízia fiškálneho rámca EÚ nie je potrebná len na účely krátkodobej až strednodobej stabilizácie hospodárstva. Je tiež veľmi dôležitá pre financovanie sociálno-ekologickej transformácie nášho hospodárstva, pričom zaručuje úplnú zamestnanosť, vysokokvalitné pracovné miesta a spravodlivé transformácie.

1.3. Konkrétnejšie, hlavným návrhom EHSV, pokiaľ ide o revíziu fiškálneho rámca, je zaviesť tzv. zlaté pravidlo pre verejné investície, čo už EHSV navrhoval vo svojich predchádzajúcich stanoviskách, v kombinácii s výdavkovým pravidlom. EHSV okrem toho víta návrh predložený Európskou fiškálnou radou (EFB) týkajúci sa diferenciácie spôsobov fiškálnej úpravy podľa jednotlivých krajín.

1.4. EHSV napokon zdôrazňuje, že fiškálna politika je tradičnou oblasťou parlamentnej politiky a jej rozhodnutia ovplyvňujú celú štruktúru výdavkov a príjmov štátu. Národným parlamentom aj Európskemu parlamentu sa preto musí v budúcom rámci správy hospodárskych záležitostí EÚ prisúdiť významnejšia úloha.

1.5. V podobnom duchu je potrebné vo väčšej miere zapojiť občiansku spoločnosť do európskeho semestra, a to na vnútroštátnej úrovni aj na úrovni EÚ. Takýmto spôsobom možno vytvoriť vyváženú hospodársku politiku, v ktorej budú zosúladené všetky záujmy. To platí najmä pre riadenie Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, do ktorého občianska spoločnosť nebola dostatočne zapojená⁽¹⁾. Zásada partnerstva, ktorá je v rámci správy európskych štrukturálnych a investičných fondov dlhodobou tradíciou, by mala slúžiť ako model účinného mechanizmu na zapájanie občianskej spoločnosti.

⁽¹⁾ Uznesenie EHSV na tému *Zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti do národných plánov podpory obnovy a odolnosti – čo funguje a čo nie?* (Ú. v. EÚ C 155, 30.4.2021, s. 1).

2. Súvislosti: nové výzvy po skončení pandémie COVID-19

2.1. Európske fiškálne pravidlá si vyžadujú revíziu. V posúdení fiškálneho rámca EÚ, ktoré vykonala Európska fiškálna rada⁽²⁾ v roku 2019 ešte pred krízou, sa správne poukázalo na dva hlavné problémy. Po prvé fiškálne pravidlá sú zväčša procyklické a po finančnej kríze v rokoch 2008 a 2009 sa fiškálna konsolidácia z dôvodu obrovských obáv o udržateľnosť uskutočnila príliš skoro, čo priviedlo európske hospodárstvo k dvojitej recesii. Po druhé verejné investície v EÚ boli hlavným cieľom zníženia výdavkov. Pri porovnaní priemernej miery vládnych investícií v období rokov 2015 až 2019 s priemerom pred krízou (2005 – 2009) 20 z 27 členských štátov zaznamenalo pokles miery svojich investícií, niektoré až o 50 %, a to v takom rozsahu, že hodnota objemu verejného kapitálu poznačená zápornými ukazovateľmi čistých verejných investícií sa v eurozóne v rokoch 2013 až 2017 zhoršila.

2.2. Pandémia COVID-19 predstavuje pre fiškálny rámec EÚ ešte závažnejšie problémy: pokles hospodárskeho rastu spolu s politickými opatreniami na zmiernenie sociálnych a hospodárskych dôsledkov pandémie viedli v mnohých členských štátoch k obrovskému zvýšeniu deficitu verejných financií a pomeru dlhu k HDP⁽³⁾. Z odhadov Európskej fiškálnej rady (2020)⁽⁴⁾ vyplýva, že ak by sa fiškálne pravidlá EÚ po zrušení všeobecnej únikovej doložky uplatnili bez akejkoľvek zmeny, očakávaným postupom znižovania pomeru dlhu by sa nadmerne zaťažili niektoré členské štáty, čo by malo závažné negatívne hospodárske, sociálne a politické dôsledky ohrozujúce hospodársku obnovu v EÚ.

2.3. Reforma fiškálnych pravidiel EÚ nie je potrebná len na účely krátkodobej až strednodobej stabilizácie hospodárstva. Je tiež veľmi dôležitá pre financovanie sociálno-ekologickej transformácie nášho hospodárstva, pričom zaručuje úplnú zamestnanosť, vysokokvalitné pracovné miesta a spravodlivé transformácie. Na dosiahnutie cieľov EÚ v oblasti klímy je potrebná intenzívna modernizácia základného kapitálu. Udržateľné hospodárstvo si vyžaduje rozsiahle zvýšenie verejných investícií. V opačnom prípade budú európske hospodárstva čeliť fiškálnym rizikám súvisiacim s klímou⁽⁵⁾. Zároveň je potrebné zaistiť fiškálnu udržateľnosť. EHSV už v predchádzajúcich stanoviskách zdôraznil potrebu zahrnutia zlatého pravidla pre verejné investície do fiškálneho rámca EÚ⁽⁶⁾. Táto požiadavka zostáva aj naďalej v platnosti: aby Európa splnila svoje ciele v oblasti klímy a životného prostredia do roku 2030, Európska komisia nedávno odhadla, že celková likvidná medzera bude do roku 2030 predstavovať približne 470 miliárd EUR ročne⁽⁷⁾. Ako bolo správne zdôraznené, „mobilizácia potrebného rozsahu finančných prostriedkov bude významnou politickou výzvou“ a verejné investície budú nepochybne zohrávať zásadnú úlohu, a to nielen v záujme prilákania súkromných investícií. V reforme fiškálneho rámca EÚ sa tieto úvahy musia zohľadniť.

2.4. EHSV zdôrazňuje, že členské štáty musia čeliť výzve znížiť pomer dlhu k HDP, keď sa hospodárska obnova riadne rozbehne, aby sa dosiahol dostatočný fiškálny priestor na prekonanie ďalšej hospodárskej krízy. Výdavkové pravidlo navrhované v tomto stanovisku (pozri odseky 3.3.2 a 3.3.3) by skutočne zabezpečilo, že členské štáty v priaznivom období skonsolidujú svoje verejné financie.

2.5. EHSV zdôrazňuje, že v revízii fiškálneho rámca EÚ sa musia zohľadniť súčasné makroekonomické súvislosti. MMF⁽⁸⁾ aj Európska komisia⁽⁹⁾ uvádzajú, že pomer dlhu k HDP by sa mal v krátkodobom až strednodobom horizonte stabilizovať vďaka nízkym úrokovým sadzbám a zvýšenému tempu rastu. Udržateľnosť štátneho dlhu závisí od (skutočného) tempa rastu HDP, ročného primárneho salda a (skutočných) úrokových sadzieb nesplateného štátneho dlhu. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby tieto faktory zohľadnila pri hodnotení udržateľnosti zadĺženia členských štátov.

2.6. EHSV okrem toho zdôrazňuje, že udržateľné verejné financie do značnej miery závisia od spoľahlivých verejných príjmov a spravodlivého zdaňovania, a to aj vrátane boja proti daňovým podvodom a agresívnemu daňovému plánovaniu. Oznamené nové vlastné zdroje by okrem toho mali prispieť k posilneniu spravodlivého zdaňovania, ako aj k sociálnej a klimateknej spravodlivosti. Transparentnosť príjmov a výdavkov, otvorené uzatváranie zmlúv a nepretržité zapojenie občianskej spoločnosti do dohľadu nad riadením verejných financií sú tiež potrebné na zabezpečenie udržateľných verejných financií.

⁽²⁾ Európska fiškálna rada (2019): *Assessment of EU fiscal rules with a focus on the six and two-pack legislation*.

⁽³⁾ Európska komisia, Európska hospodárska prognóza – jar 2021.

⁽⁴⁾ Európska fiškálna rada (2020): *Výročná správa za rok 2020*.

⁽⁵⁾ Finance Watch (2021), *Fiscal Mythology Unmasked. Debunking eight tales about European public debt and fiscal rules*.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 353, 18.10.2019, s. 32; Ú. v. EÚ C 123, 9.4.2021, s. 12; a Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 227.

⁽⁷⁾ Pracovný dokument útvarov Komisie (2020), *Identifying Europe's recovery needs*, SWD(2020) 98 final.

⁽⁸⁾ *Správy fiškálneho monitora MMF*, apríl 2021.

⁽⁹⁾ *Monitor udržateľnosti zadĺženia*, Európska komisia, február 2021.

2.7. EHSV v predchádzajúcich stanoviskách privítal preskúmanie správy hospodárskych záležitostí Európskej komisie a zdôraznil potrebu revízie⁽¹⁰⁾. EHSV takisto navrhol, aby sa o otázke reformy správy hospodárskych záležitostí EÚ diskutovalo na Konferencii o budúcnosti Európy. Prispôsobenie ustanovení ZFEÚ týkajúcich sa správy hospodárskych záležitostí aktuálnej hospodárskej realite EÚ by nemalo byť tabu. EHSV opätovne pripomína túto výzvu, najmä vzhľadom na krízu spôsobenú pandémiou COVID-19. EHSV naliehavo žiada čo najskôr obnoviť proces preskúmania, aby sa zabránilo návratu k starým fiškálnym pravidlám a zvládol sa posun smerom k správe hospodárskych záležitostí zameranej na prosperitu⁽¹¹⁾.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Opätovné vyváženie správy hospodárskych záležitostí EÚ

3.1.1. Fiškálna politika by mala byť súčasťou rozsiahlejšieho viacúrovňového a vyváženého rámca správy. EHSV podporuje správu hospodárskych záležitostí zameranú na prosperitu, v rámci ktorej sa kladie dôraz na sociálne a hospodárske blaho ľudí s cieľom zabezpečiť, aby sa na nikoho nezabudlo, a zároveň zaistiť udržateľnosť verejného zadĺženia. Výbor preto požaduje vyváženú hospodársku politiku, v ktorej sa zdôrazňuje dôležitosť a prisudzuje rovnaká váha súboru kľúčových politických cieľov, akými sú udržateľný a inkluzívny rast, úplná zamestnanosť, dôstojná práca a spravodlivé transformácie, spravodlivé rozdelenie príjmov a bohatstva, verejné zdravie a kvalita života, environmentálna udržateľnosť, stabilita finančného trhu, cenová stabilita, vyvážené obchodné vzťahy, konkurencieschopné sociálne trhové hospodárstvo a udržateľné verejné financie. Tieto ciele sú v súlade s cieľmi stanovenými v článku 3 Zmluvy o Európskej únii a so súčasnými cieľmi OSN v oblasti udržateľného rozvoja⁽¹²⁾.

3.1.2. S cieľom podporiť členské štáty na ich ceste k udržateľnému a inkluzívnemu hospodárstvu nestačí len umožniť väčšiu fiškálnu voľnosť za určitých podmienok. Okrem toho je potrebné podporiť stimuly pre reformy. Súčasný rámec správy hospodárskych záležitostí EÚ pozostáva z troch pilierov: z a) fiškálneho dohľadu, b) makroekonomického dohľadu a c) koordinácie sociálnej politiky a politiky zamestnanosti. Vo veľkej miere sa preto už zameriava na reformy. V rôznych empirických štúdiách sa zdôrazňuje, že napriek reformám sa väčšina odporúčaní pre jednotlivé krajiny v minulosti zameriavala na posilňovanie konkurencieschopnosti a konsolidáciu verejných rozpočtov⁽¹³⁾. EHSV vyzýva inštitúcie EÚ, aby sa pri budúcich odporúčaní pre jednotlivé krajiny usilovali o väčšiu vyváženosť: fiškálne kritériá, ako aj ciele EÚ v oblasti klímy a Európsky pilier sociálnych práv by mali rovnako slúžiť ako dôležité referenčné body pre odporúčania pre jednotlivé krajiny. Osobitný dôraz by sa mal klásť na reformy, ktoré podporujú prechod na zelené a digitálne hospodárstvo (ako sú aktívne politiky trhu práce a programy celoživotného vzdelávania vrátane programov zameraných na rekvalifikáciu a podporu pri zmene povolania) a na reformy, ktoré zaručia účinné čerpanie finančných prostriedkov EÚ (napríklad vybudovanie technických kapacít vo verejnej správe na riadenie investičných projektov, účinné a otvorené systémy verejného obstarávania a reformy na odstránenie ďalších nepenažných prekážok pre účinnú investičnú politiku).

3.2. Posilnenie verejných investícií

3.2.1. EHSV zdôrazňuje, že fiškálny rámec EÚ je potrebné reformovať spôsobom, ktorý lepšie ochráni verejné investície⁽¹⁴⁾. Multiplikačný účinok verejných investícií je obzvlášť vysoký, a škrtý vo verejných investíciách majú preto mimoriadne negatívny vplyv na hospodársky rast a zamestnanosť. Najmä škrtý vo verejných investíciách a všeobecnejšie vo vládných výdavkoch sú v čase poklesu hospodárskeho rastu a recesií zvlášť škodlivé⁽¹⁵⁾. V mnohých štúdiách sa navyše považujú verejné investície za stimulátor rastu z dlhodobého hľadiska⁽¹⁶⁾. Dlhodobý nárast verejných investícií tiež poskytuje bezpečnejší základ pre plánovanie v súkromnom sektore⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 227.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 123, 9.4.2021, s. 12.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 227.

⁽¹³⁾ Crespy, Amandine a Vanheuverzwijn, Pierre (2019), „What Brussels means by structural reforms: empty signifier or constructive ambiguity?“, In: Comparative European Politics, zv. 17, vyd. 1, s. 92 – 111; Hacker, Björn (2019): *A European Social Semester? The European Pillar of Social Rights in Practice*. Brusel, ETUI.

⁽¹⁴⁾ Pozri aj *Európska fiškálna rada* (2019).

⁽¹⁵⁾ Európska komisia (2016), *Správa o verejných financiách v HMÚ 2016*, Inštitucionálny dokument č. 045; J-M Fournier (2016), *The positive effect of public investment on potential growth*, Hospodárske oddelenie OECD, Pracovný dokument č. 1347.

⁽¹⁶⁾ Fiškálny monitor MMF (2020), *Policies for the Recovery*.

⁽¹⁷⁾ H. Bardt, S. Dullien, M. Hüther a K. Rietzler (2020), *For a sound fiscal policy. Enabling public investments*, politický dokument 6/2020, Institut der deutschen Wirtschaft (IW), Kolín.

3.2.2. Tieto skutočnosti odôvodňujú prístup, pri ktorom sa s verejnými investíciami zaobchádza prednostne, pokiaľ ide o hodnotenie súladu členských štátov s fiškálnymi pravidlami EÚ. EHSV podporuje zlaté pravidlo pre verejné investície⁽¹⁸⁾ v snahe zabezpečiť produktivitu a sociálnu a ekologickú základňu pre blaho budúcich generácií a zároveň zaistiť fiškálnu udržateľnosť. EHSV vo všeobecnosti navrhuje zahrnúť tradičnú koncepciu zlatého pravidla pre verejné financie do revidovaného fiškálneho rámca⁽¹⁹⁾. To znamená, že čisté verejné investície treba vylúčiť z výpočtu výšky celkových deficitov. Ak sa uplatní výdavkové pravidlo, ako požaduje EHSV (pozri odseky 3.3.2 a 3.3.3), zo stropu verejných výdavkov by sa mali vylúčiť aj čisté verejné investície, zatiaľ čo investičné náklady by boli rozdelené v rámci celej prevádzkovej životnosti namiesto štvorročného obdobia, ktoré sa uplatňuje v súčasnosti. Čisté verejné investície zvyšujú dostupný verejný a/alebo sociálny kapitál a poskytujú výhody pre budúce generácie⁽²⁰⁾. Budúce generácie síce zdedia správu verejného dlhu, na oplátku však získajú zodpovedajúci a zvýšený verejný kapitál.

3.2.3. EHSV zdôrazňuje, že zlaté pravidlo vedie k preferenčnému zaobchádzaniu s verejnými investíciami v rámci fiškálneho rámca EÚ. Nezabavuje vlády povinnosti zdôvodniť príslušné investičné projekty a získať pre ne väčšinu. Transparentnosť a parlamentná zodpovednosť sa musia v každom prípade zachovať, okrem iného preto, aby sa zabezpečilo, že sa uskutočnia len tie verejné investície, ktoré slúžia všeobecnému blahu.

3.2.4. Ako úplne prvý krok EHSV odporúča zásadnú revíziu „investičnej výnimky“. EHSV navrhuje, aby sa „investičná výnimka“ v Pakte stability a rastu interpretovala voľnejšie. Doposiaľ sa táto výnimka uplatňovala len zriedka, predovšetkým pre obmedzujúce kritériá oprávnenosti⁽²¹⁾. Tieto kritériá oprávnenosti by sa mali uvoľniť: verejné investície by v zásade mali odôvodniť dočasnú odchýlku od postupu úprav nezávisle od postavenia členského štátu v hospodárskom cykle, a to aj vtedy, ak tieto investície vedú k prekročeniu referenčnej hodnoty deficitu 3 % HDP.

3.2.5. V súčasnosti sú odchýlky od strednodobého rozpočtového cieľa alebo postup jeho úprav povolené len vtedy, ak sú spojené s vnútroštátnymi výdavkami na projekty spolufinancované EÚ⁽²²⁾. EHSV navrhuje širšie vymedzenie investícií. Vymedzenie investícií musí byť zároveň jasné a uskutočniteľné, aby sa zabránilo tzv. kreatívnemu účtovníctvu. Usmernenia Európskej komisie pre členské štáty týkajúce sa Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a vymedzenie investícií v rámci nich sú vhodným východiskovým bodom⁽²³⁾, pretože zahŕňajú investície do hmotného majetku, a to aj vrátane investícií do zdravia, sociálnej ochrany, vzdelávania a odbornej prípravy a investícií do zelenej a digitálnej transformácie.

3.2.6. EHSV víta taxonómiu pre udržateľné činnosti. Jasne stanovuje, čo možno považovať za „environmentálne udržateľné hospodárske činnosti“, vďaka čomu je zase možné určiť „environmentálne udržateľné investície“⁽²⁴⁾. EHSV preto odporúča, aby sa dobre rozvinutá taxonómia EÚ pre udržateľné činnosti spolu so zlatým pravidlom stali základom pre hodnotenie udržateľnosti verejných investícií. EHSV so záujmom očakáva návrhy Komisie na zelené rozpočtovanie.

3.3. Väčšia cyklická voľnosť pre fiškálnu politiku

Reforma cyklických metód úprav alebo zavedenie výdavkového pravidla

3.3.1. EHSV zdôrazňuje, že metóda cyklickej úpravy používaná Európskou komisiou je neprehľadná a je zdrojom procyklickosti. Metóda určovania štrukturálneho salda Európskej komisie sa ukázala ako problematická, pretože výpočet potenciálneho produktu výrazne ovplyvňuje súčasná hospodárska situácia. Vo fázach hospodárskeho poklesu je napríklad potenciálny produkt rýchlo a zreteľne revidovaný smerom nadol, aj keď to nemusí zodpovedať skutočným podmienkam⁽²⁵⁾. Revízia potenciálneho produktu smerom nadol má závažné dôsledky na výpočet štrukturálneho deficitu

⁽¹⁸⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 227.

⁽¹⁹⁾ A. Truger (2020), *Reforming EU Fiscal Rules: More Leeway, Investment Orientation and Democratic Coordination*, Intereconomics, 55(5).

⁽²⁰⁾ Pozri aj P. Bom a J. Ligthart (2014), *What have we learned from three decades of research on the productivity of public capital?*, Journal of Economic Surveys, 28(5), s. 889 – 916.

⁽²¹⁾ J. Valero (2019), *New investment clause fails to win EU member state support*, Euractiv. Pozri oznámenie Komisie z roku 2015 na tému *Optimálne využívanie flexibility v rámci existujúcich pravidiel Paktu stability a rastu*, COM(2015) 012 final.

⁽²²⁾ Európska komisia (2015).

⁽²³⁾ Európska komisia (2021), *Usmernenia pre členské štáty. Plány podpory obnovy a odolnosti*, SWD(2021) 12 final, časť 2/2.

⁽²⁴⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 103.

⁽²⁵⁾ A. Truger (2015), *Austerity, cyclical adjustment and the remaining leeway for expansionary fiscal policies within the current EU fiscal framework*, Journal for a Progressive Economy, 6, s. 32 – 37.

a zodpovedajúcim spôsobom identifikované konsolidačné úsilie. Zníženie citlivosti výpočtu potenciálneho produktu na cyklické výkyvy môže členským štátom otvoriť značný fiškálny priestor na zavádzanie proticyklických hospodárskych politík. Tento reformný návrh by sa mohol ľahko zrealizovať a mal by sa brať do úvahy len ako minimálna požiadavka na to, aby sa fiškálne pravidlá EÚ prispôbili na riešenie cyklických výkyvov. Aj keď bude reforma úspešná, štrukturálny deficit bude naďalej mimoriadne zložitou koncepciou a jeho výpočet je takmer nemožné vysvetliť občanom a zainteresovaným stranám. Vzhľadom na technické problémy a neprehľadnosť koncepcie by sa mali zvážiť alternatívne možnosti.

3.3.2. Alternatívnou možnosťou reformy je úplne upustiť od spornej koncepcie štrukturálneho deficitu a namiesto nej zaviesť v rámci revidovaného fiškálneho rámca ⁽²⁶⁾ pravidlo verejných výdavkov. Na rozdiel od cyklicky upraveného deficitu sú verejné výdavky pozorovateľné v reálnom čase a sú pod priamou kontrolou vlády. Verejné investície by sa mali uprednostniť prostredníctvom oddelenia súčasného a investičného rozpočtu, pričom iba súčasný rozpočet by mal podliehať limitom pre rast nominálnych výdavkov. Týmto spôsobom by sa prístup zlatého pravidla mohol skombinovať s výdavkovým pravidlom ⁽²⁷⁾.

3.3.3. Nominálne verejné výdavky by sa počítali bez úrokových platieb a bez cyklických verejných výdavkov. Limity by sa mohli určiť na základe strednodobého tempa rastu reálneho potenciálneho produktu a cieľovou mierou inflácie Európskej centrálnej banky (ECB) vo výške 2 %. Ak cyklické faktory spôsobujú, že daňové príjmy klesajú (sú v recesii) alebo rastú (sú na vzostupe), pravidlo podporuje stabilitu tým, že zaistuje, aby sa vládne výdavky zvyšovali iba v stanovených limitoch. Výdavky presahujúce stanovený limit by mali byť povolené len vtedy, ak sú rozpočtovo neutrálne, t. j. ak sú výdavky znížené o rovnakú sumu niekde inde alebo ak sa zvýšia daňové príjmy. V prípade všeobecného znižovania daní by sa do výberu týchto zdrojov musela zahrnúť aj miera rastu výdavkov. Navrhovaná kombinácia výdavkového pravidla a zlatého pravidla pre verejné investície by mohla predstavovať účinný nástroj, ako obmedziť verejné výdavky na udržateľnú úroveň, a súčasne umožňovať fungovanie automatických stabilizátorov a umožniť vládam prijímať diskrečné opatrenia.

Flexibilné a špecifické spôsoby úpravy dlhu pre jednotlivé krajiny

3.3.4. EHSV podporuje návrh predložený Európskou fiškálnou radou (2020) ⁽²⁸⁾ na zahrnutie prvkov špecifických pre jednotlivé krajiny do zjednodušeného fiškálneho rámca. EHSV víta najmä návrh týkajúci sa diferenciacie fiškálnych úprav v členských štátoch pri súčasnom zachovaní udržateľnosti zadĺženia. Stratégie znižovania pomeru dlhu k HDP diferencované podľa krajín by mali vychádzať z komplexnej hospodárskej analýzy, v ktorej by sa zohľadnili faktory, ako je počítateľná úroveň dlhu a jeho zloženie, diferenciály úrokovej miery a rastu z hľadiska udržateľnosti, perspektívy inflácie a predpokladané náklady na problémy spojené so starnutím a životným prostredím, nezamestnanosť a chudoba, rozdelenie príjmov a bohatstva, vnútorná a vonkajšia nerovnováha a predovšetkým to, či je fiškálna úprava (napr. požadovaný prebytok primárneho rozpočtu) realistická ⁽²⁹⁾.

3.3.5. EHSV pripomína, že fiškálne referenčné hodnoty nie sú vymedzené priamo v článku 126 ZFEÚ, ale v protokole č. 12 pripojenom k zmluve. Tieto hodnoty sa preto môžu zmeniť jednomyseľným hlasovaním v Rade bez formálneho postupu zmeny zmluvy. EHSV nabáda inštitúcie EÚ, aby zvážili zvýšenie dlhového stropu stanoveného na 60 % a zároveň zohľadnili súčasnú makroekonomickú situáciu a zabezpečili fiškálnu udržateľnosť.

3.3.6. Na záver je v tejto súvislosti potrebné dodať, že spoliehať sa výlučne na vnútroštátne automatické stabilizátory pri recesiách nie je úplne v súlade s myšlienkou proticyklickej politiky. Fiškálne deficity spôsobené znížením produkcie a zamestnanosti v plnej miere nekompensujú cyklické straty a nie sú dostatočné na boj proti cyklickému poklesu. Ide len o pasívne a čiastočné proticyklické reakcie, ktoré treba doplniť o dočasné aktívne diskrečné reakcie na cyklický pokles, ktoré sa zrušia pri vzostupe. V minulosti sa niekoľko členských štátov rozhodlo pokračovať v znižovaní pomeru dlhu k HDP, čo malo nepriaznivé hospodárske dôsledky. V tomto prípade by fiškálne stimuly boli vhodnejšie. Za predpokladu, že priaznivé úrokové sadzby budú pretrvávajúť, by sa mali v budúcom fiškálnom rámci povoliť vyššie primárne deficity pri súčasnom zachovaní konštantných alebo klesajúcich pomerov dlhu k HDP a zaistení udržateľnosti zadĺženia. Preto musia výnimočné doložky zostať základným prvkom akéhokoľvek budúceho fiškálneho rámca EÚ a mali by sa zodpovedajúcim spôsobom upraviť.

⁽²⁶⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 227.

⁽²⁷⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 227.

⁽²⁸⁾ Európska fiškálna rada (2020).

⁽²⁹⁾ Európska fiškálna rada (2020).

Deaktivácia únikovej doložky

3.3.7. EHSV víta aktiváciu všeobecnej únikovej doložky fiškálneho rámca a upozorňuje na príliš rýchly „návrat do normálu“, ktorý by mohol spôsobiť kontrakčný impulz vedúci členské štáty k tomu, aby znížili svoje výdavky s cieľom dosiahnuť strednodobé rozpočtové ciele, ako to bolo po roku 2010, keď došlo k dvojitej recesii. Bolo by to v rozpore s cieľom programu NextGenerationEU a mohlo by to spôsobiť novú recesiu.

3.3.8. EHSV podporuje rozhodnutie Európskej komisie pokračovať v roku 2022 v uplatňovaní všeobecnej únikovej doložky a v roku 2023 ju deaktivovať za predpokladu, že úroveň hospodárskej činnosti dosiahne úroveň pred krízou⁽³⁰⁾. EHSV navyše podporuje tvrdenie Európskej komisie, že „situácia jednotlivých krajín sa bude naďalej zohľadňovať aj po deaktivácii všeobecnej únikovej doložky“⁽³¹⁾. Predtým, ako revidovaný rámec nadobudne účinnosť, by Komisia mala predložiť usmernenia pre prechodné obdobie, počas ktorého by sa nemal aktivovať postup pri nadmernom deficite a malo by byť možné použiť „doložku o nezvyčajnej udalosti“ podľa jednotlivých krajín. EHSV navyše vyzýva Komisiu, aby urýchlene pokračovala v revízií rámca správy hospodárskych záležitostí EÚ, ktorá je v súčasnosti pozastavená. Namiesto „návratu“ EHSV odporúča „obrat“ smerom k revidovanému rámcu správy hospodárskych záležitostí, ako sa uvádza v tomto stanovisku⁽³²⁾.

3.4. Medzinárodná úloha eura

3.4.1. Naša spoločná mena – euro – má vynikajúcu medzinárodnú povest' a je uznávaná pre svoj globálny význam ako rezervná a obchodná mena. Dobrá povest' eura ako stabilnej a dôveryhodnej meny závisí od jasných, zrozumiteľných a vymáhateľných fiškálnych pravidiel, ktoré posilňujú verejné investície, aby tak umožnili modernizáciu základného kapitálu, vytvorili väčší cyklický priestor v prípade hospodárskeho poklesu a zároveň zaistili udržateľnosť zadĺženia. EHSV sa preto domnieva, že revízia fiškálnych pravidiel nesmie v žiadnom prípade narušiť stabilitu eura ako hlavnej referenčnej meny Únie. Počas diskusie o revízií fiškálnych pravidiel by sa mal osobitný dôraz klásť na to, ako finančný trh vníma dlhodobé vyhliadky eura ako globálne významnej meny. Povest' eura vo všeobecnosti závisí od hospodárskej, sociálnej a politickej stability.

3.5. Posilniť úlohu parlamentov a občianskej spoločnosti v správe hospodárskych záležitostí EÚ

3.5.1. EHSV zdôrazňuje, že fiškálna politika je tradičnou oblasťou parlamentnej politiky a jej rozhodnutia ovplyvňujú celú štruktúru výdavkov a príjmov štátu. Národným parlamentom aj Európskemu parlamentu sa preto musí v budúcom rámci správy hospodárskych záležitostí EÚ prisúdiť významnejšia úloha. Úloha Európskeho parlamentu by sa mala v európskom semestri posilniť prostredníctvom medziinštitucionálnej dohody. Zároveň sa musí dodržiavať zásada subsidiarity a rozdelenie právomocí stanovené v zmluvách. Vlády sa za svoje fiškálne politiky musia zodpovedať národným parlamentom, ktoré musia byť preto účinne zapojené do európskeho semestra a vykonávania národných plánov obnovy.

3.5.2. V podobnom duchu je potrebné vo väčšej miere zapojiť občiansku spoločnosť do európskeho semestra, a to na vnútroštátnej úrovni aj na úrovni EÚ. Takýmto spôsobom možno vytvoriť vyváženú hospodársku politiku, v ktorej budú zosúladené všetky záujmy. To platí najmä pre riadenie Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, do ktorého občianska spoločnosť nebola uspokojivo zapojená⁽³³⁾. Zásada partnerstva, ktorá je v rámci správy európskych štrukturálnych a investičných fondov dlhodobou tradíciou, by mala slúžiť ako model účinného mechanizmu na zapájanie občianskej spoločnosti.

3.5.3. V prípade značných odchýlok od ukazovateľov predstavujúcich ciele hospodárskej politiky by sa mali uskutočniť rokovania medzi inštitúciami EÚ a členskými štátmi. Obe strany by mali vypracúvať riešenia spoločne a ako rovnocenní partneri. Namiesto vyhrážania sa dotknutým členským štátom finančnými sankciami by sa tento problém mohol zmierniť zavedením pozitívnych stimulov. Kľúčovým kritériom v rámci odporúčaní musí byť presadzovanie inkluzívneho a udržateľného rastu⁽³⁴⁾.

3.5.4. EHSV kritizuje tzv. makroekonomickú podmienenosť v nariadení o spoločných ustanoveniach, ktoré sa uplatňuje na európske štrukturálne a investičné fondy, v nariadení o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti a v medzivládnej zmluve o Európskom mechanizme pre stabilitu, ktorá vo všeobecnosti umožňuje zastaviť vyplácanie finančných

⁽³⁰⁾ Európska komisia (2021): Koordinácia hospodárskych politík v roku 2021: prekonanie pandémie COVID-19, podpora obnovy a modernizácia nášho hospodárstva, COM(2021) 500 final.

⁽³¹⁾ Európska komisia (2021): Rok od vypuknutia pandémie COVID-19: reakcia fiškálnej politiky, COM(2021) 105 final.

⁽³²⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 227.

⁽³³⁾ Uznesenie EHSV na tému *Zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti do národných plánov podpory obnovy a odolnosti – čo funguje a čo nie?*(Ú. v. EÚ C 155, 30.4.2021, s. 1).

⁽³⁴⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 227.

prostriedkov EÚ, ak členské štáty porušia fiškálne pravidlá EÚ alebo prispejú k makroekonomickej nerovnováhe. Po deaktivácii únikovej doložky by táto makroekonomická podmienenosť mohla spôsobiť kontrakčný impulz vedúci členské štáty k tomu, aby znížili svoje výdavky s cieľom dosiahnuť fiškálne ciele. To by bolo v rozpore s politickým cieľom územia súdržnosti a so širšími cieľmi programu NextGenerationEU.

3.5.5. Pre udržateľnú obnovu je aj naďalej nevyhnutná ústretová menová politika. Európsky parlament by mohol využiť svoje každoročné uznesenia o ECB a štvrtročné vypočítania ECB týkajúce sa tzv. menového dialógu na hlasovanie o sekundárnych cieľoch a na vypracovanie demokratickejšieho procesu vrátane usmernení o makroekonomickej a priemyselnej politike. To by umožnilo väčšiu angažovanosť sociálnych partnerov a občanov, ako aj národných parlamentov. Týmto spôsobom by ECB získala obnovenú legitimitu pre rozšírený súbor cieľov. Mohla by tak fungovať efektívne a využiť celý balík svojich nástrojov na dosiahnutie jasného a politicky vymedzeného súboru politických cieľov riadeného demokratickými inštitúciami. ECB je verejnou inštitúciou a môže byť prizvaná na pomoc členským štátom pri vlastnom financovaní v čase rastúcich úrokových sadzieb, či už z hľadiska cenovej stability, alebo z hľadiska zamestnanosti, a to zameraním sa na úrokové sadzby a rozpätia a prostredníctvom cielených menových nástrojov.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Sklárstvo v Európe na rázcestí: ako dosiahnuť ekologizáciu a energetickú efektívnosť odvetvia a súčasne zlepšiť konkurencieschopnosť a udržať kvalitné pracovné miesta

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2022/C 105/04)

Spravodajca: **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**

Pomocný spravodajca: **Gerald KREUZER**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 03. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI)
Prijaté v sekcii	29. 09. 2021
Prijaté v pléne	21. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	142/1/3

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európsky sklársky priemysel je inovačné odvetvie s veľkým strategickým významom, ktoré je pre EÚ značným prínosom. Výrobky zo skla sú nenahraditeľné pri prechode na klimaticky neutrálne obehové hospodárstvo: pri obnove budov, výrobe väčšieho objemu elektriny z obnoviteľných zdrojov, dekarbonizácii dopravných prostriedkov a výrobe udržateľných obalov. Sklo okrem toho prispieva k európskej revolúcii v oblasti digitalizácie. Stručne povedané: sklo je budúcnosť.

1.2. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) žiada tvorcov politík EÚ, aby sklárstvo a všetky jeho pododvetvia zaradili na popredné miesto súčasných politických priorít, ako je balík *Fit for 55*, balík predpisov o obehovom hospodárstve, Digitálna agenda pre Európu, agenda v oblasti strategických hodnotových reťazcov a medzinárodná obchodná politika EÚ, a s nimi súvisiacich nástrojov.

1.3. Iniciatíva EÚ „vlna obnovy“ by bola pre sklárstvo obrovským zdrojom podnikateľských príležitostí. Podnietila by investície a zároveň by výrazne prispela k zníženiu emisií CO₂ z budov. Vyzývame EÚ a tvorcov vnútroštátnych politík, aby prinajmenšom presadzovali súčasné navrhované ciele a podľa možnosti ich sprísnil.

1.4. Energetická transformácia v tomto odvetví je nevyhnutná, aby výroba skla, ktorá je vo svojej podstate energeticky náročná, bola uhlíkovo neutrálna. Táto energetická transformácia bude mať za následok výrazné zvýšenie nákladov na podnikanie v dôsledku vyšších prevádzkových nákladov a kapitálovej náročnosti.

1.5. EHSV dôrazne odporúča podporovať sklársky priemysel politikami EÚ, aby sa umožnila táto transformácia, a to finančnou podporou kapitálových aj prevádzkových výdavkov, budovaním kapacít na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov, cenovo dostupnými dodávkami energie a zabezpečením toho, aby odvetvie nebolo vystavené nekalej konkurencii subjektov z trhov mimo EÚ.

1.6. EHSV podporuje všetky politiky EÚ a národné plány obnovy, ktoré uľahčujú revolúciu v doprave v oblasti inteligentných a klimaticky neutrálnych automobilov a rozsiahle rozšírenie systémov verejnej dopravy. Dôležitú úlohu zohrávajú výrobky zo skla vyrábané modernými technológiami.

1.7. EHSV dôrazne odporúča, aby EÚ klasifikovala sklo ako trvalý materiál vzhľadom na jeho charakteristiky inertnosti, opakovanej použiteľnosti a nekonečnej recyklovateľnosti.

1.8. EHSV požaduje prechod od nelineárnych materiálov na plne obehové, opakovane použiteľné a recyklovateľné sklo, aby sa znížila závislosť od dovozu fosílnych palív a ťažba prvotných surovín a obmedzilo vyčerpávanie zdrojov. Výbor navrhuje, aby EÚ uznala výhody skla v jeho prínose k udržateľným obalovým systémom.

1.9. EHSV rozhodne odporúča širšie uplatňovať zásady obehového hospodárstva v spojení s finančnou podporou z verejných a zo súkromných zdrojov a s verejnými a so súkromnými partnerstvami, ako je iniciatíva *Close the Glass Loop*, aby sa zväčšil záujem o recykláciu skla. Európe to umožní zabrániť vzniku skleneného odpadu, znížiť spotrebu energie a emisie CO₂ a vytvoriť nové pracovné miesta v odvetví recyklácie skla.

1.10. EHSV vyzýva EÚ, aby uznala, že sklo je nenahraditeľné pri ekologickej výrobe energie. Sklo je kľúčovým komponentom nielen fotovoltických solárnych panelov, ale aj veterných turbín, a dá sa využiť na ekologickú výrobu elektrickej energie aj inými spôsobmi. EHSV vyzýva Komisiu a Parlament, aby vypracovali nové politiky EÚ týkajúce sa cieľov v oblasti klímy a strategických hodnotových reťazcov a prispeli tak k obnove výroby fotovoltických článkov v Európe a zachovaniu výroby ďalších strategických výrobkov zo skla a hodnotových reťazcov, do ktorých patria (napr. čelné sklá pre výrobcov dopravných prostriedkov).

1.11. EHSV požaduje, aby sa podporovali investície do vzdelávania a odbornej prípravy s cieľom poskytnúť potrebné vedomosti a spôsobilosti novým a mladým zamestnancom prichádzajúcim do odvetvia, ktorí nahrádzajú odchádzajúcich starších pracovníkov, ale aj umožniť súčasným pracovníkom držať krok s inováciami a transformačnými zmenami v odvetví.

1.12. EHSV vyzýva EÚ, aby chránila náš sklársky priemysel pred rizikom úniku uhlíka. Väčšie klimatické ambície a zvýšenie nákladov na emisie oxidu uhličitého si vyžadujú skôr posilnenú než oslabenú ochranu pred únikom uhlíka. Konkurencieschopnosť výrobkov zo skla na vývozných trhoch a v samotnej EÚ možno čiastočne zabezpečiť účinnými opatreniami proti úniku uhlíka prostredníctvom systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Európskej únii (EU ETS). Tento systém by sa mal zachovať, aby sa podporila transformácia sklárstva v záujme splnenia cieľa EÚ dosiahnuť klimatickú neutralitu. Je potrebné dôkladne zvážiť zavedenie mechanizmu kompenzácie uhlíka na hraniciach (CBAM) a balíka týkajúceho sa taxonómie. Výbor žiada, aby CBAM obsahoval riešenie pre vývoz a aby sa posilnili opatrenia týkajúce sa úniku uhlíka tým, že sa tento mechanizmus doplní bezplatným pridelovaním kvót na základe plnej výšky referenčnej hodnoty aspoň do roku 2030 v súlade s pravidlami WTO.

1.13. Zelená a digitálna transformácia v Európe, a najmä v sklárskom priemysle, musí byť spravodlivá. Aby sa zabezpečila jej maximálna podpora, EHSV požaduje zapojiť do nej pracovníkov. Právnymi predpismi EÚ by sa preto mal podporiť sociálny dialóg na všetkých úrovniach.

1.14. EHSV by uvítal cielenejšiu podporu a analýzu sklárstva ako celku a jeho pododvetví aj jednotlivých členských štátov, aby bolo možné monitorovať vývoj v tomto priemysle, pokiaľ ide o znižovanie emisií CO₂, výrobu a ďalšie dôležité premenné.

2. Všeobecný opis sklárskeho priemyslu

2.1. Produkcia

Podľa združenia *Glass Alliance Europe* dosiahla v roku 2020 výroba skla v EÚ 36,8 milióna ton. EÚ je jedným z najväčších výrobcov skla na svete. Odvetvie tvorí päť pododvetví:

- a) 60,4 % – obalové sklo,
- b) 29,2 % – tabuľové sklo,
- c) 3,2 % – úžitkové sklo,
- d) 5,3 % – sklenené vlákna (výstuž a izolácia),
- e) 2,1 % – špeciálne sklo.

2.2. Zamestnanosť

V roku 2018 bolo v sklárstve v EÚ27 zamestnaných približne 290 000 pracovníkov⁽¹⁾. Tento údaj zahŕňa odvetvia výroby skla, jeho recyklácie a spracovania, keďže v niektorých odvetviach, ako je výroba tabuľového skla, sú zložité hodnotové reťazce. Odvetvie spracovania skla zahŕňa aj značný počet MSP.

⁽¹⁾ Zdroj: Eurostat a FERVER.

2.3. Zdravie a bezpečnosť

2.3.1. Európsky sklársky priemysel ponúka kvalitné pracovné miesta v širokej škále povolání: od nekvalifikovaných robotníkov až po inžinierske miesta na vysokej úrovni.

2.3.2. Práca robotníka v sklárskom priemysle môže byť fyzicky náročná a niekedy ešte stále nebezpečná. Opatrenia v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci si vyžadujú investície a často majú pozitívny vplyv na produktivitu. Opatrenia na predchádzanie chorobám z povolania sa neustále zlepšujú, ako je to v prípade prevencie silikózy v rámci sociálneho dialógu Európskej siete pre oxid kremičitý (NEPSI) o respirabilnom kryštalickom kremíku. Kultúra bezpečnosti a prevencie prispieva ku kvalite pracovných miest v odvetví.

2.4. Vek, vzdelávanie a odborná príprava

Na rozdiel od strednej a východnej Európy je pracovná sila v krajinách západnej Európy väčšinou staršia (vo veku nad 50 rokov) a má bohaté skúsenosti. Je čoraz ťažšie osloviť nových a mladších pracovníkov. Nahradit' starších a skúsených pracovníkov znamená odborne pripraviť nových pracovníkov a umožniť súčasným pracovníkom držať krok s inováciami a zmenami v odvetví.

2.5. Sklárstvo je veľmi inováčné odvetvie.

2.5.1. Trendy v oblasti zdravia a dobrých životných podmienok otvárajú nové príležitosti a trhy pre udržateľné, zdravé, opakovane použiteľné a nekonečne recyklovateľné sklenené obaly v uzatvorenom cykle. V sklárskom odvetví sa pracuje na inováciách v oblasti dizajnu a viacerých prelomových možnostiach dekarbonizácie výrobného procesu, čo je predzvestou zásadnej transformácie vo výrobe skla.

2.5.2. Sklo používané v stavebníctve a automobilovom odvetví je čoraz sofistikovanejšie vďaka integrácii fólií, plynov, náterov, kamier, radarov a ďalších materiálov na zlepšenie bezpečnosti, izolačných vlastností a prenosnosti údajov. Fotovoltické články je možné integrovať do fasádneho skla alebo do panoramatických strešných okien automobilov a zachovať tak účinnosť a vyrábať elektrickú energiu z obnoviteľných zdrojov.

2.5.3. Výrobky zo skla vyrábané modernými technológiami sa používajú aj v odvetviach letectva a obrany. Sklenené výrobky a kompozitné materiály sa používajú aj vo vesmírnych lodiach a v satelitoch ako nátery, elektronika, snímače, displeje atď. Vďaka tomu predstavuje sklársky priemysel nielen odvetvie špičkových technológií a inovácií, ale aj veľmi strategické odvetvie.

2.6. Dôsledky pandémie COVID-19

Trhy v kľúčových odvetviach sú od začiatku pandémie v útlme, čo malo za následok zníženie výroby s pomalým oživením v niektorých dôležitých sklárskych odvetviach (tabuľové a úžitkové sklo, sklenené vlákna). V roku 2020 predstavoval pokles v sklárskom odvetví 1 % až 14 % v závislosti od pododvetvia. V pododvetví tabuľového skla, ktoré zasobuje predovšetkým stavebníctvo a automobilový priemysel, sa trh EÚ v roku 2020 zmenšil viac ako o 10 %. Aj keď je zvyšovanie v stavebníctve stabilnejšie, než sa očakávalo, trh s automobilovými sklami je naďalej veľmi utlmený.

3. Prínos sklárstva ku klimatickej neutralite EÚ, k jej obehovému hospodárstvu, blahobytu a digitálnej agende

3.1. Klimatická neutralita

3.1.1. Vlna obnovy

3.1.1.1. Výrobky zo skla sú základom vlny obnovy EÚ, ktorej cieľom je výrazne znížiť spotrebu energie a emisie CO₂ z budov. Na izoláciu budov bude potrebné použiť v oknách zasklenie spĺňajúce najprísnejšie normy energetickej hospodárnosti. Prinieslo by to obrovské zníženie emisií CO₂, pretože vysokoúčinným zasklením by sa do roku 2050 mohli emisie CO₂ z budov znížiť o 37,4 %^(?). Sklená vata, penové sklo a ďalšie izolačné deriváty sklenených vlákien sú pre dosiahnutie optimálnej izolácie budov takisto dôležité.

(?) Zdrojom je správa výskumného ústavu TNO z roku 2019: *Glazing potential: energy savings and CO₂ emission reduction – Glass for Europe*.

3.1.1.2. Vlna obnovy EÚ by bola obrovským zdrojom podnikateľských príležitostí. Zdvojnásobením miery výmeny okien by sa mohol dosiahnuť viac ako 60 % nárast trhu s tabuľovým sklom, a tým by sa mohli stimulovať investície.

3.1.2. Ekologická výroba energie

3.1.2.1. Sklo je v ekologickej výrobe energie nenahraditeľné. Je kľúčovým komponentom fotovoltických solárnych panelov. Vo veterných turbínach sa používajú sklené vlákna, aby turbíny boli ľahké, ale pevné. Elektrickú energiu je možné ekologicky vyrábať aj pomocou špeciálneho reflexného skla, ktorým sa svetlo sústreďuje na centrálny prvok spojený s generátorom.

3.1.2.2. Rýchly vzostup a pád európskeho odvetvia výroby solárnych panelov v dôsledku nekalej konkurencie čínskych spoločností môže slúžiť ako príklad neschopnosti využiť príležitosti v oblasti ekologicky vyrábanej energie v medzinárodnom konkurenčnom prostredí. Nové politiky EÚ týkajúce sa cieľov v oblasti klímy a strategických hodnotových reťazcov by sa mali zamerať na oživenie výroby fotovoltických článkov v Európe.

3.1.3. Doprava

3.1.3.1. Sklárske odvetvie je veľkým dodávateľom pre výrobcov železničných koľajových vozidiel. V dôsledku krízy spôsobenej ochorením COVID-19 niektorí prevádzkovatelia verejnej dopravy pozastavili alebo zrušili niekoľko veľkých objednávok a viacerým výrobcom hrozí ukončenie prevádzky, čo by mohlo viesť k zvýšeniu dovozu. Včasné národné plány obnovy by mohli byť účinné pri podpore európskej výroby.

3.1.3.2. Aj keď bol automobilový priemysel v kríze už pred pandémiou COVID-19, dopyt po modernejších odľahčených vysoko izolačných zaskleniach pravdepodobne bude. Autonómne vozidlá zintenzívnia dopyt po sofistikovanejších špecializovaných výrobkoch zo skla, ktoré budú slúžiť ako displeje, ovládacie panely, zariadenia s technológiou rozšírenej reality a podobne.

3.1.4. Udržateľné obaly

Sklo umožňuje v európskych odvetviach výroby potravín a nápojov, kozmetických a farmaceutických výrobkov (napr. vakcín proti ochoreniu COVID-19) baliť výrobky do zdravých a udržateľných inertných obalov. Sklárske odvetvie vedie v širokej škále inovácií v oblasti ekodizajnu, dekarbonizácie a energetickej efektívnosti, ktorých cieľom je zmeniť spôsob výroby skla. Každý rok sa do dekarbonizácie, energetickej efektívnosti a modernizácie zariadení investuje najmenej 10 % výrobných nákladov. V rámci najnovšieho projektu v oblasti obalového skla *Furnace for the Future* ⁽³⁾, ktorý sa uchádzal o financovanie z inovačného fondu EU ETS, sa emisie znížia o 60 %. Ide o jednu z viacerých iniciatív na podporu cieľa tohto odvetvia dodávať klimaticky neutrálne obaly zo skla, ktoré pretransformujú odvetvie a poskytnú veľké príležitosti na rast v oblasti nízkouhlíkových obalov zo skla.

3.2. Obehové hospodárstvo: sklo ako dokonalý obehový produkt

3.2.1. Sklo je trvalý inertný materiál, ktorý je opakovane použiteľný a nekonečne recyklovateľný bez toho, aby došlo k strate jeho vlastností.

3.2.2. Je environmentálne vhodnou alternatívou mnohých využití plastu, má vedúce postavenie v oblasti efektívnej recyklácie a je stopercentne opakovane použiteľné, čím vytvára plne obehový systém. Je to jediný obal, ktorý nepotrebuje plastovú vrstvu či výstelku a vždy si zachováva zdravotnú neškodnosť a bezpečnosť potrebnú pri potravinárskych obaloch bez ohľadu na to, koľkokrát sa recykluje, čím sa stáva jediným druhom obalu, pri ktorom to možno dosiahnuť. Sklo je jedným z najviac recyklovaných obalových materiálov: 76 % všetkého skla, ktoré sa v súčasnosti uvádza na trh, sa zbiera na recykláciu. Používaním recyklovaného skla sa dosahujú úspory energie aj emisií CO₂. Naďalej by sa mali podporovať celoeurópske stimuly na podporu zainteresovaných strán v celom hodnotovom reťazci vrátane spotrebiteľov, aby viac a lepšie recyklovali.

3.2.3. V odvetví stavebného skla v súčasnosti predstavuje recyklované sklo 26 % vstupných surovín ⁽⁴⁾. Existuje potenciál na zvýšenie miery recyklácie zlepšením zberu, triedenia a čistenia skla pochádzajúceho zo starých okien alebo fasád.

⁽³⁾ *Furnace for the Future*: <https://feve.org/about-glass/furnace-for-the-future/>

⁽⁴⁾ *Glass for Europe – 2050: Flat glass in climate-neutral Europe – 2019*. <https://glassforeurope.com/wp-content/uploads/2020/01/flat-glass-climate-neutral-europe.pdf>

3.2.4. Skončenie životnosti prvej generácie fotovoltaických článkov môže byť novou príležitosťou na prepracovanie priemyselnej politiky v oblasti slnečnej energie a na udržanie vzácnych materiálov v Európe zvýšenou recykláciou. Malo by to byť podporené jasnou víziou a politikou EÚ.

3.3. *Dobré životné podmienky*

3.3.1. Sklo je všade okolo nás. Moderný život by bez neho nebol možný. Sklársky priemysel je tiež jedným z najstarších odvetví a má hlboké historické korene v Európe v oblasti ozdobného skla, umenia a kultúry. Táto dlhoročná tradícia formovala európske know-how, postupy a umenie výroby skla.

3.3.2. V súčasnosti sklo umožňuje realizovať zdravotnícke technológie, biotechnológie a biologické inžinierstvo. Okrem toho nás chráni pred röntgenovým žiarením (rádiológia) a žiarením gama (jadrové žiarenie). Interiérové dizajnové sklo a nábytok zo skla, ako sú zrkadlá, deliace steny, balustrády, stoly, police a sklenené osvetlenie, zvyšujú kvalitu našich obytných a kancelárskych priestorov.

3.3.3. Sklo chráni kvalitu a trvanlivosť našich potravín a nápojov. Jedálenské súpravy zo skla nám umožňujú vyberane stolovať a užívať si doplnky *art de vivre*. Sklenené okná prepúšťajú prirodzené svetlo do našich domovov a kancelárií. Sklo sa používa v domácich a kancelárskych spotrebičoch a elektronike, napríklad v dvierkach rúr, vo varných doskách či v obrazovkách televízorov, počítačov a smartfónov.

3.4. *Digitálna Európa*

Európske výrobné prevádzky už vyrábajú najtenšie dostupné sklo, ktoré sa používa v displejoch, smartfónoch, tabletoch a ďalších (dotykových) obrazovkách. Drôty a káble s optickým skleneným vláknom zabezpečujú rozsiahly, a dokonca medzikontinentálny prenos údajov, ale aj mikroprepojenia v elektronických zariadeniach a čipoch.

4. **Sklárstvo ako energeticky náročné odvetvie**

4.1. Každý rok sa postupne obnovujú alebo upravujú nové pece pomocou inovačných nízkouhlíkových technológií, ktoré sú energeticky omnoho účinnejšie. V odvetví pokračuje znižovanie spotreby energie využívaním technológií rekuperácie odpadového tepla, technológie organického Rankinovho cyklu, zvýšeným používaním drveného skla a ďalších symbiotických technológií. Nové systémy a technológie energetického manažérstva zavedené v sklárňach pomáhajú zvyšovať energetickú efektívnosť.

4.2. Spotreba energie v sklárskom odvetví už takmer 100 rokov prudko klesá a v súčasnosti dosahuje svoj termodynamický limit.

4.3. Keďže emisie CO₂ v sklárskom odvetví priamo súvisia so spotrebovanou energiou, zvýšenie energetickej efektívnosti možno vidieť na znížení emisií CO₂. Toto zvýšenie skutočne vedie k prudkému zníženiu emisií CO₂. Napríklad vo francúzskom sklárskom priemysle, ktorý je pomerne rôznorodý a sofistikovaný, sa v rokoch 1960 až 2010 emisie CO₂ znížili o 70 %.

4.4. Aby bolo možné monitorovať pokrok v sklárskom priemysle v porovnaní s inými energeticky náročnými odvetviami, mala by sa vyvinúť cielenejšia podpora odvetvia ako celku a jeho pododvetví aj jednotlivých členských štátov.

4.5. *Cesty ku klimatickej/uhlíkovej neutralite*

4.5.1. Sklárske odvetvie takmer dosiahlo svoj termodynamický limit, čo znamená, že súčasnými technikami a spaľovaním zemného plynu už nie je možné dosiahnuť výrazné zníženie emisií CO₂. Potrebná je energetická transformácia a ešte väčšia obehovosť výroby skla v oblastiach, v ktorých je na to potenciál.

4.5.2. *Ekologicky vyrábaná elektrická energia*

Ďalšou sľubnou cestou k dekarbonizácii výroby skla je elektrifikácia. V súčasnosti sa pracuje na vývoji demonstračného projektu *Furnace for the Future* (Pec budúcnosti). Išlo by o prvú veľkoobjemovú hybridnú elektrickú sklársku pec na obalové sklo na svete. V pododvetviach výroby obalového skla a úžitkového skla sa už používajú nízkoobjemové elektrické pece. Rovnako ako v prípade vodíka je potrebné vyvinúť kapacitu na ekologickú výrobu elektrickej energie.

4.5.3. Čistý vodík

Vodík je veľmi sľubnou alternatívou zemného plynu. V sklárskom odvetví sa už skúma alternatíva vodíkových pecí. Niekoľko rokov to ešte potrvá, kým bude prvá vodíková pec fungovať v konkurenčnom prostredí a kým bude existovať dostatočná kapacita na výrobu a prepravu vodíka.

4.5.4. Obehovosť

Pri tavení skla v peciach na zemný plyn sa až 80 % CO₂ emituje pri spaľovaní zemného plynu a 20 % z prvotných surovín. Náhradou prvotných surovín recyklovaným (drveným) sklom sa predchádza potrebe ich ťažby, znižuje množstvo odpadu a emisií CO₂ a šetrí energiou. Existuje potenciál na uzatvorenie cyklu skla ⁽⁵⁾ a recykláciu väčšieho objemu odpadového skla, ktoré vznikne po spotrebe. V pododvetviach výroby skla pre stavebníctvo a automobilový priemysel sa testuje niekoľko iniciatív a modelov na zlepšenie zberu. Malo by sa uvažovať o predbežnej demontáži skla a zasklení z budov pred demoláciou a o ciele zbierania konkrétneho materiálu, ktorý by doplnil všeobecný cieľ pre stavebný a demolačný odpad, ktorý je neúčinný, pokiaľ ide o ľahké materiály, ako je sklo. Systémy triedeného zberu sú potrebné na zabezpečenie vysokej kvality, aby vo výrobkoch zo skla boli vysoké úrovne recyklovaného obsahu.

4.5.5. Prekážky a problémy

Energetická transformácia bude mať za následok vyššie prevádzkové náklady a kapitálové výdavky. Politikami EÚ sa musia podporovať investície sklárskeho odvetvia, aby sa umožnila táto transformácia, a musí sa nimi zabezpečiť, aby toto odvetvie nebolo vystavené nekalej konkurencii subjektov z trhov mimo EÚ. Opatrenia je okrem toho potrebné prijať teraz, pretože pece majú životnosť približne 10 až 15 rokov (pece na obalové sklo), resp. 15 až 20 rokov (pece na tabuľové sklo). To znamená, že do rozhodujúceho roka 2050 nám zostávajú iba dve generácie pecí.

5. Sklársky priemysel v politike EÚ

5.1. Zelená obnova. Európska zelená dohoda, iniciatíva „vlna obnovy“, presadzovanie väčšieho objemu energie z obnoviteľných zdrojov, udržateľná dopravná politika a iniciatívy v oblasti obehového hospodárstva by mali byť účinnými stimulmi výroby nízkouhlíkových výrobkov zo skla.

5.2. Nové zdroje energie. Je potrebná podpora a budovanie kapacít na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov potrebných na ekologickú výrobu elektrickej energie a vodíka a zabezpečenie dostupnosti bioplynu, ako aj podpora veternej a slnečnej energie v energetickom mixe.

5.3. Výskum a vývoj. Je potrebné zvýšenie verejnej podpory a financovania výskumu, vývoja a demonštračných projektov ⁽⁶⁾, ako je inovačný fond EU ETS, s cieľom dekarbonizovať výrobu a pokračovať vo vývoji energeticky účinných pecí. Pri prvej výzve na predloženie žiadostí o podporu z fondu došlo k obrovskému prekročeniu kapacity a očakáva sa, že to tak bude aj v prípade následných výziev.

5.4. Uvádzanie na trh. Na zabezpečenie návratnosti investícií do nízkouhlíkovej výroby sú potrebné mechanizmy na podporu uvádzania nízkouhlíkových výrobkov zo skla na trh. Podpora nahrádzania plastov udržateľnými alternatívami zo skla v maloobchode, domácnostiach, stravovacích a ubytovacích službách, či pri nákupe jedál a nápojov konzumovaných mimo prevádzok s cieľom podporiť prechod zo systémov lineárneho hospodárstva na systémy obehového hospodárstva.

5.5. Vlna obnovy. Je potrebná podpora opatrení v rámci iniciatívy „vlna obnovy“, ktoré majú potenciál podporiť používanie výrobkov zabraňujúcich emisiám CO₂, zvýšiť energetickú efektívnosť a mieru využívania obnoviteľných zdrojov energie v budovách aj v doprave. Zároveň je potrebné zvýšiť cieľ energetickej efektívnosti a stanoviť jeho záväznosť na úrovni EÚ, aby sa podporila obnova verejných budov a zvýšila úroveň ambícií v súvislosti s povinnými úsporami energie. Malo by sa podporiť zvýšenie finančných prostriedkov dostupných na obnovu budov prostredníctvom viacerých nástrojov vrátane nového Sociálno-klimatického fondu.

5.6. Udržateľná doprava. Treba podporiť revolúciu v doprave v oblasti inteligentných a klimaticky neutrálnych automobilov a rozšírenie systémov verejnej dopravy. V tejto súvislosti zohráva dôležitú úlohu sklo vyrábané modernými technológiami.

⁽⁵⁾ Close the Glass Loop: <https://closetheglassloop.eu/>

⁽⁶⁾ Sklársky priemysel má niekoľko stratégií dekarbonizácie, ako je prechod na obnoviteľné zdroje energie, opatrenia v oblasti energetickej efektívnosti, nízkouhlíkové suroviny, využívanie recyklovaného skla, doprava a logistika.

5.7. Udržateľné obaly. Je potrebná podpora prechodu od nelineárnych materiálov na plne obehové, opakovane použiteľné a recyklovateľné sklo, aby sa znížila závislosť od dovozu fosílnych palív a ťažba prvotných surovín a obmedzilo vyčerpávanie zdrojov.

5.8. Obehovosť. Je potrebná podpora infraštruktúr na triedený zber a recykláciu, budovania kapacít a technológií s cieľom maximalizovať množstvo a kvalitu odpadového skla, ktoré vznikne po spotrebe, v uzatvorenom recyklačnom cykle výroby nových výrobkov. Podporiť treba aj spoluprácu medzi verejným a súkromným sektorom v rámci partnerstiev v hodnotových reťazcoch, ako je platforma *Close the Glass Loop* zameraná na obalové sklo (⁽⁷⁾).

5.8.1. Predovšetkým je potrebné vyvinúť úsilie, pokiaľ ide o činnosti v stavebníctve vrátane činností v oblasti odpadu z demolácie s cieľom využiť potenciál stavebného skla po skončení jeho životnosti.

5.8.2. Ukázalo sa, že vysoká miera opätovného použitia sklenených obalov a vysoká miera ich recyklácie prispievajú k zmenšeniu vplyvu systémov balenia do skla na životné prostredie a k zvýšeniu efektívnosti využívania zdrojov. Okrem systémov recyklácie jednorazových sklenených obalov v rámci rozšírenej zodpovednosti výrobcov toto odvetvie v záujme dosiahnutia vysokej miery opätovného použitia a recyklácie zaviedlo aj dobrovoľné systémy zálohovania opätovne použiteľných sklenených obalov a niektoré členské štáty Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) zaviedli povinné systémy zálohovania jednorazových nápojových obalov. Kým povinné systémy zálohovania jednorazových obalov sa považujú za účinný prostriedok na predchádzanie problémom s odpadkami a dosiahnutie vysokej miery recyklácie nápojových obalov, EHSV sa domnieva, že povinné systémy zálohovania aj iných jednorazových sklenených obalov (teda nielen nápojových) nie je v súlade s dobre fungujúcimi systémami rozšírenej zodpovednosti výrobcov, ktoré sú preukázateľne vhodné na zber na účely recyklácie a dosiahli veľmi vysokú mieru recyklácie.

5.8.3. V prípade jednorazového obalového skla je potrebná podpora systémov rozšírenej zodpovednosti výrobcov, v rámci ktorých možno realizovať hromadný zber skla. Z environmentálneho aj ekonomického hľadiska sú omnoho účinnejšie ako systémy zálohovania jednorazových obalov.

5.9. Digitalizácia. Je potrebná podpora odvetví a zamestnancov, ktorí umožňujú digitalizovať Európu (výrobky z optických vlákien, dotykové obrazovky, displeje, snímače), prostredníctvom účinnej priemyselnej politiky EÚ a rozvoja ekosystémov, pričom sa zohľadnia všetky uvedené problémy aj špecifické vlastnosti rôznych sklárskych pododvetví.

5.10. Zabezpečenie konkurencieschopnosti na európskom trhu

5.10.1. Energetická transformácia v sklárskom odvetví si vyžaduje čas. Veľmi vysoké a zvyšujúce sa náklady na energiu vytvárajú v sklárskom priemysle mimoriadne problematickú situáciu, pričom v súčasnosti predstavujú približne 25 – 30 % nákladov na výrobu skla v závislosti od výrobu a kolísania cien.

5.10.2. Štátna pomoc

Všetky sklárske pododvetvia by mali mať možnosť využívať nástroje na podporu kapitálových výdavkov a prevádzkových nákladov, ako je okrem iného modernizačný fond, štruktúrne fondy EÚ a inovačný fond EU ETS. Sklársky priemysel by mal byť vyňatý zo smernice o zdaňovaní energie a zahrnutý do skupinovej výnimky týkajúcej sa kompenzácie elektrickej energie a mali by sa naň vzťahovať rozdielové zmluvy o uhlíku, aby mohol investovať do výrobných procesov s nízkymi emisiami CO₂. Do klimatického zoznamu štátnej pomoci by malo byť zaradené predovšetkým špeciálne sklo.

5.10.3. Celosvetová konkurencieschopnosť

5.10.3.1. Nekalé obchodné praktiky tretích krajín je potrebné urýchlene riešiť účinnými nástrojmi obchodnej politiky.

5.10.3.2. Odvetvie výroby nekonečných sklenených vlákien trpí narušením trhu v dôsledku veľkého dovozu dumpingových a dotovaných sklenených vlákien z Ázie. Naliehavo potrebné sú opatrenia proti obchádzaniu povinností napríklad pri dovoze z Egypta a Bahrajnu.

(⁷) *Close the Glass Loop* www.closestheglassloop.eu

5.10.3.3. Sklárske odvetvie vyrábajúce čelné sklá pre automobilový priemysel takisto čelí tvrdej konkurencii predovšetkým čínskych výrobcov. Menej prísne environmentálne normy a normy emisií CO₂ v kombinácii s nižšími mzdami a horšími pracovnými podmienkami vedú k nekalej konkurencii, ktorá by mohla spôsobiť zvýšenie dovozu z východnej Ázie do európskych automobilových montážnych závodov, čo bude mať za následok globálne vyššie emisie CO₂.

5.10.3.4. Európa je popredným výrobcom sklenených obalov na svete. Sklárske odvetvie zásobuje dôležité odvetvie výroby potravín a nápojov, ktoré je najväčším odvetvím v EÚ. Sklárstvo okrem toho prispieva k zahraničnému obchodu výrobkami v odhadovanej hodnote 250 miliárd EUR, ktoré sú balené (alebo je pravdepodobné, že budú zabalené) v skle, a prináša viac príjmov z vývozu mimo EÚ ako plastové živice a pelety, organické chemikálie a lietadlá.

5.11. Zabezpečenie spravodlivej transformácie

Malo by sa podnecovať a podporovať celoživotné vzdelávanie a odborná príprava, aby sa zabezpečilo, že sa pracovná sila prispôbi novým technológiám a postupom, a aby sa poskytla väčšia istota zamestnania, a to v rámci samotného odvetvia aj širšieho trhu práce. Do transformácie by mali byť zapojení pracovníci, preto by sa mal právnymi predpismi EÚ podporiť sociálny dialóg na všetkých úrovniach.

5.12. Legislatívna stabilita a istota

5.12.1. Únik uhlíka. Mali by sa zachovať účinné opatrenia proti úniku uhlíka prostredníctvom EU ETS, aby sa odvetvie podporilo v transformácii v záujme splnenia cieľa EÚ dosiahnuť klimatickú neutralitu a aby sa vytvorili a zachovali rovnaké podmienky na európskej a medzinárodnej úrovni.

5.12.2. CBAM. EHSV sa vyslovuje za obozretné zavedenie mechanizmu CBAM v súlade s pravidlami WTO, mal by však obsahovať riešenie pre vývoz a doplniť bezplatné pridelenie kvót v plnej výške referenčnej hodnoty aspoň do roku 2030, aby sa spoločnosti mohli zamerať na investície do nízkouhlíkových technológií a posúdiť účinnosť tohto mechanizmu.

5.12.3. Taxonómia. Výbor víta prácu na balíku taxonómie EÚ zameranom na nasmerovanie súkromného financovania na udržateľné činnosti, domnieva sa však, že by sa v ňom mala riešiť úloha výroby skla a jej príspevku k adaptácii na zmenu klímy a zmierneniu zmeny klímy.

5.12.4. Obehovosť. Výbor víta akčný plán pre obehové hospodárstvo a žiada, aby sa sklo v plnej miere uznalo za trvalý materiál, ktorý zostáva produktívny v našich hospodárstvach, a aby sa v plnej miere podporovali iniciatívy na zvýšenie obehovosti skla.

5.12.5. *Fit for 55*. Tento balík bol predložený počas prípravy stanoviska. Navrhuje sa ním zmena asi desiatky platných predpisov (smernica o obchodovaní s emisiami, smernica o zdaňovaní energie, smernica o energii z obnoviteľných zdrojov atď.) a zavádza sa ním niekoľko nových návrhov (ako je návrh CBAM). Výbor vyzýva Komisiu, aby dôkladne posúdila vplyv tohto balíka na sklársky priemysel. Vzhľadom na rozsah zmien zavedených v mnohých rôznych oblastiach je nevyhnutné zabezpečiť súlad medzi rôznymi právnymi predpismi a zabrániť ich prípadnej rozpornosti. Balík by mal sklárske odvetvie podporiť pri jeho energetickej transformácii a zároveň zabezpečiť rovnaké podmienky pre konkurentov mimo EÚ, ktorí nemajú rovnaké náklady na emisie oxidu uhličitého.

V Bruseli 21. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Európska stratégia v oblasti mobility a priemyselné hodnotové reťazce v EÚ: prístup založený na automobilovom ekosystéme**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2022/C 105/05)

Spravodajca: **Arnaud SCHWARTZ**Pomocná spravodajkyňa: **Monika SITÁROVÁ**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 3. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku Stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI)
Prijaté v sekcii	29. 9. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	235/1/5

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV sa domnieva, že európsky automobilový ekosystém sa môže stať priekopníkom v oblasti rozvoja a zavádzania riešení udržateľnej mobility. Preto sa musia v rámci automobilového ekosystému aktívne rozvíjať stratégie na formovanie súčasného prelomového vývoja a megatrendov v oblasti európskeho automobilového priemyslu.

1.2. EHSV chce, aby sa EÚ v záujme zníženia emisií z dopravy o 90 % do roku 2050 usilovala zvýšiť udržateľnosť všetkých druhov dopravy a zároveň zabezpečiť, aby boli udržateľné alternatívy široko dostupné a prístupné občanom EÚ. Tento cieľ možno dosiahnuť inteligentnou kombináciou hnacích mechanizmov, ktorou sa zaručí rovnováha medzi ochranou životného prostredia, efektívnym využívaním obnoviteľných zdrojov energie, hospodárskou životaschopnosťou a prijatím zo strany spotrebiteľov, pri súčasnom dodržiavaní zásady technologickej neutrality.

1.3. EHSV zdôrazňuje, že individuálna mobilita musí zostať prístupná a cenovo dostupná všetkým, najmä pracovníkom dochádzajúcim do zamestnania bez prístupu ku kvalitnej verejnej doprave alebo k iným riešeniam v oblasti mobility. Za každú cenu sa treba vyhnúť polarizácii spoločnosti na tých, ktorí si môžu dovoliť kúpiť ekologické vozidlo, a tých, ktorí nemôžu. EHSV v tejto súvislosti varuje, že vytvorenie paralelného systému obchodovania s emisiami (ETS) pre odvetvie dopravy by mohlo oslabiť verejnú podporu odstraňovania fosílnych zložiek z cestnej dopravy, ak sa neposkytne kompenzácia skupinám s nižšími príjmami, ktorých živobytie je odkázané na cestnú dopravu.

1.4. EHSV poukazuje na to, že európsky automobilový priemysel mal vždy vedúce postavenie na celosvetovej úrovni a bol hnacou silou rastu a pracovných miest. Pri prechode na paradigma digitalizovaného a dekarbonizovaného systému cestnej dopravy je potrebné zachovať jeho postavenie a rozvíjať spôsoby transformácie, ktoré mu umožňujú riešiť prelomové trendy, ktorým toto odvetvie v súčasnosti čelí. Malo by sa to dosiahnuť na základe jeho silných stránok v oblasti technológie, kvalifikovanej pracovnej sily, inžinierstva na svetovej úrovni, náročných spotrebiteľov, sofistikovaných dodávateľských reťazcov, silnej kultúry MSP a konštruktívnych pracovnoprávných vzťahov.

1.5. Úspešné spustenie dôležitého projektu spoločného európskeho záujmu v oblasti batérií je dôkazom toho, že združovanie verejných a súkromných zdrojov jasne prispieva k posilneniu automobilového dodávateľského reťazca. EHSV je preto presvedčený, že je potrebné zväziť viac dôležitých projektov spoločného európskeho záujmu v tomto odvetví, napr. v oblasti vodíka (pripravuje sa), automatických a prepojených vozidiel, obehového hospodárstva, surovín atď. Na zvládanie

výpadkov dodávok polovodičov sú potrebné ambiciózne opatrenia, pričom túto otázku by pomohlo vyriešiť vytvorenie druhého dôležitého projektu spoločného európskeho záujmu v oblasti polovodičov.

1.6. EHSV chce, aby EÚ podporovala rovnaké podmienky pre všetkých na celosvetovej úrovni. Európa sa musí snažiť o udržanie svojho silného postavenia v oblasti vývozu v automobilovom priemysle. Preto sa musia prijať opatrenia s cieľom:

- usilovať sa o reciprocitu v rámci obchodných vzťahov (prístup na trh, verejné obstarávanie, investície, dodržiavanie práv duševného vlastníctva, subvencie),
- uzatvoriť dvojstranné dohody o voľnom obchode (vrátane kapitoly o automobilovej/cestnej doprave),
- bojovať proti nekalým obchodným praktikám (subvencie, dvojstranné dohody o voľnom obchode, rozdiely v cene uhlíka, sociálny a environmentálny damping),
- podporovať medzinárodnú spoluprácu v oblasti ekologických vozidiel a technológií založených na nízkouhlíkových palivách.

1.7. Transformácia automobilového priemyslu bude mať výrazný vplyv na množstvo a kvalitu potrebných pracovných miest. Preto sú potrebné aktívne politiky trhu práce zamerané na zachovanie zamestnateľnosti pracovnej sily pomocou iniciatív na zvyšovanie úrovne zručností a rekvalifikáciu, ako napríklad aliancia pre zručnosti v automobilovom priemysle (Automotive Skills Alliance), ktorých cieľom je vybaviť pracovníkov zručnosťami budúcnosti. Pre zamestnancov, ktorí musia opustiť toto odvetvie, by sa mal zaručiť plynulý prechod na iné pracovné miesto (popri systéme predčasného odchodu do dôchodku).

1.8. EHSV žiada jasné zmapovanie vplyvu digitálnej a zelenej transformácie odvetvia s cieľom určiť regióny a časti dodávateľského reťazca, ktoré sú najviac ohrozené. Takisto je potrebné monitorovať meniacu sa stopu odvetvia z dôvodu dekarbonizácie a digitalizácie, pričom sa musia zohľadniť všetky relevantné fázy životného cyklu. Keďže automobilový dodávateľský reťazec musí čeliť obrovským výzvam, EHSV považuje za nevyhnutné vytvoriť mechanizmus spravodlivej transformácie pre toto odvetvie, pomocou ktorého sa zavedú potrebné sprievodné opatrenia na predchádzanie sociálnemu narušeniu a zabezpečenie spoločensky zodpovednej transformácie.

2. Všeobecné pripomienky

Súčasná situácia

2.1. Automobilový priemysel vždy tvoril **nosný pilier priemyslu Európskej únie** a je úzko prepojený s dodávateľskými odvetviami, ako sú oceľiarsky, chemický a textilný priemysel, ako aj s nadväzujúcimi odvetviami, ako sú služby v oblastiach IKT, opráv, palív, mazív a mobility. Toto odvetvie predstavuje viac než 8 % HDP EÚ, absorbuje 28 % celkových výdavkov EÚ v oblasti výskumu a vývoja a jeho vývoz vytvára veľký obchodný prebytok. Budúcnosť európskeho automobilového priemyslu však bude závisieť od toho, ako sa v ňom podarí realizovať podstatné úpravy potrebné na riešenie bezprecedentných výziev, ktorým v súčasnosti čelí.

2.2. Európsky automobilový priemysel sa ocitá **na križovatke prevratnej novej paradigmy** vyplývajúcej z komplexnej transformácie na digitálne a zelené hospodárstvo. Komisia 28. novembra 2018 prijala dlhodobú víziu pre klimaticky neutrálne hospodárstvo do roku 2050. Uznáva sa v nej, že odvetvie dopravy zohráva významnú úlohu pri tejto transformácii. V Európskej zelenej dohode z decembra 2019 sa stanovuje strategický rámec na dosiahnutie klimatickej neutrality. Požaduje sa v nej 90 % zníženie emisií z dopravy do roku 2050. V tejto súvislosti sa EÚ rozhodla revidovať svoj cieľ zníženia emisií skleníkových plynov na rok 2030 na najmenej o 55 %. Na dosiahnutie tohto cieľa Komisia 14. júla 2021 predstavila svoj balík opatrení „Fit for 55“, v rámci ktorého reviduje nariadenie o spoločnom úsilí, smernicu o zavádzaní infraštruktúry pre alternatívne palivá a nariadenie, ktorým sa stanovujú emisné normy CO₂.

2.3. Prechod z fosílnych palív na energiu z nízkouhlíkových zdrojov, ako aj prechod z vytvárania pridanej hodnoty v rámci masovej výroby automobilov na poskytovanie služieb mobility bude znamenať **veľké otrasy pre toto odvetvie**, pre mnohé MSP v jeho zložitých dodávateľských reťazcoch a pre 13,8 milióna pracovníkov v tomto odvetví. Výzvou teda bude viesť túto transformáciu smerom k uhlíkovej neutralite sociálne prijateľným spôsobom.

Prelomové megatrendy

2.4. **Globalizácia.** So spomaľovaním predaja na vyspelých trhoch rastie predaj automobilov na rozvíjajúcich sa trhoch. V dôsledku toho sa hospodárske ťažisko presúva z EÚ a USA do Ázie. Čína v súčasnosti produkuje 26 miliónov áut ročne v porovnaní s 22 miliónmi v EÚ. Čína takisto patrila k prvým krajinám, v ktorých sa začali vyrábať elektrické vozidlá, a má rozvinuté odvetvie výroby batérií. Japonsko a Kórea tiež patria medzi popredných výrobcov batérií a vynikajú najmä v oblasti polovodičov. Európa má okrem toho problematický prístup k surovinám z eticky získavaných zdrojov, ako sú lítium a kobalt⁽¹⁾. V automobilovom odvetví sa okrem toho musí vziať do úvahy narastajúce geopolitické napätie, ktoré

2.5. **Výzva udržateľného rozvoja.** Podľa vízie stanovenej v stratégii EÚ pre udržateľnú a inteligentnú mobilitu bude na európskych cestách „do roku 2030 [...] v prevádzke aspoň 30 miliónov osobných vozidiel s nulovými emisiami“. Európska komisia 14. júla navrhla, aby bolo od roku 2035 povolené uvádzať na trh len vozidlá s nulovými emisiami. To si bude vyžadovať prudký nárast podielu vozidiel s nulovými emisiami vo vozovom parku (zo súčasných 0,2 % na 11 až 14 % v roku 2030)⁽²⁾. Dosiadnutím cieľov zelenej dohody sa vytvoria výhody z prvenstva a podporí sa vedúce postavenie Európy v oblasti nízkouhlíkových technológií a jej globálna konkurencieschopnosť. Znamená to takisto rozsiahle investície do rozvoja alternatívnych hnacích sústav (batériové elektrické, hybridné, vodíkové) a palív zbavených fosílnych zložiek pre konvenčné hnacie sústavy, ktoré sa budú vo vozovom parku ešte dlho používať. Tempo zavádzania týchto hnacích sústav a palív závisí od výkonného regulačného rámca a návratnosti týchto investícií. V európskej stratégii pre udržateľnú a inteligentnú mobilitu sa uznáva potreba „zvýšiť udržateľnosť všetkých druhov dopravy“. Tento prístup si vyžaduje zavádzanie vozidiel s nízkymi a nulovými emisiami, ako aj obnoviteľných a nízkouhlíkových palív pre cestnú, vodnú a leteckú dopravu.

2.6. **Zmena spotrebiteľského zmysľania.** Správanie v oblasti mobility sa mení. Nová generácia spotrebiteľov má menší záujem vlastniť vozidlo, keďže mnohí z nich žijú v mestských oblastiach s dobre zavedenými systémami hromadnej dopravy. Namiesto vlastného vozidla sa budú zaujímať o iné riešenia mobility [*car-sharing*, *ride-hailing* (jazda na zavolanie), mikromobilita]. V dôsledku pandémie sa posilnili ďalšie trendy, ktoré už boli viditeľné, ako nakupovanie cez internet, práca na diaľku, videokonferencie, doručovacie služby. Budú viesť k zníženiu mobility osobných vozidiel, pričom sa zvýši miera využívania úžitkových dodávkových vozidiel.

2.7. **Zlepšenie prepojenosti.** Cieľom digitálnych technológií je umožniť vozidlám takmer nepretržité prepojenie. Mohol by sa tým vytvoriť značný potenciál pre nové obchodné modely založené na údajoch. Inteligentné vozidlá by boli vybavené aktívnymi bezpečnostnými prvkami, infozábavou, službami poskytovania informácií o doprave, komunikáciou medzi vozidlom a infraštruktúrou atď.

2.8. **Postupná automatizácia vozidla.** Cesta k vozidlám bez vodiča bude viesť k sústavnému zvyšovaniu úrovne funkcií autonómnych vozidiel. Automatizovaná jazda by si vyžadovala obrovské investície do softvéru, komunikačných sietí a hardvéru (radary, lidary, transpondéry). Vznikajú pri nej mnohé výzvy v súvislosti so spoľahlivosťou, s právnym rámcom, cenou, cestnou vybavenosťou a so zodpovednosťou.

2.9. **Digitalizácia výroby.** V automobilovom priemysle sa vynašla montážna linka (Ford), princípy efektívnej výroby (Toyota) a globalizované výrobné platformy (VW). V súčasnosti sa prijímajú zásady Priemyslu 4.0 s pokročilou robotizáciou, digitálne integrovanými dodávateľskými reťazcami, pokročilými výrobnými systémami a aditívnou výrobou.

Dôsledky zelenej a digitálnej transformácie

2.10. Menšie, digitalizované a dekarbonizované automobilové odvetvie bude predstavovať **obrovskú výzvu v oblasti zamestnanosti**. Batériou poháňané elektrické vozidlá majú menej komponentov a jednoduchšie sa vyrábajú, pričom najmenej 36 % ich pridanej hodnoty tvoria batérie. Podľa extrapolácie z nedávnej štúdie nemeckého inštitútu IFO bude v hodnotovom reťazci konvenčných hnacích mechanizmov EÚ ohrozených 620 000 pracovných miest. Riešenie môže čiastočne spočívať napríklad v (predčasnom) odchode do dôchodku⁽³⁾ alebo v širšom zmysle v zásadnej zmene budúcnosti práce⁽⁴⁾. Na druhej strane sa vplyvom transformácie vytvoria aj nové pracovné miesta v súvisiacich odvetviach, ako sú výkonová elektronika, inteligentné siete, cestná a nabíjacia infraštruktúra, batérie, nové materiály a hnacie mechanizmy na alternatívne palivo.

(1) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_20_2312.

(2) Pracovný dokument útvarov Komisie, Udržateľná a inteligentná mobilita, SWD(2020) 331, s. 248.

(3) Dr. Oliver Falck, Dr. Nina Czernich, *Auswirkungen der vermehrten Produktion elektrisch betriebener Pkw auf die Beschäftigung in Deutschland*, máj 2021, ifo Institut; https://www.ifo.de/DocDL/ifoStudie-2021_Elektromobilitaet-Beschaeftigung.pdf.

(4) <https://eeb.org/library/escaping-the-growth-and-jobs-treadmill/>.

2.11. **Trend konsolidácie, strategické aliancie** (napr. Stellantis, aliancie medzi spoločnosťami BMW a Mercedes a spoločnosťami VW a Ford) na účely spojenia výskumu a vývoja v oblasti nových hnacích sústav, kombinovania nákupu komponentov. Tieto fúzie a aliancie vždy vyústia do nových podnikových stratégií, prehodnotenia priemyselnej stopy, outsourcingu do regiónov s nižšími nákladmi práce, schém znižovania počtu pracovných miest a zvýšeného tlaku na dodávateľov. Okrem toho odčlenenie zrelých podnikov umožňuje spoločnostiam sústrediť zdroje na nové hnacie sústavy.

2.12. **Stieranie hraníc medzi automobilovým priemyslom a odvetvím IT.** Informačné technológie preniknú do všetkých fáz dodávateľského reťazca. Údaje sa stanú novou surovinou a zdrojom príjmu. Prebieha celosvetová reorganizácia odvetvia s novými subjektmi vstupujúcimi do odvetvia: poskytovatelia služieb mobility (Uber), IT giganty (Google, Apple, Baidu), výrobcovia čipov (Intel, NXP, STM), výrobcovia batérií (Panasonic, CATL, LG), noví výrobcovia pôvodných zariadení (Tesla).

2.13. **Pridaná hodnota by sa mohla presunúť z jadra automobilového priemyslu (výrobcov pôvodných zariadení)** do iných častí dodávateľského reťazca, keďže podiel informačných technológií ako percento pridanej hodnoty sa zvýši len na úkor mechanických komponentov.

2.14. Je pravdepodobné, že čoraz **viac pridanej hodnoty sa bude vytvárať v oblasti služieb mobility**, ako sú *ride-hailing*, *ridesharing*, *car-sharing* a mnoho digitálnych služieb ako navigačné aplikácie, infozábava, reklama a zdokonalené systémy podpory vodiča. Vytvorí sa tým nové obchodné modely: kým výrobcovia pôvodných zariadení vnímajú automobilový priemysel ako trh so 100 miliónmi vozidiel, digitálne platformy v ňom vidia trh, na ktorom možno každý rok predáť 10 biliónov kilometrov.

2.15. **Štruktúra pracovných miest v odvetví sa od základu zmení.** Budú potrebné nové zručnosti a skúsenosti (elektronika, elektrochémiá, nové materiály, informačné technológie), pričom bude súčasne klesať dopyt po tradičných mechanických zručnostiach. Vyškolenie pracovníkov týmito zručnosťami bude predstavovať dôležitú výzvu pre automobilový priemysel.

2.16. Všetky uvedené megatrendy sa budú navzájom posilňovať. Hoci prevláda široká zhoda v tom, že sa začala prelomová zmena, prioritou pre všetky zainteresované strany sa musí stať zabezpečenie väčšej postupnosti sociálnej transformácie smerom k dekarbonizovanej doprave organizovaním spravodlivej transformácie. Na to, aby bola udržateľná mobilita prijatá, musí byť všetkým cenovo dostupná.

3. Riadenie transformácie

Životné prostredie: preradenie na udržateľnosť

3.1. Aby sa dosiahlo zníženie emisií z dopravy o 90 % do roku 2050, EÚ by sa mala usilovať zvýšiť udržateľnosť všetkých druhov dopravy a zároveň zabezpečiť, aby boli udržateľné alternatívy široko dostupné a prístupné občanom EÚ. Tento cieľ možno dosiahnuť inteligentnou kombináciou hnacích sústav, ktorou sa zaručí rovnováha medzi ochranou životného prostredia, efektívnym využívaním obnoviteľných zdrojov energie, hospodárskou životaschopnosťou a prijatím zo strany spotrebiteľov, pri súčasnom dodržiavaní zásady technologickej neutrality. Na to je potrebná kombinácia rôznych stratégií:

- Zníženie emisií CO₂ pri používaní vozidla (*tank-to-wheel*) (48 V, hybridy, elektrina, vodík, efektívnejšie spaľovacie motory atď.).
- Zníženie emisií CO₂ od ťažby až po použitie (*well-to-wheel*). Je potrebné podporovať rozvoj e-palív a biopalív, ktoré sú v súlade s cieľmi OSN v oblasti udržateľného rozvoja a kritériami udržateľnosti uvedenými v smernici o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov^(?), aby sa predišlo vplyvu na využívanie pôdy, biodiverzitu a lesy.
- Koordinovaná stratégia pre čisté mestá (napr. dekarbonizáciou dopravy na poslednom úseku, inovatívnymi riešeniami mikromobility, intermodálnym cestovaním).

^(?) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2001/ES z 11. decembra 2018 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov energie (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 82).

- Zníženie emisií počas životného cyklu (výroba a recyklovanie).
- Zníženie intenzity emisií v odvetví dopravy (inteligentné dopravné riešenia, spoločná mobilita). Pre každú potrebu dopravy musí byť k dispozícii riešenie udržateľnej mobility (ďalšková nákladná doprava využitím biopalív a syntetických palív/vodíka, batériové elektrické hnacie systavy pre mestské doručovanie na poslednom úseku) pri dodržaní zásady technologickej neutrality.
- Podpora obnovenia prostredníctvom výmeny spaľovacích motorov za elektrické alebo ich doplnenia (hybridizácie) nábojovými motormi namontovanými v kolesách.
- Zníženie hmotnosti automobilov novo uvádzaných na trh ⁽⁶⁾.

3.2. Komisia plánuje vytvoriť paralelný systém EU ETS pre cestnú dopravu a budovy. Stanovenie ceny za emisie z cestnej dopravy sa vyrovná zdaneniu paliva (ale s kvalifikovanou väčšinou). Z týchto príjmov sa poskytne náhrada pre tých, ktorí sú odkázaní na vozidlo so spaľovacím motorom, či už na pracovné účely, alebo pre chýbajúce možnosti alternatívnej dopravy. Keďže navrhnutý takýto kompenzačný mechanizmus bude mimoriadne zložitý a vyššie ceny paliva sa neprimerane dotknú skupín s nižšími príjmami, EHSV nie je presvedčený, že toto je tá správna cesta, lebo sa oslabí podpora opatrení v oblasti klímy zo strany verejnosti. Namiesto toho sa ako lepší spôsob zabezpečenia finančnej dostupnosti nízkouhlíkovej dopravy pre väčší počet ľudí javí úsilie o zníženie nákladov na životný cyklus alternatívnych hnacích sústav a zníženie nákladov na nízkouhlíkové alebo bezuhlíkové palivá.

3.3. **Prioritnú pozornosť treba venovať oblastiam bez nabíjajúcich staníc (tzv. *charging deserts*).** V súčasnosti je k dispozícii 213 000 nabíjajúcich staníc, pričom 70 % všetkých nabíjajúcich staníc v EÚ sa nachádza v troch krajinách (Holandsko, Nemecko a Francúzsko). Vzhľadom na cieľ dosiahnuť 1 milión verejných nabíjajúcich staníc do roku 2025 a 3 milióny do roku 2030 **je priepasť, ktorú treba preklenúť z hľadiska rozvoja infraštruktúry, obrovská** (v európskej stratégii pre udržateľnú a inteligentnú mobilitu sa odhaduje, že dodatočné investície potrebné v nasledujúcom desaťročí na infraštruktúru nabíjajúcich a čerpacích staníc na nízkouhlíkové palivá dosiahnu 130 miliárd EUR ročne). EHSV preto podporuje zavedenie povinných cieľov. V rámci hlavného projektu *Recharge and Refuel* (Dobíjajme a dotankujme), ktorý je súčasťou Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, sa členské štáty len povzbudzujú k tomu, aby urýchlili zavádzanie nabíjajúcich a čerpacích staníc v rámci svojich plánov obnovy. Osobitnú pozornosť treba venovať obydliam, príprave sietí na zvýšenú integráciu elektrických vozidiel, interoperabilite nabíjacej infraštruktúry, rozvoju služieb inteligentného nabíjania (napr. prostredníctvom vyrovnávania zaťaženia siete) a dodávke obnoviteľných a nízkouhlíkových palív. Keďže plne elektrické ťažké úžitkové vozidlá sa stávajú skutočnosťou, takisto je potrebné im venovať osobitnú pozornosť.

3.4. Kým sa nedosiahne cenová parita medzi konvenčnými a elektrickými vozidlami (predpokladá sa v rokoch 2025 až 2027), **budú potrebné finančné stimuly** na podporu rastu trhu s nízkouhlíkovými vozidlami. Môžu byť finančné (subvencie, daňové úľavy a systémy šrotovného) alebo nefinančné (prednostné pruhy, oslobodenia od mýta, vyhradené parkovacie miesta) vrátane koherentného regulačného prostredia na podporu investícií do nízkouhlíkových palív. Osobitnú pozornosť treba venovať ekologizácii vozového parku, keďže môže ísť o dôležitú páku na urýchlienie transformácie, a aj preto, že to prispeje k vytvoreniu trhu s použitými bezuhlíkovými a nízkouhlíkovými vozidlami.

3.5. **Podpora rozvoja obehového hospodárstva v automobilovom ekosystéme:** recyklácia, opätovné použitie a repasovanie vozidiel a dielov. Zásady obehového hospodárstva by sa mali uplatňovať aj na zvýšenie množstva druhotných surovín dostupných pre odvetvie a zníženie závislosti od dovozu. Z nedávnych štúdií však vyplýva, že recyklované materiály budú k dispozícii v primeranom trhovom rozsahu o desať rokov, keď sa dosiahne koniec životnosti elektrických vozidiel. Preto treba zaujať realistický prístup a chápať, že ťažba primárnych surovín je kľúčová prinajmenšom v 20. rokoch 21. storočia. Preto sa musí bezpečnosť dodávok zaisťovať diverzifikáciou dodávateľských reťazcov, ako aj stratégiou ekologickú a etickú ťažby. Okrem toho sa v plánovanej revízii smernice 2000/53/ES ⁽⁷⁾ o vozidlách po dobe životnosti musí zohľadniť elektrifikácia vozidiel a potreba rozvoja trhov s druhotnými materiálmi.

⁽⁶⁾ Automobily s hmotnosťou do 1 000 kg predstavovali 36 % a automobily nad 1 500 kg 7 % zo všetkých automobilov predaných v roku 1998 vo Francúzsku, pričom v roku 2019 bol tento podiel 15 %, resp. 16 % (Eurostat).

⁽⁷⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2000/53/ES z 18. septembra 2000 o vozidlách po dobe životnosti (Ú. v. ES L 269, 21.10.2000, s. 34).

Hospodárstvo: udržiavanie a rozvoj celého automobilového dodávateľského reťazca v rámci EÚ

3.6. Podpora priemyselnej spolupráce. Obrovské rozpočtové prostriedky na výskum a vývoj (v súčasnosti 60 miliárd EUR ročne), ktoré sa v súčasnosti investujú do rozvoja dekarbonizovanej, prepojenej, automatizovanej a spoločnej mobility, si vyžadujú priemyselnú spoluprácu a verejno-súkromné partnerstvá. V tomto ohľade si zasluhuje plnú podporu rozvoj inovačných partnerstiev v rámci klastra 5 (klíma, energia, mobilita) Horizontu Európa (čistý vodík, batérie, prepojená a automatizovaná mobilita, cestná doprava s nulovými emisiami, smerovanie mestskej transformácie). Okrem toho priemyselné aliancie pod záštitou Európskej komisie (ako v prípade batérií, vodíka a surovín a oznámená aliancia v oblasti hodnotového reťazca obnoviteľných a nízkouhlíkových palív) poskytujú širokú a otvorenú platformu na vytvorenie strategických plánov a koordináciu v oblasti výskumu a vývoja, investícií a uvedenia nových inovácií na trh. Napokon sa združením verejných a súkromných zdrojov v rámci dôležitých projektov spoločného európskeho záujmu jasne posilní európsky automobilový dodávateľský reťazec, zníži strategická závislosť a podporí súbežnú zelenú a digitálnu transformáciu. Je potrebné zväziť nové dôležité projekty spoločného európskeho záujmu: prepojené a automatizované vozidlá, obehové hospodárstvo, integrácia energetických systémov, zásobovanie surovinami, dátové hospodárstvo, polovodiče.

3.7. **Výzvy súvisiace s rozvojom udržateľného a obehového batériového hodnotového reťazca⁽⁸⁾ v rámci EÚ.** Umiestnenie výroby batérií a palivových článkov musí byť kľúčovým cieľom EÚ. Aliancie EÚ v oblasti batérií a vodíka je potrebné podporiť a sprístupniť im dostatočné zdroje. Tieto priemyselné aliancie musia viesť k rozsiahlym investíciám do výrobných zariadení a zabezpečiť tisíce pracovných miest v Európe. Bude potrebné starostlivo predchádzať nerovnostiam medzi regiónmi v Európe, ktoré vidieť v súčasnosti.

3.8. Megatrend prepojených a automatizovaných vozidiel by mohol viesť k zmene v pridanej hodnote z predaja a servisu vozidiel smerom k novým prelomovým obchodným modelom na základe služieb umožňujúcich prenos údajov a mobility ako služby. Automobilový ekosystém musí byť pripravený vstúpiť do týchto nových obchodných modelov a zabezpečiť svoje zastúpenie v rámci nich. Bude si to vyžadovať technologické a regulačné normy na poskytovanie nových inovačných služieb mobility, ako sú platba za použitie (*pay per use*), lokalizovaná reklama, aktualizácie vzdialenosti/údržba vozidiel. Budovanie európskeho priestoru pre údaje týkajúce sa mobility bude takisto kľúčové pri zabezpečení európskeho vedúceho postavenia v oblasti digitálnych služieb mobility. Bude takisto potrebné zaviesť požadovanú infraštruktúru na digitálnu komunikáciu a navrhnuť plány na zvýšenie úrovni automatizácie (vrátane rámca na rozsiahle testovanie, prístup k údajom a nový prístup k typovému schváleniu vozidiel). Okrem toho je potrebné posúdiť dlhodobý vplyv čoraz automatizovanejších vozidiel, najmä na pracovné miesta a etické otázky, keďže to bude dôležité na zabezpečenie prijatia v spoločnosti. Napokon, keďže nákladná doprava sa môže v budúcnosti zintenzívniť (elektronický obchod), je potrebné rozvíjať inteligentné riešenia dopravnej mobility na základe multimodálnej organizácie dopravy, nákladovej efektívnosti (veľkokapacitné jazdné súpravy) a udržateľných spôsobov dopravy, a to pomocou riešení týkajúcich sa automatizácie a prepojenosti v rámci logistického reťazca.

3.9. **Inteligentné technológie a digitálne riešenia založené na „paradigme Priemysel 4.0“** musia podporovať integráciu výrobných systémov a napomáhať ich väčšiu flexibilitu. Prostredníctvom posilnených výrobných systémov (nielen integrácie výrobných procesov na podnikovej úrovni) spolu s úplným dodávateľským reťazcom budú automobilové dodávateľské reťazce odolnejšie a podporí sa konkurencieschopnosť. Digitalizácia v odvetví sa musí podporiť vytvorením priestoru pre údaje týkajúce sa odvetvia. Tieto technológie však takisto znamenajú zvýšenú automatizáciu s negatívnym vplyvom na pracovné miesta a to treba riešiť.

3.10. **Podpora rovnakých podmienok pre všetkých na celosvetovej úrovni.** Európa sa musí snažiť o udržanie svojho silného postavenia v oblasti vývozu v automobilovom priemysle. Preto sa musia prijať opatrenia s cieľom:

- usilovať sa o reciprocitu v rámci obchodných vzťahov (prístup na trh, verejné obstarávanie, investície, dodržiavanie práv duševného vlastníctva, subvencie),
- uzatvoriť dvojstranné dohody o voľnom obchode (vrátane kapitoly o automobilovej/cestnej doprave),
- bojovať proti nekalým obchodným praktikám (subvencie, dvojstranné dohody o voľnom obchode, rozdiely v cene uhlíka, sociálny a environmentálny damping),
- podporovať medzinárodnú spoluprácu v oblasti ekologických vozidiel a technológií založených na nízkouhlíkových palivách.

⁽⁸⁾ V tomto ohľade je úloha európskej regulácie batérií podrobne opísaná v stanovisku (Ú. v. EÚ C 220, 9.6.2021, s. 128).

3.11. Je potrebné posilniť podporu celosvetovej technickej harmonizácie v rámci Európskej hospodárskej komisie OSN (EHK OSN). **Výpadky dodávok v oblasti automobilových polovodičov** je potrebné riešiť rôznymi opatreniami. Dopyt po polovodičoch bude ďalej rásť, keďže z automobilov sa stávajú elektronické zariadenia. V tejto súvislosti EHSV plne podporuje návrh v najnovšom oznámení o priemyselnej politike na vytvorenie súboru nástrojov na zníženie strategickej závislosti Európy a predchádzanie tejto závislosti. Takisto je potrebné plne podporiť cieľ zdvojnásobiť trhovú podiel Európy v oblasti polovodičov na celosvetovej úrovni z 10 na 20 % stanovený v rámci európskeho Digitálneho kompasu. Vytvorenie druhého dôležitého projektu spoločného európskeho záujmu v oblasti polovodičov určite prispeje k dosiahnutiu tohto cieľa. Členské štáty EÚ by takisto mali dodržať svoj sľub použiť 20 % z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti po pandémie COVID-19 na digitálnu transformáciu. Medzi ďalšie opatrenia by mohlo patriť prilákanie priamych zahraničných investícií a vytvorenie strategickej spolupráce medzi automobilovými spoločnosťami a výrobcami polovodičov. Napokon, Monitorovacie stredisko pre kritické technológie by malo úzko monitorovať mnohé ďalšie oblasti strategickej závislosti v automobilovom priemysle: suroviny, vodík, batérie, energia z obnoviteľných zdrojov, cloudové technológie atď.

3.12. **Musí sa riešiť vplyv novej situácie v oblasti automobilového priemyslu na popredajný trh.** Automobilový popredajný trh, ktorý zamestnáva štyri milióny ľudí, bude zrejme čeliť hlbokkej štrukturálnej zmene vyplývajúcej zo zníženého predaja, z elektrifikácie, zo zníženého dopytu po palivách, z online predaja a zo zníženej potreby údržby. Toto odvetvie sa bude musieť pretransformovať na poskytovateľa služieb mobility: modernizácia vozidiel, preventívna údržba, *ride-hailing*, *car-sharing* a rozvoj obchodných modelov v oblasti mikromobility. Je potrebné prekonať protichodné záujmy týkajúce sa prístupu k palubným údajom a zriadiť interoperabilnú a normalizovanú platformu s cieľom umožniť popredajnému trhu rozvíjať služby založené na údajoch (ako sú diagnostika na diaľku, aktualizácia softvéru, preventívna údržba).

Spoločnosť: riadenie zmeny a zabezpečenie sociálne spravodlivej transformácie

3.13. Transformácia automobilového priemyslu bude mať výrazný vplyv na množstvo pracovných miest potrebných na výrobu vozidiel a ich komponentov, ako aj na pracovné profily potrebné pre novú paradigmu. Preto by sa mali politiky trhu práce zameriavať na udržiavanie/zvyšovanie zamestnateľnosti pracovnej sily prostredníctvom celoživotného vzdelávania a na vytváranie flexibilných možností medzi vzdelávaním a svetom práce (napr. systémy alternatívnej odbornej prípravy, dobre fungujúce trhy v oblasti učňovskej prípravy a certifikácia neformálneho vzdelávania). Vnútoraná mobilita pracovníkov v podnikoch by sa mala podporovať prostredníctvom zvyšovania úrovne zručností a získavania nových zručností, aby pracovníci nadobudli zručnosti pre budúcnosť (zníženie manuálnej práce a prudký nárast digitálnych zručností s osobitným zameraním na softvérové a elektronické inžinierstvo). Európske odvetvové iniciatívy, ako sú DRIVES a ALBATTIS a nová aliancia pre zručnosti v automobilovom priemysle (Automotive Skills Alliance), predstavujú kľúčové nástroje pri riešení výzvy týkajúcej sa zručností.

3.14. Pre zamestnancov, ktorí musia opustiť toto odvetvie, **by sa mal zorganizovať plynulý prechod na iné pracovné miesto.** Je potrebné im poskytnúť prístup k novým pracovným miestam, ktoré sa skutočne vytvoria vo vznikajúcich odvetviach, ako sú IT, 5G siete, výkonová elektronika, nabíjacia infraštruktúra, výroba obnoviteľných zdrojov energie, inteligentné siete, inteligentné cesty, služby mobility, batérie, alternatívne palivá, uskladňovanie energie, výroba a distribúcia elektrickej energie. Bude to veľmi zložitý, keďže tieto pracovné miesta sa pravdepodobne vytvoria na inom mieste, v inom čase a s iným súborom zručností ako v prípade pracovných miest, ktoré zaniknú. Počas tejto transformácie sa musí zaručiť príjmová istota. Hromadnému prepúšťaniu možno takisto predísť prostredníctvom systémov predčasného odchodu do dôchodku, skráteného pracovného času a zníženia pracovného úväzku. Musí sa zabezpečiť riadny sociálny dialóg s cieľom umožniť predvídať zmenu v dostatočnom predstihu a predísť sociálnym nepokojom a konfliktom.

3.15. Je potrebné **jasné zmapovanie vplyvu digitálnej a zelenej transformácie odvetvia** s cieľom určiť regióny a časti dodávateľského reťazca, ktoré sú najviac ohrozené. Nemalo by dôjsť k novým rozporom v sociálnej oblasti medzi východom a západom ani medzi južnou a severnou Európou. Takisto je potrebné monitorovať meniacu sa stopu odvetvia z dôvodu dekarbonizácie a digitalizácie. Mal by sa dôkladne preskúmať možný pokrok, pokiaľ ide o využívanie udržateľne získavanej biomasy, keďže v tejto oblasti existuje potenciál na vytváranie nových pracovných miest, pričom sa musia zároveň náležite rešpektovať ekologické hranice.

3.16. Všetky zainteresované strany (spoločnosti, odborové zväzy, klastrové organizácie, orgány, agentúry trhu práce, subjekty regionálneho rozvoja) v automobilových regiónoch by mali intenzívne spolupracovať na **komplexných plánoch opätovného rozvoja regiónu.**

3.17. **Uviaznutým aktívam v automobilových dodávateľských reťazcoch je potrebné predísť** prostredníctvom zabezpečenia včasnej a primeranej podpory mnohých MSP, ktoré nemajú (ľudské a finančné) zdroje na reorganizáciu svojich činností a prechod na perspektívnejšie obchodné modely.

3.18. **Individuálna mobilita musí zostať prístupná a cenovo dostupná všetkým**, najmä pracovníkom dochádzajúcim do zamestnania bez prístupu ku kvalitnej verejnej doprave alebo k iným riešeniam v oblasti mobility. Možno to dosiahnuť kompenzáciou za vyššiu cenu alternatívnych hnacích sústav a nízkouhlíkových a bezuhlíkových palív, ktoré možno používať v konvenčných automobiloch. Za každú cenu sa treba vyhnúť polarizácii spoločnosti na tých, ktorí si môžu dovoliť kúpiť ekologické vozidlo, a tých, ktorí nemôžu.

3.19. **Záver.** Európsky automobilový priemysel mal vždy vedúce postavenie na celosvetovej úrovni a bol hnacou silou rastu a pracovných miest. Pri prechode na paradigma digitalizovaného a dekarbonizovaného systému cestnej dopravy je potrebné zachovať jeho postavenie a rozvíjať spôsoby transformácie, ktoré umožňujú riešiť prelomové trendy, ktorým toto odvetvie v súčasnosti čelí. Malo by sa to dosiahnuť na základe jeho silných stránok v oblasti technológie, kvalifikovanej pracovnej sily, inžinierstva na svetovej úrovni, náročných spotrebiteľov, sofistikovaných dodávateľských reťazcov, silnej kultúry MSP a konštruktívnych pracovnoprávných vzťahov. Európsky automobilový ekosystém sa musí stať priekopníkom v oblasti rozvoja a zavádzania riešení udržateľnej mobility. Preto sa musia v rámci automobilového ekosystému aktívne rozvíjať stratégie na formovanie súčasného prelomového vývoja a megatrendov v oblasti európskeho automobilového priemyslu. **Keďže automobilový dodávateľský reťazec musí čeliť obrovským výzvam, EHSV považuje za nevyhnutné vytvoriť mechanizmus spravodlivej transformácie pre toto odvetvie, pomocou ktorého sa zavedú potrebné sprievodné opatrenia na predchádzanie sociálnemu narušeniu a zabezpečenie spoločensky zodpovednej transformácie.**

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Spoločenský a ekologický vplyv ekosystému 5G**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2022/C 105/06)

Spravodajca: **Dumitru FORNEA**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 3. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	7. 10. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	210/2/19

1. Závěry a odporúčania

1.1. Výbor EHSV poznamenáva, že rýchla digitalizácia a rozvoj elektronickej komunikácie majú výrazný vplyv na hospodárstvo a spoločnosť vo všeobecnosti. Ľudstvo má prostredníctvom zodpeďného využívania týchto technológií historickú príležitosť vybudovať lepšiu spoločnosť. Bez náležitej starostlivosti a demokratickej kontroly však môžu naše spoločenstvá v budúcnosti čeliť vážnym problémom pri správe týchto technologických systémov.

1.2. EHSV uznáva, že infraštruktúra elektronickej komunikácie môže výrazne zlepšiť kvalitu života občanov a má priamy vplyv na boj proti chudobe. Technológia 5G predstavuje obrovskú príležitosť na zlepšenie zdravotníctva prostredníctvom rozvoja telemedicíny a zlepšením prístupu k zdravotnej starostlivosti. V spoločnosti sa uznáva dôležitá úloha, ktorú telemedicína zohrávala počas pandémie.

1.3. EHSV konštatuje, že diskusia o zavádzaní sietí 5G sa zmenila na kontroverznú a politickú diskusiu, napriek tomu je však potrebné objasniť sociálne, zdravotné a environmentálne otázky so zapojením občanov a všetkých príslušných subjektov.

1.4. EHSV nabáda Európsku komisiu, aby pokračila v procese posudzovania viacodvetvového vplyvu nových technológií 5G a 6G, keďže na riešenie rizík a zraniteľných miest sú potrebné nástroje a opatrenia. EHSV preto odporúča, aby sa európske a vnútroštátne finančné prostriedky vyčlenili na dôkladnejší multidisciplinárny výskum a štúdie vplyvu zamerané na ľudí a životné prostredie, ako aj na šírenie týchto výsledkov s cieľom vzdelávať verejnosť a subjekty s rozhodovacími právomocami.

1.5. EHSV navrhuje, aby Európska komisia viedla konzultácie s občanmi a organizáciami občianskej spoločnosti a so zapojením všetkých príslušných verejných inštitúcií by mohla prispieť k procesu rozhodovania v súvislosti so spoločenským a s ekologickým vplyvom mobilnej elektronickej komunikácie.

1.6. EHSV sa domnieva, že EÚ potrebuje nezávislý európsky orgán s aktuálnou metodikou v súlade so súčasným technologickým kontextom a multidisciplinárny prístup s cieľom vytvoriť usmernenia na ochranu širokej verejnosti a pracovníkov v prípade vystavenia rádiových frekvenciám elektromagnetickému žiareniu.

1.7. EHSV odporúča, aby sa všetky rádiových frekvencií vysielacie stanice a frekvencié pásma, v ktorých vysielajú, katalogizovali a aby sa tieto informácie zverejnili pre lepšie územné riadenie a ochranu záujmov občanov, najmä zraniteľných skupín (deti, tehotné ženy, chronicky choré osoby, staršie osoby, elektrohypersenzitívne osoby). Takisto treba brať do úvahy zdravie a bezpečnosť pracovníkov.

1.8. EHSV podporuje argument, že zariadenia siete 5G musia byť už z výroby nastavené tak, aby mohli poskytovať spotrebiteľským organizáciám a zainteresovanej verejnosti verejné informácie v reálnom čase o vysielacom výkone a iných príslušných technických parametroch. Príslušné orgány musia tieto údaje centralizovať, spravovať a zverejňovať.

1.9. EHSV je presvedčený, že monitorovanie a kontrolu elektromagnetického znečistenia je potrebné vykonávať na základe prísneho medziinštitucionálneho a medzidisciplinárneho vedeckého prístupu pomocou moderných zariadení na meranie parametrov elektronických komunikačných sietí, aby sa riadne zdôraznili a vyhodnotili kumulatívne účinky v priebehu dlhšieho obdobia.

1.10. Hoci neexistujú žiadne uznané vedecky podložené údaje, ktoré by preukazovali negatívny vplyv technológie 5G na ľudské zdravie, EHSV sa domnieva, že sociálne, zdravotné a environmentálne aspekty 5G je potrebné neustále monitorovať v súlade so zásadou predbežnej opatrnosti. Uznáva obavy, pokiaľ ide o zdravotné účinky vrátane tepelných a netepelných účinkov, intenzity vystavenia a dlhodobých účinkov takéhoto vystavenia. V niektorých regiónoch/oblastiach bude väčšia koncentrácia ako v iných, a v takýchto prípadoch by sa mali zvážiť osobitné opatrenia vrátane odporúčania rozšíriť uplatňovanie zásady „čo najnižšej rozumne dosiahnuteľnej úrovne“ s cieľom obmedziť účinky elektromagnetického žiarenia zo sietí 5G.

1.11. EHSV konštatuje, že je takmer nemožné zabrániť vystaveniu obyvateľstva rozmanitým elektromagnetickým poliám. Sociálni partneri by mali byť od samého začiatku zapojení do preskúmania limitných hodnôt vystavenia stanovených v európskej smernici o minimálnych zdravotných a bezpečnostných požiadavkách týkajúcich sa vystavenia pracovníkov rizikám vyplývajúcim z fyzikálnych činidiel (elektromagnetické polia) ⁽¹⁾. Osobitná pozornosť by sa mala venovať netepelným účinkom.

1.12. Opatrenia na ochranu zdravia a bezpečnosti sa musia posilniť a upevniť dôsledným monitorovaním úrovni žiarenia a prísneho uplatňovania bezpečnostných noriem pre osoby pracujúce v blízkosti zdrojov elektromagnetického žiarenia.

1.13. EHSV konštatuje, že je potrebné aktualizovať inštitucionálne mechanizmy zamerané na dodržiavanie všetkých ľudských práv v novom kontexte hyperdigitalizácie, hyperautomatizácie a hyperkonektivity uľahčenej zavádzaním siete 5G, pretože pri každom technologickom pokroku sa musia zohľadňovať tieto univerzálne hodnoty, ktoré pri posudzovaní správy o nákladoch a prínosoch predstavujú platný a potrebný rozmer.

1.14. EHSV rozumie obavám občanov, pokiaľ ide o zaručenie dodržiavania ich vlastníckych práv pri rozmiestnení antén alebo práva na rozhodovanie o vlastnom tele v kontexte sietí 5G, ktoré siahajú od ich domovov až k satelitom na obežnej dráhe. Je potrebné rešpektovať vlastnícke právo a rozhodnutia ľudí. Malo by sa zaručiť vymedzenie informovaného súhlasu, aby mali občania skutočné právo na slobodný, plne informovaný a platný súhlas.

1.15. EHSV podporuje posilňovanie európskych kapacít v oblasti prevencie kybernetických rizík, vzdelávania a ochrany, a to posilnením príslušných inštitúcií, ako je ENISA, a vytvorením technologických, inštitucionálnych a právnych nástrojov na zabezpečenie dodržiavania práv občanov. V záujme nápravy určitých bezpečnostných hrozieb by EÚ mala viac investovať do budovania vlastných technológií a podpory technologického priemyslu a vývojárov. A čo je najdôležitejšie, tieto opatrenia by mali byť prispôbené tak, aby európske MSP motivovali k rozvíjaniu bezpečnej a spoľahlivej infraštruktúry 5G.

2. Úvod

2.1. Technológia 5G nie je sama osebe novou technológiou, ide o rozvoj existujúcich technológií (od 1G po 4G) a bude existovať popri nich. Výsledkom bude zmiešaná sieť sietí: väčší počet variabilnejších rádiových frekvenčných pásiem, škála zariadení, ktoré si vymieňajú údaje, a množstvo interakcií s používateľmi. Niektoré použité nové zariadenia a nové technológie môžu mať iné účinky ako predchádzajúce generácie.

⁽¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/35/EÚ z 26. júna 2013 o minimálnych zdravotných a bezpečnostných požiadavkách týkajúcich sa vystavenia pracovníkov rizikám vyplývajúcim z fyzikálnych činidiel (elektromagnetické polia) (20. samostatná smernica v zmysle článku 16 ods. 1 smernice 89/391/EHS) a o zrušení smernice 2004/40/ES (Ú. v. EÚ L 179, 29.6.2013, s. 1).

2.2. Technológia 5G by mala umožniť bezdrôtovú hyperkonektivitu, schopnosť pokryť a prepojiť obrovské množstvo zariadení a omnoho väčšiu rýchlosť prenosu meranú v Gbps. Dosiahne sa to prostredníctvom agregácie spektra vytvárania lúčov a viacnásobných paralelných prepojení s použitím antén Massive MIMO (fázovaná základná stanica prevádzkovateľa) a regulárnych antén MIMO (vlastné zariadenie klienta), a nízkej latentnosti (milisekundy pre vlastnú infraštruktúru prevádzkovateľa, ale nie pre zvyšok internetu).

2.3. Štúdiou GSMA z roku 2019 sa preukázalo, že kapacity novej siete 5G sú potrebné pre autonómne riadenie, virtuálnu realitu, rozšírenú realitu a „taktilný internet“, ostatné aplikácie možno realizovať prostredníctvom súčasnej technológie (4G LTE a optické vlákna). Technológia 5G tiež urýchlí prechod na Priemysel 4.0 a uľahčí vývoj aplikácií založených na umelej inteligencii, a preto sa táto technológia považuje za kľúčový a potrebný prvok pri rozvoji moderného, stále viac automatizovaného a digitalizovaného hospodárstva.

2.4. Vedecké komunity z celého sveta predložili dôkazy⁽²⁾ o tom, že existuje dôvod na obavy, pokiaľ ide o dlhšie, všadeprítomné vystavenie ľudského tela a iných biologických organizmov škále mikrovlnných frekvencií, ktoré využívajú siete 5G a 10-20-30 alebo viac gigahertzové rádiové sekcie a frekvencie charakteristické pre technológie 5G, ako aj možné škodlivé vplyvy na ľudské zdravie, biodiverzitu a životné prostredie. Avšak príslušné verejné orgány EÚ a vnútroštátne verejné orgány doteraz oznamujú, že neexistuje žiadny vedecký dôkaz o negatívnom vplyve 5G na ľudské zdravie. WHO uvádza, že dodnes, po mnohých vykonaných výskumoch, nebola v súvislosti s vystavením bezdrôtovým technológiám preukázaná príčinná súvislosť so žiadnymi nepriaznivými účinkami.

2.5. Technológia 5G spolu so vznikajúcimi technológiami, ktorých zavádzanie uľahčuje, prináša neistotu a ako každá nová technológia niektoré účinky, ktoré môžu byť zatiaľ neviditeľné. V záujme riadneho riešenia akejkoľvek otázky týkajúcej sa vplyvu 5G na verejné zdravie a zabránenia tomu, aby sa verejná mienka stala obeťou dezinformácií, sa občianska spoločnosť domnieva, že je potrebné vhodné prognostické riadenie s uplatnením zásady *predbežnej opatrnosti* v európskom legislatívnom procese pre reguláciu tejto novej technologickej generácie elektronickej komunikácie.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Vo všeobecnosti sú medzinárodné inštitúcie, korporácie a vnútroštátne orgány mimoriadne nadšené, pokiaľ ide o výhody, ktoré prináša technológia 5G. Je však potrebné preskúmať, či by sa pri vývoji ekosystému 5G mohli objaviť negatívne účinky, a teda aj podmienky potrebné na to, aby spoločnosť prijala tieto infraštruktúry a služby, ktoré majú významný spoločenský vplyv.

3.2. S rýchlym rozvojom elektronických komunikačných technológií a internetovej infraštruktúry sa zintenzívnila diskusia medzi širokou verejnosťou a organizovanou občianskou spoločnosťou v rozvinutých krajinách, pokiaľ ide o potrebu a výhody exponenciálneho zrýchlenia rozvoja sietí IKT. Verejné orgány musia uznať výzvy spojené so spôsobmi, akými by tieto technologické systémy mohli potenciálne ovplyvniť životné prostredie, živé organizmy alebo občianske práva ľudí.

3.3. Na európskej úrovni sú obavy týkajúce sa potenciálnych účinkov elektromagnetického znečistenia na zdravie uvedené v odôvodnení 31 rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady č. 243/2012/EÚ⁽³⁾: „Jednotný prístup k povoleniu frekvenčného spektra v Únii by mal plne vziať do úvahy ochranu verejného zdravia pred elektromagnetickými poľami, ktorá je dôležitá pre dobré životné podmienky občanov. Hoci sa na ňu vzťahuje odporúčanie Rady 1999/519/ES z 12. júla 1999 o obmedzení expozície širokej verejnosti elektromagnetickým poľiam (0 Hz až 300 GHz), je dôležité zabezpečiť trvalé monitorovanie ionizujúcich a neionizujúcich účinkov využívania frekvenčného spektra na zdravie vrátane kumulatívnych účinkov využívania frekvenčného spektra rastúcim počtom druhov zariadení pri rôznych frekvenciách v reálnom živote.“

⁽²⁾ <https://ehtrust.org/environmental-health-trust-et-al-v-fcc-key-documents/>.

⁽³⁾ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 243/2012/EÚ zo 14. marca 2012, ktorým sa zriaďuje viacročný program politiky rádiového frekvenčného spektra (Ú. v. EÚ L 81, 21.3.2012, s. 7).

4. Konkrétne pripomienky

Technológia 5G a vplyv na občianske práva ľudí

4.1. Niekoľko organizácií občianskej spoločnosti v EÚ a ďalších krajinách vydalo v posledných rokoch varovania o škodlivých účinkoch a komplexných, vážnych krízach, ktoré môžu vzniknúť v dôsledku nedostatočnej demokratickej kontroly a transparentnosti a bezpečnostných hrozieb vyplývajúcich zo závislosti od technológií, ktoré poskytujú aktéri z tretích krajín.

4.2. Odvetvie elektronickej komunikácie a prelomové aplikácie typu 5G, ktoré ponúka, sú založené na využívaní dvoch veľmi dôležitých zdrojov. V prvom rade na využívaní rádiových frekvencií spektra. To je obmedzený prírodný zdroj, ktorý vlastní ľudia a štáty ho spravujú v ich mene prostredníctvom vnútroštátnych agentúr alebo iných verejných orgánov, ktoré tieto zdroje prenájmajú prevádzkovateľom elektronickej komunikácie.

4.3. Ďalším základným zdrojom je prístup k údajom a metaúdajom spotrebiteľov a jednotlivcov. S rozvojom trhu s digitálnymi službami sú tieto údaje veľmi cenné a prinášajú obrovské výhody spoločnostiam, ktoré ich využívajú. Niektoré výzvy v tejto súvislosti sú zdôraznené v stanovisku EHSV k dátovej stratégii⁽⁴⁾.

4.4. Vzhľadom na uvedené skutočnosti je potrebné zdôrazniť, že 5G a zdieľanie a agregácia údajov je ako mnoho iných technológií účinným nástrojom, ktorý môže byť použitý na posilnenie občianskej spoločnosti, zvýšenie účinnosti a spoľahlivosti verejných služieb a zmenšenie rozdielov podporou hospodárskeho rastu. EÚ a členské štáty by preto mali využiť technológiu 5G na zlepšenie prístupu k vysokokvalitným údajom a na rozvoj lepšej infraštruktúry digitálnej správy (elektronická verejná správa), čím by sa verejné a demokratické inštitúcie priblížili k občanom.

4.5. Zodpovedný a udržateľný rozvoj infraštruktúry elektronických komunikácií by preto mal zlepšiť kvalitu života bežných občanov, najmä v regiónoch a menej rozvinutých krajinách. Vývoj týchto technológií má teda priamy vplyv na boj proti chudobe.

4.6. V záujme zavedenia sietí 5G v plnej rýchlosti vytvorila Európska únia prostredníctvom smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1972⁽⁵⁾ z 11. decembra 2018, ktorou sa stanovuje európsky kódex elektronických komunikácií (články 42, 43 a 44), regulačný rámec uľahčujúci prístup prevádzkovateľom elektronickej komunikácie k majetku, na ktorom je potrebné inštalovať zariadenia a infraštruktúru dôležité pre rozvoj týchto sietí. Občianska spoločnosť monitoruje výklad tohto ustanovenia, aby transpozícia smernice nevedla k protiústavným odchýlkam od záruky vlastníckych práv občanov.

Vplyv ekosystému 5G na životné prostredie

4.7. Niektoré organizácie občianskej spoločnosti upozornili na potenciálny vplyv nových sietí 5G na životné prostredie. Niektoré z ich tvrdení sa týkajú nedostatočných štúdií environmentálneho vplyvu alebo nevhodných mechanizmov a opatrení na zníženie energetickej stopy infraštruktúry siete 5G alebo podporu recyklovania elektronického odpadu⁽⁶⁾.

4.8. V záujme riadneho vyhodnotenia vplyvu 5G na životné prostredie a klímu musia verejné orgány zohľadniť aspekty, ako sú emisie skleníkových plynov⁽⁷⁾, dostupnosť a spotreba kritických surovín, množstvo (a zdroje) energie, ktorú využívajú všetky objekty prepojené a používané v rámci internetu vecí, ako aj množstvo (a zdroje) energie používanej na bezdrôtový prenos údajov a prevádzku centralizácie údajov a tranzitných uzlov.

4.9. Zavedením 5G a internetu vecí sa miliardy nových prvkov tejto siete a potrieb pre domácnosť (elektronika a biela technika, zariadenia atď.) pridávajú do kategórie elektronického odpadu (*odpad z elektrických a elektronických zariadení*)⁽⁸⁾, čo je potrebné zohľadniť v rámci koncepcie obehového hospodárstva, ako aj politik nulového odpadu.

⁽⁴⁾ TEN/708 (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 290).

⁽⁵⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1972 z 11. decembra 2018, ktorou sa stanovuje európsky kódex elektronických komunikácií (Ú. v. EÚ L 321, 17.12.2018, s. 36).

⁽⁶⁾ <https://www.greenpeace.org/static/planet4-eastasia-stateless/2021/05/a5886d59-china-5g-and-data-center-carbon-emissions-outlook-2035-english.pdf>.

⁽⁷⁾ https://www.hautconseilclimat.fr/wp-content/uploads/2020/12/rapport-5g_haut-conseil-pour-le-climat.pdf.

⁽⁸⁾ <https://www.itu.int/en/ITU-D/Climate-Change/Pages/Global-E-waste-Monitor-2017.aspx>.

Obavy týkajúce sa vplyvu sietí 5G na ľudské zdravie a živé organizmy

4.10. Technológia 5G predstavuje obrovskú príležitosť na zlepšenie ľudského zdravia. Rozvoj infraštruktúry IKT a začlenenie 5G urýchli pokrok telemedicíny, a to aj prostredníctvom internetu vecí. Technológia 5G umožní vykonávať komplexnú operáciu na diaľku, čím sa výraznelepší prístup k vysokokvalitnej zdravotnej starostlivosti, najmä pre tých, ktorí si nemôžu dovoliť cestovať do zahraničia, aby dostali potrebnú liečbu.

4.11. Vývoj telemedicíny je obzvlášť dôležitý v čase pandémie, keď sa stacionárny prístup k zdravotnej starostlivosti výrazne znižuje. Technológia 4G okrem toho umožnila rozvoj telerádiológie. Infraštruktúra IKT umožnila diagnostikovať pacientov na diaľku (magnetická rezonancia, CT) a získať kvalitnú lekársku službu bez ohľadu na miesto. Vďaka technológii 5G sa bude tento proces ďalej rozvíjať, čím sa ľuďom umožní lepší prístup k diagnostike a priamym lekárskeým službám, ktoré sa vykonávajú na diaľku.

4.12. Na druhej strane rýchly technologický rozvoj za posledných 20 rokov viedol k nárastu elektromagnetických polí a implicitne k nárastu znečistenia v dôsledku tohto elektrosomogu. Vplyv elektrosomogu je potrebné riešiť prístupom založeným na dôkazoch, aby bolo možné vyhodnotiť skutočné riziko.

4.13. Elektromagnetická hypersenzitivita alebo elektromagnetická intolerancia je ochorenie, ktoré uznali Európsky parlament⁽⁹⁾, EHSV⁽¹⁰⁾ a Rada Európy⁽¹¹⁾. Postihuje viacero ľudí a vzhľadom na zavedenie technológie 5G (ktorá si vyžaduje omnoho hustejšiu elektronickú sieť) sa očakáva, že toto ochorenie sa môže viac rozšíriť.

4.14. Celosvetovo sa uskutočnili štúdie, v ktorých sa dospelo k záveru, že biologické účinky elektromagnetického žiarenia nepredstavujú žiadne zdravotné riziká, pokiaľ sú splnené vnútroštátne normy alebo normy Medzinárodnej komisie na ochranu pred neionizujúcim žiarením (ICNIRP). Zároveň sa vie aj o štúdiách uskutočňovaných od 70. rokov do súčasnosti⁽¹²⁾, v rámci ktorých sa dospelo k záveru, že existujú riziká pre ľudské zdravie⁽¹³⁾.

4.15. Európska komisia a Federálna komisia pre komunikáciu (FCC)⁽¹⁴⁾ v správach o obavách týkajúcich sa dlhodobého vystavenia ľudí elektromagnetickým poliam vznikajúcich použitím technológie 5G, ktoré boli vypracované v rokoch 2019 a 2020, tvrdia, že neexistuje žiadny presvedčivý alebo dôveryhodný vedecký dôkaz o zdravotných problémoch spôsobených vystavením rádiových frekvencií vysielanej mobilnými telefónmi.

4.16. Svetová zdravotnícka organizácia pred rokmi klasifikovala elektromagnetické pole vytvárané rádiovými frekvenciami ako možný karcinogén, teraz zaujíma podobné stanovisko ako orgány EÚ a USA. Po zavedení sietí 5G však oznámila, že v roku 2022 vykoná ďalšie posúdenie rizík elektromagnetických polí pre rádiové spektrum (od 3 kHz do 3 000 GHz)⁽¹⁵⁾.

4.17. V konečnej verzii uznesenia č. 1815 Rady Európy z 27. mája 2011 *The potential dangers of electromagnetic fields and their effect on the environment* (Potenciálne nebezpečenstvo elektromagnetických polí a ich účinky na životné prostredie) je varovanie týkajúce sa vplyvu elektromagnetického znečistenia na ľudské zdravie a súbor všeobecných a osobitných odporúčaní pre konzistentný strednodobý a dlhodobý prístup k výzvam, ktoré predstavuje šírenie mobilnej komunikácie. V tomto dokumente sa zdôrazňuje potreba prijať všetky rozumné opatrenia na zníženie vystavenia elektromagnetickým poliam v súlade so zásadou „čo najnižšej rozumne dosiahnuteľnej úrovne“⁽¹⁶⁾, ktorá sa musí uplatniť v prípade ionizujúceho žiarenia.

⁽⁹⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu z 2. apríla 2009 o otázkach zdravia súvisiacich s elektromagnetickými poľami [2008/2211(INI)], bod 28. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-6-2009-0216_SK.html.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému *Bezpečné zavádzanie 5G v EÚ – Vykonávanie súboru nástrojov*, TEN/704 (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 281).

⁽¹¹⁾ Uznesenie 1815 (2011) konečná verzia, čl. 8.1.4 <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17994>.

⁽¹²⁾ <https://bioinitiative.org/updated-research-summaries/>.

⁽¹³⁾ Obranná spravodajská agentúra – *Biological Effects of Electromagnetic Radiation (Radiowaves and Microwaves)* [Biologické účinky elektromagnetického žiarenia (rádiové vlny a mikrovlny)] – marec 1976.

⁽¹⁴⁾ Postoj FCC napadli na súde organizácie občianskej spoločnosti USA:

⁽¹⁵⁾ Podľa predpisov Medzinárodnej telekomunikačnej únie (ITU) pre rádiovú komunikáciu.

⁽¹⁶⁾ Zásada „čo najnižšej rozumne dosiahnuteľnej úrovne“ sa používa pri vytváraní programov na ochranu pred ionizujúcim žiarením.

4.18. V niektorých štúdiách sa tvrdí, že účinky žiarenia z mobilných telefónov a infraštruktúry bezdrôtovej komunikácie (aj netepelné emisie) predstavujú riziko pre ľudské zdravie z neuronového, reprodukčného, onkologického a genotoxického hľadiska⁽¹⁷⁾. Príslušné inštitúcie sa však na základe vlastných posúdení a metodík domnievajú, že žiarenie z mobilných telefónov a infraštruktúry bezdrôtovej komunikácie je pre ľudí bezpečné.

4.19. Ako je uvedené vyššie, existujú štúdie, v ktorých sa skúmal vplyv elektromagnetického žiarenia na zdravie ľudí a zvierat. Pokiaľ ide o komplexný vplyv, ktorý môže mať vystavenie neionizujúcemu elektromagnetickému žiareniu ako netepelný účinok na flóru a faunu, objasnilo sa veľmi málo a ešte menej sa zverejnilo. V najznámejších štúdiách sa poukazuje na značný a okamžitý vplyv na opeľovače a vtáky, ale vedci sú veľmi znepokojení, pokiaľ ide o dlhodobý vplyv elektromagnetických emisií na živé ekosystémy.

Tvrdenia týkajúce sa usmernení ICNIRP⁽¹⁸⁾

4.20. Európska komisia a väčšina národných vlád na svete používa pri stanovovaní limitov pre vystavenie verejnosti žiareniu elektromagnetického poľa usmernenia ICNIRP. V usmerneniach ICNIRP, ktoré boli aktualizované a zverejnené v roku 2020, sa zohľadňujú aj vytváranie lúčov a frekvencie – parametre typické pre 5G, ale nezohľadňuje sa agregácia frekvencií a zvýšená hustota spojení.

4.21. Napriek tomu, že komisia ICNIRP rozsiahle informuje o vedeckých metódach používaných na vytvorenie ochranných usmernení, za potenciálne škodlivé uznáva len tepelné účinky vytvárané elektromagnetickým žiarením.

4.22. V štúdií panelu STOA, ktorú zadal Európsky parlament⁽¹⁹⁾ v súlade s odporúčaniami stanovenými v uznesení Rady Európy č. 1815 z roku 2011, sú uvedené argumenty v prospech zachovania zásady predbežnej opatrnosti, preskúmania prahových hodnôt navrhnutých komisiou ICNIRP a prijatia technických a administratívnych opatrení na zníženie vplyvu elektromagnetického znečistenia, ktoré vytvárajú elektronické komunikácie.

4.23. Cieľom navrhovaných opatrení je zabezpečenie zodpovednejšej architektúry pre komunikačnú infraštruktúru (umiestnenie antén a ďalšieho osobitného zariadenia), zabezpečenie informovanosti širokej verejnosti o prípadných účinkoch elektromagnetického znečistenia a možnostiach, ktoré majú na zníženie vplyvu vystavenia elektromagnetickému žiareniu, vytvorenie kapacity na monitorovanie elektromagnetických polí atď. Európske a vnútroštátne finančné prostriedky by sa mali vyčleniť na dôkladnejší multidisciplinárny výskum a štúdie vplyvu so zameraním na ľudí a životné prostredie a tiež na šírenie výsledkov s cieľom vzdelávať verejnosť a subjekty s rozhodovacími právomocami.

Kybernetická bezpečnosť 5G – nástroje, opatrenia a ich účinnosť

4.24. EHSV už zdôraznil mnoho výziev v oblasti kybernetickej bezpečnosti vo svojom stanovisku na tému *Bezpečné zavádzanie 5G – súbor nástrojov EÚ*⁽²⁰⁾. Nevyriešené oblasti kybernetickej zraniteľnosti v 4G sa v 5G zväčšia. Spočívajú v technickej úrovni architektúry, topológie a protokolu, ako ich zmapovala agentúra ENISA⁽²¹⁾, a podľa správy o sieťovej a informačnej bezpečnosti (NIS)⁽²²⁾ zatiaľ ich nemožno riešiť účinnými opatreniami.

4.25. V záujme nápravy určitých bezpečnostných hrozieb by EÚ mala viac investovať do budovania vlastných technológií a podpory technologického priemyslu a vývojárov. A čo je najdôležitejšie, tieto opatrenia by mali byť prispôsobené tak, aby európske MSP motivovali k rozvíjaniu bezpečnej a spoľahlivej infraštruktúry 5G.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽¹⁷⁾ Napríklad štúdia European REFLEX (2004), ktorú v mene EÚ vykonalo 12 akademických inštitúcií s celkovým rozpočtom vyše 3 milióny EUR, s príspevkom Európskej komisie vo výške 2,059 milióna EUR.

⁽¹⁸⁾ Medzinárodná komisia na ochranu pred neionizujúcim žiarením.

⁽¹⁹⁾ <https://www.home-biology.com/images/emfsafetylimits/EuropeanParliamentSTOA.pdf>.

⁽²⁰⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12. 2020, s. 281.

⁽²¹⁾ https://www.enisa.europa.eu/publications/enisa-threat-landscape-report-for-5g-networks/at_download/fullReport.

⁽²²⁾ https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=64468.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Obchod a udržateľný rozvoj novej generácie – preskúmanie 15-bodového akčného plánu**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2022/C 105/07)

Spravodajkyňa: **Tanja BUZEK**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 3. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	28. 9. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	236/2/5

1. Závery a odporúčania

1.1. Obchod potrebuje správny politický rámec na stimulovanie rastu, vytvárania dôstojných pracovných miest, udržateľného rozvoja a na podporu udržateľného hospodárskeho oživenia po kríze spôsobenej ochorením COVID-19, aby spoločnosti mohli obnoviť a reorganizovať svoje narušené dodávateľské a hodnotové reťazce. Rok 2021 je zlomovým bodom na prehodnotenie riadenia obchodu EÚ a EHSV podporuje jeho otvorenú, udržateľnú a asertívnu novú cestu.

1.2. Kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji vyjadrujú záväzok EÚ presadzovať program v oblasti obchodu založeného na hodnotách, ktorý súčasne podporuje hospodársky, sociálny a environmentálny rozvoj. V záujme dosiahnutia vysokých pracovných noriem a noriem v oblasti udržateľnosti prostredníctvom obchodných nástrojov má zásadný význam zaoberať sa otázkou neplnenia prijatých záväzkov a zlepšiť vykonávanie záväzkov vyplývajúcich z kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji. EÚ by mala s podobne zmýšľajúcimi obchodnými partnermi pripravenými ísť príkladom stanoviť tak na bilaterálnej, ako aj celosvetovej úrovni ambiciózne referenčné hodnoty pre obchod a udržateľný rozvoj.

1.3. EHSV víta prvotné preskúmanie *15-bodového akčného plánu* a očakáva, že sa ním ukončí obmedzený a izolovaný rámec vytvorený v roku 2018. Keďže kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji v plnej miere nezodpovedajú právne záväzným záväzkom, EHSV navrhuje ambiciózne preskúmanie, ktoré zahŕňa prepracovaný prístup k presadzovaniu práva spojený so sankciami a silnejším monitorovaním zo strany občianskej spoločnosti a ktoré využíva inovačné nástroje a posilnený pákový efekt vo vzťahu k obchodu a udržateľnému rozvoju. Tento „obchod a udržateľný rozvoj novej generácie“ musí byť neoddeliteľnou súčasťou obchodnej stratégie EÚ a musí sa vzťahovať na súčasné aj budúce mandáty na rokovanie.

1.4. Nová vízia sa začína odmietnutím izolovaného prístupu. Úspešné vykonávanie a presadzovanie kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji si vyžaduje živú, štruktúrovanú a kolaboratívnejšiu interakciu aktérov a výmeny medzi inštitúciami, medzinárodnými orgánmi a predovšetkým s domácimi poradnými skupinami a medzi nimi navzájom. Medzinárodná organizácia práce (MOP) by sa ako medzinárodne uznávaný orgán mala zúčastňovať na monitorovaní vykonávania svojich dohovorov v rámci dohôd o voľnom obchode.

1.5. Najzávažnejšie problémy majú často pôvod hneď na samotnom začiatku. EHSV poukazuje na to, že je dôležité zaistiť, aby sa záväzky prijímali ešte pred ratifikáciou základných medzinárodných dohovorov, alebo zaistiť záväzné a vynútiteľné realizačné plány v samotnej kapitole o obchode a udržateľnom rozvoji s jasnými lehotami na ich ratifikáciu. Vôbec prvý prípad týkajúci sa presadzovania kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji v rámci súčasného modelu poukázal na nedostatky vyplývajúce z nejasnej terminológie.

1.6. Všetky tri rozmery kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji sú navzájom prepojené a nesmú sa riešiť oddelene. EHSV víta aktívnu úlohu podnikov v úsilí o zabezpečenie udržateľného obchodu a domnieva sa, že môžu zohrávať pozitívnu úlohu pri podpore príležitostí v súvislosti s opatreniami v oblasti klímy, napríklad v odvetví čistých technológií s osobitným zameraním na malé a stredné podniky (MSP). Kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji musia byť lepšie

prepojené s Tripartitnou deklaráciou MOP o zásadách týkajúcich sa nadnárodných podnikov a sociálnej politiky (deklarácia MOP o nadnárodných podnikoch) s cieľom podporiť ratifikáciu jej dohovorov, a s usmerneniami Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) pre nadnárodné podniky, najmä v rámci dodávateľského reťazca.

1.7. Účinná zmena v praxi znamená ísť nad rámec klasických kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji a zohľadniť veľký pákový efekt dodatočných politických nástrojov. EHSV žiada, aby sa verejné zákazky zadávali iba spoločnostiam z krajín, ktoré dodržiavajú základné normy MOP a Parížsku dohodu. Žiada tiež, aby sa prijali ambiciózne právne predpisy EÚ týkajúce sa povinnej náležitej starostlivosti ako ďalšie kľúčové sprievodné opatrenie. Zahraniční investori by mali mať povinnosť uplatňovať postup náležitej starostlivosti pred tým, ako budú môcť využívať výhody vyplývajúce z medzinárodnej investičnej dohody. V záujme dosiahnutia udržateľného obchodu by opatrenia mali zahŕňať aj kroky na boj proti praniu špinavých peňazí, daňovým trestným činom, vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam a boj proti korupcii.

1.8. Udržateľný rozvoj musí reflektovať vývoj a stimulovať ho, pričom pracovné a environmentálne normy sa musia rovnako považovať za prioritné. Zelená dohoda, iniciatívy v oblasti obehového hospodárstva a mechanizmus kompenzácie uhlíka na hraniciach (CBAM) dopĺňajú príslušné témy týkajúce sa obchodu a udržateľného rozvoja, ako je to už v prípade biodiverzity. Na stanovenie konkrétnych povinností je potrebné, aby sa environmentálne záväzky stali súčasťou medzinárodných noriem.

1.9. Neexistuje žiadne zázračné riešenie, pokiaľ ide o presadzovanie práva, ale začať treba s posilnením ich účinnej vynútiteľnosti. EHSV už dlho apeluje na to, aby sa zmenilo fungovanie mechanizmu panelu expertov tak, aby panel mohol ukladať finančné postihy alebo sankcie a aby pri ich aktivácii zohrávali aktívnu úlohu domáce poradné skupiny. Dohoda o obchode a spolupráci medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom by mohla slúžiť ako vzor, keď sa rovnakým podmienkam a udržateľnosti v prospech podnikov aj pracovníkov priznáva prvoradý význam.

1.10. Obchodní partneri EÚ ukazujú, že pri úvahách o nových obchodných nástrojoch dokážu myslieť mimo zabehnutých rámcov. EÚ by tiež mala zaujať inovatívny prístup k riešeniu pracovnoprávných sporov a zvážiť pozastavenie preferenčných sadzieb v prípade spoločností, ktoré porušujú dohodnuté medzinárodné normy. V záujme postupného prehĺbovania hospodárskych väzieb EHSV podporuje vo vzťahu k partnerským krajinám postupné znižovanie cieľ spojené s plnením záväzkov vyplývajúcich z kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji a s možnosťou jeho zrušenia v prípade porušenia.

1.11. Bez občianskej spoločnosti neexistuje udržateľnosť. Zriaďovanie domácich poradných skupín nebolo samoúčelné. Domáce poradné skupiny bude možné považovať za seriózných partnerov len vtedy, keď budú disponovať informáciami, zdrojmi a prístupom, aby mohli stranám poskytovať poradenstvo o vykonávaní a presadzovaní práva, ako aj silnejším inštitucionalizovaným rámcom. Okrem domácich poradných skupín EHSV vyzýva na opätovné spustenie činnosti expertnej skupiny pre dohody o voľnom obchode.

1.12. EHSV je jedným z hlavných zástancov domácich poradných skupín a bude ich prácu naďalej podporovať. Diskusie o posilnení domácich poradných skupín sa nedávno zintenzívnili a EHSV nabáda Európsku komisiu a ďalšie zainteresované strany⁽¹⁾, aby s domácimi poradnými skupinami spolupracovali na zlepšení ich zloženia, organizácie práce, rozsahu pôsobnosti a úlohy v mechanizmoch na presadzovanie práva a ich inštitucionálnych kanálov, ako sa podrobne uvádza v piatej kapitole tohto stanoviska.

2. Úvod

2.1. Aktívna obchodná politika musí účinne usmerňovať udržateľný rozvoj a prinášať výhody podnikom, pracovníkom, spotrebiteľom a občanom vo všeobecnosti za predpokladu, že vytvára nové trhové príležitosti, dôstojné pracovné miesta a rovnaké podmienky. Zahŕňa však aj inherentné riziká, ktoré môže účinne zmierniť len inkluzívna obchodná politika, v rámci ktorej môže občianska spoločnosť, zainteresované strany a široká verejnosť vzniesť pripomienky.

2.2. EHSV už dlho vyzýva na to, aby sa udržateľnosť stala jednou z hnacích síl obchodnej politiky, a to vzhľadom na zásadnú úlohu, ktorú musí obchod zohrávať pri dosahovaní cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja. V novej obchodnej stratégii EÚ predloženej tento rok sa stanovuje rámec na nadchádzajúce roky. EHSV poskytol odporúčania k obchodným aspektom stratégie v samostatnom stanovisku⁽²⁾, pričom uvítal jej zameranie na udržateľnosť a vyzval na ambiciózne posilnenie kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji a na ich účinné presadzovanie.

⁽¹⁾ V roku 2020 sa v štúdiu Nadácie Friedricha Eberta (FES) analyzovali nedostatky domácich poradných skupín a skupina členských organizácií domácich poradných skupín, ktorú koordinuje nadácia CNV Internationaal, v súčasnosti vypracúva neoficiálny dokument s odporúčaniami, ako ich posilniť.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 374, 16.9. 2021, s. 73.

2.3. Vychádzajúc z predchádzajúcej práce EHSV sa v tomto stanovisku hodnotí súčasný prístup z pohľadu občianskej spoločnosti s cieľom prispieť k prebiehajúcemu preskúmaniu kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji. Inšpiruje sa inovatívnym prístupom k obchodu v snahe naplniť hodnoty EÚ v oblasti udržateľného rozvoja: kapitoly o obchode a udržateľnom raste v záujme budúcich generácií.

3. Obchod a udržateľný rozvoj: program EÚ v oblasti obchodu založeného na hodnotách

3.1. EÚ systematickým začleňovaním kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji do svojich dohôd o voľnom obchode zdôrazňuje svoj záväzok k programu v oblasti obchodu založeného na hodnotách, ktorý súčasne podporuje hospodársky, sociálny a environmentálny rozvoj. V záujme dosiahnutia vysokých pracovných noriem a noriem v oblasti udržateľnosti prostredníctvom obchodných nástrojov má zásadný význam zaoberať sa otázkou neplnenia prijatých záväzkov a zlepšiť vykonávanie záväzkov vyplývajúcich z kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji.

3.2. Kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji sa od svojho prvopočiatového štádia v rámci dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Južnou Kóreou z roku 2011 neustále vyvíjali vo všetkých neskorších dohodách EÚ o voľnom obchode. Zahŕňajú čisto konzultačný mechanizmus urovnávania sporov a domáce poradné skupiny, ktorých úlohou je inštitucionalizované monitorovanie občianskou spoločnosťou. Obsahujú záväzky dodržiavať mnohostranné pracovné a environmentálne dohody a zabrániť zmluvným stranám, aby uvoľňovali alebo znižovali úrovne ochrany práce a životného prostredia v snahe prilákať obchod a investície. Ako bilaterálne fóra pre dialóg a spoluprácu môžu slúžiť aj ako platformy na presadzovanie multilaterálneho programu udržateľného obchodu.

3.3. Hoci EÚ podnikla kroky na to, aby sa udržateľnosť stala jadrom jej obchodných ambícií, súčasné rokovania tomu nezodpovedajú. Vnesením nového impulzu a posilnením účinnosti vďaka inovatívnemu mysleniu sa pri preskúmaní kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji musí upustiť od formy „neoficiálnych dokumentov“ a ako neoddeliteľná súčasť obchodnej stratégie EÚ sa toto preskúmanie musí vzťahovať aj na dohody, o ktorých sa v súčasnosti rokuje, a rovnako sa musia zahrnúť do revidovaných mandátov na rokovania.

4. 15-bodový akčný plán – hodnotenie

4.1. Európsky parlament, EHSV a široká skupina zainteresovaných strán sa zapojili do čoraz širšej verejnej diskusie o účinnosti prístupu EÚ ku kapitolám o obchode a udržateľnom rozvoji, avšak Európska komisia tieto diskusie ukončila začiatkom roka 2018, keď predložila *15-bodový akčný plán*. Akčný plán je zoskupený do štyroch hlavných okruhov a stanovuje sa v ňom obmedzený a izolovaný rámec pre vývoj obchodu a udržateľného rozvoja v posledných rokoch, ktorý sa hodnotí ďalej v tomto stanovisku v kontexte jeho výsledkov a nedostatkov.

Spolupráca

4.2. *Partnerstvo s členskými štátmi a Európskym parlamentom*: expertná skupina Komisie pre obchod a udržateľný rozvoj posilnila prepojenie s členskými štátmi, no v dôsledku jej samotnej štruktúry sa v tomto procese strácajú dôležité odborné znalosti a informácie. Jej práca si zaslúži lepšiu komunikáciu o zisteniach a odporúčaníach a vyžaduje si silnejšie a pravidelné prepojenie s domácimi poradnými skupinami a EHSV. Zapojenie Generálneho riaditeľstva pre obchod (Trade) sa musí rozšíriť na oddelenia zodpovedné za obchod a udržateľný rozvoj v členských štátoch, a to prípadne zapojením ďalších relevantných generálnych riaditeľstiev, ako je Generálne riaditeľstvo pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie (EMPL) a Generálne riaditeľstvo pre oblasť klímy (CLIMA) s ich príslušnými sieťami, a na spoluprácu s medzinárodnými organizáciami ako súčasť tohto toku informácií a spätnej väzby. Informovanie Európskeho parlamentu o otázkach týkajúcich sa obchodu a udržateľného rozvoja by malo za rovnakých podmienok zahŕňať aj domáce poradné skupiny a nesmie sa uskutočňovať za zatvorenými dverami. Európsky parlament musí zohrávať svoju úlohu pri monitorovaní a vykonávaní kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji a musí byť plne informovaný o činnostiach a zapojený do rozhodnutí podvýboru pre obchod a udržateľný rozvoj a iných príslušných spoločných riadiacich orgánov. Tento aspekt je osobitne dôležitý v kontexte mechanizmu na zabezpečenie rovnakých podmienok v rámci Dohody o obchode a spolupráci medzi Spojeným kráľovstvom a EÚ.

4.3. *Spolupráca s medzinárodnými organizáciami*: EHSV sa zasadzuje za proaktívnejší a systematickejší prístup a žiada, aby sa zapojili medzinárodné orgány, ako je MOP, a to aj počas rokovaní a vykonávania dohôd o voľnom obchode vo všetkých fázach realizačných plánov. Ako možno vidieť v prípade ratifikácie dohody s Vietnamom, MOP by mohla zohrávať zásadnú úlohu vo fáze pred vykonávaním a v prvotnej fáze vykonávania. Požiadavka užšej spolupráce medzi Komisiou, MOP a EHSV má mimoriadne veľký význam pre koncipovanie projektov MOP v oblasti technickej pomoci a budovania kapacít v partnerských krajinách. Opatrenia musia ísť ruka v ruku so silnejším zapojením MOP do monitorovacej úlohy domácich poradných skupín a výročné schôdze GR EMPL na vysokej úrovni by sa mohli otvoriť pre EHSV a prípadne pre predsedníctva domácich poradných skupín. Zdá sa, že skúmanie prístupu k mnohostranným environmentálnym dohodám je nedostatočné a mohlo by sa rozšíriť na ďalšie relevantné medzinárodné organizácie, ako je Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, a so zreteľom na narastajúci význam financovania cieľov udržateľného rozvoja aj na Svetovú banku a Medzinárodný menový fond.

Umožniť občianskej spoločnosti vrátane sociálnych partnerov zohrávať úlohu pri vykonávaní

4.4. *Uľahčovanie monitorovacej úlohy občianskej spoločnosti vrátane sociálnych partnerov:* EHSV víta projekt v rámci nástroja partnerstva EÚ, ktorým sa financuje účasť niektorých členov domácej poradnej skupiny EÚ na schôdzach a zachováva politickú nezávislosť domácich poradných skupín. Vyzýva Európsku komisiu, aby obnovila financovanie a spolupracovala s domácimi poradnými skupinami na jeho navrhovaní. Odporúča, aby budúca logistická a technická podpora bola pružnejšia. Videokonferencie môžu dopĺňať, no nie nahrádzať stretnutia s osobnou účasťou. Budúce financovanie by malo zahŕňať organizovanie výročných stretnutí všetkých členov domácich poradných skupín s cieľom diskutovať o prierezových otázkach v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja. Okrem poskytovania finančných zdrojov je potrebné riešiť štrukturálne a organizačné výzvy, aby sa v plnej miere posilnilo postavenie domácich poradných skupín tak, ako sa uvádza v kapitole 5.

4.5. *Rozšírenie rozsahu pôsobnosti občianskej spoločnosti vrátane sociálnych partnerov na celú dohodu o voľnom obchode:* EHSV už dlho a dôrazne odporúča, aby domáce poradné skupiny poskytovali poradenstvo o všetkých aspektoch obchodných dohôd EÚ, pričom osobitná pozornosť by sa mala venovať plneniu záväzkov v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja a širšiemu vplyvu obchodu na udržateľný rozvoj. Toto rozšírenie rozsahu pôsobnosti sa po prvý raz vyskúša v rámci Dohody o obchode a spolupráci medzi Spojeným kráľovstvom a EÚ. EHSV navrhuje rozšíriť súčasný rozsah pôsobnosti domácich poradných skupín vo všetkých existujúcich dohodách o voľnom obchode, a to buď revíziou znenia dohôd alebo harmonizovanými postupmi v rámci rokovacieho poriadku domácich poradných skupín.

4.6. *Prijatie opatrení týkajúcich sa zodpovedného obchodného správania:* EHSV víta aktívnu úlohu podnikov, pokiaľ ide o úsilie zabezpečiť udržateľný obchod, a záväzok Komisie podporovať ich zodpovedné správanie. Vyjadruje však poľutovanie nad tým, že EHSV ani príslušné domáce poradné skupiny neboli zapojené do dohľadu nad projektmi v spolupráci s OECD a MOP. Komisia by mala vypracovať ukazovatele na posúdenie konkrétnych výsledkov projektov idúcich nad rámec zvyšovania informovanosti a zahrnúť cielenejšie a hlbkovejšie preskúmanie v rámci dodávateľských reťazcov.

Dosahovanie výsledkov

4.7. *Priority jednotlivých krajín:* EHSV súhlasí so strategickým a cielenejším prístupom, avšak partnerské krajiny sa značne líšia, a to aj v rámci jednotlivých regionálnych dohôd, akou je napríklad dohoda so Strednou Amerikou. Pri stanovovaní a hodnotení priorít sa konzultácie s občianskou spoločnosťou musia uskutočňovať proaktívne a v rôznych fázach procesu, pričom sa musia zapojiť najmä domáce poradné skupiny. Geografické útvary GR pre obchod a delegácie EÚ by mali viac spolupracovať s domácimi poradnými skupinami, aby získavali vstupy a poskytovali systematickú spätnú väzbu. Vyžaduje si to pravidelné hodnotenie pokroku alebo krokov späť zo strany Komisie so zreteľom na uvedené priority.

4.8. *Asertívne presadzovanie práva:* Z prípadu týkajúceho sa pracovného sporu s Kóreou možno vyvodit dôležité ponaučenia. Po prvé, Komisia by mala byť proaktívnejšia a rýchlejšia pri aktivácii postupov urovnávania sporov v rámci kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji, čím sa domácim poradným skupinám poskytne aktívna úloha. Po druhé, dôležitá je účasť expertov na medzinárodné pracovné právo v paneloch expertov, ktorí konzultujú s MOP jej judikatúru a záväzný výklad. Po tretie, v správe panelu expertov sa potvrdzuje, že je potrebné vypracovať záväzné a sankcionovateľné plány s jasnými lehotami na ratifikáciu dohovorov MOP. Nejasná formulácia „nepretržité a udržateľné úsilie“ poskytuje zmluvným stranám príliš veľký manévrovací priestor. Hoci Kórea skutočne ratifikovala tri zo štyroch chýbajúcich dohovorov MOP (s výnimkou Dohovoru č. 105 o zrušení nútenej práce), otázkou zostáva, či sa zmenou a doplnením kórejských právnych predpisov v plnej miere vykonávajú ustanovenia dohovorov č. 29, č. 87 a č. 98. Tento prípad preto zostáva otvorený a EHSV opakuje svoju výzvu na prijatie následných opatrení. Problémy s dodržiavaním prijatých záväzkov však neexistujú len v partnerských krajinách. EHSV so znepokojením konštatuje, že v EÚ a jej členských štátoch podľa všetkého chýbajú nástroje na dôsledné presadzovanie práva.

4.9. *Nabádať na rýchlu ratifikáciu základných medzinárodných dohôd:* EHSV odporúča, aby sa základné medzinárodné dohody ratifikovali ešte pred uzatvorením a podpísaním dohody o voľnom obchode, aby sa tak maximalizoval vplyv rokovaní a diplomacie. Nedávny prípad Vietnamu poukázal na pozitívne účinky, keďže krajina ratifikovala dohovor MOP č. 98 a dohovor č. 105. V súvislosti s ratifikáciou dohovoru MOP č. 87 sa však nedosiahol žiadny pokrok. EHSV preto podčiarkuje, že pred ratifikáciou dohody je dôležité zaistiť záväzky vyplývajúce zo základných medzinárodných dohôd alebo prijatie záväzných a vynútiteľných realizačných plánov v rámci tej istej kapitoly s jasnými lehotami na ich ratifikáciu.

4.10. *Preskúmanie účinnosti vykonávania kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji:* EHSV súhlasí s tým, že je potrebné pravidelne preskúmať a posudzovať vykonávanie kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji. Vyjadruje však poľutovanie nad tým, že sa dostatočne nezviditeľňuje práca domácich poradných skupín a že sa na ich odporúčania v týchto procesoch neprihliada, najmä pokiaľ ide o výročné správy o vykonávaní. Budúce správy by mali viac zohľadňovať pracovné programy domácich poradných skupín a spoločné vyhlásenia s partnerskými domácimi poradnými skupinami. EHSV najmä vyjadruje

poľutovanie nad tým, že sa doteraz nedosiahol dostatočný pokrok v súvislosti so zabezpečením účinného presadzovania súčasných kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji. V prípade Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody s Kanadou (CETA) EHSV, domáca poradná skupina EÚ a kanadské domáce poradné skupiny opakovane žiadali, aby sa dosiahol rozhodný pokrok v otázke včasného preskúmania. Strany sa k tomu zaviazali v spoločnej listine o výklade, ktorej cieľom je účinnejšie presadzovanie ustanovení týkajúcich sa práce a životného prostredia. Do tohto procesu preskúmania by mali byť úzko zapojené domáce poradné skupiny oboch strán.

4.11. *Príručka pre vykonávanie:* EHSV víta vypracovanie vykonávacích príručiek v snahe pomôcť partnerom dohody o voľnom obchode lepšie pochopiť záväzky vyplývajúce z kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji a usmerňovať ich vykonávanie. Pokiaľ ide o pracovné otázky, sociálni partneri sa musia vnímať ako kľúčoví partneri v praxi. Formálne porovnávacie databázy musia ďaleko presahovať pokrok pri formulovaní znenia dohody a zamerať sa na skutočnú úroveň vykonávania ustanovení kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji.

4.12. *Zvýšenie zdrojov:* EÚ by mala časť svojich zdrojov v rámci pomoci obchodu nasmerovať na podporu účasti a budovanie kapacít domácich poradných skupín a organizácií občianskej spoločnosti v krajinách mimo EÚ, pokiaľ ide o udržateľné obchodné a investičné úsilie.

4.13. *Opatrenia v oblasti klímy:* Hoci obchod nie je hnacou silou politiky v oblasti klímy, mal by plniť svoju rolu pri uľahčovaní vykonávania globálneho programu v oblasti klímy a umožniť podnikom zohrávať pozitívnu úlohu pri podpore príležitostí v odvetví čistých technológií s osobitným zameraním na MSP. Zámer, aby sa Parížska dohoda stala podstatným prvkom vo všetkých budúcich komplexných obchodných dohodách (čo znamená, že v prípade jej nedodržiavania by sa tieto dohody pozastavili), je pozitívnym krokom, ktorý by sa mal rozšíriť tak, aby zahŕňal základné a aktualizované dohovory MOP.

4.14. *Obchod a práca:* EHSV víta rozšírený rozsah pracovných otázok zahrnutých do kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji a nabáda na ďalšiu aktualizáciu záväzkov. Kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji musia byť lepšie prepojené s deklaráciou MOP o nadnárodných podnikoch a s usmerneniami OECD pre nadnárodné podniky. Komisia by mala podporovať ratifikáciu dohovorov MOP zahrnutých v deklarácii MOP o nadnárodných podnikoch. Najmodernejšie právne predpisy EÚ, najmä udržateľná správa a riadenie spoločností a povinná náležitá starostlivosť, by mali poskytovať trvalý rámec pre ďalší rozvoj kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji. Na dosiahnutie zmeny v praxi si však tieto záväzky vyžadujú proaktívnejšie presadzovanie práva a lepšiu vynútiteľnosť.

Transparentnosť a komunikácia

4.15. *Väčšia transparentnosť a lepšia komunikácia:* EHSV sa pripája ku všetkým inštitúciám a zainteresovaným stranám, pričom zdôrazňuje význam transparentnosti a komunikácie. Uverejnenie úplnej zápisnice je užitočným východiskovým bodom pre zapojenie občianskej spoločnosti. Stretnutia, ktoré organizuje Komisia v rámci dialógu s občianskou spoločnosťou, sú dôležitým kanálom, no musia sa zlepšiť smerom k štruktúrovanejšiemu monitorovaniu. EHSV preto odporúča, aby sa odbúraval izolovaný prístup a zabezpečilo sa, že komunikačné kanále sa budú navzájom posilňovať, a to s Európskym parlamentom, členskými štátmi a občianskou spoločnosťou.

4.16. *Včasná odpoveď na sťažností týkajúce sa kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji:* EHSV víta spustenie systému podávania sťažností v roku 2020 vytvorením jednotného kontaktného miesta, a najmä špecializovaného oddelenia pod vedením hlavného úradníka pre presadzovanie práva v oblasti obchodu, ktoré sa zaoberá výlučne sťažnosťami týkajúcimi sa kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji. Zatiaľ je príliš skoro na posúdenie jeho účinnosti, ale EHSV očakáva, že občianska spoločnosť bude zapojená do prebiehajúceho vývoja tohto mechanizmu a že sa zohľadnia jej odporúčania.

5. Nová generácia kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji

5.1. Od predloženia akčného plánu v roku 2018 sa svet obchodu posunul a spolu s tým aj diskusia o obchode a udržateľnom rozvoji. Nová zelená dohoda je zastrešujúcim politickým cieľom, a to aj pre program EÚ v oblasti obchodu. Inštitucionálni aktéri ako Európsky parlament a členské štáty čoraz častejšie volajú po ambicióznej reforme kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji. Pandémia ochorenia COVID-19 spôsobila bezprecedentné narušenie obchodných tokov a odhalila hlavné problémy v globálnych dodávateľských a hodnotových reťazcoch, ktoré často súvisia s nedodržiavaním záväzkov týkajúcich sa kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji. Vôbec prvý prípad urovnania sporu týkajúceho sa kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji podrobil súčasný systém inštitucionálnej zaťažkávajúcej skúšky. Nový hlavný úradník pre presadzovanie práva v oblasti obchodu vyvolal vysoké očakávania, pokiaľ ide o väčšie zameranie, zdroje a nové legislatívne nástroje na lepšie vykonávanie a presadzovanie záväzkov týkajúcich sa kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji. Obchodní partneri EÚ (napr. Kanada a USA) medzitým prijali vo svojich vlastných dohodách o voľnom obchode silné nástroje presadzovania práva alebo, podobne ako Nový Zéland, predložili ambiciózne návrhy v rámci obchodných rokovaní s EÚ, ktorými sa má zabezpečiť, aby bol obchod prospešný pre všetkých.

5.2. Diskusia o obchode a udržateľnom rozvoji nie je len diskusiou o hodnotách, ale aj otázkou prežitia tak na úrovni EÚ, ako aj na celosvetovej úrovni. EHSV sa zasadzuje za holistický prístup a podporuje úsilie EÚ o presadzovanie programu udržateľnosti na multilaterálnej úrovni a vyzýva na vytvorenie strategických spojenectiev s kľúčovými obchodnými partnermi v prioritných otázkach, ako je únik uhlíka alebo náležitá starostlivosť. Opätovne zdôrazňuje, že EÚ musí zastávať vedúcu úlohu v ambiciózne reforme Svetovej obchodnej organizácie (WTO) a že je potrebné prelomiť tabu o sociálnych aspektoch obchodu. Ako príklad nového pozitívneho prístupu EHSV uvítal návrh USA na riešenie celosvetového problému nútenej práce na rybárskych plavidlách v rámci prebiehajúcich rokovaní WTO o dotáciách pre rybolov⁽³⁾.

5.3. EHSV neustále žiadal o začlenenie efektívnejších kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji, keďže sa domnieval, že *15-bodový akčný plán* nepriniesol výsledky. V rovnakom duchu sa v preskúmaní obchodnej politiky na rok 2021 zvažujú ďalšie opatrenia na účinné vykonávanie a presadzovanie kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji vrátane možnosti ukladania sankcií v prípade neplnenia záväzkov.

5.4. V súčasnosti máme dostatočné skúsenosti a poznatky na to, aby bolo možné prehodnotiť doterajší prístup, a EHSV navrhuje použiť nový prístup k iniciatívam, ktorých cieľom bude umožniť riadne dodržiavanie právne záväzných záväzkov vyplývajúcich z kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji. V tejto diskusii sa musí dbať na to, aby sa environmentálnym a pracovným normám prikladal v rámci agendy vykonávania a presadzovania práva rovnaký význam.

Nástroje politiky poskytujúce dodatočný pákový efekt v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja

5.5. Francúzsko a Holandsko uverejnili v máji 2020 neoficiálny dokument, v ktorom vyzvali EÚ, aby zlepšila svoju analýzu sociálno-ekonomických aspektov vplyvu obchodu a aby v súlade s Európskou zelenou dohodou presadzovala vyššie požiadavky na prepojenie medzi obchodom a udržateľným rozvojom vo všetkých jeho rozmeroch⁽⁴⁾. EHSV víta analytickejší prístup k vplyvu obchodu a dôrazne podporuje odporúčanie stimulovať účinné vykonávanie záväzkov v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja s postupným znižovaním cieľ vrátane možnosti stiahnutia osobitných colných položiek v prípade následného porušenia a objasnenia podmienok, ktoré musia krajiny splniť, aby tieto zníženia získali.

5.6. EHSV ďalej nabáda na to, aby sa mimo klasického súboru obchodných nástrojov hľadali doplňujúce opatrenia, ktoré by zaistili skutočnú zmenu v praxi. EÚ by mala prijať ambicióznú smernicu EÚ o povinnej náležitej starostlivosti, ktorá uznáva zodpovednosť na základe súčasných noriem a európskym podnikom a podnikom z tretích krajín pôsobiacim v rámci EÚ poskytuje jasný a bezpečný právny rámec. EHSV sa dôrazne zasadzoval za začlenenie povinností náležitej starostlivosti do obchodných dohôd, pokiaľ ide o globálne hodnotové a dodávateľské reťazce, s cieľom usmerňovať rozhodnutia týkajúce sa riadenia zamerané na hospodársku, ekologickú a sociálnu udržateľnosť spoločností⁽⁵⁾.

5.7. Ak má Komisia pokročiť vo svojej agende pre udržateľný rozvoj, musí preskúmať aj iné kapitoly a oblasti, než sú tradičné kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji, napríklad kapitoly týkajúce sa investícií a vytvárania prepojení a synergii. Zahraniční investori by mali dodržiavať postup náležitej starostlivosti pred tým, ako sa na nich bude vzťahovať medzinárodná investičná dohoda. Podobne by mali zmluvné strany dohôd o voľnom obchode zaručiť, že spoločnosti so sídlom na ich území dodržiavajú požiadavky týkajúce sa náležitej starostlivosti⁽⁶⁾.

5.8. V záujme udržateľného obchodu musí EÚ nevyhnutne zaviesť ustanovenia o spolupráci medzi zmluvnými stranami v boji proti praniu špinavých peňazí, daňovým trestným činom a vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam. Korupcia rovnako podkopáva úsilie o udržateľný rozvoj a vyžaduje si zavedenie porovnateľných vysokých noriem na jej odstránenie.

5.9. Zadávanie verejných zákaziek by malo podliehať určitým podmienkam, pričom zákazky by sa mali udeľovať spoločnostiam z krajín, ktoré dodržiavajú základné normy MOP a Parížsku dohodu. EÚ musí tiež podporovať najlepšie postupy, ako zahrnúť environmentálne a sociálne kritériá do verejného obstarávania.⁽⁷⁾

5.10. Hoci pri environmentálnom aspekte kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji sa za posledné desaťročie dosiahol najväčší pokrok, pretrvávajú dve výzvy. Po prvé, záväzky v oblasti klímy podľa Parížskej dohody sa obmedzujú na vnútroštátne určené vykonávanie, čo sťažuje zisťovanie porušení. Po druhé, nedostatok medzinárodných environmentál-

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 374, 16.9. 2021, s. 73.

⁽⁴⁾ *Non-paper on trade, social economic effects and sustainable development*, 2020.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 136 a Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 197.

⁽⁶⁾ *Ibid.*

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 374, 16.9. 2021, s. 73.

nych noriem, t. j. pre čisté ovzdušie alebo vodu, sťažuje stanovenie povinností. Je dôležité usilovať sa o sfunkčnenie záväzkov v oblasti životného prostredia a vypracovanie noriem, a to aj v súvislosti s náležitou starostlivosťou. Vzhľadom na pandémiu COVID-19 sa biodiverzita stala naliehavejšou ako kedykoľvek predtým. Zelená dohoda, legislatívne iniciatívy EÚ týkajúce CBAM⁽⁸⁾ sa stávajú relevantnými témami v kontexte obchodu a udržateľného rozvoja.

5.11. Komplexnejší pohľad odhaľuje závažné otázky udržateľnosti dohôd o voľnom obchode, ktoré nemožno vyriešiť v rámci kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji. Napríklad poľnohospodárstvo, ktoré je jedným z hlavných vyjednávacích nástrojov EÚ, má jasný vplyv na udržateľnosť. EHSV kladie osobitný dôraz na to, aby potravinová bezpečnosť a udržateľnosť EÚ boli v centre analýzy⁽⁹⁾. EHSV v záujme dosiahnutia efektívnejšieho a spravodlivejšieho potravinového dodávateľského reťazca odporúča zaistiť bezproblémové vykonávanie smernice o nekalých obchodných praktikách v poľnohospodárskom a potravinovom dodávateľskom reťazci.

Účinnější presadzovanie práva

5.12. EHSV už dlho apeluje na to, aby sa zmenilo fungovanie panelu expertov tak, aby panel mohol aktivovať mechanizmus urovnávania sporov medzi štátmi a ukladať finančné postihy alebo sankcie a poškodenej strane poskytnúť nápravné opatrenia⁽¹⁰⁾. Domáce poradné skupiny by mali zohrávať aktívnu úlohu pri urovnávaní sporov. Tím hlavného úradníka pre presadzovanie práva v oblasti obchodu by mal vyšetrovať prípady vznesené domácou poradnou skupinou, informovať o opatreniach na presadzovanie práva a správach skupiny expertov a zabezpečiť následné opatrenia.

5.13. EHSV víta nový prístup k dohodám o obchode a spolupráci, ktorý kladie do popredia rovnaké podmienky a udržateľnosť a uplatňuje mechanizmus urovnávania sporov s prístupom k nápravným opatreniam v prípade akéhokoľvek porušenia. Tento „hybridný“ model kombinuje prístup panelu expertov s vynútiteľnou zložkou v prípade pretrvávajúceho nedodržania zásady zákazu znižovania úrovne ochrany alebo nedostatočného presadzovania na vnútroštátnej úrovni v súvislosti s ustanoveniami o pracovných, sociálnych, environmentálnych alebo klimatických otázkach. Zahŕňa to dočasnú kompenzáciu dohodnutú medzi stranami alebo jednostranné pozastavenie plnenia záväzkov žalujúcou stranou v akejkoľvek oblasti (napr. obchodné tarify, práva leteckej prevádzky, prístup do rybolovných vôd) za určitých podmienok.

5.14. Presadzovanie kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji by mal dopĺňať nezávislý sekretariát práce, ktorý by sa zaoberal otázkami nadnárodnej práce v rámci dohôd o voľnom obchode (vrátane vplyvu na trh práce) a by monitoroval a skúmal súlad s kapitolami o práci. Rovnako by ho mal dopĺňať aj mechanizmus kolektívneho podávania sťažností⁽¹¹⁾. Medzinárodná organizácia práce by sa ako medzinárodne uznávaný orgán mala zapájať do monitorovania vykonávania dohôdov MOP v rámci dohôd o voľnom obchode. Jej úloha by sa mala posilniť a inštitucionalizovať, aj pokiaľ ide o správny výklad nástrojov MOP v prípade sporu týkajúceho sa medzinárodných pracovných noriem. MOP by mala byť systematicky zapájaná do poskytovania usmernení panelu expertov v týchto otázkach.

5.15. EHSV navrhuje preskúmať inovatívne prístupy k urovnávaniu pracovnoprávných sporov, ktoré by medzinárodným panelom ad hoc umožňovali ukladať nápravné opatrenia voči spoločnostiam, ktoré porušujú dohodnuté medzinárodné pracovné normy. Domáce poradné skupiny EÚ – Kanada⁽¹²⁾ v rámci dohody CETA poukázali na príklad mechanizmu rýchlej reakcie USMCA⁽¹³⁾, ktorý umožňuje uložiť sankcie ako pozastavenie preferenčných ciel v závislosti od rastúcej intenzity závažnosti a opakovaného porušenia. Cieľom je však naďalej podporovať nápravu prostredníctvom dvojstrannej spolupráce a dialógu medzi stranami všade tam, kde je to možné. Ak však existuje možnosť následkov, spoločnosti to odrádza od nedodržania predpisov.

5.16. Posudzovanie presadzovania prijatých záväzkov na základe úspešne prejednaných sporov poskytuje len čiastočný obraz, najmä preto, že súdne spory sú vždy poslednou možnosťou. Možnosť sankcií bez ohľadu na to, či sa používajú alebo nie, je tiež silnou motiváciou dodržiavať záväzky. Napokon prípady, ktorým sa predišlo (tzv. „nepripady“), a ich vývoj ponúkajú zaujímavé príbehy, ktoré by Európska komisia mala zohľadniť pri porovnávací štúdií o rôznych prístupoch krajín. Samotné porovnanie znenia dohôd a pokroku dosiahnutého v ich formulácii nestačí na vyvodenie zmysluplných záverov. Musí sa vykonať aj kvalitatívne posúdenie výsledkov vykonávania, napríklad využitím skúseností občianskej spoločnosti pri poskytovaní poradenstva pri rokovaníach a monitorovaní vykonávania takýchto ustanovení.

⁽⁸⁾ Pripravované stanovisko NAT/834 na tému CBAM.

⁽⁹⁾ Pripravované stanovisko NAT/822 na tému *Strategická autonómia, potravinová bezpečnosť a udržateľnosť*.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 364, 28.10.2020, s. 53.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 27.

⁽¹²⁾ Spoločné vyhlásenie domácej poradnej skupiny EÚ a Kanady, september 2020.

⁽¹³⁾ Dohoda medzi USA, Mexikom a Kanadou.

Silnejší rámec pre zapojenie občianskej spoločnosti do domácich poradných skupín

5.17. Domáce poradné skupiny sú kľúčovým úspechom dohôd o voľnom obchode novej generácie. Potrebný je však inštitucionalizovanejší rámec, aby si mohli úspešne plniť monitorovacie úlohy, či už v súvislosti s obchodom a udržateľným rozvojom, alebo so všetkými dohodami o voľnom obchode.

5.18. Hlavné obavy súvisia s tým, že niektoré orgány domácich poradných skupín v partnerských krajinách nie sú aktívne, reprezentatívne alebo dokonca nezávislé od vplyvu vlády. Problém často vyplýva zo skutočnosti, že v dohode nie sú jasne vymedzené postupy pri ich zriaďovaní, z možnosti strán vybrať si už existujúce orgány a z absencie dôsledkov v prípade neplnenia záväzkov. EHSV je osobitne znepokojený tým, že vypustenie slova „vyvážené“ v dohode o obchode a spolupráci v súvislosti so zložením domácich poradných skupín by mohlo mať vážne dôsledky na ich fungovanie.

5.19. V rámci regionálnych obchodných dohôd, ako sú dohody medzi EÚ a Strednou Amerikou a EÚ a Kolumbiou/Peru/Ekvádorom alebo prípadná budúca dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Mercosurom, pretrvávajú obavy v súvislosti so zriadením jednotlivých domácich poradných skupín v každej partnerskej krajine. Tento prísne „vnútroštátny“ prístup predstavuje vážnu prekážku pre akúkoľvek zmysluplnú spoluprácu medzi domácimi, ako aj ich partnerskými domácimi poradnými skupinami v EÚ.

5.20. V kapitolách o obchode a udržateľnom rozvoji sa preto musí stanoviť zriadenie osobitne poverených orgánov domácich poradných skupín s jasne vymedzenou nezávislosťou, reprezentatívnosťou a vyváženým zložením. Za ich zriaďovanie a fungovanie musia niesť zodpovednosť strany. V regionálnych dohodách by sa malo stanoviť zriadenie spoločných regionálnych orgánov s primeranou administratívnou podporou. Delegácie EÚ a EHSV by mali podporovať zriaďovanie a fungovanie tohto procesu vrátane usmernení a najlepších postupov. EHSV takisto navrhuje, aby sa zväzilo lepšie zosúladenie zastupiteľských organizácií v domácich poradných skupinách EÚ a krajín mimo EÚ, najmä pokiaľ ide o zainteresované strany v oblasti životného prostredia a podnikania.

5.21. V záujme posilnenia spolupráce domácich poradných skupín EÚ s ich partnermi z občianskej spoločnosti v partnerských krajinách sú nevyhnutné každoročné spoločné stretnutia domácich poradných skupín, ktoré by sa mali stanoviť už v samotných dohodách o voľnom obchode. EHSV vidí pridanú hodnotu pri vytváraní spoločných orgánov občianskej spoločnosti a významne prispieva najmä k podpore občianskej spoločnosti v partnerských krajinách. Jeho osobitnú úlohu treba zachovať v zmiešaných poradných výboroch, ktoré poskytujú nevyhnutný priestor pre dialóg občianskej spoločnosti na oboch stranách dohôd o pridružení, ako je EÚ – Čile⁽¹⁴⁾.

5.22. Úloha EHSV pri formovaní a zabezpečovaní účinného fungovania domácich poradných skupín je zásadná a mala by sa posilniť. V júli 2021 EHSV načrtnol ďalší postup, keď zorganizoval vôbec prvé stretnutie všetkých domácich poradných skupín (#AllDAGs), na ktorom sa zišli všetci členovia súčasných 11 domácich poradných skupín, aby prediskutovali konkrétne kroky týkajúce sa zlepšení. EHSV je prítomný vo všetkých domácich poradných skupinách a tvorí mimoriadne dôležitú súčasť všetkých ich predsedníctiev, ktoré sa skladajú z predsedu a dvoch podpredsedov vybraných z troch skupín a všetkých členov domácej poradnej skupiny. Vďaka spolupráci v rámci spoločných predsedníctiev domácich poradných skupín sa využívajú odborné znalosti EHSV a iných aktérov pri riadení práce skupiny a táto prax by sa mala naďalej uplatňovať. Najmä v prípade domácich poradných skupín pre Ukrajinu, Moldavsko a Gruzínsko sa účasť členov EHSV pochádzajúcich zo susedných členských krajín EÚ ukázala ako mimoriadne cenná. EHSV okrem úlohy, ktorú zohrávajú jeho členovia, pomáha domácim poradným skupinám aj tým, že im poskytuje cennú administratívnu podporu.

5.23. Zvýšená viditeľnosť a štruktúrované inštitucionálne kanály sú zásadné pre dosiahnutie výsledkov. Predsedníctva domácich poradných skupín by sa mali pravidelne pozývať na schôdze podvýboru strán pre kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji a schôdze skupín Európskeho parlamentu pre monitorovanie príslušných dohôd. Prostredníctvom štruktúr podávania správ a výmeny informácií by expertná skupina pre obchod a udržateľný rozvoj zriadená s členskými štátmi a nový hlavný úradník pre presadzovanie práva v oblasti obchodu mali byť úzko zapojení do práce domácich poradných skupín. Túto prax by mala dopĺňať výmena informácií s MOP o vykonávaní kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji, pokiaľ ide o pracovné aspekty, a so sekretariátmi v rámci mnohostranných environmentálnych dohôd v oblasti životného prostredia a klímy. Európska služba pre vonkajšiu činnosť (ESVČ) a delegácie EÚ v partnerských krajinách by mali organizovať pravidelné brífingy s domácimi poradnými skupinami a v cieľových krajinách by im mali pomáhať špecializovaní pridelenci pre pracovnú a environmentálnu oblasť.

5.24. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné posilniť spoluprácu s občianskou spoločnosťou, a to od formovania až po monitorovania obchodných nástrojov a dohôd. Žiada, aby bola obnovená expertná skupina pre dohody o voľnom obchode, ktorá poskytovala jedinečné, potrebné a pravidelné príspevky k obchodným otázkam. Domáce poradné skupiny tiež predstavujú nevyužitý zdroj praktických poznatkov o prierezových otázkach v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja, ktorý by sa mal v plnej miere zúčastňovať.

(14) V pripravovanom stanovisku REX/536, ktoré sa má prijať na jar 2022, sa bude skúmať rámec pre zapojenie občianskej spoločnosti počas celého životného cyklu obchodných a politických dohôd.

5.25. Rastúce výzvy, ktorým čelia domáce poradné skupiny, si vyžadujú systémové riešenia s primeranými ľudskými aj finančnými zdrojmi. Samotné domáce poradné skupiny by sa mali viac zapájať do súvisiacich rozhodnutí.

5.26. Racionalizácia domácich poradných skupín nie je sama osebe cieľom. Akýkoľvek prípadný nový prístup, ako napríklad zameranie štruktúr viac na jednotlivé témy, musí zaručiť ich účinné fungovanie, aby mohli riešiť výzvy pri vykonávaní konkrétnej dohody, pričom samotné domáce poradné skupiny musia byť zapojené do jeho koncipovania. Pravidelné stretnutia všetkých členov domácich poradných skupín EÚ by pomohli pri hľadaní spoločných riešení prierezových otázok a poskytli platformu na diskusiu o pragmatických a praktických spôsoboch pred ďalším obnovením členstva v domácich poradných skupinách na jar 2023.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Smerom ku komplexnej stratégii udržateľného rozvoja vidieka a miest**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2022/C 105/08)

Spravodajca: **Josep PUXEU ROCAMORA**Pomocná spravodajkyňa: **Piroska KÁLLAY**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 3. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	4. 10. 2021
Prijaté v pléne	21. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	220/0/1

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV je presvedčený, že **budúcnosť Európy** bude závisieť od toho, ako budeme pristupovať k vidieckym oblastiam, a že je potrebná väčšia spolupráca s **mestskými** oblasťami, aby sa zabezpečilo, že pri spravodlivej transformácii na klimaticky neutrálnu, udržateľnú a prosperujúcu Európsku úniu sa na žiadnu oblasť ani na žiadneho občana nezabudne. Bolo by to v súlade s cieľmi Európskej zelenej – a sociálnej – dohody, balíkom na podporu obnovy Next Generation EU, Územnou agendou 2030 a 17 cieľmi udržateľného rozvoja.

1.2 EHSV sa domnieva, že EÚ by mala **zredukovať rozdiely medzi územiami** podporovaním politík, ktoré zabezpečia spravodlivú a udržateľnú transformáciu vo všetkých oblastiach a zaručia dobrú kvalitu života na vidieku.

1.3 EHSV vzhľadom na výzvy spojené so zmenou klímy a pandémiami zdôrazňuje, že je **naliehavé** teraz konať a uskutočniť **zmenu paradigmy** v snahe ukázať prínos spoločnej práce a podporovať vzájomný rešpekt a porozumenie v záujme všetkých občanov.

1.4 EHSV preto vyzýva rozhodujúcich politických činiteľov, aby vypracovali a uplatňovali **komplexnú a holistickú stratégiu EÚ**, ktorá bude podporovať vyvážený, súdržný, spravodlivý a udržateľný rozvoj vidieka a miest vyzdvihnutím úlohy miestnych komunít, podporou tradičných odvetví a vytváraním nových hospodárskych činností a pracovných miest vo vidieckych oblastiach, ako aj väčšou súčinnosťou s mestskými oblasťami.

1.5 V snahe zaručiť **vidieckym komunitám a mestským oblastiam** rovnaké podmienky predkladá EHSV tieto odporúčania:

1. je nevyhnutné vyčleniť dostatočné zdroje na politiky rozvoja vidieka a zabezpečiť komunikačné technológie, dopravnú infraštruktúru (najmä verejnú dopravu, ktorá je absolútne nevyhnutná pre každodenný život a zamestnanosť) a kvalitné a účinné systémy vzdelávania a zdravotnej starostlivosti, ktoré musia byť plne zosúladené s príslušnými mestskými službami (rovnosť v oblasti zdravia);
2. ponuka pracovných miest, odbornej prípravy a bývania musí odrážať a využívať prírodné zdroje vidieka a zároveň vytvárať inovatívne podnikateľské príležitosti;

3. vidiecke parlamenty a miestny rozvoj vedený komunitou musia mať ako modely **participatívnej demokracie** podporu rozhodujúcich politických činiteľov a musia inkluzívne zastupovať všetkých občanov žijúcich na vidieku vrátane sociálnych partnerov, žien, starších osôb, osôb so zdravotným postihnutím, menšín a najmä mladých ľudí;
4. kultúrne dedičstvo by sa malo chrániť a propagovať⁽¹⁾.

1.6 EHSV predkladá tieto odporúčania na podporu **rozvoja vidieka a miest**:

1. vlády musia transparentne a spravodlivo poskytovať služby občanom vo všetkých oblastiach;
2. organizácie občianskej spoločnosti, s využitím iniciatívy LEADER a zapojením miestnych akčných skupín, by mali rozvíjať **miestne vidiecko-mestské partnerstvá** s cieľom vytvárať hospodárske, sociálne a environmentálne príležitosti a umožniť lepšie pochopiť vzájomnú závislosť;
3. **model riadenia** rád pre potravinovú politiku by mohol byť inšpiratívnym príkladom pre účinnú spoluprácu medzi všetkými zainteresovanými subjektmi na miestnej úrovni. Možnosti práce na diaľku, dopyt po bývaní na vidieku a prístup k pôde sa vzhľadom na nové environmentálne vplyvy a výzvy a v dôsledku pandémie zmenili;
4. je prospešné podnecovať a podporovať výmenu osvedčených postupov a rizikových prípadov medzi regiónmi;
5. prístup k vysokokvalitnému vzdelávaniu vo vidieckych oblastiach môže byť jedným z faktorov prispievajúcich k miestnemu hospodárskemu rozvoju a môže pomôcť vidieckym komunitám prispôsobiť sa rýchlo sa meniacemu prostrediu.

1.7 EHSV predkladá **Európskej komisii a národným a regionálnym vládam tieto konkrétne odporúčania**:

1. dlhodobá vízia pre vidiecke oblasti, ktorú nedávno prijala Komisia⁽²⁾, by sa mala ďalej rozvinúť, aby sa z nej stal vidiecky a mestský záväzok na podporu spravodlivého prístupu. Je dôležité ukázať prínos spolupráce vidieckych a mestských organizácií, ako napríklad v prípade iniciatívy „z farmy na stôl“ a sociálne inkluzívnej zelenej dohody;
2. Európska komisia by sa mala zasadzovať za vytvorenie **skupiny vidieckych a mestských zainteresovaných strán**, pričom by sa malo vychádzať z iniciatívy „inteligentné dediny“, s cieľom rozvíjať osvedčené postupy v modeloch partnerstva;
3. v záujme podpory zapojenia by sa malo investovať do miestnych pilotných projektov a mali by sa vytvoriť celoeurópske **stimuly/kritériá a ocenenia** pre pokrokové príklady, ktoré sa preukážu inkluzívnymi dohodami.

1.8 EHSV je tiež odhodlaný spolupracovať s Európskym parlamentom a Výborom regiónov prostredníctvom realizácie výskumov, konzultácií s organizovanou občianskou spoločnosťou a podporovaním vytvorenia európskej charty **vidieckych a mestských práv a povinností**.

1.9 Vo svojich budúcich stanoviskách o územnej, mestskej a vidieckej politike bude EHSV prihliadať na komplexnú víziu. Napríklad toto stanovisko bolo pred prijatím prediskutované vo viacerých sekciách EHSV.

2. Úvod

2.1 V nadväznosti na odporúčania uvedené v stanovisku EHSV na tému *Integrovaný prístup pre zraniteľné regióny EÚ* prijatom v septembri 2020⁽³⁾ a na závery z vypočutia usporiadaného 18. júna 2021⁽⁴⁾ sa EHSV teraz zasadzuje za komplexnú stratégiu EÚ pre udržateľný rozvoj vidieka a miest, pričom analyzuje všeobecný rámec spájajúci politiku rozvoja vidieka so všetkými ostatnými príslušnými politikami, snaží sa identifikovať existujúce výzvy a prekážky a zdôrazniť úlohu občianskej spoločnosti, podnikov a miestnych komunít pri vytváraní prístupov zdola nahor. EHSV sa bude aktívne usilovať zabezpečiť, aby sa táto stratégia zohľadnila pri navrhovaní politík EÚ.

(1) Stanovisko EHSV na tému *Príspevok európskych vidieckych oblastí k Európskemu roku kultúrneho dedičstva 2018 na zabezpečenie udržateľnosti a súdržnosti medzi mestskými a vidieckymi username* (Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 22).

(2) COM(2021) 345 final.

(3) Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 60.

(4) Towards a holistic strategy on sustainable and equitable rural and urban development | Európsky hospodársky a sociálny výbor.

2.2 Je nevyhnutné lepšie spravovať **rozmanitosť, ktorá existuje vo vidieckych oblastiach na základe ich individuálnych možností**. Niektoré vidiecke oblasti môžu vzhľadom na svoju blízkosť k mestským oblastiam profitovať z tzv. aglomeračného efektu prostredníctvom interakcie medzi vidiekom a mestom. Iné, vzdialenejšie, sú omnoho viac závislé od jedného odvetvia, často od poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, rybolovu alebo ťažby, a interakcia s mestami je v nich menej viditeľná.

2.3 Hoci vidiecke a mestské oblasti sú dva rôzne typy oblastí, ktoré majú svoje vlastné špecifiká a rozvíjajú sa odlišne, skutočnosť dokazuje, že sú navzájom **úzko prepojené**. Tieto vzájomné závislosti sú zároveň čoraz zložitejšie a dynamickejšie a zahŕňajú štrukturálne a funkčné toky ľudí a investičného majetku, informácií, technológií a životných štýlov. Preto je nevyhnutné nájsť rovnováhu medzi vidieckymi a mestskými oblasťami, dvoma typmi oblastí, ktoré sa navzájom potrebujú a ktoré jeden bez druhého nemôžu existovať.

2.4 Ideál života na vidieku ako synonyma **blahobytu a kvality života** občanov, musí byť cieľom, ktorý treba dosiahnuť aj v odľahlých alebo znevýhodnených oblastiach. Stratégia musí nájsť spôsob, ako nastoliť potrebnú rovnováhu a komplementárnosť, aby sa v budúcnosti dosiahla udržateľnosť.

2.5 K výzvam, ktorým čelia vidiecke oblasti (demografické zmeny, vyľudňovanie, digitálna priepasť, nízka úroveň príjmov, obmedzený prístup k niektorým službám, potreba lepších vyhliadok na zamestnanie alebo špecifický dosah zmeny klímy), možno zaujať len komplexný a obnovený územný prístup, ktorý sa usiluje o vzťah založený na reciprocite v záujme rozvoja.

2.6 Tento nový kontext, ktorý **presahuje tradičný vzťah medzi vidieckymi oblasťami**, zameranými na poľnohospodárstvo a oddelenými od mestského prostredia, si vyžaduje, aby opatrenia na rozvoj vidieka vychádzali z viacodvetvového a integrovaného prístupu vo všetkých regiónoch, pričom by sa mali využívať synergie a mala by sa zaisťovať komplementárnosť vidieckych, mestských a prechodných oblastí.

3. Výzvy a návrhy opatrení

3.1 Tradičné chápanie, pri ktorom sa jasne rozlišuje medzi vidieckymi a mestskými oblasťami, si vyžaduje **nové koncepcie, nové výklady a prístupy**, pričom sa pri vymedzení daného regiónu musí zohľadniť miestna realita.

3.2 Budúci rozvoj európskych území by mal byť založený na **komplementárnosti medzi vidieckymi a mestskými oblasťami a na koordinácii politík, ktoré sú na ne zamerané**, s konečným cieľom dosiahnuť sociálnu a hospodársku súdržnosť a environmentálnu udržateľnosť týchto území.

3.3 EHSV sa domnieva, že strategické prístupy k rozvoju vidieka a miest by sa mali viac zosúladiť, aby sa zabránilo prekryvaniu a nezrovnalostiam medzi stratégiami (ako napr. stratégia MAS, stratégia integrovaných územných investícií, stratégia miestneho rozvoja, stratégia regionálneho rozvoja) a aby sa miestnym aktérom uľahčilo ich uplatňovanie v rozvojových procesoch a investíciách.

3.4 Rozvoj vidieka a miest sa musí riadiť v súlade so zásadami stanovenými v Územnej agende 2030, Lipskej charte, mestskej agende OSN, Urbánnej agende pre EÚ, Amsterdamskom pakte, deklarácii Cork 2.0 „Lepší život vo vidieckych oblastiach“ a zásadách OECD pre mestskú a vidiecku politiku, v ktorých sa zohľadňujú tematické partnerstvá a spoločné riadenie zo strany mestských a vidieckych oblastí.

3.5 **Stredne veľké mestá zohrávajú kľúčovú úlohu, keďže spájajú mestské metropolitné oblasti s vidieckymi oblasťami**, a preto si zasluhujú osobitnú pozornosť pri územnom plánovaní, ako aj pri pridelovaní zdrojov a služieb. Mnohé európske mestá už zaviedli veľmi úspešné prístupy (napríklad Toulouse vo Francúzsku, Manresa v Španielsku, Turín v Taliansku a Aalborg v Dánsku). Siete miest, ako sú ICLEI⁽⁵⁾, Eurotowns⁽⁶⁾ a Eurocities⁽⁷⁾, sú kľúčovými aktérmi pri výmene skúseností a šírení osvedčených postupov.

⁽⁵⁾ <https://www.iclei.org>.

⁽⁶⁾ <https://www.eurotowns.org/>.

⁽⁷⁾ <https://eurocities.eu>.

3.6 Interakcia medzi vidiekom a mestom musí byť súčasťou **politickej agendy**, pričom musíme rozhodujúcim politickým činiteľom a **tvorcom politik** pomôcť pochopiť ju a podporovať spôsoby zostavovania politik vychádzajúce z miestnej reality.

3.7 **Výskum** financovaný z európskych zdrojov by sa mal tiež ďalej zameriavať na spôsoby, ako podporovať spravodlivý a udržateľný rozvoj vidieka a miest a oživiť hospodársky rozvoj vidieckych oblastí. Projekty ako ROBUST ⁽⁸⁾, RÚBIZMO ⁽⁹⁾ a LIVERUR ⁽¹⁰⁾ by sa mali ďalej rozvíjať a mali by viesť ku konkrétnym zmenám.

3.8 Na to, aby sa dosiahla udržateľnosť (hospodárska, sociálna a environmentálna) týchto území, vidieckych aj mestských, je potrebná **komplexná politika** vychádzajúca z konkrétnej sociálno-ekonomickej, kultúrnej a etnografickej situácie, ako aj podpora spolupráce medzi vidieckymi a mestskými oblasťami, angažovanosť rôznych spoločenských a hospodárskych subjektov a tiež vhodné mechanizmy riadenia so zapojením miestnych samospráv.

3.9 **Odlahlé vidiecke oblasti** sú ešte viac vystavené výzvam, ktorým čelia vidiecke oblasti, a preto si vyžadujú osobitné politiky a zaobchádzanie. Okrem toho, že treba vyriešiť problémy spojené s prístupom k verejným službám vrátane zdravotnej starostlivosti a vzdelávania, EHSV navrhuje, aby sa vytvorili programy, ktoré obnovia miestny hospodársky ekosystém v spolupráci so susednými sídlami.

3.10 Mnohé výzvy, ktorým čelia vidiecke oblasti, presahujú rozsah pôsobnosti spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) a jej finančné prostriedky, ako sa zdôrazňuje v našej nedávnej hodnotiacej správe o vplyve SPP na územný rozvoj vidieckych oblastí ⁽¹¹⁾, a preto je potrebné zaujať integrovaný prístup k **opatreniam** a financovaniu v rámci rôznych politik, ktoré majú vplyv na vidiecke oblasti. K finančným prostriedkom SPP na rozvoj vidieka by sa mali doplniť finančné zdroje vnútroštátnych politik.

3.11 Poľnohospodárske, potravinové a vidiecke politiky musia byť v súlade s politikami v oblasti klímy a biodiverzity, politikami zameranými na znižovanie chudoby, infraštruktúru a dopravu, politikami v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, politikami týkajúcimi sa poskytovania základných služieb všeobecného záujmu (zdravotníctvo, bývanie atď.), politikami na podporu rozvoja nových činností založených na obehovom hospodárstve a biohospodárstve, ako aj s politikami v oblasti digitalizácie alebo boja proti vyľudňovaniu atď.

3.12 Tieto politiky musia byť zosúladené a komplementárne aj s európskymi stratégiami, ako je **zelená dohoda** ⁽¹²⁾ **alebo stratégia „z farmy na stôl“** ⁽¹³⁾, a najmä s novou priemyselnou stratégiou ⁽¹⁴⁾, kde sa agropotravinársky sektor vymedzuje ako jeden z kľúčových strategických ekosystémov EÚ, a tiež s politikami na zaručenie potravinovej bezpečnosti. Experimentovanie s novými formami spolupráce medzi mestami a vidiekom v kontexte Európskej zelenej dohody je nielen základnou podmienkou, ale aj príležitosťou pre spravodlivú transformáciu a územne vyvážený udržateľný rozvoj.

3.13 **Riadenie** a harmonizácia **finančných prostriedkov** na európskej, národnej a nižšej ako celoštátnej úrovni by sa mali zlepšiť v snahe lepšie zabezpečiť udržateľný rozvoj lepším riešením horizontálnych otázok a neustálym reagovaním na požiadavky všetkých území.

3.14 EHSV upozorňuje, že je potrebné zabezpečiť prístup k udržateľnému financovaniu a vytvoriť prispôbené finančné nástroje pre rozvoj vidieka a miest, pričom treba zohľadniť štruktúru rizík a špecifiká hospodárskeho profilu danej oblasti. Okrem toho by sa v rámci taxonómie a fiškálneho prístupu pre vidiecke oblasti malo prihliadať na rozvojové a investičné potreby.

3.15 Tento integrovaný prístup si vyžaduje **koordináciu medzi rôznymi správnymi orgánmi a riadiacimi orgánmi** vrátane mnohých riaditeľstiev Európskej komisie, ktoré sa zaoberajú prierezovými politikami. Pri horizontálnej koordinácii je potrebné, aby rozhodujúci politickí činitelia **začleňovali otázky týkajúce sa vidieka do všetkých politik**, a tak zabezpečili zohľadnenie vidieckych potrieb.

⁽⁸⁾ <https://rural-urban.eu/>.

⁽⁹⁾ <https://rubizmo.eu>.

⁽¹⁰⁾ <https://liverur.eu/>.

⁽¹¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/sk/our-work/opinions-information-reports/information-reports/evaluation-caps-impact-territorial-development-rural-areas-information-report>.

⁽¹²⁾ Európska zelená dohoda | Európska komisia.

⁽¹³⁾ Stratégia „z farmy na stôl“.

⁽¹⁴⁾ Oznámenie Komisie Aktualizácia novej priemyselnej stratégie na rok 2020.

3.16 **Úspešná koordinácia medzi správnymi orgánmi** by sa mala zameriavať na tieto aspekty:

- i) identifikovať vhodnú **úroveň intervencie**;
- ii) stanoviť jasnú **vedúcu úlohu pri koordinácii politík**;
- iii) posilniť **dohody o spolupráci** medzi regiónmi alebo obcami;
- iv) podporovať **partnerstvá medzi vidieckymi a mestskými oblasťami** s cieľom využiť funkčné väzby;
- v) zlepšiť **vertikálnu koordináciu** medzi jednotlivými úrovňami riadenia.

3.17 Je potrebné zachovať priamy kontakt s vidieckymi oblasťami prostredníctvom aktívnej úlohy regiónov EÚ, ktoré zohrávajú kľúčovú úlohu pri navrhovaní a uplatňovaní politík rozvoja vidieka na miestnej úrovni. Pre zabezpečenie udržateľnosti politík rozvoja vidieka a miestnej zodpovednosti za ne má kľúčový význam **zapojenie viacerých zainteresovaných strán a prístup zdola nahor**. EHSV žiada, aby sa zohľadnila úloha, ktorú môžu zohrávať miestne akčné skupiny a model miestneho rozvoja vedeného komunitou.

3.18 EHSV taktiež navrhuje, aby sa ako inšpiratívny príklad pre účinnú spoluprácu medzi všetkými zainteresovanými subjektmi na miestnej úrovni využil **model riadenia** rád pre potravinovú politiku.

3.19 Mal by sa dosiahnuť pokrok v súvislosti s **územnými dohodami** podporovanými angažovanou politikou, čo si vyžaduje vymedzenie cieľov, spojenie síl, stimulovanie verejných a súkromných záväzkov s územným zameraním, rozvoj mechanizmov medziinštitucionálnej a medziodvetvovej spolupráce, vytvorenie novej inštitucionálnej štruktúry na podporu udržateľného rozvoja, uznanie rozmanitosti vidieckych oblastí a podporu väzieb medzi mestom a vidiekom. V tejto súvislosti majú teraz podniky a organizácie v agropotravinárskom odvetví príležitosť podpísať kódex správania v oblasti zodpovedného podnikania a marketingových postupov⁽¹⁵⁾, ktorý zaviedla Komisia v rámci stratégie „z farmy na stôl“.

3.20 Územné dohody by mali byť založené na spravodlivosti a rešpekte. V Anglicku, Walese a Škótsku existujú **kódexy správania vo vidieckych oblastiach** s cieľom pomôcť ľuďom pochopiť, ako tieto oblasti rešpektovať. Na základe týchto skúseností⁽¹⁶⁾ by sa mohla vytvoriť **európska charta práv a povinností pre spravodlivé a udržateľné vzťahy medzi vidiekom a mestom**. Táto charta by sa mala stať súčasťou občianskej výchovy pre všetkých.

3.21 EHSV uznáva, že neexistujú jednotné vzorce, ktoré by sa dali uplatniť na všetky územia, a že každý **územný celok** by sa mal zamerať a špecializovať so zreteľom na jedinečnosť, rozmanitosť a multifunkčnosť využitia svojho územia a hľadať riešenia založené na vlastnom potenciáli, potrebách, schopnostiach a túžbach. Využívanie existujúcej infraštruktúry a úvahy o budovaní novej sa musia posudzovať globálne, pričom treba prihliadať na tendenciu investovať na vhodných miestach.

3.22 Nevyhnutnosť **zlepšiť pracovné príležitosti**:

- i) pandémie COVID-19 urýchlila procesy digitalizácie a ekologizácie, ktoré si vyžadujú úsilie, aby mohli ďalej pokračovať;
- ii) je potrebné vytvárať a udržiavať nové pracovné príležitosti vo vidieckych oblastiach, a to vrátane tých, ktoré súvisia s poskytovaním služieb na vidieku, prácou na diaľku, novými technológiami alebo energiou z obnoviteľných zdrojov;
- iii) posilnenie multifunkčných aspektov poľnohospodárstva, podporovanie nepoľnohospodárskych činností a etablovanie podnikov zameraných na služby v oblasti čistej energie a priemysel vo vidieckych oblastiach môžu pomôcť vytvoriť mnoho pracovných príležitostí;
- iv) podporovať podnikanie, zaistiť spravodlivé podmienky hospodárskej súťaže pre **MSP** a venovať pozornosť potrebám mladších generácií (napr. práca na diaľku);

⁽¹⁵⁾ Code of Conduct (europa.eu).

⁽¹⁶⁾ The Countryside Code: advice for countryside visitors gov.uk.

- v) udržať pracovné miesta a obchody v blízkosti ľudí; vízia prepojenia vidieka a mesta ponúka príležitosti na rozvoj obehového hospodárstva;
- vi) presadzovať dôstojnú prácu a zlepšovať pracovné podmienky vo vidieckych oblastiach a zároveň zabezpečiť, aby boli do tohto úsilia zapojené všetky zainteresované strany;
- vii) prepojiť dopyt spotrebiteľov s regionálnymi a vidieckymi trhmi prostredníctvom komercializácie miestnych výrobkov a značiek kvality;
- viii) malo by sa dôrazne podporovať vytváranie kultúrnych príležitostí vo vidieckych oblastiach vrátane podpory kultúrnych podujatí a ochrany vidieckych historických a cirkevných pamiatok (kostolov, hradov atď.);
- ix) procesy digitalizácie otvárajú nové možnosti, ktoré by mohli u občanov, najmä mladých ľudí, vyvolať určité očakávania a prilákať ich na vidiek, a tak zmeniť trend vyludňovania a kvalitu života vo vidieckych oblastiach. Vidiecke oblasti potrebujú preto primeranú infraštruktúru na zabezpečenie pripojiteľnosti. Riešenia v tejto súvislosti ponúkajú stratégie pripojiteľnosti a **digitálne platformy**. Vývoj digitálnych technológií v poľnohospodárstve a vidieckych oblastiach by zase uľahčilo vytvorenie **vidieckeho digitálneho aktu**;
- x) treba podporovať udržateľné poľnohospodárstvo a akvakultúru⁽¹⁷⁾ vo vidieckych a prímestských oblastiach, ako aj ekoturizmus a voľnočasové a vzdelávacie aktivity zamerané na udržateľnosť, pričom tieto činnosti by mali byť zlučiteľné s ochranou biodiverzity, aby sa zabezpečila kvalita života;
- xi) kvalitné a dostupné vzdelávanie na vidieku už od najnižších vekových kategórií môže pomôcť zlepšiť vzdelávacie výsledky, pričom prístup k verejným službám, ako sú služby starostlivosti o deti a školy, je miestny faktor, ktorý zvyšuje atraktivnosť vidieckych oblastí, a to aj pre vysokokvalifikovaných pracovníkov.

3.23 Hospodársky rast a tvorba pracovných miest sú dôležité, ale okrem toho treba v dostatočnej miere zabezpečiť kvalitné **služby**, bývanie, energie, voľnočasové aktivity, vzdelávanie a odbornú prípravu, celoživotné vzdelávanie a zdravotnú starostlivosť, aby vidiecke oblasti boli nielen udržateľné, ale aj pritažlivé miesta na život. EÚ musí urýchlene vytvoriť základy pre udržateľné a inkluzívne hospodárstvo zamerané na dobré životné podmienky a prospešné pre všetkých⁽¹⁸⁾.

3.24 Pre rozvoj vidieckych oblastí, a teda aj pre prepojenosť s mestskými oblasťami, by mal byť prioritou najmä neustály rozvoj cenovo dostupnej verejnej dopravy. Zabezpečenie cenovo dostupnej verejnej dopravy je absolútne nevyhnutné pre každodenný život a zamestnanosť, pokiaľ ide o dostupnosť základných verejných služieb, ako sú školy, zariadenia starostlivosti o deti, lekári alebo lekárne a dochádzanie do práce.

3.25 Vyžaduje si to **nové formy poskytovania služieb na vidieku**:

- i) poskytovanie integrovaných služieb (využívanie jedného priestoru na viaceré služby, spolupráca medzi poskytovateľmi služieb, spolupráca medzi tímami odborníkov, koprodukcja so zapojením verejných, súkromných a komunitných organizácií);
- ii) prístup spočívajúci v poskytovaní alternatívnych a flexibilnejších služieb (mobilné služby, ktoré prinášajú službu k občanovi; modely tzv. radiálnych systémov, kde sa služby poskytujú pravidelne z jedného centrálného miesta; služby lepšie prispôbené miestnym potrebám);
- iii) technologické a digitálne riešenia, a to aj v sektoroch vzdelávania a zdravotníctva.

3.26 Komplexná stratégia na dosiahnutie **uspokojivej úrovne služieb** na rôznych územiach a vzájomná výmena služieb medzi rôznymi časťami daného územia sú kľúčovými prvkami koncepcie udržateľných mestských a vidieckych oblastí.

⁽¹⁷⁾ Pozri stanoviská na tému *Strategické usmernenia pre udržateľný rozvoj akvakultúry* – NAT/816 (Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 103) a *Nový prístup k udržateľnému modrému hospodárstvu v EÚ* – (Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 108).

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému *Udržateľné hospodárstvo, ktoré potrebujeme* (Ú. v. EÚ C 106, 31.3.2020, s. 1).

3.27 Je potrebné vypracovať stratégiu, ktorá prostredníctvom zlepšenia služieb na vidieku a pomocou nových pracovných príležitostí pomôže udržať obyvateľstvo na vidieku a predovšetkým **zaručí potrebnú generáčnú výmenu**.

V Bruseli 21. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Strategická autonómia, potravinová bezpečnosť a udržateľnosť**[stanovisko z vlastnej iniciatívy]**

(2022/C 105/09)

Spravodajca: **Klaas Johan OSINGA**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 3. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	4. 10. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	128/0/1

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV navrhuje vymedziť otvorenú strategickú autonómiu, pokiaľ ide o potravinové systémy, na základe potravinárskej výroby, pracovnej sily a obchodu, pričom celkovým cieľom by malo byť zaistiť všetkým občanom EÚ potravinovú bezpečnosť a udržateľnosť prostredníctvom spravodlivých, zdravých, udržateľných a odolných dodávok potravín.

1.2. Predovšetkým by potravinové systémy v EÚ mali byť diverzifikovanejšie, mala by sa posilniť pracovná sila v poľnohospodárstve najmä zvýšením atraktívnosti povolania pre mladých ľudí a zabezpečením dôstojných pracovných podmienok a miezd a mali by sa zosúladiť obchodné politiky s normami EÚ v oblasti potravinovej udržateľnosti a konkurencie⁽¹⁾.

1.3. Otvorenú strategickú autonómiu a udržateľnosť potravinových systémov možno najlepšie zaručiť vytvorením súboru nástrojov, ktorý bude zahŕňať opatrenia v oblasti riadenia rizík na pomoc potravinovým dodávateľským reťazcom v mimoriadnych situáciách a vnútroštátnym orgánom a orgánom EÚ pri prijímaní okamžitých opatrení.

1.4. Počas nedávnych udalostí spôsobených pandémiou ochorenia COVID-19, extrémnym počasím v dôsledku narušenia klímy a kybernetickými útokmi sa preukázala potreba zvýšiť odolnosť potravinových systémov. V rámci stratégie „z farmy na stôl“ Európska komisia (EK) vypracúva pohotovostný plán EÚ na zaistenie dodávok potravín a potravinovej bezpečnosti a s ním spojený mechanizmus reakcie EÚ na potravinové krízy⁽²⁾. Mali by pomôcť zvyšovať povedomie o rizikách a zahŕňať určenie, posudzovanie, mapovanie a monitorovanie kľúčových rizík prostredníctvom stresového testovania kritických systémov na úrovni EÚ a jednotlivých členských štátov a pomôcť realizovať opatrenia na riešenie vzniknutých problémov.

1.5. EÚ potrebuje systém na predchádzanie udalostiam, ako sú výpadky dodávok elektrickej energie a sietí alebo kybernetické útoky, ktoré sa z dôvodu závislosti môžu vymknúť kontrole. Napríklad: mesto, v ktorom musia byť niekoľko týždňov zavedené obmedzenia pohybu, niekoľkodňový výpadok elektrickej energie, kybernetický útok na potravinársku spoločnosť alebo na maloobchodníka.

⁽¹⁾ „Na to, aby komplexná európska potravinová politika bola skutočne relevantná pre európskych spotrebiteľov, je nevyhnutné zabezpečiť konkurencieschopnosť potravín vyrábaných udržateľne v EÚ. To znamená, že európske poľnohospodársko-potravinárske odvetvie musí byť schopné dodávať spotrebiteľom potraviny za ceny, ktoré budú zahŕňať zvýšené náklady na plnenie takých kritérií, ako je udržateľnosť, dobré životné podmienky zvierat, bezpečnosť potravín a ich výživová hodnota, ale zabezpečia aj primerané príjmy poľnohospodárov a zachovanie jeho postavenia dodávateľa uprednostňovaného veľkou väčšinou spotrebiteľov (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 18, Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 268).

⁽²⁾ Pohotovostný plán, EK.

1.6. V snahe zlepšiť obranné mechanizmy je potrebné rozvíjať existujúce potravinové systémy a zároveň diverzifikovať potravinové systémy vrátane obchodných modelov v potravinárskom priemysle pre farmárske predajne, mestské poľnohospodárstvo, vertikálne poľnohospodárstvo a prístupu „miestne pre miestnych“ vo všeobecnosti. Vyžaduje si to, aby poľnohospodári a pestovatelia v širšej miere využívali výsledky výskumu a inovácie, a malo by to pomôcť minimalizovať riziká „potravinových púští“ a riziká spojené so špecializáciou výroby (?). Zároveň by sa mali posilniť výhody efektívneho systému distribúcie, od poľnohospodárskych podnikov až po spracovateľské podniky a trhy.

1.7. Ak chceme zaistiť dlhodobú výrobu zdravých potravín v dostatočnom množstve a perspektívne živobytie v tejto oblasti, je dôležité, aby sa prírodné zdroje využívali udržateľným spôsobom, aby sa zachovávali pôdne a vodné zdroje, bojovalo proti zmene klímy a stratám biodiverzity a chránili dobré životné podmienky zvierat. EÚ by mala zároveň posilniť miestnu a regionálnu výrobu v snahe kombinovať dobre vyváženú výrobu a spracovanie potravín s nízkou uhlíkovou stopou.

1.8. SPP zohráva zásadnú úlohu v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti. Mala by stabilizovať trhy v čase krízy a zároveň poskytovať záchrannú sieť pre poľnohospodárov a spracovateľov a chrániť životné prostredie, pracovnú silu, klímu a dobré životné podmienky zvierat. SPP zohráva úlohu aj pri udržiavaní strategickej výrobnéj kapacity, potravinovej bezpečnosti a sebestačnosti.

1.9. Poľnohospodárske podniky, úrodná poľnohospodárska pôda a voda sú strategickými aktívami a musia sa do určitej miery chrániť v celej EÚ, pretože predstavujú hlavnú oporu našej otvorenej strategickej potravinovej autonómie.

1.10. EHSV opakuje svoje odporúčanie preskúmať možnosť vytvorenia viacúrovňovej Európskej rady pre potravinovú politiku s viacerými zainteresovanými stranami (?). V kontexte otvorenej strategickej autonómie by takáto rada mohla okrem iného zohrávať monitorovaciu úlohu a pomáhať pri hodnotení a predvídaní rizík v potravinovom dodávateľskom reťazci.

1.11. EÚ musí zabezpečiť, aby hranice zostali otvorené bezpečným spôsobom a nepretržite fungovala pracovná sila spolu s logistikou v oblasti potravinárskej výroby a distribúcie potravín („zelené jazdné pruhy“) v rámci EÚ a do tretích krajín. Na to je potrebný silný mechanizmus koordinácie medzi členskými štátmi, EK a tretími krajinami.

2. Úvod

2.1. Cieľom tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy je preskúmať koncepciu „otvorenej strategickej autonómie“ pre Európu v súvislosti s budúcou potravinovou bezpečnosťou a udržateľnosťou a poskytnúť výhľadové názory a politické odporúčania občianskej spoločnosti. Stanovisko predovšetkým ponúka podnety na zamyslenie v súvislosti s otázkami vyplývajúcimi z nedávnych udalostí ako pandémie ochorenia COVID-19, extrémne počasie, kybernetické útoky a politické/sociálne napätie.

2.2. „Otvorenú strategickú autonómiu“ treba vnímať ako príležitosť pre EÚ zaistiť bezpečnosť dodávok potravín a nastaviť prísne normy udržateľnosti, najmä v kontexte Európskej zelenej dohody a cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja. Potravinová udržateľnosť v Európe je výzva, ktorú je potrebné riešiť interne aj externe a v tomto stanovisku sa budeme zaoberať aj možnými spôsobmi ochrany a zlepšenia dostupnosti udržateľných potravín pre všetkých občanov EÚ, najmä v čase kríz.

2.3. Stanovisko nadväzuje na niekoľko návrhov a konkrétnych myšlienok, ktoré už EHSV vyjadril vo svojich predchádzajúcich prácach (?). Tieto návrhy možno zhrnúť takto:

— stimulovať komplexnú potravinovú politiku v EÚ s cieľom podporovať zdravú výživu zabezpečenú pomocou udržateľných potravinových systémov, prepojiť poľnohospodárstvo s výživou a ekosystémovými službami a zaistiť dodávateľské reťazce, ktoré budú chrániť zdravie všetkých skupín európskej spoločnosti. Takáto politika, ktorá je zohľadnená v stratégii Komisie „z farmy na stôl“, by mala lepšie zosúladiť oblasti politiky súvisiace s potravinami, vrátiť potravinám hodnotu a podporiť dlhodobý prechod od dôrazu na výrobu a spotrebu potravín k potravinovému občianstvu;

(?) COVID-19 and the food phenomena (COVID-19 a potravinový fenomén), FAO

(?) Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 18 a Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 268.

(?) Okrem iného: Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 18, Ú. v. EÚ C 190, 5.6.2019, s. 9, Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 268, Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 66, Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 165, stanovisko EHSV na tému *Spravodlivý potravinový dodávateľský reťazec*, NAT/823 (EÚ C 517, 22.12.2021, s. 38).

- zvýšiť potenciál krátkych dodávateľských potravinových reťazcov, agroekológie a systémov kvality výrobkov;
- zabezpečiť spravodlivé ceny a zakázať nekalé obchodné praktiky;
- začleniť stratégiu „z farmy na stôl“ a stratégiu v oblasti biodiverzity, ktoré sú súčasťou zelenej dohody, ako globálne štandardy udržateľnosti do všetkých budúcich obchodných dohôd EÚ;
- zabezpečiť štruktúrované zapojenie a účasť občianskej spoločnosti a všetkých zainteresovaných strán v celom potravinovom dodávateľskom reťazci, a to aj prostredníctvom Európskej rady pre potravinovú politiku.

2.4. A napokon je cieľom tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy prispieť cennými poznatkami k prebiehajúcej práci v súvislosti so stratégiou Európskej zelenej dohody „z farmy na stôl“, SPP, preskúmaním obchodnej politiky a agendou strategického výhľadu, a dostať problematiku potravinovej bezpečnosti a udržateľnosti v EÚ do centra pozornosti tejto analýzy.

2.5. V septembri 2021 sa konal samit OSN o potravinových systémoch, ktorý bol zameraný na pomoc krajinám pri dosahovaní 17 cieľov udržateľného rozvoja, najmä cieľa 2 – Žiadny hlad. EHSV sa zapojil do tejto diskusie ⁽⁶⁾.

3. Otvorená strategická autonómia, kľúčové prvky potravinového systému

3.1. Podľa EK je „otvorená strategická autonómia“ schopnosťou EÚ samostatne sa rozhodovať a formovať svet okolo seba prostredníctvom líderstva a angažovanosti, ktoré odrážajú jej strategické záujmy a hodnoty. EÚ môže byť vďaka nej hospodársky aj geopoliticky silnejšou, ak bude ⁽⁷⁾:

- otvorená obchodu a investíciám, ktoré pomáhajú hospodárstvu EÚ zotaviť sa z kríz a zostať konkurencieschopným a prepojeným so svetom,
- udržateľná a zodpovedná, pričom sa na medzinárodnej úrovni ujme vedenia pri vytváraní zelenšieho a spravodlivejšieho sveta, bude posilňovať existujúce spojenectvá a spolupracovať s mnohými partnermi,
- asertívna voči nekalým a donucovacím praktikám a pripravená presadzovať svoje práva, pričom bude pri riešení celosvetových problémov vždy uprednostňovať medzinárodnú spoluprácu.

3.2. Pokiaľ ide o potravinové systémy, „otvorenú strategickú autonómiu“ je potrebné lepšie vymedziť. EHSV chce prispieť k úvahám o tom, ako sa EÚ môže lepšie pripraviť na budúce krízy. Malo by to byť súčasťou Plánu obnovy pre Európu, napríklad by sa mohli využiť finančné prostriedky z nástroja NextGenerationEU.

3.3. EHSV navrhuje vymedziť otvorenú strategickú autonómiu na základe potravinárskej výroby, pracovnej sily a obchodu s celkovým cieľom zaistiť občanom EÚ potravinovú bezpečnosť a udržateľnosť prostredníctvom spravodlivých, udržateľných a odolných dodávok potravín.

3.4. Potravinárska výroba

3.4.1. K potravinovej bezpečnosti by sa malo pristupovať z medzinárodného, národného a miestneho hľadiska. Celkovo 55 % svetovej populácie žije v mestách, kde sa vyrába len málo čerstvých potravín – v takzvaných potravinových púšťach. OSN predpokladá do roku 2050 nárast na 68 %. Podľa prognóz by v dôsledku urbanizácie v spojení s celkovým nárastom svetovej populácie mohlo do roku 2050 pribudnúť v mestských oblastiach ďalších 2,5 miliardy ľudí ⁽⁸⁾. Predpokladá sa, že miera urbanizácie Európy sa do roku 2050 zvýši približne na 83,7 % ⁽⁹⁾.

3.4.2. Na vnútornom trhu Európskej únie sa potraviny denne prepravujú väčšinou z vidieckych oblastí a zo spracovateľských odvetví do supermarketov v mestských oblastiach. Miestne farmárske predajne a online predajne sa však v čase obmedzenia pohybu v rokoch 2020 a 2021 tešili medzi spotrebiteľmi zvýšenej obľube.

⁽⁶⁾ Príspevok EHSV k samitu OSN o potravinových systémoch, EHSV.

⁽⁷⁾ Preskúmanie obchodnej politiky, EK.

⁽⁸⁾ 68 % of the world population projected to live in urban areas by 2050, says UN (Prognózy naznačujú, že do roku 2050 bude v mestských oblastiach žiť 68 % svetovej populácie, tvrdí OSN), OSN.

⁽⁹⁾ Urbanizácia v Európe, EK; *UN World Urbanisation Prospects* (Perspektívy v oblasti svetovej urbanizácie, OSN), 2018.

3.4.3. Rozvoj krátkych dodávateľských reťazcov prispieva k odolnosti Európy. Miestne kanály by mali zodpovedať potrebám obyvateľstva a osobitostiam jednotlivých území a danej klímy. Spracovateľské kapacity by sa mali viac rozvíjať na miestnej úrovni.

3.4.4. Odolnosť EÚ pomôže zvýšiť aj diverzifikácia výroby. Väčšie využívanie poľnohospodárskej pôdy na účely ekologického poľnohospodárstva je stanovené v stratégii „z farmy na stôl“ a čoraz obľúbenejšie sú záhrady a mestské a vertikálne poľnohospodárstvo⁽¹⁰⁾, ktoré predstavujú rozumné možnosti, ako ušetriť „potravinové kilometre“. Tieto iniciatívy by mali byť prepojené s inými miestnymi a regionálnymi štruktúrami výroby a spracovania potravín s cieľom vytvoriť záchrannú sieť.

3.4.5. Mapovanie zraniteľnosti by malo byť v programe EÚ prioritou. Členské štáty a EK by mali spolupracovať na odhaľovaní nedostatkov, obmedzení plytvania potravinami, vytváraní scenárov a koordinácii cieľenej odbornej prípravy a komunikácie.

3.4.6. Súčasťou otvorenej strategickkej autonómie EÚ v potravinovej oblasti by malo byť inteligentné riadenie zásob potravín. To by malo zahŕňať pravidelnú rotáciu strategických zásob a zároveň snahu zabrániť špekuláciám obchodníkov vrátane nákupu komodít a potravín pod úrovňou nákladov⁽¹¹⁾, a silným reakciám trhu tým, že sa zabezpečí trhová transparentnosť.

3.5. Pracovná sila

3.5.1. Nie je dost mladých ľudí, ktorí majú potrebnú odbornú prípravu a záujem venovať sa poľnohospodárstvu. V roku 2016 pripadalo na každého poľnohospodára v EÚ vo veku do 35 rokov viac ako šesť poľnohospodárov starších ako 65 rokov⁽¹²⁾.

3.5.2. Poľnohospodári musia okrem toho naďalej znášať neprimerane veľkú časť škôd a strát spôsobených katastrofami. Zvyšujúca sa frekvencia a intenzita katastrof spolu so systémovou povahou rizika narúšajú životy ľudí, pôsobia zničujúco na ich živobytie a ohrozujú celý náš potravinový systém.

3.5.3. Je nevyhnutné zvýšiť počet poľnohospodárskych pracovníkov v Európe, chrániť poľnohospodárstvo a úrodnú poľnohospodársku pôdu a zabezpečiť primerané poľnohospodárske vedomostné a inovačné systémy (AKIS). Mladých ľudí a ženy treba povzbudzovať, aby začali podnikáť v poľnohospodárstve a motivovať ich k tomu, aby sa farmárstvu venovali dlhé roky.

3.5.4. Zabezpečenie dôstojných pracovných podmienok pre pracovníkov z EÚ a krajín mimo EÚ v poľnohospodárstve a potravinárskom odvetví na všetkých úrovniach dodávateľského reťazca je predpokladom pre zavedenie udržateľného a odolného potravinového systému. Mali by sa zaručiť primerané financie, spravodlivé a vyššie mzdy, spravodlivé ceny, dotácie na adaptáciu na zmenu klímy a práva sezónnych pracovníkov.

3.5.5. Podľa EHSV by výsledkom komplexnej potravinovej politiky EÚ mala byť hospodárska, environmentálna a sociálno-kultúrna udržateľnosť. Preto je nevyhnutné zabezpečiť, aby stratégia „z farmy na stôl“ zásadne zmenila dynamiku dodávateľského reťazca a dosiahla trvalé zlepšenie príjmov a materiálneho zabezpečenia poľnohospodárov⁽¹³⁾. Pochybujeme o tom, či k tejto zásadnej zmene dôjde, ak sa nezavedú správne politické a hospodárske stimuly.

3.6. Obchod

3.6.1. Vývoz agropotravinových výrobkov z EÚ27 dosiahol v roku 2020 hodnotu 184,3 miliardy EUR, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2019 nárast o 1,4 %, zatiaľ čo dovoz v hodnote 122,2 miliardy EUR bol v porovnaní s predchádzajúcim rokom vyšší o 0,5 %. Obchod s agropotravinovými výrobkami zaznamenal v roku 2020 prebytok 62 miliárd EUR, čo je o 3 % viac ako v roku 2019⁽¹⁴⁾. Podľa Spoločného výskumného centra (JRC) sa pri vývoze agropotravinových výrobkov v hodnote 1 miliardy EUR vytvára v priemere 20 000 pracovných miest, z toho 13 700 v primárnom sektore. Na poľnohospodárstvo zároveň v roku 2016 pripadalo približne 4,2 % celkovej zamestnanosti v EÚ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁾ Vertikálne poľnohospodárstvo, WUR.

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Spravodlivý potravinový dodávateľský reťazec*, NAT/823 (Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 38).

⁽¹²⁾ SPP – Štrukturálne zmeny a generačná obnova, EK.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 268.

⁽¹⁴⁾ 2020 a year of stability for EU agri-food trade (Rok 2020 je rokom stability obchodu s agropotravinovými výrobkami v EÚ), EK.

⁽¹⁵⁾ Farmers and the agricultural labour force – statistics (Poľnohospodári a pracovná sila v poľnohospodárstve – štatistické údaje), Eurostat.

3.6.2. Najväčšími agropotravinárskymi trhmi EÚ boli Spojené kráľovstvo, USA, Čína, Švajčiarsko a Japonsko, ktoré predstavovali viac ako 52 % celkového vývozu. V roku 2020 sa najviac agropotravinových výrobkov doviezlo do EÚ zo Spojeného kráľovstva, Brazílie, USA, Ukrajiny a Číny.

3.6.3. EÚ zohráva v globálnom obchode s agropotravinovými výrobkami významnú úlohu a je nevyhnutné, aby jej obchodné politiky boli zosúladené s jej udržateľnými cieľmi. V predchádzajúcom stanovisku⁽¹⁶⁾ EHSV navrhol, aby stratégia „z farmy na stôl“ a stratégia v oblasti biodiverzity, ktoré sú súčasťou Európskej zelenej dohody, boli začlenené do všetkých budúcich obchodných dohôd EÚ ako globálne štandardy udržateľnosti. Výbor uznal význam a hodnotu obchodu založeného na pravidlách, ktorý funguje za rovnakých podmienok, a jeho veľký prínos k oživeniu hospodárstva po skončení pandémie ochorenia COVID-19.

3.6.4. S cieľom znížiť závislosť od poľnohospodárskych vstupov by EÚ mala podporovať metódy s nízkymi vstupmi, najmä pokiaľ ide o fosilné palivá a pesticídy, a zvýšiť výrobnú kapacitu poľnohospodárskych vstupov v Európe.

3.6.5. Sú potrebné inovatívne systémy, ktorými sa ochráni a posilní základňa prírodných zdrojov a súčasne podporí efektívna výroba⁽¹⁷⁾. Nové technológie, roboty a vakcíny sú dôležitými aktívami, ktoré treba rozvíjať.

4. Riadenie rizík a scenár stresového testovania

4.1. Podľa Organizácie OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) ľudstvo a naša potravinová bezpečnosť stoja pred množstvom nových a bezprecedentných hrozieb, ako je extrémne počasie v dôsledku narušenia klímy, choroby a pandémie. Poľnohospodárstvo čelí mnohým rizikám, ktoré vzájomne na seba pôsobia v hyperprepojenom svete⁽¹⁸⁾.

4.2. Organizácia FAO uvádza, že v rokoch 2020 a 2021 ceny potravín vzrástli na najvyššiu úroveň od roku 2011⁽¹⁹⁾. Často sa uvádza, že kolísanie cien čiastočne spôsobujú špekulácie. Organizácie OSN a OECD uvádzajú, že v roku 2020 trpelo hladom 720 až 811 miliónov ľudí. Takmer každý tretí človek na svete (2,37 miliardy ľudí) nemal v roku 2020 prístup k primeranej výžive, čo predstavuje nárast o 320 miliónov ľudí za jeden rok⁽²⁰⁾.

4.3. Počas pandémie ochorenia COVID-19 sa ukázalo, že potravinovú bezpečnosť nemožno – ani v Európe – považovať za samozrejmosť. Všetci aktéri a všetky činnosti v celom potravinovom reťazci sú navzájom hyperprepojené. Počas pandémie krajiny zaviedli obchodné obmedzenia. Aj v rámci EÚ členské štáty prijali jednostranné opatrenia a uzatvorili hranice, čím ohrozili prepravu potravín a pohyb sezónnych pracovníkov. Vďaka rýchlemu prispôbeniu zo strany poľnohospodárov a partnerov v potravinovom reťazci výroba, spracovanie a distribúcia pokračovali bez prerušenia. Aj Komisia prijala opatrenia na udržanie fungovania vnútorného trhu. Mnohých podnikateľov však kríza hospodársky zasiahla v dôsledku prerušenia cestovania, cestovného ruchu a poskytovania stravovacích služieb.

4.4. Kybernetické útoky, ako napríklad útoky prostredníctvom ransomwaru, vedú ku krízam v reálnom živote, pretože v súčasnosti je množstvo informácií online („internet vecí“). Tlačová agentúra AP uviedla, že priemerná platba páchatelom počítačovej trestnej činnosti sa v roku 2020 zvýšila o 311 % na 310 000 USD. Obete získali prístup k svojim údajom v priemere až po 21 dňoch⁽²¹⁾.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 66.

⁽¹⁷⁾ The future of food and agriculture (Budúcnosť potravín a poľnohospodárstva), FAO.

⁽¹⁸⁾ The impact of disasters and crises on agriculture and food security: 2021 (Vplyv katastrof a kríz na poľnohospodárstvo a potravinovú bezpečnosť: 2021), FAO.

⁽¹⁹⁾ Index cien potravín FAO, FAO.

⁽²⁰⁾ 2021 State of Food Security and Nutrition in the World (Stav potravinovej bezpečnosti a výživy vo svete v roku 2021), WFP.

⁽²¹⁾ Cyber attack on US pipeline is linked to criminal gang (Kybernetický útok na americké plynovody je spojený so zločineckou skupinou), AP News.

4.5. V apríli 2021 boli v najväčšom holandskom supermarkete (Albert Heijn) niekoľko dní nedostupné niektoré syrové výrobky v dôsledku kybernetického útoku na významného distribútora⁽²²⁾. Nedávno bol napadnutý najväčší mäsokombinát na svete, spoločnosť JBS. V USA sa preto zvýšili obavy o bezpečnosť v súvislosti s vnútroštátnymi dodávkami potravín⁽²³⁾. Zdá sa, že spoločnosti mnohé kybernetické útoky nenahlasujú, aby zabránili reakciám trhu, ako je nakupovanie do zásoby či prudké zvýšenie cien. Kybernetické útoky majú závažné následky aj na spoločnosti, ktoré nie sú priamym cieľom útokov. Napríklad po útoku prostredníctvom ransomwaru na amerického dodávateľa softvéru Kaseya boli v júli 2021 zatvorené stovky predajní skupiny Coop vo Švédsku⁽²⁴⁾.

4.6. Rovnako znepokojujúce bolo zablokovanie Suezského prielivu 200 000-tonovou kontajnerovou loďou začiatkom apríla 2021. Takéto incidenty poukazujú na zraniteľnosť svetových dodávateľských reťazcov. Ak sú tieto reťazce na niekoľko dní prerušené, trvá dlho, kým sa dodávky obnovia, a to môže spôsobiť zvýšenie cien pre spotrebiteľov a spoločnosti.

4.7. V septembri EK zverejnila svoju **správu o strategickom výhľade za rok 2021** zameranú na otvorenú strategickú autonómiu⁽²⁵⁾. Komisia považuje „zabezpečenie udržateľných a odolných potravinových systémov“ za jednu z kľúčových strategických oblastí na posilnenie vedúceho postavenia EÚ vo svete. V tejto súvislosti sa spomína potreba investovať do inovácií s cieľom chrániť odolné a udržateľné potravinové systémy⁽²⁶⁾.

4.8. Okrem toho nedávno vypracovaný technický dokument Spoločného výskumného centra bol podkladom prehľadov odolnosti uverejnených v správe EK o strategickom výhľade za rok 2020⁽²⁷⁾. Uvádzajú sa tam aj ukazovatele zraniteľnosti súvisiace s prístupom k miestnym službám a so závislosťou od dovozu potravín a potvrdzuje geopolitický význam potravín. Prehľad pomáha mapovať zraniteľnosť a vyvíjať ciele stresové testovanie. Ide však o všeobecný prístup, keďže neexistuje jediný ukazovateľ a prehľady odolnosti sa v súčasnosti revidujú.

4.9. Je potrebné, aby sa dodávateľské reťazce preorientovali z riešenia typu „práve včas“ na riešenia „pre každý prípad“. Závislosť od monopolných dodávateľov určitých výrobkov môžu nepriateľské vlády využiť na zasahovanie. Zároveň ide o problém s dodávkou vstupov pre poľnohospodárov a spracovateľov potravín. EHSV preto vyzýva na preskúmanie dostupnosti potravín v EÚ z hľadiska bezpečnosti. Malo by sa to urobiť prostredníctvom **štúdií scenárov**.

4.10. Na odhalenie zraniteľností by sa malo použiť stresové testovanie. Napríklad, aké sú možné dôsledky niekoľkodňového zlyhania miestnych/regionálnych/celoštátnych energetických a telekomunikačných sietí? Vo všeobecnosti sa takéto zlyhanie vníma ako jedno z najväčších rizík na strane dopytu pre akúkoľvek kritickú infraštruktúru štátu vrátane dodávok potravín. Medzi priame vplyvy na dodávky potravín patrí prerušenie dodávok elektriny, vody a plynu, prerušenie chladiacich a mraziacich kapacít, prerušenie prevádzky zariadení na varenie, pečenie a spracovanie/výrobu potravín, prerušenie vykurovania a osvetlenia, nemožnosť zabezpečiť základnú hygienu potravín a nemožnosť zaobstarať palivá do distribučných vozidiel alebo na iné druhy použitia v dodávateľskom reťazci. Nepriame vplyvy spôsobené vplyvmi na inú kritickú infraštruktúru by však takisto mohli mať závažné dôsledky. Dlhodobá absencia telekomunikácií a dátových komunikácií by predstavovala závažné a bezprostredné problémy z hľadiska komunikácie spoločností, v rámci nich, ako aj s agentúrami štátnej správy, dodávateľmi, so zákazníkmi a spotrebiteľmi, pokiaľ ide o šírenie dôležitých informácií a uskutočňovanie opakovaných objednávok a platieb, a to aj prostredníctvom systémov bankového prepojenia.

4.11. EHSV odporúča ďalšie preskúmanie tohto scenára.

⁽²²⁾ Kaasschaarste bij Albert Heijn na hack leverancier, de Volkskrant.

⁽²³⁾ Hacking American beef: the relentless rise of ransomware (Hackerský útok na americké hovädzie mäso: neúprosny nárast ransomwaru), Financial Times.

⁽²⁴⁾ NCSC statement on Kaseya incident (Vyjadrenie NCSC k incidentu Kaseya), NCSC.

⁽²⁵⁾ 2021 Strategic Foresight Report (Správa o strategickom výhľade za rok 2021), EK.

⁽²⁶⁾ Shaping and securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond (Formovanie a zabezpečenie otvorenej strategickú autonómie EÚ do roku 2040 a neskôr), JRC.

⁽²⁷⁾ Prehľady odolnosti, EK.

5. Odporúčania týkajúce sa ďalšieho postupu

- 5.1. Otvorená strategická autonómia ako koncepcia ponúka príležitosti, ale zároveň so sebou prináša aj riziká. Prosperita EÚ závisí aj od svetového obchodu, a teda od jasných pravidiel obchodu a stanovených opatrení.
- 5.2. V prípade nedostatku, alebo zdanlivého nedostatku potravín, môže dôjsť k nakupovaniu v návale paniky, pričom spotrebiteľov môže prejsť chuť myslieť na klímu, biodiverzitu či dobré životné podmienky zvierat. Európa preto môže byť ekologickejšia až vtedy, ak bude aj odolnejšia.
- 5.3. Počas pandémie ochorenia COVID-19 sa ukázalo, že ak sú dodávateľské reťazce dlhšie prerušené, prejavi sa to ako dominový efekt v celom hospodárstve. Návrat do normálneho stavu môže trvať niekoľko rokov.
- 5.4. Otvorená strategická autonómia v potravinovej oblasti nemôže existovať bez spravodlivej a otvorenej obchodnej politiky. Európska únia sa nemôže vrátiť k protekcionistickým politikám, pretože by sa tým vytvorili nové zraniteľnosti a potenciálne by to mohlo spôsobiť veľké škody⁽²⁸⁾. EÚ napríklad dodáva obilniny do severnej Afriky a na Blízky východ. Medzinárodné dodávateľské reťazce sú často efektívnejšie a diverzifikovanejšie, a preto sú schopné prispôbiť sa novým otrasom rýchlejšie ako miestne reťazce.
- 5.5. EÚ by mala zhodnotiť, v akých prípadoch a v prípade ktorých výrobkov je sebestačnosť hodnotným prístupom. Medzi spotrebiteľmi a širokou verejnosťou by sa mala zvýšiť informovanosť o tom, ako fungujú dodávateľské reťazce.
- 5.6. EÚ musí spolu s OSN a so svojimi obchodnými partnermi riešiť základné príčiny potravinovej neistoty a prispieť k veľmi potrebnej transformácii potravinového systému, vďaka ktorej bude poľnohospodárstvo odolnejšie voči otrasom. Vlády musia zohrávať úlohu pri podpore dodávateľských reťazcov, aby boli udržateľnejšie, odolnejšie a lepšie zabezpečené.
- 5.7. Francúzsko a Holandsko v nedávnom spoločnom neoficiálnom dokumente vyzvali na prísnejšie obchodné podmienky EÚ, ako aj na vytvorenie plánu EÚ v oblasti **zodpovedného obchodného správania**. Mala by sa ním zabezpečiť súdržná a harmonizovaná politika, pričom by sa súčasne mali zachovať rovnaké podmienky pre vnútorný trh EÚ. Akčný plán EÚ v oblasti zodpovedného obchodného správania by mal byť zastrešujúcou stratégiou prístupu EÚ k podpore spravodlivého obchodu a zodpovednej výroby a riadenia dodávateľských reťazcov.
- 5.8. Španielsko a Holandsko nedávno vypracovali spoločný neoficiálny dokument o presadzovaní strategickej autonómie pri súčasnom zachovaní otvoreného hospodárstva. V jednom z bodov v tomto dokumente sa uvádza, že „otvorená strategická autonómia“ by mala byť jednou z tém, o ktorých sa bude diskutovať na **Konferencii o budúcnosti Európy**.
- 5.9. V tejto súvislosti je dôležitá aj diskusia na úrovni EÚ o náležitej starostlivosti⁽²⁹⁾ a o kódexe správania v rámci stratégie „z farmy na stôl“⁽³⁰⁾. Preto majú teraz spoločnosti a organizácie v agropotravinárskom odvetví príležitosť podpísať kódex správania týkajúci sa zodpovedných obchodných a marketingových postupov, ktorý iniciovala EK ako súčasť stratégie „z farmy na stôl“⁽³¹⁾.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽²⁸⁾ Do všetkých budúcich obchodných dohôd EÚ by sa mali začleniť aj stratégie „z farmy na stôl“ a stratégia v oblasti biodiverzity, ktoré sú súčasťou Európskej zelenej dohody, ako globálne štandardy udržateľnosti (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 66).

⁽²⁹⁾ Towards a mandatory EU system of due diligence for supply chains (Povinný systém náležitej starostlivosti EÚ pre dodávateľské reťazce), Euractiv.

⁽³⁰⁾ Code of Conduct for Responsible Business and Marketing Practices (Kódex správania pre zodpovedné obchodné a marketingové praktiky), Európska komisia.

⁽³¹⁾ Stanovisko EHSV na tému: Zosúladenie stratégií a prevádzky potravinárskych podnikov s cieľmi udržateľného rozvoja v záujme udržateľnej obnovy po pandémie COVID-19 (zatiaľ nezverejnené v úradnom vestníku).

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

564. PLENÁRNE ZASADNUTIE EURÓPSKEHO HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO VÝBORU –
INTERACTIO, 20. 10. 2021 – 21. 10. 2021

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Aktualizácia novej priemyselnej stratégie na rok 2020: Budovanie silnejšieho jednotného trhu pre obnovu Európy

[COM(2021) 350 final]

(2022/C 105/10)

Spravodajkyňa: **Sandra PARTHIE**Pomocný spravodajca: **Dirk BERGRATH**

Konzultácia	Európska komisia, 1. 7. 2021
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	30. 9. 2021
Prijaté v pléne	21. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	194/0/0

1. Závěry a odporúčania

1.1. Súdržná priemyselná stratégia by sa mala zamerať na dva rozmary: zotavenie z pandémie a obnova a odolnosť. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta výzvu na spoločné vytváranie možností prechodu na zelenú a digitálnu budúcnosť a zdôrazňuje, že sa to musí udiť v partnerstve s priemyslom, verejnými orgánmi, sociálnymi partnermi a ďalšími zainteresovanými stranami. Prvým krokom k úspešnému a jednotnému vykonávaniu priemyselnej stratégie je podľa EHSV vytvorenie správneho rámca so zameraním na konkurencieschopnosť a inovácie, ktorý by sa mal riešiť v každom ekosystéme s jasnými cieľmi a zámermi.

1.2. V tejto súvislosti EHSV požaduje osobitné kľúčové ukazovatele výkonu (KPI), ktoré merajú nielen konkurencieschopnosť ekosystému, ale aj horizontálne otázky, a zdôrazňuje potrebu pravidelného posudzovania vybraných ukazovateľov a ich postupnej úpravy alebo zmeny.

1.3. EHSV víta záväzok Európskej komisie zachovať a rozšíriť európsku priemyselnú a výrobnú základňu a zdôrazňuje, že sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti zohrávajú kľúčovú úlohu a musia byť zapojené do navrhovania budúcnosti európskeho priemyslu. EHSV tiež požaduje, aby opatrenia plánované na dosiahnutie klimatickej neutrality a digitálnej transformácie boli v súlade s cieľom vytvárania sociálneho blahobytu a udržateľného rastu.

1.4. Výbor súhlasí s tým, že odolnosť hodnotového reťazca nadobudla na význame, a podporuje úsilie Komisie o zabezpečenie dodávateľských reťazcov a posilnenie odolnosti podnikov, keďže je to dôležité pre hospodárstvo EÚ, pričom pandémia COVID-19 poukázala na neočakávané nedostatky, a to aj na jednotnom trhu.

1.5. Bohužiaľ, pandémia v niektorých oblastiach prispela k prehĺbeniu priepasti medzi prosperujúcimi a menej prosperujúcimi členskými štátmi EÚ. To ďalej ohrozuje sociálnu a hospodársku súdržnosť. Next Generation EU je bezprecedentným nástrojom EÚ na zmiernenie tohto vplyvu a musí sa využívať na dosiahnutie lepšej konvergencie medzi európskymi členskými štátmi a regiónmi, a to aj pokiaľ ide o dvojité transformácie smerom k udržateľnej a digitálnej Európe.

1.6. Priemyselné aliancie sa ukazujú ako úspešná metóda na rozvoj rozsiahlych a cezhraničných priemyselných projektov v strategických oblastiach. Tieto priemyselné aliancie majú spolu s dôležitými projektmi spoločného európskeho záujmu zásadný význam pre obnovu a podporu európskych noriem a kľúčových technológií, najmä v oblastiach, v ktorých samotný trh nedokáže priniesť výsledky alebo je narušený.

1.7. Podľa nás si úspešná realizácia týchto projektov vyžaduje úzky dialóg so zástupcami pracovníkov a odborovými zväzmi, ako aj s zo zástupcami podnikov a združeniami zamestnávateľov s cieľom zahrnúť ich know-how a čo najviac znížiť neistotu pri zmenách. Musia byť sprevádzané posúdením vplyvu, pokiaľ ide o účinky procesov dekarbonizácie na tvorbu hodnôt, zamestnanosť a zručnosti potrebné pre dekarbonizovanú priemyselnú výrobu a obehové hospodárstvo.

1.8. Mimoriadny význam má stanoviť jasné a vhodné opatrenia na podporu MMSP⁽¹⁾ a EHSV podporuje zámer poskytnúť podnikom všetkých veľkostí dostupnú podporu pre inováciu a na plné prijatie digitalizácie. Potrebná je aj revízia politík na riešenie výziev v oblasti prijímania pracovníkov, ktorým čelia spoločnosti, a na prilákanie kvalifikovanej pracovnej sily, a rovnako nevyhnutné je priaznivé podnikateľské prostredie a investície do sociálnej infraštruktúry, zručností pracovníkov a odbornej prípravy, ako aj do dôstojných pracovných podmienok.

1.9. Nedostatok strategických hodnotových reťazcov, ako aj nedostatok kvalifikovaných pracovníkov oslabujú schopnosť európskych priemyselných odvetví rýchlo sa zotaviť z pandémie. Je nevyhnutné, aby členské štáty a EÚ konali rozhodne s cieľom riešiť strategické závislosti⁽²⁾, a to aj prostredníctvom reindustrializácie, obehového hospodárstva, obchodnej politiky a opatrení týkajúcich sa zručností. Podniky majú vo všeobecnosti najlepšie predpoklady na to, aby preskúmali a upravili svoje dodávateľské reťazce a v tomto úsilí ich treba podporiť.

1.10. EÚ musí zostať otvorená, spravodlivá a založená na hodnotách, aby prilákala investorov a podporila hospodársku činnosť. EHSV však podporuje otvorený a spravodlivý jednotný trh, v rámci ktorého môžu európske podniky súťažiť na zahraničných trhoch, a preto vyzýva Komisiu a členské štáty, aby zabezpečili investície do digitálnych riešení, ktoré predstavujú pridanú hodnotu pre európske hospodárstvo. Digitalizácia hospodárstva by sa mala podporovať inkluzívnym spôsobom, aby sa zabránilo akémukoľvek druhu digitálnej diskriminácie.

1.11. EHSV sa domnieva, že súbor opatrení oznámených Komisiou na boj proti nekalej súťaži spôsobenej zahraničnými dotáciami by sa mal využiť aj ako nástroj na reindustrializáciu Európy a podporu jej priemyselných hodnotových reťazcov. EHSV podporuje aj zmapovanie európskych výrobných reťazcov, pričom priemysel je v popredí tejto rekonštrukcie a požaduje lepšiu podporu európskych noriem na celosvetovej úrovni.

2. Oznámenie Komisie

2.1. Oznámením sa aktualizuje Nová priemyselná stratégia pre Európu, ktorá bola uverejnená 10. marca 2020. Cieľom tejto aktualizácie je zachytiť vplyv pandemickej krízy na európske hospodárstvo a priemysel, formulovať ponaučenia z krízy a stanoviť politické priority v rámci troch hlavných línií:

— posilnenie odolnosti jednotného trhu;

— riešenie strategických závislostí Európy;

⁽¹⁾ Mikropodniky, malé a stredné podniky (MMSP).

⁽²⁾ EHSV chce poukázať na to, že logicky by malo ísť o strategické „nezávislosti“, nie „závislosti“, ale v záujme koherentnosti textu bude používať terminológiu, ktorú zaviedla Komisia.

— urýchlenie zelenej a digitálnej transformácie priemyslu EÚ.

2.2. V aktualizácii sa posudzuje aj odolnosť a fungovanie jednotného trhu, hodnotia sa potreby každého priemyselného ekosystému, identifikujú strategické závislosti v kľúčových zraniteľných ekosystémoch a navrhujú sa kľúčové ukazovatele výkonu (KPI) na monitorovanie vykonávania stratégie. Zahŕňa to rozmer MSP s prispôbenou finančnou podporou a opatreniami, ktoré umožnia malým a stredným podnikom a začínajúcim podnikom využiť dvojité transformácie.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV víta aktualizáciu európskej priemyselnej stratégie. Je potrebné ju prehodnotiť, pretože kríza súvisiaca s ochorením COVID-19 dostala pod tlak európske hospodárstvo a priemyselné hodnotové reťazce, mikropodniky, malé a stredné podniky, ako aj občanov, najmä mladých ľudí, ľudí, ktorí stratili zamestnanie, osoby s nízkym príjmom, zraniteľné skupiny, ako sú zdravotne postihnutí a ženy. Odhalili sa ďalšie nedostatky, závislosti a medzery v dodávateľských reťazcoch, ktoré je potrebné posúdiť na základe dôkazov, aby sa dali úspešne riešiť. EHSV víta záväzok Komisie zachovať a rozšíriť svoju priemyselnú a výrobnú základňu a zdôrazňuje, že sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti zohrávajú kľúčovú úlohu a musia byť zapojené do navrhovania budúcnosti európskeho priemyslu. V záujme dosiahnutia konkurencieschopnej priemyselnej politiky EHSV zdôrazňuje najmä kľúčovú úlohu sociálneho dialógu, sociálnych partnerov, kolektívneho vyjednávania a zapojenia pracovníkov, ako aj angažovanosti občianskej spoločnosti.

3.2. Keďže však výzvy z obdobia pred pandémiou COVID-19 nezmizli, je vhodné zosúladiť ich s opatreniami navrhnutými v priemyselnej stratégii pre Európu do roku 2020. Obnova si vyžiada určitý čas a v tomto procese je nevyhnutná neustála podpora európskeho priemyslu, podnikov a pracovníkov. Dvojité transformácie, riešenie zmeny klímy a pokrok v digitalizácii si vyžadujú úsilie zo strany podnikov a verejných orgánov a musia zohrávať ústrednú úlohu v modernej priemyselnej stratégii pre Európu. EHSV zdôrazňuje, že opatrenia plánované v záujme klimatickej neutrality a digitálnej transformácie musia byť v súlade s cieľom sociálneho blahobytu a udržateľného rastu, aby sa zabezpečila transformácia, pri ktorej sa na nikoho nezabudne. Okrem zamerania sa na zotavenie z krízy spôsobenej ochorením COVID-19 je nevyhnutné mať dlhodobejší pohľad na zelenú a digitálnu transformáciu, ale aj na produktivitu a konkurencieschopnosť vo všeobecnosti.

3.3. Výbor súhlasí s tým, že odolnosť hodnotového reťazca nadobudla na význame a podporuje úsilie Komisie o zabezpečenie dodávateľských reťazcov a posilnenie odolnosti podnikov, keďže je to dôležité pre hospodárstvo EÚ a pandémia COVID-19 poukázala na neočakávané nedostatky, a to aj na jednotnom trhu. Silná horizontálna priemyselná politika by mala podporovať európsku priemyselnú základňu bez diskrečných zásahov do výsledkov trhu. EHSV poukazuje na význam inovácií. Hľadanie spôsobov, ako nájsť primeranú úroveň bezpečnosti dodávok a posilnenie kapacít na zvládnutie prerušenia dodávok, by malo figurovať v politickom, ale predovšetkým podnikovom programe.

3.4. Zručnosti sú rozhodujúce pri podpore dvojitej transformácie a pri prispievaní k obnove. EÚ môže byť geopolitickou mocnosťou len vtedy, ak bude mať veľmi konkurencieschopnú priemyselnú základňu so silnými podnikmi a vysokokvalifikovanými pracovníkmi, výrobnými zariadeniami na pôde EÚ a jasnými a spravodlivými pravidlami pre vnútorný trh. EHSV podporuje iniciatívu Pakt o zručnostiach, ktorej cieľom je podporiť opatrenia zamerané na zvyšovanie kvalifikácie a rekvalifikáciu dospelých pracovníkov. Opatrenia v rámci paktu, ako napríklad rozvoj partnerstiev v oblasti zručností podľa jednotlivých ekosystémov vrátane partnerstiev medzi verejným a súkromným sektorom, sa najlepšie rozvíjajú na odvetvovej úrovni so zapojením odvetvových sociálnych partnerov a príslušných organizácií občianskej spoločnosti. Je tiež dôležité, aby vnútroštátne iniciatívy v oblasti zručností motivovali zamestnávateľov k tomu, aby ponúkali možnosti odbornej prípravy. V tejto súvislosti má veľmi dôležitý význam územný rozmer. Trhy práce by sa mali náležite riešiť s cieľom vytvárať nové pracovné miesta vo všetkých regiónoch. EHSV bude tieto aspekty monitorovať a vyzýva Komisiu a členské štáty, aby zapojili sociálnych partnerov a občiansku spoločnosť do monitorovania a vykonávania plánov v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, ktoré musia byť v súlade s Európskou zelenou dohodou a priemyselnou stratégiou. Európa potrebuje vysokokvalifikovanú pracovnú silu prispôbenú zmenám, na ktoré musí hospodárstvo reagovať. Veľkou výzvou je uspieť pri zvyšovaní úrovne zručností a rekvalifikácii⁽³⁾.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 374, 16.9.2021, s. 16.

3.5. EHSV víta dôkladnú analýzu vplyvu pandémie COVID-19 vykonanú v rámci stratégie. Navrhované činnosti a nástroje neustáleho monitorovania a pozorovania, ako napríklad výročná správa o jednotnom trhu alebo monitorovanie kritických surovín, môžu vytvoriť veľmi užitočné súbory údajov na posúdenie stavu priemyselnej sily Európy a poskytnúť základ pre horizontálnu priemyselnú politiku, ktorá opäť stavia Európu do vedúcej pozície vo svete.

3.6. Nestačí mať len súbor stratégií alebo plánov, napr. o zelenej dohode alebo NextGenerationEU, pokiaľ sa tieto nerealizujú. EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby zabezpečili zosúladenie rôznych plánov obnovy Európy s potrebným regulačným rámcom a stimulmi s cieľom umožniť priemyselnému sektoru, jeho podnikom a pracovníkom prechod do udržateľnej a digitálnej budúcnosti.

3.7. V súlade s Európskym pilierom sociálnych práv by sa toto značné využívanie verejných finančných prostriedkov malo zamerať na zásadu sociálnej udržateľnosti a solidarity. Práve to by malo byť hlavnou zásadou pri vykonávaní aktualizovanej stratégie. Zdroje, ktoré sú v súčasnosti k dispozícii prostredníctvom Fondu na spravodlivú transformáciu, vzhľadom na rozsah výziev nestačia na vytvorenie dostatočných vyhládok pre postihnuté regióny a zamestnancov v procese štrukturálnych zmien. Spravodlivá transformácia v priemyselnom sektore môže byť úspešná len vtedy, ak sa uskutoční koordinovaným spôsobom. EHSV sa domnieva, že verejné investície by sa mali uskutočňovať predovšetkým prostredníctvom rozsiahlych a otvorených výskumných programov, ako je Horizont Európa, aby sa zabránilo dotovaniu činností, ktoré sú bližšie k trhom.

3.8. Priemyselná a obchodná politika sú vzájomne prepojené, musia sa navzájom posilňovať a riešiť narušenia trhu. Zabezpečenie toho, aby EÚ zostala otvorená obchodu a investovaniu, je predpokladom dosiahnutia odolnosti. Obchod môže pomôcť diverzifikovať dodávateľské reťazce a umožniť EÚ neobmedzený prístup k vstupom, ktoré sú rozhodujúce pre našu schopnosť inovovať a rozširovať výrobu⁽⁴⁾. Obchodná politika EÚ môže pomôcť zvýšiť našu globálnu konkurencieschopnosť okrem iného tým, že sa zvýšia ambície obchodných partnerov v oblasti klímy, a to napríklad liberalizáciou obchodu s environmentálnym tovarom a službami. EHSV zdôrazňuje, že všetky politiky EÚ by mali podporovať udržateľný rozvoj na európskej aj medzinárodnej úrovni a zabezpečiť, aby hospodársky rozvoj šiel ruka v ruku so sociálnou spravodlivosťou, s dodržiavaním ľudských práv, prísnymi pracovnými a environmentálnymi normami. EÚ musí zostať otvorená, spravodlivá a založená na hodnotách, aby prilákala investorov a podporila svoje hospodárske činnosti.

3.9. Jednotný trh je najväčšou devízou Európy a jeho úspech bude kľúčom k umožneniu transformácie. Komisia by sa mala naďalej zameriavať na vykonávanie a presadzovanie pravidiel a na odstraňovanie prekážok na jednotnom trhu, ktoré existovali ešte pred krízou.

3.10. Pandémia v niektorých oblastiach prehĺbila priepasť medzi prosperujúcimi a menej prosperujúcimi členskými štátmi EÚ. To ďalej ohrozuje sociálnu a hospodársku súdržnosť. Nástroj Next Generation EU je bezprecedentným nástrojom na zmiernenie tohto vplyvu, EHSV však vyjadruje poľutovanie nad tým, že v aktualizácii priemyselnej stratégie sa nezohľadňuje regionálny aspekt, ani okrajovosť či zemepisná poloha. Samotný ekosystémový prístup situáciu nenapraví ani nezniží rozdiely. Jedným z hlavných cieľov stratégie by malo byť znižovanie rozdielov medzi členskými štátmi a regiónmi a zároveň snaha o vzostupnú konvergenciu.

4. Monitorovanie priemyselných trendov, hodnotových reťazcov a konkurencieschopnosti

4.1. Výroba je hnacím motorom inovácií, ústredným bodom hodnotových reťazcov vrátane služieb a domovom vysokej produktivity a pracovných miest s vysokými príjmami. Zabezpečenie budúcnosti výroby, posilnenie priemyselnej výroby a vytvorenie priaznivého podnikateľského a regulačného prostredia by mali byť základným kameňom odolnej a modernej európskej hospodárskej a priemyselnej politiky, ktorá zachováva a vytvára pracovné miesta.

4.2. Nedostatok strategických hodnotových reťazcov, ako aj nedostatok kvalifikovaných pracovníkov oslabujú schopnosť európskych priemyselných odvetví rýchlo sa zotaviť z pandémie. Členské štáty a EÚ musia riešiť otázku strategickú závislosti, a to aj prostredníctvom prilákania strategickú výroby na územie EÚ, obehového hospodárstva a opatrení obchodnej politiky. Podniky majú vo všeobecnosti najlepšie predpoklady na to, aby preskúmali a upravili svoje dodávateľské reťazce. EHSV sa domnieva, že súbor opatrení oznámených Komisiou na boj proti nekalej súťaži spôsobenej zahraničnými dotáciami by sa mal využiť aj ako nástroj na reindustrializáciu Európy a podporu jej priemyselných hodnotových reťazcov. Zvýšením strategických kapacít Európy prostredníctvom nových priemyselných aliancií, ktoré by sa inak nerozvinuli, by sa mohli vytvoriť pracovné miesta a dosiahnuť rast obnovením určitých strategických výrobných zariadení.

⁽⁴⁾ Pozri Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 197 a Ú. v. EÚ C 364, 28.10.2020, s. 53.

4.3. Európske výrobné odvetvie čelí rastúcej konkurencii zo strany USA a Číny. Európa sa uchádza o investície, ktoré je možné realizovať v mnohých častiach sveta. Priaznivé investičné podmienky sú rozhodujúcimi predpokladmi budúcej prosperity Európy. Domáci, európski a medzinárodní investori musia nájsť atraktívne podmienky na udržanie a zvýšenie základného imania, ktoré uľahčuje budúci rast. Existujúce podniky musia spĺňať podmienky pre rozvoj, zatiaľ čo zakladatelia musia byť presvedčení, že ich podnikateľské projekty dokážu v Európe úspešne rásť. EHSV odporúča posilniť horizontálny prístup v priemyselnej stratégii, ktorý by bol doplnený o vertikálne prístupy.

4.4. Zdaňovanie môže zohrávať kľúčovú úlohu pri poskytovaní potrebných stimulov, ale nie v čase, keď si členské štáty stále navzájom konkurujú neférovým a škodlivým spôsobom, čím umožňujú, aby sa niektoré veľké korporácie stále vyhýbali plateniu svojho spravodlivého podielu na daniach. EHSV podporuje prípravu legislatívneho rámca BEFIT (Podnikanie v Európe: rámec pre zdaňovanie príjmov) a oceňuje nedávne dohody OECD v oblasti zdaňovania podnikov.

4.5. Vo výročnej správe o jednotnom trhu sa definuje súbor KPI, pomocou ktorých sa má analyzovať ekonomický vývoj a monitorovať pokrok dosiahnutý v rôznych oblastiach označených za priority európskeho priemyslu. EHSV podporuje KPI ako monitorovací nástroj a víta cieľ poskytnúť prehľad o výkonnosti ekonomiky EÚ, porovnať ho s medzinárodnými partnermi a analyzovať špecifickosť priemyselných ekosystémov. Vyzývame Komisiu, aby každoročne vypracovala posúdenie, v ktorom podrobne uvedie, ako KPI splnili navrhované ciele, a aby v prípade potreby zaviedla nápravné opatrenia. EHSV sa tiež domnieva, že ak sú KPI hlavným nástrojom na vykonávanie priemyselnej stratégie, sú potrebné kvantifikovateľné ciele, jasný časový rámec a riadenie.

4.6. Podľa nášho názoru však potrebujeme ukazovatele, ktoré neposkytujú len ďalší súbor údajov, ale zobrazujú to, čo je dôležité pre konkurencieschopnosť EÚ. Navrhované KPI prehliadajú dôležité ukazovatele, ako sú vek, rod alebo profil zručností pracovnej sily v rôznych ekosystémoch. Tieto aspekty majú zásadný význam pre predvídanie budúcich zmien a zabránenie prekážkam a bariéram pri transformácii európskeho priemyslu. Sú však aj kľúčom k dosiahnutiu inkluzívnej obnovy, pretože kríza najviac zasiahla mladých ľudí, ženy a pracovníkov s neistým pracovným postavením. EHSV odporúča doplniť navrhované KPI o ukazovatele merajúce sociálnu výkonnosť priemyselnej stratégie a jej 14 ekosystémov s cieľom zabezpečiť dobré pracovné a výrobné podmienky a kvalitné pracovné miesta. Požaduje osobitné ukazovatele, ktoré merajú nielen ekosystémy, ale aj horizontálne aspekty, a možnosť ich úpravy, zmeny alebo vývoja v prípade potreby. KPI by napríklad mali zohľadniť preferencie spotrebiteľov, a najmä prechod na udržateľné výroby.

5. Posilnenie odolnosti jednotného trhu

5.1. EHSV víta, že ústredným prvkom aktualizácie je jednotný trh. Silný domáci trh je predpokladom pre zakladanie, rozvoj a prosperitu európskych podnikov. EHSV pripomína, že cieľom je zabezpečiť vysoké pracovné, sociálne a environmentálne normy a hladké fungovanie dodávateľských reťazcov a sietí vytvárajúcich hodnoty v Európe. Sociálna súdržnosť, cenovo dostupné systémy zdravotnej starostlivosti, efektívne verejné služby, dobrá infraštruktúra, úspešné vzdelávacie systémy a dobre fungujúce priemyselné vzťahy sú kľúčovými podmienkami na prilákanie investícií a vytvorenie prosperity.

5.2. EHSV podporuje návrh Komisie zaviesť nástroj núdzovej pomoci pre jednotný trh v záujme väčšej transparentnosti koordinácie. Víta tiež podrobnú analýzu priemyselných ekosystémov, ku ktorej bude potrebné priložiť odvetvové analýzy a plány, pričom sa zdôraznia nielen vzájomné závislosti a súvislosti, ale aj nedostatky v mnohých odvetviach v EÚ vrátane posúdenia vývoja na trhu práce a zodpovedajúcich potrieb v oblasti zručností. Mal by tiež existovať priestor na prehodnotenie spôsobu, akým sa definujú a využívajú ekosystémy⁽³⁾, ale aj toho, ktoré sektory sa skúmajú, aby sa nástroj nestal príliš selektívnym.

5.3. EHSV víta uznanie úlohy európskych MMSP a podporuje zámer pomôcť im rozšíriť sa a prilákať kvalifikovanú pracovnú silu. To si vyžaduje priaznivé podnikateľské prostredie a investície do zručností a odbornej prípravy pracovníkov, ako aj dôstojné pracovné podmienky a dobrú sociálnu infraštruktúru. EHSV oceňuje, že Komisia venuje mimoriadnu

(3) Používanie pojmu „ekosystémy“ nesprávne implikuje udržateľnú rovnováhu. Pojem „ekosystémy“ sa v oznámeniach EK nepoužíva jednotne. V oznámení o Európskej zelenej dohode z decembra 2019 sa pojem „ekosystém“ používa pre prírodné systémy, a nie pre systémy vytvorené ľuďmi. V aktualizovanom oznámení o priemyselnej stratégii sa tento pojem používa len v súvislosti s priemyselnými systémami.

pozornosť oneskoreným platbám. Riešenie problému oneskorených platieb má osobitný význam pre malé a stredné podniky. Systémy alternatívneho riešenia sporov, v rámci ktorých možno spory riešiť dôverne, môžu byť dôležitým krokom týmto smerom.

5.4. Priemyselné aliancie sa ukazujú ako úspešná metóda na rozvoj rozsiahlych a cezhraničných priemyselných projektov v strategických oblastiach. Tieto priemyselné aliancie majú spolu s dôležitými projektmi spoločného európskeho záujmu zásadný význam pre obnovu a podporu európskych noriem a kľúčových technológií, najmä v oblastiach, v ktorých samotný trh nedokáže priniesť výsledky alebo je narušený.

5.5. EHSV požaduje reformu pravidiel štátnej pomoci. Súčasná nastavenie už nie je vhodné na tento účel. Potrebujeme systém, ktorý znižuje administratívnu záťaž, urýchľuje rozhodovanie a uľahčuje plnenie požiadaviek doložky o zosúladení. Pravidlá štátnej pomoci môžu tiež vytvoriť alebo narušiť IPCEI, ktoré sú kľúčom k podnieteniu verejných a súkromných investícií.

5.6. EHSV vyjadruje poľutovanie, že v oznámení chýba zmienka o rozhodujúcej úlohe, ktorú zohrali podniky sociálneho hospodárstva počas pandémie, a o ich význame pri budovaní odolnej Európy, ktorá napreduje. EHSV v tejto súvislosti poukazuje na pripravovaný akčný plán na podporu sociálneho hospodárstva.

5.7. Výskum, vývoj a inovácie sú pre budúcnosť európskeho priemyslu veľmi dôležité. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že cieľ investovať 3 % HDP do výskumu, vývoja a inovácií ešte nie je ani zďaleka splnený. Zatiaľ čo niektoré členské štáty túto úroveň dosahujú, iné sú pod 1 %. Tieto rozdiely brzdia globálnu kapacitu EÚ ako bloku, a preto zaostáva za USA, Japonskom a Čínou.

5.8. Posilnenie odolnosti jednotného trhu si vyžaduje posilnenie integrácie trhu. Na tento účel by sa mal zohľadniť fiškálny rozmer a integrácia a opatrenia na zabránenie nekalej daňovej súťaži na európskej aj medzinárodnej úrovni. Treba upraviť aj pravidlá hospodárskej súťaže, a to tak, aby zodpovedali novým skutočnostiam, pred ktorými dnes stojíme, a to nezávisle od priemyselnej politiky.

6. Riešenie závislostí: otvorená strategická autonómia v praxi

6.1. EÚ musí zostať otvorená, spravodlivá a založená na hodnotách, aby prilákala investorov a podporila svoje hospodárske činnosti. Jej geopolitická sila je spojená s konkurencieschopnou priemyselnou základňou so silnými podnikmi a vysoko kvalifikovanými pracovníkmi, výrobnými zariadeniami v EÚ, ako aj jasnými a spravodlivými pravidlami pre vnútorný trh, ktoré môžu slúžiť ako príklad na medzinárodnej úrovni⁽⁶⁾. Je však dôležité zvážiť využitie nástrojov na ochranu obchodu na zachovanie spravodlivej hospodárskej súťaže v EÚ.

6.2. EHSV je presvedčený, že politika zameraná na autonómiu nie je vhodná na tento účel. Namiesto toho je potrebné, aby sa v rámci obchodnej politiky EÚ uznala skutočnosť, že otvorenosť je kľúčovým prvkom pri dosahovaní odolnosti. Je dôležité nájsť správnu rovnováhu medzi otvorenosťou a plánovaným právnym nástrojom na riešenie potenciálnych rušivých účinkov zahraničných subvencií na jednotný trh tak na podniky, ako aj na pracovníkov. EHSV podporuje spravodlivý a otvorený jednotný trh a rovnaké podmienky pre všetkých, ktoré umožnia európskym spoločnostiam súťažiť na zahraničných trhoch.

6.3. Na druhej strane by sa malo zabrániť zavedeniu novej terminológie ako „konkurencieschopná udržateľnosť“ bez ďalšieho vysvetlenia. Podniky budú počas fázy obnovy čeliť narastajúcemu boju a budú na to potrebovať ľahko vyjednatelný legislatívny rámec.

6.4. Prístup k formovaniu a podpore priemyselných aliancií sa v súčasnosti osvedčil v prípade batérií a vodíka. EHSV sa domnieva, že ide o veľmi dobrý nástroj, ktorý podporuje spustenie ďalších aliancií vo vybraných odvetviach, napr. procesorov a polovodičových technológií, priemyselných údajov, Edge a Cloud, odpaľovačov rakiet a leteckej dopravy s nulovými emisiami. Naliehavo však žiadame, aby sa spoločenstvo vytvárali transparentne a inkluzívne, pričom by sa mala venovať osobitná pozornosť MMSP.

⁽⁶⁾ Pozri Ú. v. EÚ C 364, 28.10.2020, s. 108.

7. Urýchlenie dvojitých transformácií

7.1. Ako sa uznáva v zelenej dohode, digitalizácia zohráva kľúčovú úlohu vo všetkých ekosystémoch. Mali by sa preto zvýšiť investície v celej EÚ s cieľom podporiť rastovú silu v nových odvetviach IKT, ako je napríklad dátové hospodárstvo, internet vecí, cloud computing, robotika, umelá inteligencia a vyspelá výroba, ako aj uplatňovanie priemyselných noriem vypracovaných na európskej úrovni. EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby zabezpečili investície do digitálnych riešení, ktoré prinášajú európskym hospodárstvám pridanú hodnotu.

7.2. Najvyššou prioritou je zabezpečenie konkurencieschopnosti Európy v digitálnej oblasti. V stratégii sa správne poukazuje na to, že je potrebné, aby spoluzákonnodarcovia urýchlene prijali akt o digitálnych službách a akt o digitálnych trhoch, a rovnako sa poukazuje na prvoradú úlohu harmonizovaných noriem pri posilňovaní jednotného trhu s tovarom a umožnení vedúcej pozície Európy v oblasti technológií na celosvetovej úrovni, a to aj prostredníctvom využívania digitalizácie na dosiahnutie vyššej energetickej účinnosti. Dobre fungujúci európsky normalizačný systém má kľúčový význam pre dosahovanie cieľov dvojitej transformácie a posilňovaní konkurencieschopnosti a odolnosti priemyselných odvetví EÚ. EHSV vyzýva Komisiu, aby zintenzívnila svoje úsilie zamerané na dosiahnutie vedúceho postavenia prostredníctvom tvorby noriem a pri ich tvorbe, a to presadzovaním a rozvíjaním súčasných európskych priemyselných noriem spolu s podnikmi. EHSV preto víta holistický prístup Komisie aj vzhľadom na význam sektora služieb pre dobre fungujúci jednotný trh a riešenie dvojitej transformácie.

7.3. Je nevyhnutné vybaviť európsku pracovnú silu digitálnymi zručnosťami pre novú fázu industrializácie. Plné využitie digitálnej éry je možné dosiahnuť len s kvalifikovanou a dobre pripravenou pracovnou silou. Zručnosti sú dôležitým katalyzátorom inovácie a vytvárania pridanej hodnoty. Zvyšovanie zamestnateľnosti si vyžaduje komplexné stratégie trhu práce, do ktorých sú zapojené všetky príslušné zainteresované strany (sociálni partneri, inštitúcie trhu práce, organizácie občianskej spoločnosti, poskytovatelia odbornej prípravy). Digitálne zručnosti a kompetencie sa musia začleniť do všetkých úrovní vzdelávania, odbornej prípravy a musia si ich osvojiť sektoroví sociálni partneri. Miestne podniky by mali byť zapojené do riadenia systémov vzdelávania a odbornej prípravy, pretože majú rozsiahle znalosti o podnikových systémoch a potrebách miestneho trhu. Digitalizácia hospodárstva by sa mala podporovať inkluzívnym spôsobom, aby sa zabránilo akémukoľvek druhu digitálnej diskriminácie, najmä voči starším ľuďom, osobám so zdravotným postihnutím a ľuďom žijúcim vo vidieckych a vzdialených regiónoch.

7.4. EHSV zdôrazňuje, že silné európske výrobné odvetvie založené na technológiách s nízkymi alebo nulovými emisiami a energetickej účinnosti je najlepším riešením pre hospodársku prosperitu a klímu. Základným zlyhaním by bolo zníženie výrobných kapacít a riziko úniku uhlíka a investícií do krajín s menej ambicióznymi emisnými normami. Najdôležitejšou hybnou silou globálneho znižovania emisií je vývoj cenovo dostupných nízkouhlíkových alebo bezuhlíkových, ako aj energeticky efektívnych, technológií a ich uvádzanie na svetové trhy. Zodpovednosťou Európy je preukázať, že možno ambiciózne znížiť emisií bez ohrozenia hospodárskej prosperity.

7.5. Obehové hospodárstvo⁽⁷⁾ a vytváranie trhov s druhotnými surovinami majú zásadný význam. Politika odpadového hospodárstva a povinne recyklovaný obsah v obaloch a iných výrobkoch sú nevyhnutné pre rozbehnutie investícií v recyklačných reťazcoch.

7.6. Aby sa dosiahla úroveň investícií potrebných na financovanie zelenej dohody, malo by sa zväziť aj preskúmanie pravidiel štátnej pomoci pre investície do nízkouhlíkových výrobkov a procesov. Okrem toho novovytvorené inovačné a modernizačné fondy, ako aj príjmy z obchodovania s emisnými kvótami ETS a navrhované tzv. rozdielové zmluvy o uhlíku by mali poskytovať ďalšie zdroje na podporu projektov súvisiacich s klímou a energetikou a na zvládnutie sociálneho dosahu transformácie, ktorej cieľom je na nikoho nezabudnúť. Malo by sa tiež vytvoriť prepojenie priemyselnej stratégie s Európskou zelenou dohodou a akčným plánom EÚ: „Dosahovanie nulového znečistenia ovzdušia, vody a pôdy“.

7.7. EHSV podporuje postoj uvedený v aktualizácii priemyselnej stratégie o mechanizme kompenzácie uhlíka na hraniciach. Chceme zdôrazniť, že tento mechanizmus zavedený pre vybrané odvetvia musí byť v úplnom súlade s pravidlami WTO, aby sa zabránilo odvetným opatreniam zo strany obchodných partnerov. V snahe o uhlíkovú neutralitu by prioritou budúcich mnohostranných rokovaní malo byť stanovenie podobných úrovní cien uhlíka na medzinárodnej úrovni.

(7) Pozri Ú. v. EÚ C 364, 28.10.2020, s. 94 a Ú. v. EÚ C 14, 15.1.2020, s. 29.

7.8. Z krátkodobého a strednodobého hľadiska bude kľúčovú úlohu zohrávať analýza údajov. EÚ potrebuje pokročilé programy analýzy údajov, ktoré dokážu posúdiť úroveň konkurencieschopnosti Európy v porovnaní s našimi globálnymi konkurentmi. EHSV preto víta úsilie o vytvorenie priemyselných spojení, pokiaľ ide o priemyselné údaje, edgové a cloudové technológie.

V Bruseli 21. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Pozn.: Príloha k tomuto dokumentu (doplňujúce stanovisko poradnej komisie pre priemyselné zmeny – CCMI/185 – Aktualizácia novej priemyselnej stratégie – Vplyv na zdravotný ekosystém – EESC-2021-02562-00-00-AS-TRA) sa nachádza na nasledujúcich stranách.

PRÍLOHA

Stanovisko poradnej komisie pre priemyselné zmeny (CCMI) – Aktualizácia novej priemyselnej stratégie – Vplyv na zdravotný ekosystém**(doplňujúce stanovisko k stanovisku INT/935)**Spravodajca: **Anastasis YIAPANIS**Pomocný spravodajca: **Antonello PEZZINI**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	26. 4. 2021
Právny základ	článok 37 ods. 2 rokovacieho poriadku doplňujúce stanovisko
Príslušná sekcia	poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI)
Prijaté v CCMI	29. 9. 2021

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) je presvedčený, že zdravie je ústredným prvkom nového medzinárodného geopolitického kontextu a že je nevyhnutné podporovať silný a koordinovaný európsky ekosystém zdravotnej starostlivosti, a tým prispievať k priemyselnej strategickej autonómii, technologickej suverenite a lepšej kvalite života občanov EÚ na základe holistického prístupu s jasne stanovenými plánmi a merateľnými a transparentnými ukazovateľmi výkonnosti.

1.2. Malo by sa vykonať zmapovanie a analýza zdola nahor v spolupráci s členskými štátmi a zainteresovanými stranami v tomto odvetví s cieľom posúdiť presnú povahu zistených závislostí vrátane rizík, ktoré predstavujú pre odolnosť a fungovanie priemyselného prostredia, a riešiť slabé stránky a nedostatok strategických materiálov.

1.3. EHSV sa domnieva, že je potrebné prijať opatrenia zamerané na vytvorenie silnejšieho, spravodlivejšieho, efektívnejšieho a dostupného ekosystému zdravotnej starostlivosti s efektívnym riadením, náležitou diverzifikáciou zdrojov dodávok a interoperabilnou a prepojenou digitálnou architektúrou zdravotnej starostlivosti. EÚ musí nájsť vhodné stimuly na relokalizáciu strategických výrobných kapacít.

1.4. Európa závisí od iných krajín, pokiaľ ide o dodávku niektorých surovín. Odvetvie zdravotníctva potrebuje silnejšie a rozmanitejšie medzinárodné dodávateľské reťazce, aby mohlo čeliť budúcim krízam. EHSV víta avizovaný návrh na vytvorenie Úradu EÚ pre pripravenosť a reakcie na núdzové zdravotné situácie.

1.5. EHSV zdôrazňuje potrebu rásnejších opatrení, a to aj prostredníctvom synergií medzi verejným a súkromným sektorom. Nesmierne potrebná je strategická predvídavosť na úrovni EÚ, ktorá podporuje spravodlivú dostupnosť vybavenia a prístup k ekosystému zdravotnej starostlivosti, väčšiu solidaritu, spravodlivosť a viacstrannú spoluprácu. EHSV žiada, aby sa jednoduchým prístupom k vysokokvalitným a účinným liekom pre všetkých obyvateľov EÚ zabezpečil sociálny blahobyt.

1.6. Potenciálne synergie medzi veľkými spoločnosťami a malými a strednými podnikmi (MSP) sa nevyužívajú v plnej miere, čo vážne brzdí posilňovanie postavenia MSP a bráni odvetviu zdravotníctva, aby sa stalo inkubátorom prelomových objavov. Je potrebné účinne koordinovať nástroje investičnej podpory s výzvami osobitne určenými odvetvovým MSP.

1.7. EHSV žiada väčšiu jasnosť v súvislosti s výmenou údajov týkajúcich sa zdravia a používaním umelej inteligencie, odstránením regulačných prekážok a podporou spoločného prístupu EÚ k využívaniu služieb v oblasti telemedicíny. Plne podporuje zavedenie európskeho priestoru pre údaje týkajúce sa zdravia pri riadnom rešpektovaní individuálnych práv a ochrany osobných údajov.

1.8. Odvetvie zdravotníctva môže významne prispieť ku klimatickej neutralite EÚ pomocou vhodne navrhnutých politík odpadového hospodárstva, nových obchodných modelov obehového hospodárstva a zvýšenej kapacity dopravnej infraštruktúry.

1.9. Pre konkurencieschopnosť a udržateľnosť odvetvia zdravotníctva je kľúčové investovanie do výskumu a vývoja. Európske politiky musia stimulovať verejné a súkromné investície tak, aby zahŕňali sociálne a zdravotné aspekty.

1.10. EHSV žiada väčšiu angažovanosť v oblasti regulačných postupov súvisiacich s vypracúvaním harmonizovaných štandardov kvality a bezpečnostných noriem pre ochranné prostriedky a zdravotnícke pomôcky. EHSV požaduje, aby normalizačné organizácie mali v technicko-regulačnom procese jasný mandát.

1.11. Zvládnutie nových výziev spojených so zelenou dohodou si vyžaduje špeciálne programy odbornej prípravy, rekvalifikácie, zvyšovania úrovne zručností a celoživotného vzdelávania pre európsku pracovnú silu v oblasti zdravia. Je potrebné zamerať sa nielen na zdravotníckych pracovníkov, ale aj na výskumníkov, učiteľov, mediálnych pracovníkov a samotných pacientov. EHSV preto žiada viac komunikácie na úrovni EÚ o právach spotrebiteľov a pacientov s plným zapojením sociálnych partnerov a príslušných organizácií občianskej spoločnosti.

1.12. EHSV vyzýva Komisiu, aby pokračovala v spolupráci a dialógu medzi zainteresovanými stranami o odolnosti farmaceutického odvetvia, vychádzajúc pritom z existujúcich štruktúr v rámci farmaceutickej stratégie pre Európu, a aby pokračovala v rozvoji silnej, udržateľnej a digitálnej transformácie ekosystému v oblasti zdravotníctva, ako sa uvádza v priemyselnej stratégii pre Európu.

2. Súvislosti a úvod

2.1. Pandémia COVID-19 spôsobila bezprecedentnú krízu vo všetkých členských štátoch EÚ, ktorá na rozdiel od iných kríz zasiahla ponuku aj dopyt, ako aj spoločnosť ako celok. EÚ bola v porovnaní so zvyškom sveta tvrdo zasiahnutá, pričom na jeden milión obyvateľov pripadlo viac úmrtí, ako bol celosvetový trend⁽¹⁾. Únia takmer koordinovane náležite zareagovala. Ak by EÚ bola ako Únia lepšie pripravená na takéto otras, dalo by sa urobiť viac.

2.2. Jednotný trh predstavuje jeden z najdôležitejších úspechov projektu Európskej únie. Stále existujú prekážky vyplývajúce z neharmonizovaného uplatňovania právnych predpisov EÚ v jednotlivých členských štátoch. Pandémia COVID-19 umocnila tieto prekážky a najmä odhalila zraniteľnosť hodnotových reťazcov a nárast problémov v oblasti distribúcie. Jasne sa ukázalo, že pokiaľ ide o medicínske produkty, EÚ je závislá od tretích krajín.

2.3. V roku 2018 zamestnávalo odvetvie zdravotnej starostlivosti viac ako 7 miliónov ľudí⁽²⁾. Toto odvetvie je dôležitým aktívom jednotného trhu, keďže tvorí viac ako 800 000 priamych pracovných miest a obchodný prebytok vo výške 109,4 miliardy EUR⁽³⁾. K investíciám do výskumu a vývoja v roku 2019 prispeli najväčšou mierou výrobcovia liekov, pričom európsky elektromedicínsky trh má v súčasnosti hodnotu 120 miliárd EUR. V porovnaní s našimi obchodnými partnermi však EÚ investuje menej: do zdravotníckych inovácií v EÚ smeruje 19,2 % z investícií do priemyselného výskumu a vývoja v porovnaní napríklad s 26,4 % v USA. Európa je významným centrom svetového odvetvia zdravotníckych pomôcok. Trh so zdravotníckymi pomôckami v EÚ predstavuje tretinu celosvetového trhu a tvorí ho približne 32 000 podnikov a 730 000 zamestnancov.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Zdravie je jedným z megatrendov budúcnosti, a to najmä v Európe. V novom geopolitickom kontexte je kľúčové podporovať ekosystém odvetvia zdravotnej starostlivosti, ktorý prispieva k strategickej autonómii a technologickej suverenite EÚ.

3.2. EHSV sa domnieva, že Európska komisia vo svojom oznámení kladie priemysel, a to najmä zdravotnú starostlivosť, do centra európskych politík a uznáva jeho schopnosť prinášať veľké zmeny, tlmočiť nové potreby a výzvy spoločnosti a ponúkať inovatívne a konkurencieschopné riešenia. EHSV však žiada celostnejší prístup než prístup, ktorý zvolila Komisia a ktorý sa zameriava najmä na priemysel. Tvorcovia politík nesú veľkú zodpovednosť, keďže zdravie je jedným zo základov

⁽¹⁾ *Impacts of the COVID-19 pandemic on EU industries* (Vplyv pandémie COVID-19 na priemyselné odvetvia EÚ), štúdia Európskeho parlamentu.

⁽²⁾ Eurostat – Štatistika o zdravotníckych pracovníkoch.

⁽³⁾ Medzinárodný obchod s tovarom podľa druhu tovaru.

ľudskej existencie a nepochybne tým najvzácnejším, čo ľudia majú. EHSV preto žiada viac komunikácie na úrovni EÚ o právach spotrebiteľov a pacientov vrátane základných práv zakotvených v Charte základných práv EÚ. EÚ potrebuje silný koordinovaný systém zdravotnej starostlivosti.

3.3. Odvetvovú štruktúru zdravotného ekosystému predstavuje rozsiahla konštrukcia s viacerými veľkými hráčmi a veľkým počtom MSP. Potenciálne synergie medzi týmito dvomi skupinami sa však nevyužívajú v plnej miere, čo vážne brzdí posilňovanie postavenia MSP. V dôsledku toho zdravotný ekosystém nefunguje v plnej miere a v plnení jeho úlohy inkubátora nových inovatívnych objavov mu stoja prekážky.

3.4. Ekosystém v odvetví zdravotníctva potrebuje silný vnútorný trh so silnými výrobnými a distribučnými zariadeniami. EHSV už v minulosti zdôraznil dôležitosť „fungujúceho, spravodlivého a efektívneho vnútorného trhu, na ktorom sa na jednej strane podporujú a oceňujú skutočné lekárske inovácie s reálnou pridanou hodnotou v oblasti zdravotnej starostlivosti, a na druhej strane posilňuje hospodárska súťaž v záujme spravodlivého a cenovo dostupného prístupu k liekom“⁽⁴⁾.

3.5. Zdá sa, že existuje značná potreba zvýšiť úroveň integrácie jednotného trhu zabezpečením efektívnejšieho riadenia, a to najmä v odvetví zdravotnej starostlivosti⁽⁵⁾: dobre fungujúci jednotný trh a politika hospodárskej súťaže umožňujú silnú podnikovú dynamiku, ktorá môže zohrávať kľúčovú úlohu v diverzifikácii zdrojov dodávok v rámci EÚ a zabrániť fragmentovanej architektúre zdravotnej starostlivosti.

3.6. Ako ukázala pandémia COVID-19, spolupráca a solidarita medzi krajinami zlepšujú reakčnú kapacitu EÚ a zvyšujú odolnosť Únie ako celku. Nesmierne potrebný je strategický výhľad na úrovni EÚ, najmä z toho dôvodu, že pandémia hlbšie zasiahla odvetvia a hodnotové reťazce s cezhraničnými prepojeniami.

3.7. Strategické závislosti ovplyvňujú základné záujmy EÚ. Týkajú sa najmä oblastí bezpečnosti a ochrany, zdravia Európanov a schopnosti získať prístup k tovaru, službám a technológiám, ktoré sú kľúčové pre zelenú a digitálnu transformáciu, ktorá je stredobodom priorít EÚ.

3.8. EHSV odporučil „[predstavenie] jasnej krátkodobej, strednodobej a dlhodobej konkrétnej a komplexnej stratégie pre európsky priemysel“ a naliehavo vyzval Komisiu, aby „vydala konkrétny akčný plán s jasnými ročnými cieľmi a postupmi monitorovania, ktorý by zahŕňal úzku spoluprácu so všetkými zainteresovanými stranami“⁽⁶⁾ a zároveň zdôraznil, že „úloha zamestnávateľov a podnikateľov a zapájanie súkromného sektora do stimulovania štrukturálnych zmien sú pre priemyselnú transformáciu kľúčové“⁽⁷⁾.

3.9. Inovatívne medicínsko-farmaceutické odvetvie napreduje vďaka pokroku v medicíne. Jednou z dôležitých otázok, ktorú je potrebné okamžite vyriešiť, je cenová nedostupnosť alebo neprístupnosť liekov. Sociálny blahobyt sa musí zabezpečiť prostredníctvom jednoduchého prístupu k vysokokvalitným a účinným liekom pre všetkých občanov žijúcich v EÚ. Vystúpenie Spojeného kráľovstva z Európskej únie má vážne dôsledky pre výrobcov zdravotníckych pomôcok.

3.10. Počas pandémie COVID-19 sa prejavila závislosť Európy od určitých surovín, ktoré dodáva len malý počet výrobcov a krajín. Aj ekologické a digitálne technológie, ktoré sa často spájajú so systémom odvetvia zdravotníctva, závisia od širokej škály vzácnych surovín dovážaných do Európy, pričom veľmi veľký podiel potrebných prvkov vzácnych zemín pochádza len od jedného dodávateľa – Číny⁽⁸⁾. Pre rozvoj odvetvia zdravia a zabezpečenie toho, aby bola EÚ pripravená čeliť budúcim krízam, ako je pandémia COVID-19, je takisto kľúčové posilniť a diverzifikovať medzinárodné hodnotové reťazce. Konečným cieľom by malo byť odstránenie zraniteľností a vytvorenie stabilného a predvídateľného obchodného prostredia efektívne využívajúceho zdroje. Avizovaný návrh na vytvorenie Úradu EÚ pre pripravenosť a reakcie na núdzové zdravotné situácie je vítaný.

3.11. Európa dosahuje úspechy vo svojej stratégii rozvoja verejno-súkromných partnerstiev zameraných na stimuláciu výskumu a vývoja vo farmaceutickom priemysle, hoci vynakladané prostriedky predstavujú desatinu prostriedkov, ktoré vynakladá americký Úrad pre pokročilý biomedicínsky výskum a vývoj (BARDA).

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému *Farmaceutická stratégia pre Európu*, (Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 53).

⁽⁵⁾ Otázky a odpovede: Program EU4Health na roky 2021 – 2027.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému *Nová priemyselná stratégia pre Európu* (Ú. v. EÚ C 364, 28.10.2020, s. 108).

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému *Priemyselná transformácia na ekologické a digitálne európske hospodárstvo* (Ú. v. EÚ C 56, 16.2.2021, s. 10).

⁽⁸⁾ Napr. platina na výrobu čistého vodíka, kremíkový kov na solárne panely a lítium na elektrické automobily.

3.12. Najväčšie príležitosti v nadchádzajúcich rokoch prinesú digitálne zdravotnícke technológie. Či už ide o lieky, zdravotnícke pomôcky a postupy, alebo o opatrenia na prevenciu, diagnózu alebo liečbu chorôb, všetky sú životne nevyhnutné pre všetkých občanov EÚ. Plánované nariadenie o umelej inteligencii⁽⁹⁾, legislatívny návrh o európskom priestore pre údaje týkajúce sa zdravia⁽¹⁰⁾ a normalizácia vnesú viac svetla do výmeny údajov týkajúcich sa zdravia a využívania umelej inteligencie, odstránia regulačné prekážky a budú podporovať spoločný prístup EÚ k využívaniu služieb v oblasti telemedicíny, zatiaľ čo akt o správe údajov⁽¹¹⁾ by mal zaručiť, aby sa pri výmene údajov týkajúcich sa zdravia zaisťovala ochrana osobných údajov a ďalších ľudských práv.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Digitálna transformácia odvetvia zdravotníctva je obrovskou príležitosťou. Využitie potenciálu dvojakej transformácie by mohlo Únii priniesť ďalšie konkurenčné výhody v zložitom a napätom medzinárodnom prostredí. EÚ môže vyvíjať najmodernejšie, predovšetkým prediktívne technológie najmä investovaním do vysokovýkonnej výpočtovej techniky a technológií umelej inteligencie. Pandémia názorne ukázala naliehavú potrebu inteligentných zdravotníckych služieb, ako je telezdravotníctvo.

4.2. Okrem toho môže zdravotníctvo významne prispieť ku klimatickej neutralite EÚ znížením svojich emisií skleníkových plynov v hodnotových reťazcoch. Keďže toto odvetvie produkuje významné množstvo odpadu zo zvykových liekov a použitých technických pomôcok a osobných ochranných prostriedkov, treba posilniť politiky odpadového hospodárstva. Je potrebné vyvinúť nové obchodné modely obehového hospodárstva a zvýšené kapacity v oblasti dopravnej infraštruktúry a zároveň zapojiť všetky členské štáty a zainteresované strany do dekarbonizácie hodnotových reťazcov.

4.3. Ľudské zdravie v konečnom dôsledku závisí od ekosystémových produktov a služieb (ako je dostupnosť pitnej vody, potravín a palív), ktoré sú nevyhnutné pre dobré ľudské zdravie a produktívne živobytie. Strata biodiverzity môže mať významný priamy vplyv na ľudské zdravie, ak ekosystémové služby už nie sú primerané na uspokojenie sociálnych potrieb.

4.4. Tradičná medicína naďalej zohráva dôležitú úlohu v zdravotnej starostlivosti, najmä v primárnej zdravotnej starostlivosti. Používanie liečivých rastlín je najbežnejším spôsobom liečby v tradičnej aj doplnkovej medicíne na celom svete. Mnohé komunity sa spoliehajú na prírodné produkty zozbierané z ekosystémov na medicínske a kultúrne účely okrem ich použitia ako potravín.

4.5. Ďalšími dôležitými aspektmi, ktoré treba zvážiť a ktoré sú súčasťou spoločných právomocí EÚ, je strategické vytváranie zásob a relokalizácia európskych spoločností. Súčasne so zlepšovaním technológie, a tým aj zvyšovaním výrobných kapacít musí EÚ nájsť vhodné stimuly na relokalizáciu strategických výrobných kapacít späť na svoje územie. Kľúčovú úlohu môžu v tejto súvislosti zohrávať daňové stimuly.

4.6. Potrebné sú zmapovanie a analýza zdola nahor v spolupráci s členskými štátmi a priemyslom, ktoré v budúcnosti umožnia podrobnejšie posúdiť presný charakter identifikovaných závislostí vrátane rizík, ktoré predstavujú pre odolnosť a fungovanie priemyselných ekosystémov v EÚ, ako aj možné vyhliadky na obmedzenie týchto závislostí, obchodných sporov a kybernetických útokov.

4.7. Pre konkurencieschopnosť a udržateľnosť odvetvia zdravotníctva je kľúčové investovanie do výskumu a vývoja. Okrem príspevku z fondov EÚ musia európske politiky čo najviac stimulovať verejné a súkromné investície. Rozvoj verejno-súkromných partnerstiev, ako je iniciatíva pre inovačné lieky 2, podnieti výrobcov k tomu, aby investovali do činností v oblasti výskumu, vývoja a inovácie, ktoré sú kľúčové pre budúce medicínske objavy, a venovali sa týmto činnostiam. Takéto iniciatívy dokážu udržať Európu na čele zdravotníckych inovácií.

4.8. Rovnako má zásadný význam podporovať úsilie členských štátov o združovanie verejných zdrojov prostredníctvom dôležitých projektov spoločného európskeho záujmu v oblastiach, v ktorých samotný trh nemôže priniesť prelomové inovácie, ako to je v prípade farmaceutického odvetvia.

4.9. Konkurencieschopnosť priemyslu sa musí opierať o pevný rámec pre práva duševného vlastníctva, ktorý posilňuje a chráni inováciu. Prístup k údajom je kľúčový aj pre výrobcov a najmä pre MSP, ktoré pandémia hlboko zasiahla a ktoré treba motivovať, aby sa rozširovali a rástli. EÚ potrebuje špeciálne navrhnuté politiky na analýzu veľkých dát a interoperabilnú infraštruktúru pre prístup k údajom.

⁽⁹⁾ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá v oblasti umelej inteligencie a menia niektoré legislatívne akty Únie [COM(2021) 206 final].

⁽¹⁰⁾ Oznámenie Komisie – Európska dátová stratégia [COM(2020) 66 final].

⁽¹¹⁾ Návrh nariadenia o európskej správe údajov (akt o správe údajov) [COM(2020) 767 final].

4.10. MSP takisto potrebujú ľahký prístup k financovaniu, aby mohli prosperovať a rásť. Popri bežných bankových úveroch to znamená aj alternatívne zdroje, ako sú príležitosti financovania pomocou súkromného kapitálu alebo rizikového kapitálu. Je potrebné účinne koordinovať nástroje investičnej podpory s finančnými prostriedkami osobitne určenými priemyselným SME. V tomto smere je dôležité, aby iniciatívy vyplývajúce z udržateľného finančného rámca EÚ vrátane vykonávania taxonómie boli navrhnuté tak, aby predstavovali príležitosť pre európske hospodárstvo, so zohľadnením potrieb finančných trhov aj výziev priemyslu.

4.11. Vývoj európskeho formátu na výmenu elektronických zdravotných záznamov, ktorého cieľom je umožniť cezhraničný tok údajov týkajúcich sa zdravia, predstavuje rámec pre ďalší vývoj spoločných technických špecifikácií na bezpečnú výmenu údajov týkajúcich sa zdravia medzi členskými štátmi EÚ, pre ktorú Európsky výbor pre normalizáciu v súčasnosti vypracúva technické špecifikácie. EHSV žiada väčšiu angažovanosť a zapojenie príslušných zainteresovaných strán do regulačných postupov súvisiacich s vypracúvaním harmonizovaných noriem kvality a bezpečnostných noriem pre osobné ochranné prostriedky a zdravotnícke pomôcky.

4.12. Na riešenie mnohých potrieb zdravotného ekosystému možno využiť Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti, a to investovaním do vnútroštátnych systémov zdravotnej starostlivosti a ich reformami, posilnením odolnosti a pripravenosti na krízy, rozšírením primárnej zdravotnej starostlivosti, zlepšovaním spravodlivého a transparentného prístupu k službám, odstránením zraniteľnosti v dodávateľskom reťazci a zlepšením digitálnych zručností zdravotníckych pracovníkov, riešení v oblasti telemedicíny a výskumu, vývoja a inovácií.

4.13. EHSV žiada, aby sa vypracovali špeciálne navrhnuté programy odbornej prípravy, rekvalifikácie, zvyšovania úrovne zručností a celoživotného vzdelávania pre európsku pracovnú silu v oblasti zdravotníctva v súlade s jej kľúčovou profesionálnou a spoločenskou úlohou, technologickým pokrokom a novými požiadavkami na väčšiu udržateľnosť. Na to, aby boli k dispozícii kvalifikovaní pracovníci, ktorí sú schopní zvládať nové výzvy vyplývajúce zo zelenej dohody, sú potrebné jasné politiky v oblasti odbornej prípravy vedené zainteresovanými stranami v odvetví.

4.14. EHSV už v minulosti poznamenal, že „je potrebné, aby sa v spolupráci s organizáciami občianskej spoločnosti a sociálnymi partnermi vytvorili nové politické opatrenia zamerané na zručnosti, aby sa urýchlilo prispôbovanie systémov vzdelávania a odbornej prípravy dopytu po nových pracovných miestach“⁽¹²⁾. V zdravotníctve je potrebné zamerať sa nielen na zdravotníckych pracovníkov, ale aj na výskumníkov, učiteľov, rozličných prijímateľov rozhodnutí, mediálnych pracovníkov, samotných pacientov a organizácie, ktoré ich zastupujú.

4.15. Kľúčovú úlohu v prepájaní priemyslu EÚ, výskumných centier a EÚ a vnútroštátnych regulačných orgánov, najmä v zdravotníctve, zohráva strategické verejné obstarávanie, ktoré uľahčuje verejno-súkromnú spoluprácu zameranú na riešenie potrieb verejných a súkromných zdravotníckych systémov a umožňuje nákup inovatívnych a cenovo dostupných zdravotníckych technológií vrátane zelených a digitálnych riešení a sociálnych doložiek⁽¹³⁾.

4.16. EHSV už vyzval inštitúcie EÚ a členské štáty, aby preukázali politickú vôľu vykonávať *Pakt zdravia pre budúcnosť Európy*⁽¹⁴⁾, ktorý odráža základné hodnoty EÚ.

4.17. Iniciatíva týkajúca sa štruktúrovaného dialógu⁽¹⁵⁾ ohlásená vo farmaceutickej stratégii má pre Európu zásadný význam, aby sa identifikovali príčiny a hnacie sily potenciálnych zraniteľných miest a závislostí v reťazcoch dodávky liekov.

4.18. EHSV podporuje zavedenie európskeho priestoru pre údaje týkajúce sa zdravia⁽¹⁶⁾, ktorého cieľom je zabezpečiť potrebnú infraštruktúru na zdieľanie údajov pre diagnostické nástroje a liečbu, pokiaľ ide o spoluprácu a vyvíjanie úsilia o spoluinvestovanie do budúcej generácie ekosystému zdravotnej starostlivosti v rámci všetkých hodnotových reťazcov.

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV na tému Nová priemyselná stratégia pre Európu (Ú. v. EÚ C 364, 28.10.2020, s. 108).

⁽¹³⁾ Sociálne nakupovanie – Príručka o zohľadňovaní sociálneho hľadiska pri verejnom obstarávaní (2. vydanie) (Ú. v. EÚ C 237, 18.6.2021, s. 1).

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému Zriadenie akčného programu Únie v oblasti zdravia na obdobie 2021 – 2027 (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 251).

⁽¹⁵⁾ Štruktúrovaný dialóg o bezpečnosti dodávok liekov.

⁽¹⁶⁾ Komisia uverejňuje otvorenú verejnú konzultáciu o európskom priestore pre údaje týkajúce sa zdravia.

4.19. EHSV sa domnieva, že harmonizované normy by sa mali používať ako nástroj na plnenie základných požiadaviek bezpečnosti výrobkov s podporou nástrojov, ktoré pomáhajú umiestňovať výrobky na trh. Európska únia musí zabrániť nadmernej regulácii výrobkov, keďže prioritou je znížiť administratívne zaťaženie spôsobené nadbytočnými právnymi predpismi, a zároveň musí zabezpečiť ľahký prístup k dokumentácii, správnym informáciám, hladkú výmenu najlepších postupov a účinnú spoluprácu.

4.20. EHSV vyzýva Komisiu, aby pokračovala v spolupráci a dialógu medzi zainteresovanými stranami s cieľom posilniť odolnosť farmaceutického odvetvia EÚ voči budúcim krízam na základe existujúcich mechanizmov stanovených vo farmaceutickej stratégii pre Európu⁽¹⁷⁾ a v priemyselnej stratégii pre Európu⁽¹⁸⁾. EHSV tiež vyzýva Komisiu, aby vytvárala ďalšie synergie medzi členskými štátmi, predložila nové iniciatívy na posilnenie koordinácie rôznych vnútroštátnych systémov (v súlade so ZFEÚ⁽¹⁹⁾) a aby pokračovala v rozvoji silnej, udržateľnej a digitálnej transformácii ekosystému v oblasti zdravotníctva.

V Bruseli 29. septembra 2021

predseda
poradnej komisie pre priemyselné zmeny
Pietro Francesco DE LOTTO

⁽¹⁷⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52020DC0761>.

⁽¹⁸⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1593086905382&uri=CELEX:52020DC0102>.

⁽¹⁹⁾ Zmluva o fungovaní Európskej únie.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o globálnom prístupe k výskumu a inováciám – Európska stratégia medzinárodnej spolupráce v meniacom sa svete

[COM(2021) 252 final]

(2022/C 105/11)

Spravodajkyňa: **Neža REPANŠEK**

Konzultácia	Európska komisia, 1.7.2021
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	30.9.2021
Prijaté v pléne	20.10.2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	231/0/4

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV víta záväzok EÚ ísť príkladom v záujme zachovania otvorenosti v medzinárodnej spolupráci v oblasti výskumu a inovácií a zároveň presadzovať rovnaké podmienky a reciprocitu v zmysle základných hodnôt.

1.2. EHSV víta závery Bonnskej deklarácie o slobode vedeckého výskumu prijatej na ministerskej konferencii o európskom výskumnom priestore (EVP) 20. októbra 2020 v Bonne ako predpoklad dynamického výskumu a inovačného prostredia, v ktorom sa usiluje o pokrok v poznaní a prospech pre spoločnosť. EHSV podporuje budúce prijatie týchto zásad na medzinárodnej úrovni.

1.3. EHSV považuje za nevyhnutné, aby boli organizácie občianskej spoločnosti lepšie zapojené do podpory inštitúcií EÚ a členských štátov pri vytváraní mimoriadnych politík a osobitných programov (kariérna mobilita, prilákanie/udržanie výskumníkov a uplatňovanie výsledkov výskumu a inovácií v podnikateľskej kultúre MSP v EÚ) schopných zaistiť pre EÚ pridanú hodnotu, ktorá zase môže v ďalšom desaťročí prispievať k ambicióznemu európskemu výskumnému priestoru⁽¹⁾. To by malo zahŕňať zohľadňovanie ponaučení získaných v priebehu pandémie a týkajúcich sa vplyvu zmeny klímy na spoločnosť a hospodárstvo, ako aj potrebu zabezpečiť prostredníctvom digitálnej transformácie výskumu plný prenos vedomostí a technológií. V dôsledku pandémie sa dostala do popredia spolupráca v oblasti zdravia, kde je potrebné sa zamerať na dostupnosť zdravotnej starostlivosti, včasné zlepšenie a posilnenie zdravia, ako aj spoluprácu medzi zdravotníckymi pracovníkmi, ktorá umožní nájsť riešenia aj tých najzložitejších zdravotných problémov.

1.4. EHSV by rád poukázal na význam posilnenia vedúcej úlohy EÚ pri podpore multilaterálneho výskumu a inovačných partnerstiev s cieľom priniesť nové riešenia zelených, digitálnych, zdravotníckych, sociálnych a inovačných výziev pri zohľadnení súčasného vplyvu ochorenia COVID-19 na európske systémy zdravotnej starostlivosti, spoločnosť, podnikateľské komunity a globálnu ekonomiku v širšom zmysle.

1.5. V snahe konkrétne prispieť k cieľu, ktorým je zaistiť silnejšie postavenie EÚ vo svete, EHSV žiada, aby boli organizácie občianskej spoločnosti primerane zapojené na úrovni EÚ a vnútroštátnej úrovni do monitorovacej činnosti Európskej komisie, ako sa stanovuje v jej oznámení. Vzhľadom na plánované fórum EVP pre transformáciu navrhuje EHSV podporiť spoločné kroky s inštitúciami EÚ a vnútroštátnymi inštitúciami prostredníctvom predbežnej správy o vedomostnej sieti občianskej spoločnosti, ktorá by sa predložila a prediskutovala na medzinárodnej konferencii v roku 2022.

⁽¹⁾ Poznámka predsedníctva určená Rade – Obnova európskeho výskumného priestoru – ako pripraviť zavedenie ambiciózneho EVP pripraveného na nasledujúce desaťročie? a Nový európsky výskumný priestor: Rada prijala závery – tlačová správa, 1. decembra 2020.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. V oznámení o globálnom prístupe k výskumu a inováciám Komisia prezentuje svoju víziu európskej stratégie pre medzinárodnú spoluprácu v oblasti výskumu a inovácií. Cieľom stratégie je tiež posilniť partnerstvá, ktoré majú priniesť nové riešenia ekologických, digitálnych, zdravotníckych, sociálnych a inovačných problémov.

2.2. Nová stratégia je založená na dvoch základných cieľoch. Prvým je dosiahnuť výskumné a inovačné prostredie, ktoré by sa opieralo o pravidlá a hodnoty a bolo tiež otvorené, aby tak výskumníkom a inovátorom po celom svete pomohlo spolupracovať v multilaterálnych partnerstvách a hľadať riešenia globálnych problémov. Druhým je zabezpečiť reciprocitu a rovnaké podmienky v rámci medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu a inovácií.

2.3. Tento nový globálny prístup by sa mal vykonávať prostredníctvom:

- diferencovania dvojstrannej spolupráce EÚ v oblasti výskumu a inovácií tak, aby zodpovedala európskym záujmom a hodnotám a posilňovala otvorenú strategickú autonómiu EÚ,
- mobilizácie vedy, technológií a inovácií na urýchlenie udržateľného a inkluzívneho rozvoja a transformácie na odolné vedomostné spoločnosti a hospodárstva v krajinách s nízkym a stredným príjmom,
- spustenia iniciatív založených na prístupe „Tím Európa“, v ktorých sa kombinujú opatrenia EÚ, finančných inštitúcií a členských štátov v záujme maximalizácie účinnosti a vplyvu opatrení.

2.4. Toto oznámenie slúži aj ako sprievodca k implementácii medzinárodného rozmeru nového programu EÚ pre civilný výskum a inováciu, programu Horizont Európa a jeho súčinnosti s inými programami EÚ, najmä s Nástrojom susedstva a rozvoje a medzinárodnej spolupráce – Globálna Európa.

3. Záväzok k medzinárodnej otvorenosti a základným hodnotám v oblasti výskumu a inovácií

3.1. Na udržanie vedúceho postavenia musí program EÚ v oblasti výskumu a inovácií naďalej zostať otvorený svetu. Znamená to, že do programov EÚ, ako sú Erasmus+ a Horizont Európa, by mali mať možnosť zapojiť sa účastníci z celého sveta bez ohľadu na miesto svojho pobytu alebo bydliska. Navyše by sa vo všetkých medzinárodných programoch mal podporovať a uplatňovať rešpekt a spoločné chápanie hodnôt v rámci výskumu.

3.2. V reakcii na *Európsky kódex správania pre etiku vo výskume* ⁽²⁾ sa v stanovisku EHSV k *Novému európskemu výskumnému priestoru (EVP) pre výskum a inovácie* ⁽³⁾ poukazuje na potrebu začleniť zásadu vedeckej a etickej integrity do výskumnej etiky a integrity, aby sa zabránilo stratám z hľadiska ľudského zdravia a financií, ako aj vedeckému zlyhaniu. V oznámení sa zdôrazňuje úloha, ktorú má zohrávať EÚ v súvislosti s ochranou spoločných základných hodnôt pri riešení etických problémov a zabezpečení toho, aby sa technologické inovácie zameriavali na ľudí.

3.3. V rámci medzinárodnej výskumnej spolupráce by mali byť zohľadnené a začlenené akademická sloboda, autonómia inštitúcií, aspekty výskumu týkajúce sa etiky a integrity, empirické základy, rodová rovnosť, diverzita a inkluzívnosť. EHSV plne súhlasí s tým, že v globálnom výskume a inováciách sú dôležité rodová vyváženosť a rovnosť, posilnenie postavenia a účasti mladých ľudí, inklúzia a diverzita. Na všetkých úrovniach by sa malo presadzovať inkluzívne a nápomocné prostredie pre výskum bez politických zásahov, ako aj výskumné príležitosti. EHSV víta iniciatívu EK týkajúcu sa vypracovania a poskytnutia usmernení, ktoré sa zaoberajú otázkou zahraničného zasahovania zameraného na výskumné organizácie a inštitúcie vysokoškolského vzdelávania v EÚ.

3.4. Globálnym cieľom EÚ je dosiahnuť, aby boli súbory údajov v rámci koncepcie otvorených údajov a otvorenej vedy vyhľadateľné, prístupné, interoperabilné a opätovne použiteľné (FAIR – *findable, accessible, interoperable, reusable*).

3.5. Je dôležité poskytovať základné financovanie na vnútroštátnej úrovni a zabezpečiť primeranú úroveň investícií do výskumu a rozvoja, ktoré budú schopné dosahovať ciele stanovené v tejto oblasti.

⁽²⁾ *The European Code of Conduct for Research Integrity*, www.alla.org [accessed 6 June 2021].

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému *Nový EVP pre výskum a inovácie* Ú. v. EÚ C 220, 9.6. 2021, s. 79.

3.6. Vedecká diplomacia by mohla Únii pomôcť využívať tzv. mäkkú moc a účinnejšie presadzovať jej hospodárske záujmy a hodnoty, uspokojovať požiadavky a záujmy partnerských krajín a zohľadňovať silné stránky EÚ ako veľmoci v oblasti výskumu a inovácií. EHSV je presvedčený, že konštruktívny sociálny a občiansky dialóg na všetkých úrovniach by mohol prispieť k úspešnej vedeckej diplomacii v našich komunitách.

4. Nová rovnováha – smerom k rovnakým podmienkam a reciprocite v oblasti výskumu a inovácií

4.1. EÚ je vďaka svojim politikám a programom významnou hnacou silou internacionalizácie v oblasti výskumu a inovácií. Dokáže tiež zapojiť výrobné systémy a mobilizuje vedu, mladých výskumníkov, interdisciplinárne siete, technológie a inovácie na urýchlenie udržateľného a inkluzívneho rozvoja na jednej strane a transformácie na odolné vedomostné spoločnosti a hospodárstva v krajinách s nízkym a stredným príjmom na strane druhej. EHSV vyzdvihuje význam súkromných a najmä verejných investícií do vedy pre udržanie tempa s ostatnými svetovými veľmocami vo výskume a inováciách a zároveň pre ochranu ľudských práv a základných hodnôt.

4.2. Iné významné veľmoci v oblasti vedy vynakladajú v súčasnosti na vedu väčšie percento hrubého domáceho produktu než EÚ. Zvyšuje sa geopolitické napätie, pričom ľudské práva a základné hodnoty, ako napríklad akademická sloboda, sú spochybňované. Akademická sloboda je základným pilierom vyššieho vzdelávania v EÚ a mala by byť chránená pred vplyvom tretích krajín. V kontexte nedávnych udalostí EHSV víta a podporuje výzvu európskych akademických pracovníkov⁽⁴⁾, aby sa hľadali okamžité opatrenia na vytvorenie zrýchlených doplnkových legálnych ciest pre ohrozených výskumných pracovníkov a akademických pracovníkov vrátane vedcov, študentov a subjekty občianskej spoločnosti z Afganistanu, najmä ženy a etnické a náboženské menšiny.

5. Spoločné riešenie globálnych výziev

5.1. EHSV plne podporuje jasné zameranie na „súbežnú transformáciu“, t. j. na digitálnu transformáciu a zelenú dohodu, zdravotnícku politiku a dlhodobé politiky obnovy po pandémie COVID-19. Európa potrebuje cezhraničnú spoluprácu v dosiaľ nepoznanom rozsahu, aby sa naučila, ako spoločne s ďalšími partnermi vyvíjať inovatívne riešenia na dosiahnutie spravodlivej zelenej a digitálnej transformácie v súlade s cieľmi v oblasti udržateľného rozvoja a na podporu odolnosti, prosperity a konkurencieschopnosti Európy, a to najmä pokiaľ ide o MSP, a na podporu hospodárskeho a sociálneho blahobytu. Pri podpore prechodu na udržateľnejšie a odolnejšie európske hospodárstvo musia ekologické stimuly zabezpečiť inkluzívnu obnovu, pri ktorej sa nezabudne na žiadneho Európana, a zároveň vytvoriť nové príležitosti pre pracovníkov. Dôležitú úlohu v týchto procesoch môžu zohrávať aj sociálne inovácie.

5.2. Nevyhnutným predpokladom získavania a rozvoja základných vedomostí sú vzájomná otvorenosť, voľná výmena nápadov a spoločná tvorba riešení. Ide o kľúčové zložky životaschopného inovačného ekosystému, pretože otvorenosť v spolupráci, ktorá charakterizuje činnosť EÚ, sa odohráva v zmenenom globálnom prostredí.

5.3. Mobilizácia výskumných pracovníkov a inovátorov z celého sveta bude mať zásadný význam pre blahobyt občanov a budúcich generácií. Ako sa ukázalo počas nedávnej globálnej pandémie, posilnenie spolupráce v otázkach, ako je globálne zdravie, nám pomáha dosiahnuť prelomové inovácie. EÚ by mala podporovať svoje ciele otvorenej strategickej autonómie a zároveň prispôsobiť v určitých oblastiach svoju dvojstrannú spoluprácu s krajinami mimo EÚ⁽⁵⁾.

5.4. V reakcii na aktuálne globálne trendy by EÚ mala ísť príkladom a podporovať multilaterálnosť založenú na pravidlách. Multilaterálne usporiadanie treba posilniť, aby slúžilo svojmu účelu a dokázalo sa vyrovnáť s globálnymi výzvami a reagovať na rastúce požiadavky občanov týkajúce sa transparentnosti, kvality a inkluzívnosti. EÚ by tiež mala podporiť ambicióznú modernizáciu kľúčových multilaterálnych medzinárodných inštitúcií a dodržiavať spoločný plán recipročnej otvorenosti v spolupráci v oblasti výskumu a inovácií s cieľom uľahčiť globálnu reakciu na globálne výzvy a výmenu najlepších postupov.

(4) <https://www.scholarsatrisk.org/2021/08/urgent-appeal-to-european-governments-and-eu-institutions-take-action-for-afghanistsans-scholars-researchers-and-civil-society-actors/>.

(5) Integrácia spolupráce s krajinami EZVO, západným Balkánom, Tureckom, krajinami spadajúcimi pod európsku susedskú politiku a Spojeným kráľovstvom, prehĺbenie partnerstiev EÚ s Afrikou, Latinskou Amerikou a inými regiónmi.

5.5. EÚ by mala zohrávať vedúcu úlohu tvorca globálnych udržateľných noriem, ktorá by sa mala rozvíjať aj posilnením jej postavenia v rámci medzinárodnej spolupráce v oblasti prednormatívneho a normatívneho výskumu, ktorý by bol priaznivý pre MSP. EHSV takisto zdôrazňuje význam opatrení na podporu MSP vo všetkých oblastiach ochrany práv duševného vlastníctva.

5.6. EHSV plne podporuje akčný plán pre oblasť duševného vlastníctva⁽⁶⁾ ako veľmi dobrý a holistický prístup k modernizácii systému EÚ v oblasti duševného vlastníctva. Jednou z hlavných priorít musí byť zavedenie jednotného patentového systému, čo do veľkej miery posilní konkurencieschopnosť podnikov EÚ.

5.7. Niektoré krajiny sa čoraz viac usilujú získať vedúce postavenie v oblasti technológií prijímaním diskriminačných opatrení a často využívajú výskum a inovácie ako nástroj na získanie globálneho vplyvu a spoločenskej kontroly. Preto treba posilniť prosperitu a hospodársku konkurencieschopnosť EÚ, ale aj jej schopnosť autonómne získavať a poskytovať svojim občanom kľúčové technológie a služby, ktoré sú bezpečné a chránené. EÚ by mala byť priekopníkom rozvoja nových noriem, medzinárodných štandardov a rámcov spolupráce v oblastiach, ako je napríklad digitalizácia, vrátane umelej inteligencie a ďalších nových technológií. Demokratická a regulačná sila EÚ predstavujú prednosti, ktoré pomáhajú pri budovaní lepšieho sveta, pričom jej dôveryhodnosť ako mierotvorcu a jej bezpečnostné a obranné štruktúry pomáhajú podporovať viacstranné úsilie o udržanie a budovanie mieru.

5.8. EHSV výrazne prispieva do diskusie o umelej inteligencii od svojho prvého stanoviska na túto tému v roku 2017⁽⁷⁾, pričom za posledné roky vypracoval viacero stanovísk venovaných tejto problematike⁽⁸⁾. V oblasti umelej inteligencie je zástancom tzv. prístupu *human-in-command*, v rámci ktorého ľudia naďalej ovládajú umelú inteligenciu v technickom význame a zároveň si ponechávajú možnosť rozhodnúť o tom, či, kedy a ako sa má v našej spoločnosti vo všeobecnosti používať. Treba poukázať napríklad na vplyv umelej inteligencie na pracovné miesta, na dôležitosť vytvorenia správnej rovnováhy medzi reguláciou, samoreguláciou a etickými usmerneniami a na vplyv umelej inteligencie na spotrebiteľov. EHSV v súčasnosti pripravuje svoje oficiálne stanovisko k návrhu aktu Európskej komisie o umelej inteligencii⁽⁹⁾.

5.9. Konzistentnosť medzi vonkajšou činnosťou EÚ a jej vnútornými politikami v každom členskom štáte vedie k zaisteniu schopnosti EÚ byť globálnym hráčom. Jednotný a súdržný hlas EÚ má zásadný význam pre stabilizáciu našich partnerstiev a aliancií s tretími krajinami, podporu multilaterálnych a regionálnych organizácií a rokovania o prístupe ku globálnym verejným statkom založenom na záujmoch.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému Akčný plán pre oblasť duševného vlastníctva (Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 59).

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8. 2017, s. 1.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 1; Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 51; Ú. v. EÚ C 240, 16.7.2019, s. 51; Ú. v. EÚ C 47, 11.2.2020, s. 64; Ú. v. EÚ C 364, 28.10.2020, s. 87.

⁽⁹⁾ INT/940 – Umelá inteligencia/nariadenie (Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 61).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 910/2014, pokiaľ ide o stanovenie rámca pre európsku digitálnu identitu

[COM(2021) 281 final – 2021/0136 (COD)]

(2022/C 105/12)

Spravodajca: **Tymoteusz Adam ZYCH**

Konzultácia	Európsky parlament, 8. 7. 2021 Rada, 15. 7. 2021
Právny základ	článok 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	30. 9. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	229/2/5

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta návrh nástroja Európskej komisie, ktorým sa mení nariadenie eIDAS, pokiaľ ide o vytvorenie rámca pre európsku digitálnu identitu, ktorým by sa tento právny akt prispôsobil súčasným potrebám trhu. Z hodnotenia súčasného nariadenia vyplynulo, že je potrebné poskytnúť lepšie riešenia pre digitálne služby, ktoré by rozšírili prístup súkromnému aj verejnému sektoru a boli by dostupné pre veľkú väčšinu európskych občanov a obyvateľov.

1.2. EHSV však konštatuje, že navrhovaná digitalizácia služieb môže viesť k vylúčeniu častí európskej spoločnosti, najmä starších ľudí, osôb s nízkou digitálnou gramotnosťou a osôb so zdravotným postihnutím. EHSV preto vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby vytvorili potrebný rámec pre digitálne vzdelávanie a informačnú kampaň, ktoré by zároveň mali slúžiť na zvýšenie povedomia v oblasti ochrany osobných údajov.

1.3. EHSV víta skutočnosť, že používanie európskej peňaženky digitálnej identity bude dobrovoľné a bezplatné. Zavedenie nových digitálnych riešení si však nevyhnutne vyžaduje značný čas a náklady. EHSV preto vyzýva Európsku komisiu, aby ďalej zvažila čas potrebný na skutočné vykonávanie nového nariadenia s cieľom zabrániť negatívnemu vplyvu na trh, a aby v nariadení hlbšie preskúmala a objasnila očakávané náklady na jeho vykonávanie.

1.4. EHSV konštatuje, že v navrhovanom oddiele 9 nariadenia sa stanovuje povinné cezhraničné uznávanie kvalifikovaných elektronických osvedčení atribútov vydaných v členskom štáte. Vzhľadom na skutočnosť, že ustanovenia vnútroštátnych právnych predpisov členských štátov sa často značne líšia, EHSV uznáva potrebu objasniť, že uznávanie kvalifikovaného elektronického osvedčenia atribútov v jednom členskom štáte sa obmedzuje na potvrdenie skutočností, analogicky s článkom 2 ods. 4 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1191⁽¹⁾ o podporovaní voľného pohybu občanov prostredníctvom zjednodušenia požiadaviek na predkladanie určitých verejných listín v Európskej únii: „Toto nariadenie sa neuplatňuje na uznávanie právnych účinkov týkajúcich sa obsahu verejných listín vydaných orgánmi jedného členského štátu v inom členskom štáte.“.

(¹) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1191 zo 6. júla 2016 o podporovaní voľného pohybu občanov prostredníctvom zjednodušenia požiadaviek na predkladanie určitých verejných listín v Európskej únii a o zmene nariadenia (EÚ) č. 1024/2012 (Ú. v. EÚ L 200, 26.7.2016, s. 1).

1.5. Z pohľadu EHSV je potrebné obzvlášť preskúmať účinnú ochranu údajov v kontexte ochrany základných práv, najmä práva na súkromie a práva na ochranu osobných údajov. EHSV preto plne súhlasí s požiadavkou, aby rámec pre európsku digitálnu identitu poskytoval používateľom prostriedky na kontrolu nad tým, kto má prístup k ich digitálnej identite a presne ku ktorým údajom. EHSV vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby sa po konzultáciách o technických aspektoch rámca pre európsku digitálnu identitu zaoberali otázkou vytvorenia registra umožňujúceho používateľom sledovať akýkoľvek prístup k ich údajom.

1.6. EHSV by chcel poukázať na bezpečnostné obavy v súvislosti s procesom digitalizácie, najmä pokiaľ ide o rozvoj rozsiahlych systémov, ktoré uchovávajú a spracúvajú údaje vystavené riziku podvodov a straty. EHSV si tiež uvedomuje, že v súčasnosti neexistuje bezpečnostný systém, ktorý by bol schopný zabezpečiť úplnú ochranu údajov. EHSV sa preto domnieva, že používatelia európskej peňaženky digitálnej identity by mali mať zaručené odškodnenie za akúkoľvek nežiaducu situáciu týkajúcu sa ich údajov (napr. krádež alebo zverejnenie údajov). Takáto zodpovednosť by sa mala uplatňovať nezávisle od toho, či ide o chybu poskytovateľa.

2. Úvod

2.1. Toto stanovisko skúma návrh nariadenia Európskej komisie, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 910/2014⁽²⁾ (ďalej len „nariadenie eIDAS“), pokiaľ ide o stanovenie rámca pre európsku digitálnu identitu.

2.2. Ako sa uvádza v Dôvodovej správe, nariadenie eIDAS by prinieslo tieto záruky a výhody: 1) prístup k vysoko bezpečným a dôveryhodným riešeniam v oblasti elektronickej totožnosti; 2) záruka, že verejné a súkromné služby sa môžu spoliehať na dôveryhodné a bezpečné riešenia v oblasti digitálnej identity; 3) fyzické a právnické osoby budú oprávnené používať riešenia v oblasti digitálnej identity; 4) tieto riešenia budú prepojené s rôznymi atribútmi a umožnia cieľnú výmenu údajov o totožnosti obmedzenú na potreby konkrétnej požadovanej služby; 5) akceptovanie kvalifikovaných dôveryhodných služieb v EÚ a rovnaké podmienky na ich poskytovanie. Navrhované zmeny sú reakciou na zvýšený dopyt po dôveryhodných digitálnych cezhraničných riešeniach, pri ktorých je nevyhnutná potreba identifikovať a overovať používateľov s vysokou mierou zabezpečenia.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV si uvedomuje nové požiadavky vnútorného trhu týkajúce sa rozvoja elektronickej identifikácie a dôveryhodných služieb pre elektronicke cezhraničné transakcie. Existujúce riešenia uvedené v nariadení eIDAS, ktoré od júla 2016 začali mať právne účinky vo viacerých fázach, nespĺňajú tieto požiadavky, čo potvrdzuje aj skutočnosť, že v súčasnej podobe má prístup k dôveryhodným a bezpečným riešeniam elektronickej identifikácie len 59 % obyvateľov EÚ. Okrem toho je cezhraničný prístup k takýmto službám obmedzený z dôvodu nedostatočnej interoperability systémov ponúkaných jednotlivými členskými štátmi.

3.2. EHSV preto víta nový návrh nástroja Európskej komisie, ktorým sa mení nariadenie eIDAS, pokiaľ ide o vytvorenie rámca pre európsku digitálnu identitu, ktorým by sa tento právny akt prispôsobil súčasným potrebám trhu. Odhaduje sa, že riešenia navrhované v dokumente Komisie by mohli pomôcť zvýšiť počet používateľov elektronickej identifikácie až na 80 % alebo dokonca 100 % všetkých občanov a obyvateľov EÚ.

3.3. EHSV osobitne víta riešenia, ktorých cieľom je zvýšiť bezpečnosť osobných údajov používateľov tým, že sa zaručí priestor na voľné uváženie pri poskytovaní údajov a možnosť kontrolovať povahu a množstvo údajov poskytovaných spoliehajúcim sa stranám. Keďže podľa návrhu si členské štáty zachovávajú kontrolu nad poskytovateľmi digitálnych služieb, zaručia, že súbory citlivých údajov (napr. o zdraví, náboženstve a viere, politických názoroch, rasovom alebo etnickom pôvode) sa budú poskytovať len na požiadanie poskytovateľov služieb na základe informovaného rozhodnutia, ktoré prijme nositeľ identity v súlade s uplatniteľným vnútroštátnym právom.

3.4. EHSV poukazuje na to, že harmonogram uplatňovania určitých ustanovení nového nariadenia je dosť optimistický, a vyzýva Európsku komisiu, aby pri stanovovaní konečných termínov uplatňovania zohľadnila aj čas potrebný na to, aby poskytovatelia služieb modernizovali svoje IT systémy tak, aby spĺňali nové požiadavky. EHSV preto vyzýva Európsku komisiu, aby ďalej preskúmala čas potrebný na skutočné vykonávanie nového nariadenia, a tým predĺžila harmonogram

⁽²⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 910/2014 z 23. júla 2014 o elektronickej identifikácii a dôveryhodných službách pre elektronicke transakcie na vnútrnom trhu a o zrušení smernice 1999/93/ES (Ú. v. EÚ L 257, 28.8.2014, s. 73).

jeho uplatňovania tak, aby nezasiahlo relevantný trh. Napríklad, nadobudnutie účinnosti nariadenia si bude vyžadovať, aby sa súčasní kvalifikovaní poskytovatelia dôveryhodných služieb ponúkajúci podpisovanie na diaľku pomocou prostriedkov na vytváranie kvalifikovaných podpisov stali kvalifikovanými poskytovateľmi pre túto konkrétnu službu. Na vykonanie technických aspektov a autorizačného postupu budú potrebovať určitý čas.

3.5. EHSV konštatuje, že navrhovaná digitalizácia služieb môže napriek jej prínosu zároveň viesť k vylúčeniu častí európskej spoločnosti, a to najmä starších ľudí, osôb s nízkou digitálnou gramotnosťou a osôb so zdravotným postihnutím. EHSV uznáva kľúčovú úlohu vzdelávania európskych občanov v boji proti takémuto vylúčeniu. Toto vzdelávanie by zároveň malo slúžiť na zvýšenie povedomia v oblasti ochrany osobných údajov.

4. Dostupnosť a diskrečné využívanie rámca pre európsku digitálnu identitu

4.1. EHSV víta myšlienku poskytnúť lepšie riešenia pre digitálne služby, ktoré by rozšírili prístup nielen verejným službám, ale aj súkromnému sektoru. EHSV okrem toho súhlasí so snahami Európskej komisie sprístupniť rámec pre európsku digitálnu identitu veľkej väčšine európskych občanov. Vzhľadom na existujúce prekážky cezhraničného prístupu k službám elektronickej identifikácie (napr. nedostatočná interoperabilita medzi systémami elektronickej identifikácie vyvinutými členskými štátmi) mnohí obyvatelia EÚ tieto služby nevyužívajú vôbec. Nové riešenia založené na európskej peňaženke digitálnej identity môžu prispieť k tomu, aby sa dôveryhodné online služby sprístupnili aspoň pre 80 % Európanov.

4.2. EHSV preto podporuje návrh žiadať od členských štátov, aby vydali európsku peňaženku digitálnej identity – nástroj, ktorý užívateľom umožní: 1) bezpečne požadovať a získavať, uchovávať, vyberať, kombinovať a zdieľať potrebné zákonné osobné identifikačné údaje a elektronicke osvedčenie atribútov na autentifikáciu online aj offline spôsobom, ktorý je pre používateľa transparentný a vysledovateľný, na účely využívania verejných a súkromných online služieb; a 2) podpísať dokument kvalifikovaným elektronickým podpisom akceptovaným v celej EÚ.

4.3. EHSV okrem toho víta návrh zabezpečiť, aby bola európska peňaženka digitálnej identity dostupná aj pre osoby so zdravotným postihnutím v súlade s ustanoveniami prílohy I k smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/882⁽³⁾, čo je v súlade s úninou zásadou nediskriminácie uvedenou v článku 21 Charty základných práv EÚ. S cieľom vyhnúť sa digitálnemu vylúčeniu v tejto oblasti EHSV navrhuje, aby sa všetky riešenia vypracúvali v spolupráci s príslušnými inštitúciami a mimovládnyimi organizáciami zameranými na osoby so zdravotným postihnutím, a to na základe prístupu so zapojením viacerých zainteresovaných strán.

4.4. Z pohľadu EHSV je pozitívnym aspektom aj skutočnosť, že použitie európskej peňaženky digitálnej identity bude ponechané na uváženie občanov a obyvateľov. Podľa názoru EHSV by používatelia nemali mať povinnosť používať peňaženku na prístup k súkromným alebo verejným službám, ale mali by mať len možnosť tak urobiť.

4.5. Pokiaľ ide o cenovú dostupnosť, EHSV víta skutočnosť, že používanie peňaženky bude pre používateľov bezplatné. EHSV však vyzýva Európsku komisiu, aby v nariadení ďalej preskúmala a objasnila i) náklady na vydávanie peňaženky pre fyzické osoby; ii) náklady (vydávanie a používanie) pre právnické osoby a iii) náklady na pridanie akýchkoľvek atribútov digitálnej identity k takejto peňaženke, keďže podľa názoru EHSV by každé takéto doplnenie znamenalo dôveryhodnú službu, čo by znamenalo náklady pre vlastníka peňaženky.

5. Aspekty použiteľnosti rámca pre európsku digitálnu identitu

5.1. EHSV víta iniciatívu Európskej komisie zlepšiť použiteľnosť prostriedkov elektronickej identifikácie vytvorením spoločného rámca pre európsku digitálnu identitu založeného na cezhraničnom využívaní európskej peňaženky digitálnej identity.

5.2. Podľa návrhu sa použiteľnosť môže zlepšiť prostriedkami stanovenými v novom článku 12b nariadenia eIDAS, ktorý obsahuje súbor požiadaviek týkajúcich sa uznávania peňaženiek určených nielen členskými štátmi, ale aj súkromným spoliehajúcim sa stranám poskytujúcim služby a „veľmi veľkým online platformám“, ktoré sú vymedzené v článku 25 ods. 1 navrhovaného aktu o digitálnych službách⁽⁴⁾. Na základe týchto nových ustanovení by niektoré súkromné sektory

⁽³⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/882 zo 17. apríla 2019 o požiadavkách na prístupnosť výrobkov a služieb (Ú. v. EÚ L 151, 7.6.2019, s. 70).

⁽⁴⁾ COM/2020/825 final.

(napr. doprava, energetika, bankovníctvo a finančné služby, sociálne zabezpečenie, zdravie, pitná voda, poštové služby, digitálna infraštruktúra, vzdelávanie a telekomunikácie) mali akceptovať používanie európskych peňaženiek digitálnej identity na poskytovanie služieb, ak sa podľa vnútroštátneho práva alebo práva Únie alebo na základe zmluvnej povinnosti vyžaduje na online identifikáciu silná autentifikácia používateľa. V súlade s návrhom Komisie by sa rovnaká požiadavka vzťahovala aj na veľmi veľké online platformy (napr. sociálne siete), ktoré by mali akceptovať používanie peňaženky s minimálnymi atribútmi potrebnými pre konkrétnu online službu, pre ktorú sa autentifikácia požaduje, ako napríklad dôkaz o veku.

5.3. EHSV konštatuje, že s cieľom zaručiť širokú dostupnosť a použiteľnosť prostriedkov elektronickej identifikácie vrátane európskej peňaženky digitálnej identity by súkromní poskytovatelia online služieb (ktorí sa nepovažujú za „veľmi veľké platformy“) mali byť zapojení do vypracovania samoregulačných „kódexov správania“, ktoré uľahčujú široké akceptovanie prostriedkov elektronickej identifikácie. Európska komisia by mala byť zodpovedná za posúdenie účinnosti a použiteľnosti takýchto ustanovení pre používateľov európskych peňaženiek digitálnej identity.

6. Otázky týkajúce sa právnych účinkov európskych peňaženiek digitálnej identity

6.1. EHSV podporuje návrh, pokiaľ ide o zlepšenie prístupu k digitálnym verejným službám, a to aj v cezhraničných situáciách

6.2. V navrhovanom novom oddiele 9 nariadenia eIDAS sa stanovuje, že kvalifikované elektronické osvedčenie atribútov vydané v jednom členskom štáte sa uznáva ako kvalifikované elektronické osvedčenie atribútov v ktoromkoľvek inom členskom štáte.

6.3. Pokiaľ však ide o vnútroštátne právo členských štátov, ktoré sa v niektorých prípadoch môže výrazne líšiť, EHSV poukazuje na to, že atribúty osvedčené na základe autentických zdrojov v jednom členskom štáte by sa mali obmedziť len na potvrdenie skutkových okolností a nemali by mať žiadne právne účinky v iných členských štátoch, pokiaľ overené atribúty nie sú v súlade s jeho vnútroštátnym právom. Navrhované právne riešenia by v podstate nemali mať v jednom členskom štáte vplyv na uznávanie právnych účinkov týkajúcich sa obsahu atribútov potvrdených v inom členskom štáte na základe autentických zdrojov, a to analogicky s ustanoveniami nariadenia (EÚ) 2016/1191. Príkladom môžu byť niektoré osobné údaje (týkajúce sa náboženstva alebo viery). V niektorých krajinách EÚ má tento druh informácií právne účinky (napr. v Nemecku záznamy v matrike obsahujú informácie o náboženstve, ktoré určujú povinnosť platiť cirkevnú daň, aby bolo možné uzavrieť cirkevný sobáš), zatiaľ čo v iných krajinách to tak nie je (napr. v Poľsku).

6.4. EHSV preto vyzýva Európsku komisiu, aby zväžila objasnenie oddielu 9 s cieľom jednoznačne uviesť, že uznávanie kvalifikovaného elektronického osvedčenia atribútov v ktoromkoľvek inom členskom štáte sa obmedzuje na potvrdenie skutkových okolností súvisiacich s daným atribútom a nemá právne účinky v iných členských štátoch, pokiaľ osvedčené atribúty nie sú v súlade s ich vnútroštátnym právom.

7. Bezpečnostné aspekty

A. Ochrana údajov v kontexte základných práv

7.1. EHSV konštatuje, že vzhľadom na absenciu spoločného rámca pre európsku digitálnu identitu sa vo väčšine prípadov občania a ďalší obyvatelia stretávajú s prekážkami v digitálnej cezhraničnej výmene informácií týkajúcich sa ich totožnosti, a to aj pri bezpečnej výmene takýchto informácií s vysokou úrovňou ochrany údajov.

7.2. EHSV preto víta snahy o vytvorenie interoperabilného a bezpečného systému založeného na európskej peňaženke digitálnej identity, ktorý môže zlepšiť výmenu informácií medzi členskými štátmi, okrem iného v otázkach týkajúcich sa zamestnania alebo sociálnych práv. EHSV v tejto súvislosti očakáva, že nový rámec pre európsku digitálnu identitu napríklad umožní rýchle rozšírenie cezhraničných pracovných príležitostí a automatického udeľovania sociálnych práv bez ďalších postupov podávania žiadostí alebo iného administratívneho úsilia.

7.3. Z pohľadu EHSV je však potrebné obzvlášť preskúmať účinnú ochranu údajov v kontexte ochrany základných práv, najmä práva na súkromie a práva na ochranu osobných údajov.

7.4. EHSV preto v plnej miere podporuje požiadavku, aby rámec pre európsku digitálnu identitu poskytol všetkým prostriedky na kontrolu nad tým, kto má prístup k ich digitálnej identite a presne ku ktorým údajom (vrátane prístupu verejného sektora). Ako sa zdôrazňuje v návrhu, bude si to vyžadovať vysokú úroveň bezpečnosti vzhľadom na všetky aspekty poskytovania digitálnej identity vrátane vydávania európskych peňaženiek digitálnej identity a infraštruktúry na získavanie, uchovávanie a poskytovanie údajov o digitálnej identite.

7.5. EHSV v tejto súvislosti víta návrh, aby používatelia mali právo selektívne zverejňovať svoje atribúty a obmedziť ich na tie, ktoré sú potrebné v konkrétnej situácii. Podľa návrhu bude mať používateľ pri používaní európskej peňaženky digitálnej identity možnosť kontrolovať množstvo údajov poskytovaných tretím stranám a byť informovaný o atribútoch potrebných na poskytovanie konkrétnej služby.

7.6. EHSV podporuje návrh na to, aby sa osobné údaje súvisiace s európskou peňaženkou digitálnej identity fyzicky a logicky oddelili od akýchkoľvek iných údajov, ktoré uchovávajú subjekty vydávajúce európske peňaženky digitálnej identity, a súhlasí s požiadavkou, aby poskytovatelia kvalifikovaných služieb elektronického osvedčovania atribútov pôsobili v rámci samostatnej právnickej osoby.

7.7. Okrem účinnej ochrany údajov, ktorá sa musí zaručiť, je nevyhnutné, aby mali používatelia kontrolu nad svojimi údajmi. V tejto súvislosti by EHSV tiež súhlasil s vytvorením rámca pre európsku digitálnu identitu vychádzajúceho z právnych totožností vydaných členskými štátmi a poskytovania kvalifikovaných a nekvalifikovaných atribútov digitálnej identity.

7.8. EHSV poukazuje na to, že s cieľom zaručiť vysokú úroveň právnej ochrany údajov používateľov by títo používatelia mali získať väčšiu kontrolu nad európskymi peňaženkami digitálnej identity vrátane výsledovateľnosti prístupu k údajom každého používateľa. Na tento účel by technické aspekty, ktoré sa určujú počas diskusií po schválení návrhu, mali zahŕňať vytvorenie registra umožňujúceho používateľovi na požiadanie overiť každý prípad prístupu k jeho údajom.

B. Ďalšie aspekty bezpečnosti a zodpovednosti

7.9. Ako sa uvádza v návrhu, nový rámec pre európsku digitálnu identitu poskytne mechanizmy na zabránenie podvodom a zaistenie autentifikácie osobných údajov o totožnosti. Keďže návrh obsahuje ustanovenie, ktorým sa zavádzajú prostriedky umožňujúce overovanie atribútov na základe autentických zdrojov, mohla by sa tým zlepšiť napríklad bezpečnosť detí online tým, že sa im zabráni v prístupe k obsahu nevhodnému pre ich vek. EHSV konštatuje, že na vnútroštátnej úrovni takáto účinná ochrana nie je v súčasnosti k dispozícii alebo je veľmi neúčinná.

7.10. EHSV víta myšlienku, že webové prehliadače by mali zabezpečiť podporu kvalifikovaných certifikátov autentifikácie webových sídiel podľa nariadenia eIDAS a interoperabilitu s nimi. Mali by uznávať a zobrazovať kvalifikované certifikáty autentifikácie webových sídiel s cieľom poskytovať vysokú úroveň zabezpečenia a umožniť vlastníkom webových sídiel uvádzať svoju totožnosť ako vlastníkov webových sídiel a používateľom identifikovať vlastníkov webových sídiel s vysokým stupňom istoty. EHSV zároveň považuje za potrebné poskytnúť jednoduché, rýchle a účinné mechanizmy odvolania, aby sa zabezpečilo, že internetová stránka bude odblokovaná, keď bude nesprávne označená ako nebezpečná. Mali by sa stanoviť aj pravidlá zodpovednosti pre všetky prípady, keď bolo webové sídlo nesprávne kvalifikované ako nebezpečné.

7.11. EHSV by chcel poukázať na to, že každá digitalizácia údajov vyvoláva obavy o bezpečnosť, najmä pokiaľ ide o obrovské systémy, ktoré uchovávajú a spracúvajú údaje a ktoré sú zdrojom informácií vystavených riziku podvodov a straty údajov. EHSV si tiež uvedomuje, že v súčasnosti neexistuje plne účinný bezpečnostný systém (t. j. bez nedostatkov a chýb), ktorý by úplne odstránil takúto hrozbu.

7.12. EHSV preto poukazuje na to, že s cieľom minimalizovať všetky takéto nežiaduce situácie týkajúce sa údajov používateľov by sa technická štruktúra rámca pre európsku digitálnu identitu, ktorú vypracovali členské štáty v koordinácii s Komisiou, mala zamerať na opatrenia na zvýšenie bezpečnosti údajov a poskytnutie mechanizmov na kontrolu údajov. Takéto mechanizmy sú dôležité napríklad v súvislosti s využívaním údajov zhromaždených od používateľov na iné ako pôvodne plánované účely. EHSV sa zároveň domnieva, že technická štruktúra by sa mala rozvíjať s ohľadom na základné práva a zásadu zvrchovanosti členských štátov.

7.13. EHSV konštatuje, že v článku 13 ods. 1 nariadenia eIDAS sa stanovuje zodpovednosť poskytovateľov dôveryhodných služieb za škody spôsobené úmyselne alebo z nebanlivosti akejkoľvek fyzickej alebo právnickej osobe v dôsledku nedodržania povinností vyplývajúcich z uvedeného nariadenia (a povinností v oblasti riadenia kyberneticko-bezpečnostných rizík podľa článku 18 navrhovanej smernice NIS 2 podľa návrhu Komisie). Toto ustanovenie by sa malo uplatňovať v súlade s vnútroštátnymi predpismi o zodpovednosti (článok 13 ods. 3).

7.14. V súvislosti s obavami týkajúcimi sa zodpovednosti by EHSV chcel poukázať na to, že otázky týkajúce sa vymedzenia škody, jej rozsahu a náležitého odškodnenia upravujú vnútroštátne právne predpisy členských štátov. Podľa týchto pravidiel môže byť zodpovednosť poskytovateľov dôveryhodných služieb obmedzená podľa príslušných ustanovení vnútroštátneho práva a „politik poskytovania služieb“, ktoré vymedzujú poskytovateľa.

7.15. EHSV sa domnieva, že používatelia európskych peňaženiek digitálnej identity by mali mať zaručené odškodnenie za akúkoľvek nežiaducu situáciu týkajúcu sa ich údajov, ako je krádež údajov, strata, zverejnenie, použitie na iné ako pôvodne plánované účely atď. Takáto zodpovednosť by mala zahŕňať všetky uvedené situácie bez ohľadu na úmysel alebo nedbanlivosť poskytovateľa (bez ohľadu na zavinenie poskytovateľa).

7.16. Každá krádež, neoprávnené zverejnenie alebo strata údajov (najmä osobných údajov) môže spôsobiť dlhodobé poškodenie ich vlastníka. Po zverejnení digitálnych informácií ich mnohé subjekty môžu získať v dlhodobom horizonte proti vôli ich vlastníka. EHSV nabáda Komisiu a členské štáty, aby hľadali a rozvíjali účinné mechanizmy, pomocou ktorých by sa vlastníkom údajov v takýchto prípadoch poskytla náprava.

7.17. Navrhované riešenia nového systému prinúti poskytovateľov služieb, aby výrazne modernizovali svoje systémy elektronickej bezpečnosti na oveľa vyššiu úroveň, pričom osobitnú pozornosť budú venovať kybernetickej bezpečnosti. EHSV očakáva, že to bude znamenať značné náklady a modernizáciu existujúcej IT infraštruktúry, čo by mohlo spôsobiť nadmernú záťaž pre niektorých poskytovateľov služieb. To by dokonca mohlo viesť k stiahnutiu sa poskytovateľov služieb, ktorí si v krátkom čase nemôžu dovoliť takéto investície, z niektorých trhov. EHSV sa preto nazdáva, že Komisia a členské štáty by mali hľadať riešenia, ktoré by chránili poskytovateľov pred diskrimináciou v tejto oblasti a umožnili im postupne sa prispôsobiť, a to aj tým, že umožnia splnenie nových požiadaviek v niekoľkých etapách v primeranej lehote.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zahraničných subvenciách narúšajúcich vnútorný trh

[COM(2021) 223 final – 2021/0114 (COD)]

(2022/C 105/13)

Spravodajca: **Maurizio MENSI**

Konzultácia	Európsky parlament, 7. 6. 2021 Rada, 3. 6. 2021
Právny základ	článok 114 a článok 207 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	30. 9. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	220/3/9

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) oceňuje úsilie Komisie a súhlasí s tým, že je potrebné posilniť politické nástroje na ochranu trhu EÚ a jej podnikov vyplnením medzery v regulačnom rámci pre hospodársku súťaž, obchod a verejné obstarávanie s cieľom zabezpečiť spravodlivú hospodársku súťaž, ktorú nenarúšajú zahraničné subvencie.

1.2. V tejto súvislosti sa EHSV domnieva, že návrh Komisie o štátnych finančných prostriedkoch zo zahraničných zdrojov poskytnutých podnikom pôsobiacim na trhu EÚ, ktoré môžu narušiť trh, je užitočným a dôležitým operačným nástrojom. Vzhľadom na uvedené skutočnosti si však niektoré aspekty regulačných opatrení, ktoré sú samy osebe zložité a viacrozmerné, vyžadujú ďalšie preskúmanie.

1.3. Podľa tohto návrhu sa široké vymedzenie pojmu „zahraničná subvencia“ môže vzťahovať na mnohé formy subvencií poskytovaných zahraničným štátom vrátane subvencií fiškálneho charakteru. Komisia by preto v záujme transparentnosti a zjednodušenia mala uviesť, ku ktorým prešetrovaniam má v úmysle pristupovať prioritne, a v prípade potreby stanoviť kritériá pre riešenie rôznych postupov.

1.4. Návrh zveruje Komisii zodpovednosť za preverovanie investícií realizovaných v EÚ subjektmi subvencovanými zo zahraničia. EHSV sa v tejto súvislosti domnieva, že Komisia by mala presne objasniť rozsah pôsobnosti nariadenia – v prípade potreby prostredníctvom usmernení –, aby sa tak na úrovni EÚ zabezpečilo jeho jednotné uplatňovanie a minimalizovalo sa riziko spojené s odchylnými výkladmi v členských štátoch, ktoré sú zasa zodpovedné za kontrolu zahraničných investícií. Na tento účel takisto navrhuje vytvoriť kontaktné miesto pre podniky, ktoré im bude poskytovať informácie o právnych predpisoch týkajúcich sa zahraničných subvencií a o požiadavkách a notifikačnej povinnosti, ktoré z nich vyplývajú.

1.5. Na začatie konania Komisia posudzuje zahraničnú subvenciu porovnaním jej negatívnych a pozitívnych účinkov na rozvoj príslušnej hospodárskej činnosti. EHSV považuje za dôležité, aby Komisia poskytla ďalšie informácie o tom, ako sa takéto posúdenie bude vykonávať v praxi, aké by mohli byť pozitívne účinky alebo kedy je odôvodnené porovnávanie.

1.6. EHSV sa domnieva, že Komisia by mala objasniť vzťah medzi súčasným režimom preverovania koncentrácií a navrhovaným novým režimom, aby sa predišlo nesúladiu z hľadiska lehôt a výsledkov, čo by mohlo viesť k značnému zataženiu podnikov.

1.7. Celková výška zahraničných subvencií musí presahovať finančný limit 5 miliónov EUR za tri po sebe nasledujúce fiškálne roky, aby mohla Komisia začať konanie. EHSV sa domnieva, že tento finančný limit je v absolútnom vyjadrení pomerne nízky a Komisii by preto navrhol, aby ho zvýšila. Takto sa predíde menším a menej závažným prípadom, čo prospeje aj malým a stredným podnikom.

1.8. V oblasti verejného obstarávania hrozí, že prešetrovania *ex officio* a rozsiahle preskúmavania postupov verejného obstarávania budú potencionálnym zdrojom rizík a záťaže pre podniky pôsobiace a investujúce v EÚ. Preto je potrebné, aby Komisia čo najviac zjednodušila a objasnila uplatniteľný režim, a uľahčila tak uplatňovanie nových pravidiel, najmä ak sú v rozpore s existujúcimi právnymi predpismi, čím sa zmierni administratívna záťaž pre podniky EÚ.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. EHSV považuje za rozhodujúce, aby EÚ a jej trhy zostali otvorené a konkurencieschopné a tomuto aspektu prisudzuje zásadný význam z hľadiska riadneho a vyváženého fungovania jej sociálno-ekonomického systému, zdravia podnikov a blahobytu občanov, čo je základom jej modelu strategickej autonómie⁽¹⁾. V tejto súvislosti sa domnieva, že cieľ ochrany jednotného trhu pred subvenciami, ktoré vedú k nekalej súťaži, musí sprevádzať účinný nástroj, ktorý by sa jednotne uplatňoval v celej EÚ s čo najmenšou záťažou pre podniky.

2.2. Komisia 17. júna 2020 prijala bielu knihu o zahraničných subvenciách s cieľom riešiť túto otázku, začať verejnú diskusiu a navrhnúť možné riešenia. V tejto bielej knihe sa identifikuje legislatívna medzera v pravidlách EÚ týkajúcich sa štátnej pomoci v oblasti hospodárskej súťaže, obchodu a verejného obstarávania, ktorá prakticky bráni EÚ prijímať opatrenia v prípadoch, keď zahraničné subvencie spôsobujú narušenia na vnútornom trhu, čím dochádza k zvýhodňovaniu určitých koncentrácií alebo určitých účastníkov verejného obstarávania. V bielej knihe sa ďalej poukazuje na problémy spojené s prístupom subjektov, ktoré dostávajú zahraničné subvencie, k financovaniu z prostriedkov EÚ, pričom týmito zahraničnými subvenciami by sa mohla narušiť hospodárska súťaž pri prístupe k finančným prostriedkom EÚ. Žiadny členský štát doteraz neprijal právne predpisy na riešenie potenciálnych rušivých vplyvov zahraničných subvencií.

2.3. Otázka zahraničných subvencií nie je nová a opakovane sa na ňu poukazovalo na úrovni EÚ. Rada vo svojich záveroch z 11. septembra 2020 odkázala na bielu knihu Komisie a Európska rada vo svojich záveroch z 1. a 2. októbra 2020 žiadala vypracovať „ďalšie nástroje na riešenie rušivých vplyvov zahraničných subvencií na jednotnom trhu“. Európsky parlament vo svojej správe o politike hospodárskej súťaže z februára 2020 vyzval Komisiu, aby preskúmala „primerané vyšetrovacie nástroje v prípadoch, keď je spoločnosť podozrivá z narušujúceho správania v dôsledku vládnych subvencií alebo z vytvorenia nadmerných ziskov na základe dominantnej pozície na trhu v jej domovskej krajine“. Skupina 41 poslancov Európskeho parlamentu v spoločnom liste adresovanom výkonnej podpredsedníčke Komisie Margrethe Vestagerovej, výkonnému podpredsedovi Komisie Valdisovi Dombrovskisovi a komisárovi Thierryemu Bretonovi vyjadrila silnú podporu nástroju na riešenie problematiky „spoločností z tretích krajín, ktoré dostávajú značnú štátnu podporu“.

2.4. Ako bolo oznámené v pracovnom programe Komisie na roky 2020 – 2021, predmetným návrhom nariadenia sa podrobne upravuje nový operačný nástroj (systém notifikácie *ex ante* najväčších a potenciálne najrušivejších prípadov spolu s postupom, ktorý sa iniciuje *ex officio*) s cieľom odstrániť regulačné nedostatky v európskych právnych predpisoch a zabezpečiť rovnaké podmienky na vnútornom trhu, a zabrániť tak vytvoreniu nerovných podmienok hospodárskej súťaže. Návrh nariadenia sa v podstate spomína aj v bode 3.2.6 oznámenia o preskúmaní obchodnej politiky, pokiaľ ide o dodržiavanie rovnakých podmienok.

2.5. Stručne povedané, cieľom legislatívneho návrhu je prešetrovať koncentrácie, verejné obstarávanie a trhové správanie podnikov subvencovaných zo zahraničia, ktoré môžu narušovať vnútorný trh Európskej únie, a v prípade potreby odrádzať od nich alebo im zabrániť. V návrhu sa stanovuje povinná notifikácia koncentrácií, ak obrat dotknutého podniku presahuje 500 miliónov EUR a stranám boli za predchádzajúce tri roky poskytnuté zahraničné finančné príspevky vo výške viac ako 50 miliónov EUR, ako aj povinná notifikácia postupov verejného obstarávania, ak hodnota zákazky presahuje 250 miliónov EUR a ak sa na nich zúčastňujú zahraničné subvencované subjekty. V návrhu sa takisto stanovuje, že Komisia má možnosť prešetriť trhové správanie – vrátane fúzií a akvizícií pod týmito finančnými limitmi – akéhokoľvek subjektu, ktorý za tri po sebe nasledujúce roky získal zahraničné finančné subvencie presahujúce 5 miliónov EUR.

2.6. Z návrhu vyplýva, že problémom nie sú zahraničné investície, ale subvencie, ktoré uľahčujú akvizíciu podnikov EÚ, ovplyvňujú investičné rozhodnutia, narušujú obchod s tovarom a službami, a tým ovplyvňujú správanie príjemcov a poškodzujú hospodársku súťaž. Na rozdiel od subvencií, pri ktorých si Komisia vyhradzuje výlučnú právomoc zasiahnuť, v prípade zahraničných investícií zodpovednosť naopak prislúcha členským štátom, ktoré majú vždy možnosť preveriť zahraničné investície z dôvodu bezpečnosti alebo verejného poriadku.

(1) Oznámenie Komisie s názvom *Správny čas pre Európu: náprava škôd a príprava budúcnosti pre ďalšie generácie* [COM(2020) 456 final]. Pozri tiež oznámenie Komisie s názvom *Európsky hospodársky a finančný systém: podpora otvorenosti, sily a odolnosti* [COM(2021) 32 final].

2.7. Postup v takomto prípade upravuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/452^(?), ktoré je v platnosti od 11. októbra 2020 a ktorým sa zavádza systém výmeny informácií medzi Komisiou a členskými štátmi a vylepšujú sa mechanizmy preverovania tam, kde to už bolo ustanovené, pričom Komisia sa môže vyjadrovať k transakciám schváleným členskými štátmi alebo k nim prijímať stanoviská. Toto nariadenie sa vzťahuje najmä na investície do kritickej infraštruktúry a technológií, citlivých údajov a médií bez stanovenia minimálnych limitov, čo členským štátom umožňuje preskúmať takmer všetky investície z krajín mimo EÚ.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. V návrhu nariadenia sa pojem „zahraničné subvencie“ vymedzuje veľmi široko (článok 2): zahŕňa všetky zásahy, prostredníctvom ktorých tretia krajina poskytuje finančný príspevok, ktorý zabezpečuje výhodu podnikom vykonávajúcim hospodársku činnosť na vnútornom trhu EÚ bez ohľadu na to, či je takýto príspevok obmedzený na individuálny podnik alebo sa týka viacerých podnikov alebo združení podnikov. Finančné príspevky môžu mať veľmi odlišné formy, ako napr. prevod finančných prostriedkov alebo záväzkov, kapitálové injekcie, subvencie, úvery, záruky za úvery, fiškálne stimuly, započítanie prevádzkových strát, kompenzácie za finančné bremená uložené verejnými orgánmi, odpustenie dlhu, konverzia dlhu na kapitál alebo zmeny harmonogramu splácania dlhu, vzdanie sa príjmov, ktoré sú inak splatné, alebo poskytovanie, resp. nákup tovaru a služieb.

3.2. V zmysle návrhu by sa preto široká definícia zahraničnej subvencie, ktorá je v zásade v súlade s definíciou štátnej pomoci EÚ, mohla vzťahovať na mnohé formy subvencií a stimulov poskytnutých treťou krajinou. To vyvoláva určité otázky o skutočnej schopnosti Komisie vyrovnávať sa s obrovským množstvom práce, čo sa v skutočnosti bude týkať subvencií každého druhu poskytovaných všetkými štátmi na celom svete. Mohlo by to viesť k právnej neistote a riziku možných sporov iniciovaných konkurentmi pri sporných fúziách a akvizíciách. V takom prípade by sa malo jasne uviesť, ku ktorým prešetovaniam zamýšľa Komisia pristupovať prioritne a či v tejto súvislosti zvažuje stanovenie kritérií, ktoré by sa vopred oznámili.

3.3. Návrh v zásade zveruje Komisii zodpovednosť za preverovanie investícií realizovaných v EÚ subjektmi subvencovanými zo zahraničia. Niektoré štáty by sa však mohli domnievať, že takéto rozhodnutia patria do ich právomoci ako súčasť vnútroštátnych režimov preverovania zahraničných investícií členských štátov. EHSV sa v tejto súvislosti nazdáva, že Európska komisia by mala presne objasniť rozsah pôsobnosti nariadenia – v prípade potreby aj prostredníctvom usmernení –, aby sa tak na úrovni EÚ zabezpečilo jeho jednotné uplatňovanie a minimalizovali sa riziká spojené s odchýlnymi výkladmi v členských štátoch. Na tento účel takisto navrhuje vytvoriť kontaktné miesto pre podniky, ktoré im bude poskytovať informácie o právnych predpisoch týkajúcich sa zahraničných subvencií a o požiadavkách a notifikačnej povinnosti, ktoré z nich vyplývajú.

3.4. Navrhovaným nariadením sa preto zavádza nový systém preverovania, ktorý je systémom *ex ante* (v prípade veľkých koncentrácií a postupov verejného obstarávania) a zároveň systémom *ex post*. Tento systém dopĺňa súčasný systém EÚ pre fúzie, vychádza z neho, ale súčasne sa od neho líši (kapitola 3). Transakcie, pri ktorých je potrebná notifikácia, zahŕňajú fúzie, akvizície a plnofunkčné spoločné podniky, hoci finančné limity sa líšia od limitov stanovených v nariadení o fúziách.

3.5. Komisia posúdi, či dochádza k *narušeniu vnútorného trhu* (článok 5). Toto posúdenie sa obmedzí na kontext príslušnej koncentrácie, aj keď podľa všetkého sa nevyžaduje, aby Komisia preukázala existenciu priamej príčinnej súvislosti medzi transakciou a narušením trhu. K narušeniu vnútorného trhu by došlo vtedy, ak by zahraničná subvencia mohla zlepšiť konkurenčné postavenie podniku na vnútornom trhu a v dôsledku toho by skutočne alebo potenciálne narúšala hospodársku súťaž na vnútornom trhu.

3.6. Navrhované nariadenie preto dáva Komisii veľkú diskrečnú právomoc tým, že ako potenciálne relevantné ukazovatele uvádza výšku a povahu subvencie, situáciu dotknutého podniku a dotknutých trhov, úroveň hospodárskej činnosti dotknutého podniku na vnútornom trhu a účel a podmienky spojené so zahraničnou subvenciou, ako aj jej využitie na vnútornom trhu.

3.7. V tejto súvislosti by bola Komisia oprávnená porovnať negatívne účinky zahraničnej subvencie z hľadiska narušenia vnútorného trhu s pozitívnymi účinkami „na rozvoj príslušnej hospodárskej činnosti“ (článok 5). Ak budú prevažovať pozitívne účinky, neprijme sa žiadne opatrenie. V takomto prípade by mala Komisia poskytnúť ďalšie informácie o tom, ako sa takéto posúdenie vykonáva v praxi, aké by mohli byť pozitívne účinky alebo kedy je odôvodnené porovnanie. V tejto súvislosti treba poznamenať, že Komisia vypracovala rozsiahle a podrobné usmernenia o subvenciách v rámci EÚ, ktoré sú zlučiteľné s vnútorným trhom.

(?) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/452 z 19. marca 2019, ktorým sa ustanovuje rámec na preverovanie priamych zahraničných investícií do Únie (Ú. v. EÚ L 79 I, 21.3.2019, s. 1).

3.8. Ak sa Komisia domnieva, že zahraničná subvencia narúša vnútorný trh, môže uložiť opatrenia na nápravu spôsobenej škody (článok 6). Podniky môžu ponúknuť aj záväzky na nápravu údajných narušení a Komisia môže vyhlásiť takéto záväzky za záväzné. Záväzky alebo nápravné opatrenia môžu zahŕňať ponúknutie prístupu za spravodlivých a nediskriminačných podmienok k infraštruktúre, udeľovanie licencií na aktíva nadobudnuté alebo vytvorené s pomocou zahraničných subvencií, zníženie kapacity alebo obmedzenie prítomnosti na trhu, upustenie od určitých investícií, uverejnenie výsledkov výskumu a vývoja, odpredaj aktív, vrátenie zahraničnej subvencie tretej krajine s úrokmi alebo zrušenie koncentrácie.

3.9. V tejto súvislosti by sa mal objasniť vzťah medzi navrhovaným novým režimom a súčasným režimom preverovania koncentrácií v EÚ. Hoci finančné limity vymedzujúce notifikačnú povinnosť a vecné posúdenie sú odlišné, mnohé transakcie by sa mohli Komisii notifikovať v rámci oboch režimov súbežne. Existuje tu preto riziko nesúladu z hľadiska lehôt a výsledkov, čo by mohlo viesť k značnému zaťaženiu podnikov.

3.10. V návrhu nariadenia sa navrhuje osobitný režim povinnej notifikácie pre verejné zákazky EÚ presahujúce 250 miliónov EUR (kapitola 4). Podniky, ktoré sa zúčastňujú na takýchto zákazkách, notifikujú obstarávateľovi všetky zahraničné finančné príspevky prijaté počas troch rokov pred notifikáciou alebo musia vyhlásiť, že počas tohto obdobia neprijali žiadny zahraničný finančný príspevok (článok 28).

3.11. Verejní obstarávatelia sú povinní takéto notifikácie bezodkladne oznámiť Komisii, ktorá v lehote 60 dní od prijatia notifikácie vykoná predbežné preskúmanie a v lehote ďalších 140 dní vykoná hĺbkové prešetrenie. Túto lehotu možno vo výnimočných prípadoch predĺžiť. Notifikáciami sa nepozastavuje postup verejného obstarávania, ale verejný obstarávateľ nebude môcť stanoviť postup a zadať zákazku podniku, ktorú prešetruje Komisia. Komisia môže uložiť podnikom, ktoré nespĺnia povinnosť notifikovať, pokutu až do výšky 10 % ich celkového obratu. Ide o pomerne ťažkopádny postup, ktorý môže spomaliť dokončenie zložitých postupov, ako sú postupy verejného obstarávania, ktoré sú nevyhnutné na to, aby mohli členské štáty realizovať plány v rámci Nástroja Európskej únie na obnovu NextGenerationEU.

3.12. Navrhované nariadenie umožňuje Komisii konať z vlastnej iniciatívy s cieľom preskúmať prípadné narušenie vnútorného trhu EÚ prostredníctvom zahraničnej subvencie (kapitola 2). Jedinou podmienkou na to, aby mohla Komisia začať prešetrovanie, je celková výška zahraničných subvencií, ktorá musí presahovať finančný limit 5 miliónov EUR za tri po sebe nasledujúce fiškálne roky. Tento finančný limit je v absolútnom vyjadrení pomerne nízky. EHSV by preto Komisii navrhol, aby ho zvýšila s cieľom predísť menším a menej závažným prípadom, a to aj v záujme malých a stredných podnikov. Komisia má okrem toho právomoc prešetrovať zahraničné finančné príspevky poskytnuté až do 10 rokov pred začatím svojho prešetrovania s možnosťou preskúmať zahraničné subvencie poskytnuté počas 10 rokov pred dátumom nadobudnutia účinnosti nového nariadenia, ak rušivé účinky nastanú po nadobudnutí účinnosti tohto nariadenia.

3.13. Navrhované nariadenie bude mať významný hospodársky vplyv, pretože sa môže týkať všetkých podnikov, ktoré dostávajú podporu z tretích krajín a ktoré sa zapájajú do hospodárskych činností v EÚ (najmä v prípade fúzií a akvizícií alebo verejných zákaziek presahujúcich stanovené finančné limity), a bude mať tiež pozitívny vplyv najmä na všetky podniky, ktoré nedostávajú zahraničné subvencie.

3.14. V praxi návrh umožní Komisii uplatňovať na subvencie poskytované vládami krajín mimo EÚ kontrolu podobnú kontrole, ktorú umožňujú pravidlá EÚ v oblasti štátnej pomoci. To môže ešte viac skomplikovať už aj tak veľmi komplexný regulačný rámec a podnikom EÚ spôsobiť veľkú záťaž. Napríklad v budúcnosti by tá istá transakcia mohla podliehať trom rôznym postupom, pričom každý postup má vlastné procesné pravidlá a lehoty: kontrole koncentrácií, preverovaniu zahraničných investícií a preverovaniu zahraničných subvencií podľa uvedeného návrhu.

3.15. V oblasti fúzií a akvizícií by sa kontrola zahraničných subvencií pridala k povinným notifikáciám o kontrole koncentrácií (na úrovni EÚ alebo členského štátu) a k vnútroštátnym notifikáciám o zahraničných investíciách s rizikom sporov so zúčastnenými podnikmi.

3.16. V oblasti verejného obstarávania hrozí, že prešetrovania *ex officio* a rozsiahle preskúmavania postupov verejného obstarávania budú potencionálnym zdrojom rizík a záťaže pre podniky pôsobiace a investujúce v EÚ. To by sa týkalo zahraničných subjektov, ktoré investujú v EÚ, a podnikov so sídlom v EÚ, ktoré môžu počítať so zahraničnými finančnými príspevkami (prostredníctvom zahraničných investorov alebo pomoci na konkrétne projekty). V tomto prípade by podniky mali dôkladne preskúmať všetky získané zahraničné subvencie s cieľom posúdiť možné uplatňovanie nových pravidiel.

3.17. Preto je potrebné, aby Komisia čo najviac zjednodušila a objasnila uplatniteľný režim, a uľahčila tak uplatňovanie nových pravidiel, najmä ak sú v rozpore s existujúcimi právnymi predpismi, a zmiernila administratívnu záťaž pre podniky EÚ.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o spotrebiteľských úveroch

[COM(2021) 347 final – 2021/0171 (COD)]

(2022/C 105/14)

Spravodajca: **Bogdan PREDA**

Konzultácia	Európsky parlament, 8. 7. 2021 Rada, 14. 7. 2021
Právny základ	článok 114 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	30. 9. 2021
Prijaté v pléne	21. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	159/5/16

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta túto aktualizáciu právnych predpisov o spotrebiteľských pôžičkách, ale upozorňuje, že stále zostávajú oblasti, kde by smernica mala byť ambicióznejšia alebo kde nezabezpečuje náležitú rovnováhu medzi svojimi cieľmi a navrhovanými riešeniami. EHSV sa domnieva, že riešenia, ktoré sa uvádzajú v smernici, by sa mali viac zameriavať na vplyv digitalizácie, nárast využívania digitálnych zariadení a poskytovanie zelených spotrebiteľských úverov s cieľom pomôcť spotrebiteľom, aby nakupovali udržateľnejším spôsobom.

1.2. EHSV oceňuje úsilie Európskej komisie podporovať kampane v oblasti finančného vzdelávania/digitálnej gramotnosti, keďže takéto snahy môžu spotrebiteľom a veriteľom priniesť len samé výhody.

1.3. EHSV konštatuje, že z dôkazov o pôvode nadmerného zadlženia vyplýva, že stanovenie horných hraníc nákladov na úver s cieľom vyhnúť sa extrémnym cenovým praktikám prináša hmatateľné výhody zraniteľným spotrebiteľom za predpokladu, že tieto hranice sú správne nastavené po dôkladnej analýze trhu a potenciálneho vplyvu. EHSV preto vyjadruje názor, že smernica o spotrebiteľských úveroch by mala poskytnúť jasnú a harmonizovanú metodiku, ktorú by členské štáty mali zohľadniť pri uplatňovaní týchto hraníc s cieľom zabrániť takýmto extrémnym praktikám, ktoré by mohli viesť k nadmernému zadlženiu, a odrádzať od nich. Tým by sa zároveň zaručili rovnaké podmienky pre veriteľov z rôznych krajín.

1.4. EHSV považuje za prínosné, aby sa ďalej podrobne rozpracovala povinnosť všetkých veriteľov vykonávať dôkladné posúdenie úverovej bonity spotrebiteľov. EHSV v tomto ohľade podporuje prístup Komisie, pokiaľ ide o typ údajov, ktoré sa majú využívať pri posudzovaní úverovej bonity, vrátane výnimky týkajúcej sa citlivých osobných údajov, ako sú údaje týkajúce sa zdravia, keďže je veľmi dôležité, aby sa v rámci tohto procesu zabezpečil vyvážený prístup. Je však nanajvýš dôležité, aby sa v smernici zdôraznilo, že ani dôkladné posúdenie úverovej bonity nemôže zaručiť splatenie úveru.

1.5. EHSV sa domnieva, že text smernice by sa mal zrevidovať, aby sa všetkým veriteľom zaručilo rovnaké zaobchádzanie, a to od postupu udelenia povolenia/poskytnutia licencie až po prevádzkové predpisy/povinnosti, v snahe zabezpečiť rovnaké podmienky pre všetkých konkurentov.

1.6. EHSV sa domnieva, že Komisia by mala ďalej preskúmať povinnosti týkajúce sa predzmluvných informácií, aby našla náležitú rovnováhu medzi potrebou a relevantnosťou informácií pre spotrebiteľov a najúčinnejším a flexibilným spôsobom ich prezentovania, pričom by sa v celom procese mala zohľadniť aj digitalizácia.

1.7. EHSV odporúča, aby Komisia vyjasnila ustanovenia smernice týkajúce sa predčasného splatenia.

2. Úvod

2.1 Toto stanovisko sa zameriava na návrh Európskej komisie týkajúci sa smernice o spotrebiteľských úveroch, ktorou sa zrušuje smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES⁽¹⁾ o zmluvách o spotrebiteľskom úvere.

2.2 Ako sa uvádza v dôvodovej správe, potrebu novej smernice odôvodňuje skutočnosť, že od roku 2008 došlo k nárastu digitalizácie, ktorá značne zmenila návyky v oblasti poskytovania úverov (napr. nové spôsoby digitálneho poskytovania informácií, posudzovanie úverovej bonity pomocou automatizovaných systémov rozhodovania a iných ako tradičných údajov) a profil veriteľov. V kontexte krízy COVID-19 sa stalo nevyhnutnosťou poskytnúť legislatívne nástroje na zmiernenie finančného bremena zafažujúceho finančne zraniteľnejších občanov a domácnosti.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV víta iniciatívu Komisie aktualizovať právny rámec týkajúci sa spotrebiteľských úverov, keďže trh sa od roku 2008 naozaj zmenil a súčasné ustanovenia náležite nepokrývajú všetky typy aktérov/produktov, čo znamená, že existujú oblasti, kde už spotrebiteľia nie sú riadne chránení alebo kde je možné zlepšiť platné pravidlá.

3.2 EHSV sa domnieva, že dva hlavné ciele návrhu smernice, konkrétne i) znížiť poškodzovanie spotrebiteľov, ktorí si berú úvery na meniacom sa trhu, a ii) uľahčiť cezhraničné poskytovanie spotrebiteľských úverov a konkurencieschopnosť vnútorného trhu, sú úzko prepojené a majú základný význam pre zaručenie náležitého rozsahu pôsobnosti a jednotného uplatňovania smernice. Napríklad návrh na zavedenie povinnej hornej hranice nákladov na spotrebiteľské úvery musí byť v smernici o spotrebiteľských úveroch podrobnejšie vysvetlený a harmonizovaný a zahŕňať jasnú metodiku. Je to potrebné, aby sa zaručila jednotná úroveň ochrany spotrebiteľov a zároveň sa účinne predchádzalo nezodpovedným úverovým praktikám v celej EÚ, ako aj vytváraniu spotrebiteľských úverových produktov s úžerníckymi úrokmi alebo nadmernými nákladmi, ktoré sa často zameriavajú na najzraniteľnejších spotrebiteľov a v mnohých prípadoch môžu viesť k situáciám nadmerného zadlženia. Takáto harmonizovaná metodika je potrebná aj na zabezpečenie rovnakých podmienok pre veriteľov z rôznych krajín.

3.3 Rozšírenie uplatňovania smernice a jasnejšie vymedzenie viacerých pojmov môžu byť spotrebiteľom aj veriteľom len na prospech, rovnako ako lepšie objasnenie súvisiacich práv a povinností. EHSV sa navyše domnieva, že návrh, aby sa pre členské štáty stanovila povinnosť poskytovať nezávislé poradenské služby v oblasti dlhov pre nadmerne zadlžených alebo iných zraniteľných spotrebiteľov, by tiež mal pomôcť spotrebiteľom v ťažkých situáciách. EHSV okrem toho odporúča, aby smernica podnecovala veriteľov prijímať opatrenia na uľahčenie včasného odhaľovania finančných ťažkostí a v rámci nich aj ustanovenia o úprave podmienok splácania. Oba typy opatrení by zabránili nadmernému zadlžovaniu a povzbudili by veriteľov, aby hľadali riešenia pre problémových dlžníkov.

3.4 EHSV oceňuje úsilie Komisie podporovať iniciatívy v oblasti finančného vzdelávania/digitálnej gramotnosti s cieľom zabezpečiť, že spotrebiteľia budú správne rozumieť úverovým produktom a rizikám, ktoré prijímajú, keď si berú úver, keďže toto je najúčinnjší spôsob, ako si môžu udržať finančné zdravie. EHSV sa v tomto smere domnieva, že ustanovenia smernice týkajúce sa komunikácie medzi veriteľmi a spotrebiteľmi vo všetkých fázach ich vzťahu by sa mali upraviť tak, aby sa zohľadnila digitálna transformácia a nárast v používaní digitálnych zariadení.

3.5 EHSV oceňuje aj snahu Komisie zabezpečiť jasné predpisy pre finančné poradenské služby týkajúce sa zmlúv o úvere, ale uvítal by jasný právny pohľad na to, ako sa takéto služby majú poskytovať.

3.6 EHSV víta snahu detailnejšie opísať povinnosť všetkých veriteľov vykonávať dôkladné posúdenie úverovej bonity spotrebiteľov s cieľom overiť, či si môžu daný úver dovoliť a či sú chránené ich finančné potreby, a zároveň zabrániť nezodpovedným úverovým praktikám a nadmernej zadlženosti. Komisia by však mala myslieť na to, že novými pravidlami sa nemôže a nemala by sa presúvať zodpovednosť za reálne plnenie platobných záväzkov spotrebiteľov na veriteľov, keďže spotrebiteľia sa musia čo najviac snažiť splniť si záväzky týkajúce sa splácania dlhu a obozretne riadiť svoje osobné výdavky.

⁽¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (Ú. v. EÚ L 133, 22.5.2008, s. 66).

EHSV vyzýva Komisiu, aby ďalej preskúmala znenie smernice a zmenila ho tak, aby bolo jasné, že dôkladné posúdenie úverovej bonity nie je zárukou splatenia úveru. S cieľom zabezpečiť náležitú ochranu spotrebiteľov ďalej EHSV Komisiu vyzýva, aby podrobnejšie opísala situácie, keď majú za osobitných a riadne odôvodnených okolností veriteľia právo, bez akejkoľvek povinnosti, poskytnúť úver spotrebiteľom aj vtedy, ak neprejdú posúdením úverovej bonity.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 EHSV vyzýva Komisiu, aby ďalej preskúmala niektoré nové vymedzenia pojmov s cieľom zabezpečiť jasnosť textu. Napríklad vymedzenie pojmu veriteľ by sa malo zrevidovať tak, aby sa zabezpečilo, že rozsah pôsobnosti smernice sa bude vzťahovať na všetky úverové inštitúcie, ktoré budú pri vykonávaní rovnakého druhu činnosti podliehať rovnakému dohľadu a mať rovnakú licenciu. Navyše, aby sa zabezpečili rovnaké podmienky a spotrebiteľom sa účinne poskytla rovnaká úroveň ochrany, mali by sa na všetkých veriteľov bez ohľadu na právnu formu ich spoločnosti uplatňovať rovnaké pravidlá a mali by sa ich týkať rovnaké povinnosti vrátane povinnosti oznamovania s výnimkou úverov bez akýchkoľvek poplatkov za predpokladu, že boli dodržané všetky ustanovenia zamerané na ochranu spotrebiteľa.

4.2 Pokiaľ ide o povinnosti vyplývajúce z činnosti poskytovania spotrebiteľských úverov, mala by byť smernica ambicióznejšia a malo by sa v nej stanoviť, že takáto úverová činnosť si vyžaduje povolenie/licenciu od príslušného orgánu, aby sa zabezpečila náležitá ochrana spotrebiteľa, účinné monitorovanie a rovnaké podmienky pre poskytovanie spotrebiteľských úverov. V súčasnosti navrhovaný systém sa zdá byť hybridom medzi povolením a registráciou, hoci to vôbec nie je jasné.

4.3 Pokiaľ ide o konkrétne ustanovenie týkajúce sa prepočtu úverov vyjadrených v eurách do národnej meny, EHSV vyzýva Komisiu, aby zrevidovala článok 4 smernice s cieľom objasniť jeho uplatniteľnosť. Navrhované riešenie nie je v súlade s článkom 23 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/17/EÚ⁽²⁾ o zmluvách o úvere pre spotrebiteľov týkajúcich sa nehnuteľností určených na bývanie a navyše jeho zámer/uplatniteľnosť ani konkrétna navrhovaná metóda prepočtu nie sú dosť jasné.

4.4 Pokiaľ ide o zásadu nediskriminácie (článok 6 smernice), EHSV sa obáva, že jej uplatňovanie by mohlo byť veľmi zložité, a to z viacerých dôvodov týkajúcich sa väčšinou rozdielných požiadaviek na vnútroštátnej úrovni a problémov spojených so získaním všetkých overení potrebných v rámci postupu posudzovania úverovej bonity. Pokiaľ ide o prístup k databázam, EHSV sa obáva, že za určitých okolností môže byť pre veriteľov nepraktické alebo neekonomické, aby mali priamy prístup k databázam z iných členských štátov, a to z viacerých dôvodov (napr. nedostatok dopytu po cezhraničných úveroch, rozdielne požiadavky na vnútroštátnej úrovni a problém získať všetky overenia v rámci procesu posudzovania úverovej bonity). EHSV preto vyzýva Komisiu, aby podrobnejšie preskúmala túto zásadu a zväzila nepriamy prístup k takýmto databázam, napr. keď veriteľia žiadajú o dokumentáciu potrebnú na posúdenie úverovej bonity prostredníctvom svojej miestnej databázy alebo miestnych daňových orgánov.

4.5 Pokiaľ ide o vnútroštátne úverové databázy, EHSV konštatuje, že zaobchádzanie s úverovými údajmi počas pandémie COVID-19 alebo v akejkoľvek podobnej výnimočnej situácii by potenciálne mohlo ovplyvniť celistvosť systému podávania úverových správ a napokon aj poskytnutie spotrebiteľského úveru. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby v smernici zdôraznila význam nepretržitej výmeny všetkých informácií o úveroch vrátane informovania o omeškaní platby/mora-tóriách počas krízy, ako aj v bežných časoch. EHSV v súlade s usmerneniami Európskeho orgánu pre bankovníctvo (EBA) o vzniku úveru takisto odporúča, aby Komisia konkrétne uviedla, že úverové databázy by mali obsahovať prinajmenšom informácie o tom, ako si spotrebiteľia plnia platobné záväzky v rámci svojich aktuálnych zmlúv o úvere, vrátane akýchkoľvek omeškaní.

4.6 EHSV oceňuje snahu Komisie zabezpečiť, aby boli predzmluvné informácie pre spotrebiteľov dostupnejšie. EHSV však zastáva názor, že vhodným riešením by nemalo byť vytvorenie ďalšieho dokumentu – štandardného prehľadu úveru –, keďže môže viesť k ďalšej záťaži pre spotrebiteľov aj veriteľov a pre spotrebiteľov môže byť takýto prehľad zavádzajúci, keďže môžu svoju analýzu obmedziť len na informácie, ktoré sú v ňom uvedené, bez toho, aby náležite zohľadnili všetky ďalšie informácie uvedené vo formulári pre štandardné európske informácie o spotrebiteľskom úvere. Keďže je nevyhnutné

(²) Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/17/EÚ zo 4. februára 2014 o zmluvách o úvere pre spotrebiteľov týkajúcich sa nehnuteľností určených na bývanie a o zmene smerníc 2008/48/ES a 2013/36/EÚ a nariadenia (EÚ) č. 1093/2010 (Ú. v. EÚ L 60, 28.2.2014, s. 34).

reagovať na nové digitálne metódy, lepším riešením by bolo zjednodušiť proces nadväzovania (a udržiavania) vzťahu so spotrebiteľmi, pričom by sa mali okrem iného konkrétne stanoviť digitálne spôsoby, ako si splniť povinnosť predloženia uvedeného formulára.

4.7 Pokiaľ ide o výnimku z pravidiel týkajúcich sa viazania produktov a spájania produktov do balíkov v súvislosti s bežnými alebo sporiacimi účtami, je veľmi otáznou, či je skutočne v záujme spotrebiteľa, aby sa táto výnimka vzťahovala len na účty, ktorých jediný účel sa obmedzuje na požiadavky týkajúce sa úverov. Podľa navrhovaných ustanovení by veritelia mali spotrebiteľom zakázať používať dané účty na osobné účely mimo požiadaviek týkajúcich sa úveru. EHSV súhlasí, že spotrebiteľ by nemal byť nútený založiť si účet, ktorý nie je potrebný na čerpanie/splácanie úveru, ale takýto účet by mal spotrebiteľ hneď po otvorení využívať tak, ako sám uzná za vhodné.

4.8 Pokiaľ ide o práva spotrebiteľov v situácii, keď posúdenie úverovej bonity zahŕňa využitie profilovania alebo iného automatizovaného spracúvania osobných údajov, EHSV zastáva názor, že navrhované riešenie môže ohroziť schopnosť finančných inštitúcií vytvoriť podmienky pre posúdenie v súlade s vlastnou ochotou podstupovať riziká, čo obmedzí pružnosť procesu. Podľa nášho názoru by sa mal celý odsek 6 článku 18 preformulovať v súlade s požiadavkami všeobecného nariadenia o ochrane údajov, čo znamená, že spotrebiteľ má práva stanovené v tomto nariadení v situácii, keď sa posúdenie úverovej bonity vykonáva výlučne automaticky a jeho účinky sa týkajú súkromnej osoby.

4.9 EHSV považuje ustanovenia o predčasnom splatení úverov za najdôležitejšie ustanovenia smernice, pretože sa zameriavajú na podporu konkurencieschopnosti trhu a na situácie nadmernej zadlženosti, a zároveň víta všeobecné zámery návrhu. EHSV však zdôrazňuje, že je potrebné zrevidovať znenie smernice s cieľom i) skutočne uľahčiť výkon tohto práva a ii) predísť súdnym sporom, ako boli tie, ku ktorým došlo v súvislosti s vymedzením „všetkých nákladov“.

4.10 EHSV konštatuje, že z dôkazov o pôvode nadmerného zadlženia vyplýva, že stanovenie horných hraníc nákladov na úver s cieľom vyhnúť sa extrémnym cenovým praktikám prináša hmatateľné výhody zraniteľným spotrebiteľom za predpokladu, že tieto hranice sú správne nastavené po dôkladnej analýze trhu a potenciálneho vplyvu. Takýto prístup by mal zabezpečiť, aby boli opatrenia skutočne prospešné pre spotrebiteľov a aby sa zároveň zabránilo opačnému účinku.

4.11 V súlade s poslednou smernicou o ochrane spotrebiteľov sa v článku 44 navrhovanej smernice uvádza, že členské štáty musia do vnútroštátneho práva začleniť účinné, primerané a odrádzajúce sankcie v prípade porušenia pravidiel transpozície smernice. EHSV víta takéto ustanovenia, ale žiada Komisiu, aby v smernici uviedla aj to, že administratívne sankcie nemajú vplyv na prípadné právo spotrebiteľov na kompenzáciu alebo náhradu.

V Bruseli 21. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

PRÍLOHA

Nasledujúci text, ktorý bol súčasťou stanoviska sekcie, získal v hlasovaní aspoň štvrtinu odovzdaných hlasov, ale bol zamietnutý v prospech pozmeňovacích návrhov, ktoré schválilo plenárne zhromaždenie:

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 2**Predkladá:**

TEDER Reet

INT/956 – Zmluvy o spotrebiteľskom úvere**Bod 4.1****Zmeniť:**

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>EHSV vyzýva Komisiu, aby ďalej preskúmala niektoré nové vymedzenia pojmov s cieľom zabezpečiť jasnosť textu. Napríklad vymedzenie pojmu veriteľ by sa malo zrevidovať tak, aby sa zabezpečilo, že rozsah pôsobnosti smernice sa bude vzťahovať na všetky úverové inštitúcie, ktoré budú pri vykonávaní rovnakého druhu činnosti podliehať rovnakému dohľadu a mať rovnakú licenciu. Navyše, aby sa zabezpečili rovnaké podmienky a spotrebiteľom sa účinne poskytla rovnaká úroveň ochrany, mali by sa na všetkých veriteľov bez ohľadu na právnu formu ich spoločnosti uplatňovať rovnaké pravidlá a mali by sa ich týkať rovnaké povinnosti vrátane povinnosti oznamovania.</p>	<p>EHSV vyzýva Komisiu, aby ďalej preskúmala niektoré nové vymedzenia pojmov s cieľom zabezpečiť jasnosť textu. Napríklad vymedzenie pojmu veriteľ by sa malo zrevidovať tak, aby sa zabezpečilo, že rozsah pôsobnosti smernice sa bude vzťahovať na všetky úverové inštitúcie, ktoré budú pri vykonávaní rovnakého druhu činnosti podliehať rovnakému dohľadu a mať rovnakú licenciu. Navyše, aby sa zabezpečili rovnaké podmienky a spotrebiteľom sa účinne poskytla rovnaká úroveň ochrany, mali by sa na všetkých veriteľov bez ohľadu na právnu formu ich spoločnosti uplatňovať rovnaké pravidlá a mali by sa ich týkať rovnaké povinnosti vrátane povinnosti oznamovania s výnimkou úverov bez akýchkoľvek poplatkov za predpokladu, že boli dodržané všetky ustanovenia zamerané na ochranu spotrebiteľa.</p>

Výsledok hlasovania:

Za: 88

Proti: 79

Zdržalo sa: 21

KOMPROMISNÉ ZNENIE POZMEŇOVACIEHO NÁVRHU 3**Predkladá:**

PREDA Bogdan

INT/956 – Zmluvy o spotrebiteľskom úvere

Bod 4.10

Stanovisko sekcie	Kompromisné znenie
<p>EHSV konštatuje, že z dôkazov o pôvode nadmerného zadĺženia je zrejmé, že horné hranice nákladov na úver prinášajú spotrebiteľom, najmä zraniteľným spotrebiteľom, hmatateľné výhody.</p>	<p>EHSV konštatuje, že z dôkazov o pôvode nadmerného zadĺženia vyplýva, že stanovenie horných hraníc nákladov na úver s cieľom vyhnúť sa extrémnym cenovým praktikám prináša hmatateľné výhody zraniteľným spotrebiteľom za predpokladu, že tieto hranice sú správne nastavené po dôkladnej analýze trhu a potenciálneho vplyvu. Takýto prístup by mal zabezpečiť, aby boli opatrenia skutočne prospešné pre spotrebiteľov a aby sa zároveň zabránilo opačnému účinku.</p>

Výsledok hlasovania:

Za: 82

Proti: 79

Zdržalo sa: 17

KOMPROMISNÉ ZNENIE POZMEŇOVACIEHO NÁVRHU 4

Predkladá:

PREDA Bogdan

INT/956 – Zmluvy o spotrebiteľskom úvere

Bod 1.3

Stanovisko sekcie	Kompromisné znenie
<p>EHSV konštatuje, že z dôkazov o pôvode nadmerného zadĺženia je zrejmé, že horné hranice nákladov na úver prinášajú spotrebiteľom, najmä zraniteľným spotrebiteľom, hmatateľné výhody. Avšak, návrh zaviesť povinnú hornú hranicu nákladov na spotrebiteľské úvery je potrebné detailnejšie rozpracovať a harmonizovať v smernici o spotrebiteľských úveroch pomocou jasnej metodiky, aby sa zaručili rovnaké podmienky pre veriteľov z rôznych krajín.</p>	<p>EHSV konštatuje, že z dôkazov o pôvode nadmerného zadĺženia vyplýva, že stanovenie horných hraníc nákladov na úver s cieľom vyhnúť sa extrémnym cenovým praktikám by mohlo priniesť hmatateľné výhody zraniteľným spotrebiteľom za predpokladu, že tieto hranice budú správne nastavené po dôkladnej analýze trhu a potenciálneho vplyvu. EHSV preto vyjadruje názor, že smernica o spotrebiteľských úveroch by mala poskytnúť jasnú a harmonizovanú metodiku, ktorú by členské štáty mali zohľadniť pri uplatňovaní týchto hraníc s cieľom zabrániť takýmto extrémnym praktikám, ktoré by mohli viesť k nadmernému zadĺženiu, a odrádzať od nich. Tým by sa zároveň zaručili rovnaké podmienky pre veriteľov z rôznych krajín.</p>

Výsledok hlasovania:

Za: 88

Proti: 77

Zdržalo sa: 15

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o všeobecnej bezpečnosti výrobkov, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1025/2012 a zrušuje smernica Rady 87/357/EHS a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/95/ES

[COM(2021) 346 final – 2021/0170 (COD)]

(2022/C 105/15)

Spravodajca: **Mordechaj Martin SALAMON**

Konzultácia	Európsky parlament, 13. 9. 2021 Rada, 23. 8. 2021
Právny základ	článok 114 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	30. 9. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	231/0/6

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta návrh nariadenia o všeobecnej bezpečnosti výrobkov, pretože sa ním aktualizuje súčasná smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/95/ES⁽¹⁾ o všeobecnej bezpečnosti výrobkov, najmä pokiaľ ide o výzvy a nový vývoj na trhoch a v oblasti technológií, a má potenciál zlepšiť túto smernicu.

1.2. EHSV konštatuje, že mnohé z ponaučení získaných za 20 rokov vykonávania smernice o všeobecnej bezpečnosti výrobkov sú začlenené do navrhovaného rámca, čo dáva nádej, že spotrebiteľia budú lepšie chránení, najmä ak sa ukáže, že nejaký výrobok nie je bezpečný. Zároveň budú s najväčšou pravdepodobnosťou pre hospodárske subjekty a online trhy prínosné jasnejšie a harmonizované pravidlá.

1.3. EHSV podporuje návrh nariadenia o všeobecnej bezpečnosti výrobkov, pretože uznáva potrebu opätovného zosúladiť rovnaké podmienky medzi rôznymi hospodárskymi subjektmi, najmä medzi európskymi výrobcami a MSP vo vzťahu k zahraničným spoločnostiam, pokiaľ ide o online predaj.

1.4. EHSV konštatuje, že vymedzenia pojmov „bezpečnosť“ a „výrobok“ boli aktualizované tak, aby zohľadňovali vyvíjajúcu sa povahu trhov a technológií, čo by malo pomôcť zmierniť ohrozenia bezpečnosti súvisiace s pripojenými zariadeniami, ktoré možno hacknúť, nedostatkom aktualizácií softvéru a škodlivými chemickými látkami. V záujme zvýšenia právnej istoty EHSV navrhuje presnejšie vymedziť bezpečné výrobky a prísnejšie stanoviť niektoré kritériá, ktoré sa uplatňujú na posúdenie bezpečnosti.

1.5. EHSV podporuje nové povinnosti uložené online trhom, silne však pochybuje, že ochrana spotrebiteľov bude postačujúca, ak bude úsilie v oblasti presadzovania predpisov naďalej predovšetkým zodpovednosťou vnútroštátnych orgánov presadzovania práva, a nie platforiem.

1.6. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné zabezpečiť plynulú súhrn s ostatnými hlavnými právnymi predpismi týkajúcimi sa rovnakých alebo súvisiacich tém, ako sú akt o digitálnych službách a akt o digitálnych trhoch, ako aj nadchádzajúca revízia smernice o zodpovednosti za výrobky, najmä pokiaľ ide o otázku vyvodzovania zodpovednosti voči rôznym druhom online trhov.

⁽¹⁾ Smernica 2001/95/ES Európskeho parlamentu a Rady z 3. decembra 2001 o všeobecnej bezpečnosti výrobkov (Ú. v. ES L 11, 15.1.2002, s. 4).

1.7. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že v nariadení o všeobecnej bezpečnosti výrobkov sa neuvádza, že online trhy sú dovozcami alebo distribútormi výrobkov v závislosti od ich činností a úloh v (digitálnom) dodávateľskom reťazci, a nestanovujú sa pre ne podobné povinnosti a zodpovednosti ako pre kamenné obchody. EHSV by privítal väčšiu jednoznačnosť, pokiaľ ide o nedostatky súvisiace so zodpovednosťou.

1.8. EHSV sa domnieva, že úsilie v oblasti dohľadu nad trhom sa musí rozšíriť na všetky druhy spotrebného tovaru a malo by ísť o spoločné, koordinované, primerane financované a efektívne úsilie v rámci celej Európy.

1.9. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že členské štáty nie sú povinné zbierať a poskytovať kvalitnejšie údaje o nehodách a ujme. Bez databázy na úrovni EÚ s informáciami o ujme bude ťažké zabezpečiť nákladovo efektívne vykonávanie nariadenia o všeobecnej bezpečnosti výrobkov a následne dosiahnuť jeho správne vyhodnotenie. V uvedenom nariadení by sa preto malo od členských štátov vyžadovať, aby na základe spoločnej metodiky zbierali a vymieňali si údaje o ujme spojenej so spotrebnými výrobkami.

1.10. EHSV by privítal prijatie opatrení na podporu MSP, a najmä mikropodnikov, pri plnení ich povinností – vrátane obdobia poskytovania finančnej podpory –, a to poskytovaním jasných a užitočných usmernení, poradenstva a príslušnej odbornej prípravy s cieľom zabezpečiť, aby MSP neboli pri úsilí zameranom na dodržiavanie predpisov znevýhodnené v porovnaní s väčšími subjektmi s lepšími zdrojmi.

2. Návrh Komisie

2.1. Nariadenie o všeobecnej bezpečnosti výrobkov ⁽²⁾ je v súlade s novým programom pre spotrebiteľov z roku 2020 ⁽³⁾ a zameriava sa na:

- aktualizáciu a modernizáciu všeobecného rámca bezpečnosti nepotravinových spotrebiteľských výrobkov,
- zachovanie svojej úlohy záchrannej siete pre spotrebiteľov,
- prispôsobenie ustanovení tak, aby sa nimi riešili výzvy, ktoré predstavujú nové technológie a online predaj, a
- zabezpečenie rovnakých podmienok pre podniky.

2.2. Týmto návrhom sa nahrádza ⁽⁴⁾ smernica o všeobecnej bezpečnosti výrobkov a bude sa uplatňovať aj na vyrobené nepotravinové spotrebiteľské výrobky. V navrhovanom nariadení sa takisto bude zabezpečovať kontinuita so smernicou o všeobecnej bezpečnosti výrobkov, a to tým, že:

- sa v ňom bude vyžadovať, aby boli spotrebiteľské výrobky „bezpečné“,
- sa v ňom budú hospodárskym subjektom stanovovať určité povinnosti a
- bude obsahovať ustanovenia týkajúce sa vypracovania noriem na podpory všeobecnej požiadavky na bezpečnosť.

2.3. Navrhované nariadenie sa zameriava na aktualizáciu pravidiel, ktoré sú v súčasnosti stanovené v smernici 2001/95/ES, s cieľom zabezpečiť záchranú sieť pre všetky výrobky a zároveň zaistiť v rámci režimu lepšie súlad zosúladením pravidiel dohľadu nad trhom týkajúcich sa výrobkov, ktoré nepatria do rozsahu pôsobnosti harmonizačných právnych predpisov EÚ (ďalej len „neharmonizované výrobky“), s pravidlami uplatňovanými na výrobky patriace do rozsahu pôsobnosti harmonizačných právnych predpisov EÚ (ďalej len „harmonizované výrobky“), ako sa to stanovuje v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1020 ⁽⁵⁾.

⁽²⁾ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o všeobecnej bezpečnosti výrobkov, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1025/2012 a zrušuje smernica Rady 87/357/EHS a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/95/ES [2021/0170(COD)].

⁽³⁾ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Nový program pre spotrebiteľov – Posilnenie odolnosti spotrebiteľov v záujme udržateľnej obnovy [COM(2020) 696 final].

⁽⁴⁾ Odôvodnenie 2, nariadenie o všeobecnej bezpečnosti výrobkov.

⁽⁵⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1020 z 20. júna 2019 o dohľade nad trhom a súlade výrobkov a o zmene smernice 2004/42/ES a nariadení (ES) č. 765/2008 a (EÚ) č. 305/2011 (Ú. v. EÚ L 169, 25.6.2019, s. 1).

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV víta iniciatívu Komisie zrevidovať a zmodernizovať smernicu o všeobecnej bezpečnosti výrobkov ako súčasť nového programu pre spotrebiteľov na obdobie rokov 2020 – 2025. Smernica o všeobecnej bezpečnosti výrobkov bola medzníkom v rámci právnych predpisov na ochranu spotrebiteľa na jednotnom trhu, na základe nej sa na trh mohli uvádzať iba bezpečné výrobky a slúžila ako záchranná sieť pre spotrebiteľov, ktorí nemali možnosť využiť právne predpisy špecifickejšie zamerané na jednotlivé odvetvia. Nariadenie o všeobecnej bezpečnosti výrobkov zachováva túto kľúčovú úlohu.

3.2. Vzhľadom na skúsenosti získané pri vykonávaní smernice a zásadné zmeny, ktoré nastali v rámci výrobkov a trhov od jej prijatia v roku 2001, bola revízia už dlho potrebná. EHSV revíziu podporuje, pretože napriek tomu, že smernica slúžila ako dôležitý nástroj na dosiahnutie rovnakých podmienok medzi európskymi výrobcami a MSP vo vzťahu k zahraničným spoločnostiam, je potrebné pokúsiť sa dosiahnuť zosúladenie rovnakých podmienok, najmä pokiaľ ide o online predaj (potreba, ktorá sa zohľadňuje aj v nariadení o všeobecnej bezpečnosti výrobkov).

3.3. Povaha výrobkov predávaných spotrebiteľom do určitej miery prešla vývojom, čo znamená, že pôvodné vymedzenia pojmov „bezpečnosť“ a „výrobok“ už nie sú aktuálne. Vymedzenie bezpečnosti, ktoré zahŕňa len „zdravie“ a „fyzickú integritu“, už nezodpovedá skutočným rizikám, ktorým môže byť spotrebiteľ vystavený. EHSV víta, že do článku 7 boli začlenené viaceré aspekty, podľa ktorých sa posudzuje bezpečnosť výrobkov. Vyjadruje však poľutovanie nad tým, že v článku 3 ods. 2 sa jasne neuvádza jeho súvislosť s článkom 7, čo by zvýšilo právnu istotu.

3.4. EHSV víta zameranie na koncepciu „bezpečnosti“ a zahrnutie pojmu „kybernetická bezpečnosť“ ako požiadavky na to, aby sa výrobok mohol považovať za „bezpečný“. V záujme zvýšenia právnej istoty však EHSV navrhuje stanoviť, aby sa kybernetická bezpečnosť posudzovala za každých okolností a počas celej životnosti produktu. Navyše, v prípade, že výrobky každodennej potreby obsahujú škodlivé chemické látky, je prostredníctvom súčasnej smernice o všeobecnej bezpečnosti výrobkov ťažké chrániť spotrebiteľov. EHSV sa domnieva, že je zřejmé a nevyhnutné zabezpečiť, aby akýkoľvek budúci regulačný rámec zároveň chránil spotrebiteľov pred ohrozením ich bezpečnosti vyplývajúcim z pripojených zariadení, ktoré možno hacknúť, z nedostatočnej aktualizácie softvéru a škodlivých chemických látok, a víta zmeny prijaté v tejto súvislosti.

3.5. Napriek tomu, že existujú samoregulačné iniciatívy na zlepšenie ochrany pred nebezpečnými výrobkami predávanými online, podľa nedávnej štúdie (2020)⁽⁶⁾ neboli dve tretiny z 250 zakúpených testovaných výrobkov v súlade s právnymi predpismi EÚ v oblasti bezpečnosti a s technickými normami EÚ, v dôsledku čoho došlo k ohrozeniu spotrebiteľov. To naznačuje, že je potrebná skôr účinnejšia regulácia než samoregulácia. EHSV podporuje prijatie nariadenia v tejto oblasti a víta nové povinnosti uložené online trhom. Upozorňuje však, že tieto povinnosti nemusia byť úplne dostatočné na ochranu spotrebiteľa, keďže za odhaľovanie a presadzovanie predpisov sú zodpovedné skôr orgány presadzovania práva než platformy. EHSV zároveň vyjadruje poľutovanie nad tým, že v nariadení o všeobecnej bezpečnosti výrobkov sa neuvádza, že online trhy sú dovozcami (alebo v relevantných prípadoch distribútormi) výrobkov v závislosti od svojej činnosti a úloh v (digitálnom) dodávateľskom reťazci, a nestanovujú sa pre ne podobné povinnosti a zodpovednosti ako pre kamenné obchody. EHSV požaduje, aby sa objasnila zodpovednosť platforiem v prípadoch, keď žiadny iný subjekt v dodávateľskom reťazci neprijíma opatrenia proti nebezpečnému výrobku.

3.6. Spotrebiteľia vo väčšej miere obchodujú online, cezhranične a prostredníctvom dlhších a zložitejších dodávateľských reťazcov. Súčasný režim kontroly trhu má iba slabé medzinárodné a cezhraničné právomoci a je slabo financovanou zlataninou, ktorá pokrýva iba určité druhy tovaru, čo poukazuje na jasnú potrebu konať. EHSV sa domnieva, že úsilie o dohľad nad trhom sa musí rozšíriť na všetky druhy spotrebného tovaru a malo by ísť o spoločné, koordinované, primerane financované a efektívne úsilie v rámci celej Európy. EHSV víta zriadenie mechanizmu rozhodcovského konania – a úlohu Komisie v rámci neho – na vyriešenie pretrvávajúcich rozdielov medzi jednotlivými krajinami v otázke výkladu a/alebo uplatňovania. EHSV takisto podporuje rozvoj silnej spolupráce na celom svete a podporuje účasť na medzinárodných iniciatívach.

3.7. Nariadenie o všeobecnej bezpečnosti výrobkov splní svoj účel ochrany spotrebiteľa iba vtedy, ak sa zabezpečí jeho plynulá súhra s ostatnými hlavnými právnymi predpismi týkajúcimi sa tej istej alebo súvisiacej tematiky. Najmä pokiaľ ide o otázku vyvodzovania zodpovednosti voči rôznym druhom online trhov, každá úspešná verzia nariadenia o všeobecnej bezpečnosti výrobkov sa bude musieť koordinovať s aktom o digitálnych službách a smernicou o zodpovednosti za výrobky a bude si vyžadovať ich zodpovedajúce úpravy. Je takisto potrebné zabezpečiť konzistentnosť, pokiaľ ide o legislatívny návrh týkajúci sa umelej inteligencie, stratégiu v oblasti chemických látok a akčný plán pre obehové hospodárstvo. Aj napriek tomu, že sa v nariadení o všeobecnej bezpečnosti výrobkov tieto väzby jasne zohľadňujú, EHSV

⁽⁶⁾ https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2021-004_is_it_safe_to_shop_on_online_marketplaces.pdf, s. 15.

by privítal konkrétnejšie podrobnosti o interoperabilite rôznych právnych predpisov s cieľom zabezpečiť účinnú ochranu v praxi. Bolo by neprijateľné ponechať akékoľvek medzery. EHSV zároveň požaduje, aby sa v súvislosti s medzinárodnou spoluprácou pozornosť venovala aj medzinárodným iniciatívam, akými sú iniciatívy OECD, Unctad a WTO, a podporuje vedúcu úlohu EÚ v tejto oblasti.

3.8. Smernica o všeobecnej bezpečnosti výrobkov vychádza zo zásady predbežnej opatrnosti. EHSV víta skutočnosť, že táto zásada je zároveň jedným z pilierov štruktúry nariadenia o všeobecnej bezpečnosti výrobkov. Táto zásada umožňuje dosahovať najvyššie úrovne ochrany spotrebiteľa. EHSV sa domnieva, že zakotvenie zásady predbežnej opatrnosti je na zabezpečenie ochrany spotrebiteľa nevyhnutné a zároveň poskytuje flexibilnú koncepciu, ktorá umožní nariadeniu o všeobecnej bezpečnosti výrobkov prispôbovať sa novým výzvam. Preto by sa pre prípady, keď sú vedecké dôkazy o existencii nebezpečenstva pre životné prostredie alebo ľudské zdravie neisté, no riziko je vysoké, mali vždy prijímať ochranné opatrenia. Vďaka tomu je účinnejšia funkcia smernice o všeobecnej bezpečnosti výrobkov ako záchranej siete, ktorá poskytuje riešenia v prípade ohrozenia spotrebiteľov a nedostatkov v odvetvových právnych predpisoch. Uplatnením zásady predbežnej opatrnosti sa takisto zabezpečí kompletnejší dohľad nad trhom.

4. Konkrétne pripomienky

EHSV:

4.1. podporuje transformáciu smernice o všeobecnej bezpečnosti výrobkov na nariadenie, keďže ide o možnosť, ktorou sa zabezpečí rýchlejšie a konzistentnejšie vykonávanie v celej EÚ. Hoci by sa pomocou smernice umožnilo prispôbiť pravidlá miestnym právnym predpisom, zvýšili by sa náklady na dodržiavanie predpisov a neistota pre spoločnosti, ktoré obchodujú cezhranične alebo vyrábajú výrobky pre viaceré trhy. Doterajšia skúsenosť je taká, že dva z piatich podnikov uvádzajú, že im v súvislosti s nerovnomerným vykonávaním smernice o všeobecnej bezpečnosti výrobkov vznikajú dodatočné náklady⁽⁷⁾;

4.2. víta jasnejší a širší rozsah pôsobnosti právnych predpisov, najmä objasnenie a zavedenie sekundárnych trhov (odôvodnenie 16), objasnenie, že environmentálne riziko má byť súčasťou posúdenia bezpečnosti výrobku (odôvodnenie 11) a zahrnutie poskytovateľov logistických služieb do rozsahu pôsobnosti nariadenia, čo umožní účinnejší dohľad nad trhom;

4.3. víta osobitné povinnosti pre online trhy v rámci nariadenia o všeobecnej bezpečnosti výrobkov. Upozorňuje však, že je potrebné odstrániť medzery. Je potrebné bližšie vymedziť povinnosti a predovšetkým by sa malo zväziť podrobenie trhov článku 5 a zvýšenie úrovne ich zodpovednosti na úroveň dovozcu (alebo v relevantných prípadoch distribútora), aby sa tak zabránilo tomu, že platformy budú obchádzať nariadenie o všeobecnej bezpečnosti výrobkov a súčasný návrh aktu o digitálnych službách. Odporúča, aby online trhy boli zároveň povinné monitorovať (oznamovať a odstraňovať) výrobky predávané prostredníctvom svojich sprostredkovateľov, ako sa uvádza v akte o digitálnych službách, s cieľom zbaviť vnútroštátne orgány presadzovania práva bremena súvisiaceho s postupmi oznamovania a sťahovania z trhu. Zároveň by privítal objasnenie toho, či sa povinnosti v rámci aktu o digitálnych službách budú uplatňovať osobitne a dodatočne k nariadeniu o všeobecnej bezpečnosti výrobkov, alebo ako jeho doplnok;

4.4. podporuje prísnejšie požiadavky na vysledovateľnosť a zdôrazňuje, že členské štáty musia mať k dispozícii vhodné nástroje na účinné sledovanie. V tejto súvislosti môžu nové právomoci Komisie prijímať vykonávacie opatrenia a stanoviť konkrétne požiadavky na vysledovateľnosť potenciálne posilniť aj ochranu spotrebiteľa;

4.5. podporuje posilnenie postupov spätného prevzatia výrobkov, no domnieva sa, že by sa mala zaviesť povinnosť zakaždým zverejniť oznámenia o spätnom prevzatí. V prípadoch, keď si spotrebiteľia zakúpili výrobok a venovali ho ako dar alebo ho zakúpili na trhu s použitým tovarom, by inak dobre fungujúci systém priamych oznámení o spätnom prevzatí kupujúcim mohol zlyhať, pretože skutočný používateľ výrobku nedostane priame oznámenie o spätnom prevzatí;

4.6. vyjadruje poľutovanie nad tým, že členské štáty nie sú povinné zbierať a poskytovať kvalitnejšie údaje o nehodách a ujme, pričom databáza na úrovni EÚ s informáciami o ujme by uľahčila nákladovo efektívne vykonávanie nariadenia o všeobecnej bezpečnosti výrobkov a následne dosiahnutie jeho správneho vyhodnotenia. Používanie údajov zo systému RAPEX na zaznamenávanie počtu prípadov ujmy, ktorú spotrebiteľia utrpeli, je problematické, pretože skupiny výrobkov súvisiace s najvyšším počtom prípadov ujmy nevykazujú veľkú koreláciu s oznámeniami v systéme RAPEX. Tento problém je ďalej zdôraznený v podkladovej štúdií na posúdenie vplyvu, v ktorej sa uvádza, že „údaje zo systému RAPEX nemožno

(7) Nariadenie o všeobecnej bezpečnosti výrobkov, s. 13.

jednoducho použiť ako zástupnú hodnotu pre trendy v oblasti bezpečnosti spotrebiteľských výrobkov [...]“.⁽⁸⁾ V nariadení o všeobecnej bezpečnosti výrobkov by sa preto malo od členských štátov vyžadovať, aby na základe spoločnej metodiky zbierali a vymieňali si údaje o ujme spojenej so spotrebnými výrobkami, a to s cieľom vytvoriť reprezentatívnu databázu pokrývajúcu jednotný trh. Program pre jednotný trh by mohol poskytnúť solídny finančný základ pre celoeurópsky dohľad nad ujmom spôsobenou výrobkami. Presunutie tejto záťaže na hospodárske subjekty – ako sa uvádza v návrhu – bez jasnej celoeurópskej stratégie presadzovania pravdepodobne nebude uspokojivé;

4.7. domnieva sa, že nariadenie o všeobecnej bezpečnosti výrobkov by malo umožniť stanovenie kritérií chemickej bezpečnosti pre výrobky, na ktoré sa vzťahujú dané právne predpisy. V súčasnej smernici o všeobecnej bezpečnosti výrobkov sa neuvádza, čo predstavuje „bezpečný“ výrobok, pokiaľ ide o chemické látky. Nie je jasné, či nariadenie prinesie v tejto súvislosti väčšiu zrozumiteľnosť. EÚ napríklad zakazuje používanie karcinogénnych chemických látok pri výrobe hračiek, ale nie pri výrobkoch určených na starostlivosť o dieťa, aj keď je riziko expozície často podobné. EHSV⁽⁹⁾ podporuje cieľ Komisie smerovať k životnému prostrediu bez toxických látok stanovený v stratégii s názvom Chemikálie – stratégia udržateľnosti, ktorý by sa mal dosahovať v rámci vykonávania nariadenia o všeobecnej bezpečnosti výrobkov⁽¹⁰⁾;

4.8. podporuje skutočnosť, že riziká týkajúce sa kybernetickej bezpečnosti, ktoré ovplyvňujú bezpečnosť spotrebiteľa, teraz budú súčasťou koncepcie bezpečnosti. To zahŕňa včasné zavedenie pojmu „zhoda v prevádzke“ – keďže aktualizácie softvéru vedú k zmenám vo výrobku, po určitom čase je takýto výrobok potrebné preveriť. Ide o naliehavú potrebu, keďže čoraz viac spotrebiteľských výrobkov možno pripojiť k internetu, čím sa zvyšuje riziko hackovania a zneužitia, a teda aj potenciálne riziká pre bezpečnosť. Vymedzenia pojmu bezpečný výrobok by však mali obsahovať jasný odkaz na takéto požiadavky a kritériá;

4.9. domnieva sa, že dohľad nad trhom by mal byť podľa možnosti na rovnakej úrovni v rámci všetkých odvetví. Uvedené zmeny treba dôkladne preskúmať, aby sa zabezpečilo, že orgány presadzovania práva (vo všetkých príslušných odvetviach) budú mať k dispozícii primeraný súbor nástrojov a že sa zároveň vytvoria silné väzby s colnou úniou. Napriek tomu, že dôraz na dohľad nad trhom na základe rizika je vítaný, bude nevyhnutné, aby orgány vykonávali aj primerané náhodné kontroly s cieľom optimalizovať ochranu a predchádzať škodám spôsobeným spotrebiteľom. V opačnom prípade budú nebezpečné výrobky, o ktorých nie je známe, že sú nebezpečné, odhalené až po tom, ako spotrebiteľom spôsobia škodu;

4.10. je presvedčený, že vymedzenie pojmov, podmienky a systémy musia byť v súlade s rôznymi nástrojmi v oblasti bezpečnosti výrobkov a zároveň umožňovať potrebné variácie v závislosti od konkrétnej kategórie výrobkov (hračky, kozmetika, elektronika atď.);

4.11. víta skutočnosť, že došlo k sprísneniu vymedzenia bezpečných noriem v rámci celého procesu normalizácie, aby sa tak normy vypracúvali včas a aby mali členské štáty možnosť vzniesť námietky proti normám, ktoré nezaistujú bezpečnosť spotrebiteľov, a teda nedodržiavajú daný mandát. S cieľom zabezpečiť, aby normalizácia spĺňala potreby spotrebiteľov a nevyužívala sa na vytlačenie malých subjektov z trhu, je veľmi dôležité zaistiť nepretržitú podporu efektívneho zapájania spotrebiteľov a sektora MSP do európskej normalizácie⁽¹¹⁾;

4.12. víta skutočnosť, že povinnosti stanovené v nariadení o všeobecnej bezpečnosti výrobkov sa budú vzťahovať na všetky podniky bez ohľadu na ich veľkosť, pričom sa zakotví zásada, že bezpečnosť nemôže podliehať „ľahším“ režimom a že každý spotrebiteľský výrobok musí byť bezpečný. Vyjadruje však poľutovanie nad tým, že názory MSP boli v konzultačnej fáze nedostatočne zastúpené, čo ešte prehĺbilo narušenia, ktoré už existujú na trhu. Ďalej konštatuje, že údaje uvedené v kapitole 3 „Finančný vplyv“ týkajúce sa posúdenia vplyvu boli len približné. V záujme predchádzania akýmkoľvek budúcim narušeniam EHSV odporúča, aby sa v kľúčových ukazovateľoch výkonnosti pre ročné podávanie správ členskými štátmi (podľa článku 22 ods. 1) kvantifikovali vplyvy na MSP a mikropodniky;

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/info/files/study-support-preparation-evaluation-gpsd-well-impact-assessment-its-revision-part-1-evaluation_en, s. 40.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 181.

⁽¹⁰⁾ <https://webapi2016.eesc.europa.eu/v1/documents/eesc-2020-05343-00-00-ac-tra-sk.docx/content>

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ L 316, 14.11.2012, s. 12, príloha III.

4.13. uznáva, že MSP, a najmä mikropodniky, môžu byť týmito opatreniami neprimerane ovplyvnené v dôsledku nižšieho obratu a menšieho ľudského kapitálu na vykonávanie povinností⁽¹²⁾. Víta skutočnosť, že v súčasnom legislatívnom rámci sa riešia niektoré z ich konkrétnych potrieb, a to najmä prostredníctvom: sankčného režimu, ktorý pri ukladaní pokút zohľadňuje veľkosť podniku [článok 40 ods. 2 písm. h)] a presadzuje primerané sankcie, a systému dohľadu nad trhom založeného na riziku, ktorý zabraňuje znevýhodneniu menších spoločností⁽¹³⁾. EHSV by však privítal prijatie opatrení na podporu MSP, a najmä mikropodnikov, pri plnení ich povinností – vrátane obdobia poskytovania finančnej podpory –, a to prostredníctvom jasných a užitočných usmernení, poradenstva a príslušnej odbornej prípravy s cieľom zabezpečiť, aby MSP neboli pri úsilí zameranom na dodržiavanie predpisov znevýhodnené v porovnaní s väčšími subjektmi s lepšími zdrojmi;

4.14. víta skutočnosť, že všetci spotrebiteľia budú mať prístup k informáciám týkajúcim sa identifikácie výrobku, povahy rizika a prijatých opatrení⁽¹⁴⁾, najmä prostredníctvom portálu Safety Gate⁽¹⁵⁾, upozorňuje však, že by to nemalo viesť k požiadavke, aby spotrebiteľia zmierňovali svoje riziká získavaním týchto poznatkov pred nákupom [v zmysle toho, čo možno interpretovať ako „racionálne očakávania spotrebiteľa týkajúce sa bezpečnosti“, článok 7 ods. 3 písm. i). Okrem toho by databázy a oznámenia mali byť ľahko dostupné zraniteľným spotrebiteľom, ako aj spotrebiteľom so zdravotným postihnutím;

4.15. konštatuje, že podľa článku 8 ods. 11 sú výrobcovia povinní využívať portál Safety Business Gateway na okamžité upozornenie spotrebiteľov na riziká pre ich zdravie a bezpečnosť a na informovanie orgánov dohľadu nad trhom. Opätovne pripomína, že nariadením by sa malo konkrétne zabezpečiť, aby skutočnosť, že sú tieto informácie dostupné, priamo ani nepriamo neukladala spotrebiteľom povinnosť nahliadať do databázy, ktorá môže ovplyvniť to, či sa výrobok považuje za nebezpečný, alebo nie. Okrem toho by mali byť oznámenia ľahko dostupné zraniteľným spotrebiteľom a spotrebiteľom so zdravotným postihnutím;

4.16. privítal by jasnejšie vymedzenie pojmov a podrobnosti týkajúce sa rozdielov medzi portálom Safety Gate (článok 24, prostredníctvom ktorého členské štáty vydávajú oznámenia) a portálom Safety Business Gateway (článok 25, prostredníctvom ktorého hospodárske subjekty poskytujú orgánom presadzovania práva a spotrebiteľom informácie o bezpečnosti svojich výrobkov), ako aj spôsobu, akým môžu tieto portály spolupracovať;

4.17. víta možnosť spotrebiteľov podávať sťažnosti vnútroštátnym orgánom⁽¹⁶⁾ a takisto možnosť informovať portál Safety Gate o rizikách⁽¹⁷⁾, ktorými je potrebné sa zaoberať. Žiada o poskytnutie primeraných finančných prostriedkov, aby bolo možné všetky tieto sťažnosti náležite preskúmať a prispieť tak k účinnej ochrane spotrebiteľov. Víta prepojenie tohto mechanizmu podávania sťažností s potrebou, aby výrobcovia prešetrili prijaté sťažnosti (článok 8 ods. 2) a prijali nápravné opatrenia, ak sa domnievajú alebo majú dôvod domnievať sa, že výrobok, ktorý uviedli na trh, môže byť nebezpečný (článok 8 ods. 10).

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ Study to support the preparation of an evaluation of the General Product Safety Directive as well as of an impact assessment on its potential revision (Štúdiá na účely prípravy hodnotenia smernice o všeobecnej bezpečnosti výrobkov, ako aj posúdenia vplyvu jej prípadnej revízie), s. 11 a 320. Pozri aj návrh nariadenia [COM(2021) 346 final] s. 13.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ L 316, 14.11.2012, s. 12, príloha III.

⁽¹⁴⁾ Článok 31.

⁽¹⁵⁾ Článok 32 ods. 1.

⁽¹⁶⁾ Článok 31 ods. 4

⁽¹⁷⁾ Článok 32 ods. 2

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Rady, ktorým sa dočasne pozastavujú všeobecné clá podľa Spoločného colného sadzovníka na dovoz určitých priemyselných výrobkov na Kanárske ostrovy

[COM(2021) 392 final – 2021/0209 (CNS)]

(2022/C 105/16)

Spravodajca: **Tymoteusz Adam ZYCH**

Konzultácia	Rada, 15. 9. 2021
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	21. 9. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	101/0/2

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV podporuje návrh Európskej komisie so zreteľom na jeho veľký sociálno-ekonomický význam pre región a právomoc EÚ prijať ho vzhľadom na jej právomoc regulovať clá.

1.2. Okrem kategórií výrobkov, na ktoré sa vzťahuje nariadenie Rady (EÚ) č. 1386/2011⁽¹⁾, sa v návrhu žiada o pozastavenie ciel podľa Spoločného colného sadzovníka pre sedem nových kategórií výrobkov patriacich pod číselné znaky KN 3903 19, 5603 94, 5604 10, 7326 90, 7607 20, 8441 40 a 8479 90 (stroje na priemyselné účely a suroviny).

1.3. Zachovanie pozastavenia uplatňovania ciel na dovoz priemyselných výrobkov, ako aj rozšírenie kategórií výrobkov, na ktoré sa vzťahuje, sa považuje za prínosné pre hospodárstvo Kanárskych ostrovov, ktoré v dôsledku vypuknutia nákazy COVID-19 utrpelo v porovnaní s inými regiónmi Únie osobitné hospodárske ujmy.

1.4. Uloženie kontrol konečného použitia v súlade s predpismi colného kódexu Únie a jeho vykonávacími ustanoveniami predstavuje v tomto kontexte zaužívaný postup, ktorý regionálnym a miestnym orgánom ani hospodárskym subjektom nevytvára významnú dodatočnú administratívnu záťaž.

1.5. EHSV zdôrazňuje, že zavedenie nových právnych predpisov a pokračovanie uplatňovania existujúcich právnych riešení na podporu najvzdialenejších regiónov má zásadný význam pre ich hospodársky rast, vyváženie vnútorného trhu a vytváranie pracovných miest v miestnom sektore.

1.6. EHSV sa domnieva, že nato, aby podnikatelia mohli prijímať dlhodobé investičné rozhodnutia, by navrhované pozastavenia mali zostať v platnosti viac rokov.

2. Úvod

2.1. Kanárske ostrovy, autonómne spoločenstvo Španielska s celkovou rozlohou približne 7 446,95 km², tvoria súostrovie v Atlantickom oceáne pozostávajúce z trinástich ostrovov približne 1 000 km od pobrežia Pyrenejského polostrova. Patria medzi najodľahlejšie regióny Európskej únie, ktoré spolu so súostrovím Selvagens, Kapverdy, Madeira a Azory tvoria zemepisnú oblasť s názvom Makaronézia.

⁽¹⁾ Nariadenie Rady (EÚ) č. 1386/2011 z 19. decembra 2011, ktorým sa dočasne pozastavujú autonómne clá podľa Spoločného colného sadzovníka na dovoz určitých priemyselných výrobkov na Kanárske ostrovy (Ú. v. EÚ L 345, 29.12.2011, s. 1).

2.2. V súčasnosti majú približne 2 175 952 obyvateľov. Dvoma najľudnatejšími ostrovmi sú Tenerife (904 713 osôb) a Gran Canaria (846 717 osôb), na ktorých žije viac ako 80 % celkového obyvateľstva. Takáto vysoká koncentrácia obyvateľstva len na dvoch z trinástich ostrovov je zodpovedná za časť sociálno-ekonomických problémov regiónu vrátane vysokej miery vysťahovalectva.

3. Cieľ návrhu Komisie

3.1. EHSV poukazuje na to, že na základe článku 349 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) sa v nariadení (EÚ) č. 1386/2011 stanovujú osobitné colné opatrenia pre Kanárske ostrovy ako jeden z najvzdialenejších regiónov Európskej únie – dočasné pozastavenie všeobecných ciel podľa Spoločného colného sadzovníka na dovoz určitých priemyselných výrobkov.

3.2. Platnosť opatrení stanovených v nariadení (EÚ) č. 1386/2011, ktorých cieľom je posilniť konkurencieschopnosť miestnych hospodárskych subjektov a zabezpečiť tak stabilnejšiu zamestnanosť na týchto ostrovoch, uplynie 31. decembra 2021. Španielska vláda požiadala v apríli 2021 o predĺženie pozastavenia všeobecných ciel podľa Spoločného colného sadzovníka na viaceré výrobky. Obmedzenia tohto regiónu, ktoré sú štrukturálne a trvalé, podľa žiadosti naďalej súvisia s odľahlosťou, malým rozsahom trhu a jeho fragmentáciou. Tieto ostrovy takisto nemôžu využívať výhody európskej integrácie v rovnakej miere ako pevninské regióny. Cieľom navrhovaného systému pozastavenia ciel je zmenšiť tieto obmedzenia na trhu Kanárskych ostrovov. Okrem toho v dôsledku hospodárskej krízy spôsobenej pandémiou COVID-19 španielska vláda dodatočne požiadala o pozastavenie ciel podľa Spoločného colného sadzovníka pre sedem nových kategórií výrobkov.

3.3. Komisia týmto návrhom zamýšľa podporiť najvzdialenejší región Španielska pri využívaní jeho potenciálu s cieľom umožniť hospodársky rast a vytváranie pracovných miest v miestnom sektore. Týmto návrhom sa dopĺňa program osobitných alternatív pre odľahlosť a ostrovný charakter (POSEI), ktorý je zameraný na podporu primárneho sektora a výroby surovín, Európsky námorný a rybársky fond (ENRF) a financovanie osobitných dodatočných prostriedkov z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR).

3.4. Návrh Komisie je v súlade s politikami Únie, najmä pokiaľ ide o všeobecnú politiku týkajúcu sa najvzdialenejších regiónov a politiky v oblasti medzinárodného obchodu, hospodárskej súťaže, životného prostredia, podnikania, rozvoja a zahraničných vzťahov.

3.5. Návrh umožní hospodárskym subjektom dočasným pozastavením ciel od 1. januára 2022 do 31. decembra 2031 dovážať určité suroviny, diely, súčiastky a investičný tovar bez cla.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. EHSV víta navrhovanú zmenu platného nariadenia Rady a konštatuje, že konkrétne opatrenia, ktoré sa ňou ustanovujú, možno prijať bez toho, aby bola ohrozená integrita a súdržnosť právneho poriadku Únie vrátane vnútorného trhu a spoločných politík. EHSV sa domnieva, že táto zmena prispeje k zlepšeniu rovnováhy na vnútornom trhu.

4.2. EHSV opakovane poukázal na to, že situácia ostrovných regiónov je oveľa ťažšia ako v ostatných častiach Spoločenstva, najmä na pevnine. Sú trvalo znevýhodnené závažnými nepriaznivými zemepisnými, demografickými a environmentálnymi podmienkami, ako sú: oddelenosť od pevniny; priestorová obmedzenosť; závislosť od námornej a vzdušnej dopravy a vyššie náklady na ne; pokles počtu obyvateľov a ťažká situácia na trhu práce; koncentrácia výroby v malých podnikoch a mikropodnikoch, ktoré sú menej odolné voči dynamike hospodárskych zmien ako väčšie spoločnosti; obmedzenia pri využívaní výhod jednotného európskeho trhu a konkurenčných hospodárskych vzťahov.

4.3. Obmedzené dopravné prostriedky a zvýšené náklady na distribúciu tovaru znamenajú pre podnikateľa vyššie náklady na výrobu výrobku v porovnaní s jeho hypotetickým sídlom na pevnine, čo priamo vedie k zníženiu konkurencieschopnosti. To spôsobuje miestnym podnikateľom ťažkosti pri hľadaní zákazníkov mimo štátnych hraníc a núti priemyselný sektor sústrediť výrobu na miestny trh. EHSV sa domnieva, že colná politika Únie by mala zohľadniť túto zložitú hospodársku situáciu ostrovných regiónov a prijať vhodné opatrenia na zlepšenie ich možností a konkurencieschopnosti voči európskym kontinentálnym regiónom.

4.4. EHSV poukazuje na to, že cestovný ruch, ktorý je zároveň hlavným hospodárskym zdrojom Kanárskych ostrovov, je kľúčovým faktorom hospodárskej stability v mnohých ostrovných oblastiach. Podiel príchodového cestovného ruchu na HDP Kanárskych ostrovov predstavoval v roku 2018 až 28 % a vykazoval stúpajúci trend. V roku 2017 sa počet turistov prichádzajúcich na súostrovie Kanárskych ostrovov veľmi tesne priblížil k hranici 16 miliónov, čo bolo v porovnaní s rokom 2016 približne o jeden milión viac, pričom v roku 2019 na Kanárske ostrovy zavítalo 15,11 milióna turistov.

4.5. Hoci rozvoj cestovného ruchu viedol k hospodárskemu rastu, je tiež dôležité mať na pamäti neblahé dôsledky takéhoto základu hospodárstva, ktoré sa prejavili po vypuknutí pandémie COVID-19. Podľa údajov, ktoré uverejnil španielsky národný štatistický úrad, počet zahraničných turistov na Kanárskych ostrovoch klesol v roku 2020 o viac ako 70 %, keď na súostrovie prišlo len 3,78 milióna ľudí. O rovnaké percento poklesli príjmy regiónu, ktorý mal v predchádzajúcom roku príjmy z cestovného ruchu vo výške približne 4 mld. EUR. Najväčší pokles bol zaznamenaný na ostrove Lanzarote (73,7 %), najmenší na Tenerife (66,4 %). Obmedzenie aktivity v oblasti cestovného ruchu na Kanárskych ostrovoch v roku 2020 viedlo k odhadovanému poklesu HDP o približne 20 %. Okrem toho došlo k spomaleniu aktivity v stavebníctve a priemysle odhadom o 13 % oproti roku 2019. Treba zdôrazniť, že vplyv globálnej zdravotnej krízy bude mať dlhodobé dôsledky, stav európskeho cestovného ruchu by mal podľa odhadov zostať až do roku 2023 pod úrovňou z roku 2019 ⁽²⁾.

4.6. V dôsledku krízy spôsobenej pandemiou COVID-19 sa na Kanárskych ostrovoch sa výrazne zvýšila aj nezamestnanosť. Jej podiel v prvom štvrtroku 2020 predstavoval 18,89 % a v priebehu roka sa zvýšil na 25,42 %, čo výrazne presahuje celoštátnu priemernú úroveň vo výške 15,5 % a priemernú úroveň v Únii vo výške 7,1 % (Eurostat, 2021).

4.7. EHSV konštatuje, že tento návrh je v súlade s politikou Únie, ktorej jedným z hlavných cieľov je územná, hospodárska a sociálna súdržnosť a ktorá sa prostredníctvom dobre riadených hospodárskych politík snaží posilniť Spoločenstvo tak, aby najvzdialenejšie regióny mali rovnaké príležitosti na rozvoj a prístup k lepším životným podmienkam. V súlade s článkom 174 ZFEÚ sa ostrovné oblasti uznávajú za znevýhodnené regióny, ktoré si vyžadujú osobitnú pozornosť.

4.8. EHSV tiež poukazuje na to, že zvýšenie cien energií za uplynulé dva roky a jeho vplyv na celosvetové náklady na dopravu nepochybne prispeli k väčšiemu poklesu konkurencieschopnosti ostrovných priemyselných odvetví. Okrem toho sa výhody pozastavenia uplatňovania všeobecných cieľ zavedeného od roku 1991 stali menej účinnými. V dôsledku toho je ovplyvnená konkurencieschopnosť miestneho priemyslu voči jeho konkurentom v Španielsku a zvyšných častiach Spoločenstva nachádzajúcich sa na pevnine. Vzhľadom na geografické a hospodárske charakteristiky Kanárskych ostrovov sa EHSV domnieva, že by sa mali podporovať opatrenia zamerané na zmiernenie negatívnych účinkov týchto podmienok.

4.9. EHSV konštatuje, že navrhované riešenie by mohlo významne prispieť k zachovaniu hospodárskej stability tejto časti Európskej únie a že jeho zrušenie by malo inflačný účinok na trh, čo by z dlhodobého hľadiska ohrozilo už aj tak skromnú priemyselnú základňu na ostrovoch, a tým by zvýšilo rozdiely v porovnaní so zvyškom EÚ.

4.10. EHSV sa domnieva, že by sa malo podporiť aj už opakovane uplatnené riešenie, ktorým by sa výhody colných opatrení podmienili konečným použitím výrobkov, aby z nich profitovali len hospodárske subjekty so sídlom na Kanárskych ostrovoch.

4.11. EHSV však upozorňuje na možný výskyt ťažkostí v hospodárskej činnosti v regióne Kanárskych ostrovov – alebo ešte viac v celej EÚ – z dôvodu chýbajúceho vymedzenia pojmu „narušenie obchodu“ uvedeného v článku 4 ods. 1 predmetného návrhu. Ak dôjde k „narušeniu obchodu“, Komisia má právo dočasne zrušiť pozastavenie všeobecných cieľ, čo bude mať nemalo hospodárskych dôsledkov pre región a miestne podniky. EHSV by chcel upozorniť na potrebu presného vymedzenia tohto pojmu z kvalitatívneho aj kvantitatívneho hľadiska.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽²⁾ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/126/tourism>.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru: Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru – Stratégia na dosiahnutie plne funkčného a odolného schengenského priestoru

[COM(2021) 277 final]

a Návrh nariadenia Rady o vytvorení a prevádzke hodnotiaceho a monitorovacieho mechanizmu na overenie uplatňovania schengenského *acquis* a zrušení nariadenia (EÚ) č. 1053/2013

[COM(2021) 278 final – 2021/0140 (CNS)]

(2022/C 105/17)

Spravodajca: **Ionuț SIBIAN**

Konzultácia	Európska komisia, 10. 8. 2021
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	6. 10. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	232/1/5

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta stratégiu Komisie zameranú na dosiahnutie plne funkčného a odolného schengenského priestoru.

1.2. EHSV opätovne potvrdzuje svoju plnú podporu zásadám schengenskej spolupráce tak, ako sa uvádza v jeho uznesení zo 17. februára 2016: neobmedzené uplatňovanie základných slobôd ustanovených v zmluve v spoločnom priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti a potreba posilniť spoločnú zodpovednosť a solidaritu pri riadení vonkajších hraníc.

1.3. EHSV opakuje, že pri tvorbe a vykonávaní politiky EÚ v oblasti riadenia hraníc, interoperability, riadenia migrácie a azylu, ako aj v oblasti policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach sú EÚ a jej členské štáty vždy viazané Chartou základných práv Európskej únie, ktorej ustanovenia sú povinné nielen dodržiavať, ale aj presadzovať.

1.4. EHSV je hlboko znepokojený správami o porušovaní základných práv na vonkajších hraniciach EÚ a vyzýva Komisiu a Európsku agentúru pre pohraničnú a pobrežnú stráž (Frontex), aby bezodkladne situáciu napravili, monitorovali a reagovali na správy o porušovaní základných práv a aby zabezpečili účinné vykonávanie mechanizmov zodpovednosti stanovených v nariadení o európskej pohraničnej a pobrežnej strážii. EHSV vyzýva, aby sa posilnilo konzultačné fórum pre základné práva a aby sa doň prostredníctvom neho zapojila aj organizovaná občianska spoločnosť.

1.5. EHSV vyjadruje znepokojenie nad polostálym obnovením hraničných kontrol na niektorých častiach vnútorných hraníc členských štátov a nad jeho negatívnym hospodárskym a sociálnym vplyvom na občanov EÚ, podniky, a najmä na cezhraničných pracovníkov, pohraničné komunity a euroregióny. Vyzýva Komisiu, aby pravidelne starostlivo monitorovala a posudzovala nevyhnutnosť a primeranosť týchto obnovených hraničných kontrol a aby v prípade potreby prijala príslušné opatrenia. Víta, že Komisia vyjadřila úmysel častejšie využívať svoje právomoci v oblasti presadzovania práva, ak na základe schengenských hodnotení vznikne dôvod k takémuto konaniu.

1.6. EHSV vyjadruje znepokojenie nad tým, že z úplného uplatňovania schengenského *acquis* sú stále vylúčené členské štáty Cyprus, Rumunsko, Bulharsko a Chorvátsko. Rovnako ako Komisia vyzýva Radu, aby v tomto ohľade rýchlo a rozhodne konala.

1.7. EHSV konštatuje, že mnohé prvky, ktoré sú základnými zložkami stratégie, sú stále iba legislatívnymi návrhmi. Rád by poukázal na to, že k niektorým z týchto návrhov vydal osobitné stanoviská, predovšetkým k Novému paktu o migrácii a azyle a k návrhu týkajúceho sa interoperability. EHSV žiada Komisiu, aby tieto stanoviská náležite zohľadnila.

1.8. EHSV poznamenáva, že mnohé prvky paktu sa opierajú o včasné vykonávanie nedávno prijatých právnych predpisov, a to najmä nariadenia o interoperabilite a nariadenia o európskej pohraničnej a pobrežnej stráži. EHSV vyjadruje znepokojenie nad dosiahnutým pokrokom v tomto smere a vyzýva preto Komisiu, aby dôsledne monitorovala všetky oneskorenia a prekročenia rozpočtu a účinne ich naprávala.

1.9. EHSV hodnotí návrhy na zlepšenie fungovania schengenského hodnotiaceho mechanizmu ako pozitívne, najmä rýchlejšie nadväzujúce opatrenia, zvýšené synergie s mechanizmom posudzovania zraniteľnosti a zvýšenú a horizontálnejšiu pozornosť venovanú ľudským právam vrátane plánovanej úlohy Agentúry pre základné práva. Treba však dbať na to, aby sa v rámci schengenského hodnotiaceho mechanizmu nespolitizovali otázky technickejšieho charakteru.

1.10. EHSV zastáva názor, že schengenské fórum môže poskytnúť politický impulz na zachovanie a rozvoj schengenského priestoru, ale varuje, že by to nemalo zahŕňať návrat k medzivládnej minulosti Schengenu, ktorého fungovanie poškodzoval medzivládny prístup a nedostatočná transparentnosť. Ostatné inštitúcie EÚ, ako aj EHSV by mali byť neustále informované a mali by mať možnosť zapojiť sa ako účastníci.

1.11. EHSV chápe, že súvisiace oblasti policajnej spolupráce a spolupráce v trestných veciach vrátane lepšej spolupráce pri prevencii terorizmu majú mimoriadny význam pre dôveru občanov EÚ a členských štátov v schengenský priestor. Takáto spolupráca by si však mala vždy vyžadovať plné dodržiavanie základných práv vo všetkých členských štátoch vrátane ochrany nezávislého súdnictva, aby mohli správne fungovať nástroje vzájomnej dôvery, ako je napríklad európsky zatykač.

1.12. EHSV pevne verí, že spolupráca s tretími krajinami by sa nemala zameriavať výhradne na migráciu a azylové kontroly, ale mala by predstavovať skutočné partnerstvo zamerané aj na zlepšenie postavenia migrantov a utečencov v tretích krajinách, a to najmä obetí obchodovania s ľuďmi, a malo by v rámci nej prebiehať úsilie o riešenie základných príčin migrácie, pričom by sa mala podporovať bezpečná a riadená migrácia.

1.13. Ako zdôraznila predsedníčka Komisie Ursula von der Leyen vo svojom prejave o stave Únie v roku 2021, je mimoriadne dôležité dohodnúť sa na spoločnom európskom systéme riadenia našich vonkajších hraníc, migrácie a azylu, aby sa tretím krajinám neumožnilo ťažiť z nejednotného postupu.

2. Kontext stanoviska

2.1. V roku 1985 uzavrelo viacero členských štátov medzinárodnú Schengenskú dohodu, ktorou sa rozhodli zrušiť všetky hraničné kontroly na svojich vnútorných hraniciach. V Dohovore z roku 1990, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda, sa stanovili potrebné „sprievodné opatrenia“, ktorých cieľom bola kompenzácia vonkajších vplyvov vyplývajúcich zo zrušenia kontrol.

2.2. Amsterdamskou zmluvou sa schengenské *acquis* začlenilo do právneho poriadku EÚ a upravilo sa ňou osobitné postavenie Spojeného kráľovstva, Írska a Dánska.

2.3. Uzatvorenie bilaterálnych dohôd s Nórskom, Islandom, so Švajčiarskom a s Lichtenštajnskom umožnilo týmto krajinám zapojiť sa do schengenskej spolupráce.

2.4. Bulharsko, Rumunsko a Chorvátsko sa čiastočne zúčastňujú na uplatňovaní schengenského *acquis*, ale zrušenie kontrol na ich vnútorných hraniciach si v tomto zmysle vyžaduje jednomyselné rozhodnutie Rady. Rada doteraz odmietla prijať toto rozhodnutie napriek tomu, že Komisia dospela k záveru, že tieto krajiny spĺňajú technické požiadavky.

2.5. Súbor pravidiel tvoriaci schengenské *acquis* sa od svojho začlenenia do právneho poriadku EÚ neustále vyvíja, pričom treba spomenúť prijatie Kódexu schengenských hraníc, vízového kódexu a nariadenia o európskej pohraničnej a pobrežnej stráži. Spolupráca v oblasti hraníc, víz, migrácie a azylu sa opiera o viacero rozsiahlych IT databáz určených na výmenu informácií (SIS, VIS, Eurodac, EES, ETIAS, ECRIS-TCN), ktoré sú v súčasnosti interoperabilné.

2.6. Napriek spoločnej zodpovednosti zostávajú jednotlivé členské štáty zodpovedné za svoje príslušné časti vonkajších hraníc, čo znamená, že nedostatky v riadení vonkajších hraníc v jednom členskom štáte budú mať pravdepodobné vážne dôsledky v celom priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti.

2.7. Za posledných päť rokov sa schengenský priestor ocitol pod značným tlakom v dôsledku opakovaného a neustáleho obnovovania kontrol na vnútorných hraniciach niektorými členskými štátmi. Dialo sa tak v rámci reakcie na utečeneckú a migračnú situáciu v roku 2015 a na hrozbu teroristického násillia v Európe.

2.8. Pandémia ochorenia COVID-19 viedla k ďalšiemu uzatváraniu hraníc a obmedzovaniu voľného pohybu osôb.

2.9. V reakcii na utečeneckú a migračnú situáciu v roku 2015 sa Európska agentúra pre riadenie operačnej spolupráce na vonkajších hraniciach členských štátov Európskej únie pretransformovala v roku 2016 na Európsku agentúru pre pohraničnú a pobrežnú stráž a v roku 2019 bola ďalej posilnená.

2.10. V Novom pakte o migrácii a azyle Európska komisia potvrdila, že „integrované riadenie hraníc je pre EÚ nevyhnutným politickým nástrojom“ na zabezpečenie integrity schengenského priestoru, ako aj „základným prvkom komplexnej migračnej politiky“. Oznamila samostatnú stratégiu pre budúcnosť Schengenu, ktorá bola uverejnená 2. júna 2021.

2.11. Cieľom stratégie je posilniť schengenský priestor a zvýšiť jeho odolnosť. Stratégia obsahuje prehľad výziev, ktorým schengenský priestor čelí v posledných rokoch, vrátane krízy spôsobenej pandémiou a stanovuje sa v nej ďalší postup s cieľom zachovať výhody Schengenu.

2.12. Cieľom stratégie je:

1. zabezpečiť účinné riadenie vonkajších hraníc EÚ;

2. vnútorne posilniť schengenský priestor;

3. zlepšiť pripravenosť a správu;

4. dobudovať schengenský priestor.

2.13. Túto novú stratégiu dopĺňa návrh nariadenia Rady o vytvorení a prevádzke hodnotiaceho a monitorovacieho mechanizmu na overenie uplatňovania schengenského *acquis* a zrušení nariadenia (EÚ) č. 1053/2013 ⁽¹⁾.

2.14. Komisia navrhuje generálnu revíziu schengenského hodnotiaceho a monitorovacieho mechanizmu. Zmeny sa týkajú urýchlenia procesu hodnotenia, ako aj zrýchleného postupu v prípade závažných nedostatkov, ktoré by mohli ohroziť schengenský priestor ako celok.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Moderné a efektívne riadenie vonkajších hraníc

3.1.1. EHSV podporuje rýchle prijatie viacročnej strategickej politiky pre európske integrované riadenie hraníc ako súčasť systému integrovaného riadenia, ktorý sa stanovuje v článku 77 ods. 2 písm. d) ZFEÚ. Žiada, aby sa s ním o stratégií pred jej prijatím viedli konzultácie ⁽²⁾.

3.1.2. EHSV naďalej podporuje účinnú Európsku agentúru pre pohraničnú a pobrežnú stráž a zriadenie jej operačnej zložky. Je však znepokojený vývojom, ku ktorému v tomto smere došlo. Poukazuje najmä na nedávne zistenia Európskeho dvora audítorov, v ktorých sa uvádza, že agentúra plne nevykonávala svoj mandát z roku 2016 a že pri vykonávaní jej mandátu z roku 2019 existuje viacero rizík a nedostatkov ⁽³⁾.

⁽¹⁾ COM(2021) 278 final.

⁽²⁾ Pozri bod 4.8 v Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 62.

⁽³⁾ Osobitná správa Európskeho dvora audítorov, Podpora na riadenie vonkajších hraníc poskytovaná agentúrou Frontex: zatiaľ nie je dostatočne účinná, 2021

3.1.3. EHSV je osobitne znepokojený správami o porušovaní základných práv počas operačných činností koordinovaných agentúrou Frontex a skutočnosťou, že o nich agentúra musí vedieť. Informovali o tom rôzne mediálne zdroje a mimovládne organizácie a zaoberala sa tým správa pracovnej skupiny výboru LIBE pre kontrolu agentúry Frontex. Teší ho, že nedávno bol vymenovaný nový úradník pre základné práva a že prebieha nábor členov monitorovacej skupiny pre základné práva. Zdôrazňuje však, že úrad pre základné práva musí dostať primerané prostriedky, aby si mohol svoje povinnosti plniť úplne nezávisle. Vyzýva agentúru, aby plne implementovala mechanizmus a štruktúry zodpovednosti, ktoré sa ustanovujú v jej zakladajúcom nariadení.

3.1.4. EHSV je znepokojený dôrazom, ktorý sa v stratégii kladie na preverovanie pred vstupom, ktorý vo svojom stanovisku k novému paktu označil za nový príspevok, ktorý by sa mal zväziť. EHSV však spochybnil jeho uskutočniteľnosť v praxi a považoval ho za neprimeraný z hľadiska základných práv⁽⁴⁾. Zdôrazňuje, že členské štáty potrebujú mechanizmus nezávislého monitorovania tak, ako sa stanovuje v nariadení o preverovaní.

3.1.5. EHSV vždy považoval dosiahnutie úplnej interoperability systémov IT za nevyhnutný krok na vytvorenie ucelenej a účinnej politiky v celej EÚ. V súlade s týmto názorom podporuje aj ďalšiu digitalizáciu vízových postupov a cestovných dokumentov.

3.1.6. EHSV je znepokojený vyhlásením Komisie, že oneskorenia zo strany jednotlivých členských štátov môžu zdržať celoeurópske zavedenie interoperability. Vzhľadom na minulé skúsenosti s implementáciou SIS II a na najnovší vývoj v oblasti implementácie systému vstup/výstup a Európskeho systému pre cestovné informácie a povolenia⁽⁵⁾ by EHSV zaujímalo, aké konkrétne kroky Komisia prijíma na to, aby zabezpečila včasné zavedenie interoperability v súlade s predpokladaným rozpočtom.

3.1.7. EHSV zdôrazňuje, že ďalší technologický vývoj a úplná interoperabilita by sa mali dosiahnuť pri náležitom dodržiavaní ochrany osobných údajov a základných práv. Pokiaľ ide o návrh revízie systému Eurodac a využívanie rozsiahlych databáz vo všeobecnosti, EHSV opakuje, že úplná interoperabilita by sa mala dosiahnuť s náležitým ohľadom na ochranu základných práv. Opatrenia musia byť striktné nevyhnutné a primerané vzhľadom na citlivosť údajov, a to najmä pokiaľ ide o žiadateľov o medzinárodnú ochranu a dôvernosť postupu. Malo by sa poukázať na to, že na osobné údaje spracúvané v súvislosti s riadením hraníc a návratom sa vzťahuje všeobecné nariadenie o ochrane údajov a nepovažujú sa za operačné osobné údaje podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1725⁽⁶⁾.

3.1.8. EHSV poukazuje na to, že pri spolupráci s tretími krajinami, najmä keď Frontex vykonáva činnosť na území tretej krajiny, sa musia plne dodržiavať základné práva vrátane práva na ochranu osobných údajov a musia sa prijať primerané mechanizmy zodpovednosti.

3.2. Opatrenia na vnútorné posilnenie Schengenu

3.2.1. EHSV víta pozornosť venovanú opatreniam, ktoré striktné vzaté nie sú opatreniami na rozvoj Schengenu, ale súvisia s fungovaním schengenského priestoru.

3.2.2. Bezpečnostné obavy členských štátov sa lepšie riešia prostredníctvom posilnenej spolupráce medzi orgánmi presadzovania práva než obnovením hraničných kontrol na vnútorných hraniciach.

3.2.3. EHSV zdôrazňuje, že vo všetkých formách policajnej spolupráce a spolupráce v trestných veciach sa musia plne dodržiavať základné práva vrátane práva na obhajobu⁽⁷⁾ a práv obetí⁽⁸⁾. To tiež znamená, že ak dôjde k porušeniu základných práv, rozdelenie zodpovednosti medzi rôznych aktérov (na úrovni EÚ a vnútroštátnej úrovni) nesmie viesť k nedostatočnej zodpovednosti.

⁽⁴⁾ Pozri stanoviská EHSV: Ú. v. EÚ C 123, 9.4.2021, s. 15, Ú. v. EÚ C 155, 30.4.2021, s. 58 a Ú. v. EÚ C 155, 30.4.2021, s. 64.

⁽⁵⁾ Poznámka Európskej komisie: *Implementation of interoperability: state of play on the implementation of the Entry/Exit System and the European Travel Information and Authorisation System*, (Vykonávanie interoperability: Stav implementácie systému vstup/výstup a Európskeho systému pre cestovné informácie a povolenia), jún 2021.

⁽⁶⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1725 z 23. októbra 2018 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov inštitúciami, orgánmi, úradmi a agentúrami Únie a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 45/2001 a rozhodnutie č. 1247/2002/ES (Ú. v. EÚ L 295, 21.11.2018, s. 39).

⁽⁷⁾ V súlade s hlavou VI Charty základných práv EÚ a príslušných sekundárnych právnych predpisov.

⁽⁸⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV (Ú. v. EÚ L 315, 14.11.2012, s. 57.) ako aj právne predpisy týkajúce sa osobitných kategórií obetí obchodovania s ľuďmi, sexuálneho vykorisťovania a detskej pornografie, a terorizmu.

3.2.4. Ochranu osobných údajov podľa príslušných právnych rámcov je potrebné rešpektovať za každých okolností, a to najmä pokiaľ ide o vysokocitlivé osobné údaje, ako je to v prípade průmských rozhodnutí.

3.2.5. Pokiaľ ide o používanie umelej inteligencie na cezhraničné vykonávanie policajných činností, EHSV odkazuje na svoje stanovisko o nariadení o umelej inteligencii⁽⁹⁾.

3.2.6. EHSV by rád poukázal na to, že v prílohe k návrhu aktu o umelej inteligencii⁽¹⁰⁾ sa stanovuje možnosť využívať umelú inteligenciu na riadenie migrácie, azylu a hraničných kontrol. Znepokojujúci je predovšetkým odkaz na používanie „detektorov lži a podobných nástrojov alebo [nástrojov] na zisťovanie emocionálneho stavu fyzickej osoby“, keďže chýbajú vedecké dôkazy spoľahlivosti takýchto metód.

3.2.7. Pokiaľ ide o osobitné opatrenia navrhnuté v Novom pakte o migrácii a azyle, EHSV odkazuje na svoje stanovisko zo 17. decembra 2020⁽¹¹⁾.

3.2.8. EHSV vyjadruje pochybnosti nad pridanou hodnotou častejšieho využívania vopred poskytovaných informácií o cestujúcich v kombinácii so záznamami o cestujúcich a domnieva sa, že Komisia presvedčivo neodôvodnila umožnenie systematickej a masovej výmeny osobných údajov v rámci Schengenu, ktorá bude mať automaticky vplyv aj na občanov EÚ uplatňujúcich svoje právo na voľný pohyb.

3.2.9. Pokiaľ ide o využívanie európskeho zatykača a ďalších nástrojov, ktoré umožňujú spoluprácu v oblasti presadzovania práva, ako je napríklad európsky vyšetrovací príkaz, EHSV poukazuje na to, že na bezproblémové fungovanie týchto vzájomne uznávaných nástrojov je potrebná vzájomná dôvera. To si vyžaduje ešte efektívnejšie monitorovanie právneho štátu inštitúciami EÚ a zahŕňa zodpovednosť členských štátov za dodržiavanie zásad právneho štátu, a to najmä práva na účinnú právnu ochranu podľa článku 47 Charty základných práv EÚ a článku 19 ods. 1 Zmluvy o EÚ.

3.3. Posilnená správa

3.3.1. EHSV oceňuje, že schengenské fórum môže členským štátom poskytnúť miesto na diskusiu o hlavných politických témach súvisiacich so schengenskou spoluprácou. Ostatné inštitúcie EÚ, ako aj EHSV by však mali byť neustále informované a mali by mať možnosť zapojiť sa ako účastníci. Fórum a jeho činnosti by mali byť čo najtransparentnejšie a fórum by malo poskytovať prístup k svojim dokumentom. Opätovné vydávanie správy o stave Schengenu treba oceniť, nie je však v tomto smere dostatočné.

3.3.2. EHSV podporuje myšlienku, že Kódex schengenských hraníc je potrebné zmeniť, aby sa doň zahrnuli ponaučenia získané z pandémie COVID-19. Zdôrazňuje, že tieto poznatky presahujú oblasť vnútorných hraníc a dotýkajú sa až samotného fungovania vnútorného trhu. Akákoľvek takáto zmena by preto mala byť súčasťou širšej kontroly vhodnosti európskeho regulačného rámca v oblasti voľného pohybu vo svete, kde COVID-19 pravdepodobne zostane súčasťou života. EHSV podporuje myšlienku, že takýto prístup by mal zahŕňať pravidlá cestovania do EÚ, ktoré v súčasnosti v Kódexe schengenských hraníc chýbajú. EHSV žiada Komisiu, aby odpovedala na otázku, či plánuje nejako zmeniť nariadenie o malom pohraničnom styku.

3.3.3. EHSV sa domnieva, že Komisia by mala vyjadriť silnejšiu podporu cestovaniu po Európe bez hraničných kontrol. V Zmluve o EÚ sa jednoznačne uvádza, že EÚ má svojim občanom ponúkať priestor bez hraníc. Právo členských štátov obnoviť hraničné kontroly je výnimkou z tohto práva a musí sa vykladať restriktívne. Nemožno ho považovať za zvrchovanú výsadu, ale naopak, riadi sa pravidlami Kódexu schengenských hraníc. Pri každej revízii kódexu sa musí v plnej miere zohľadniť výnimočný charakter obnovenia hraničných kontrol.

3.3.4. EHSV pozitívne vníma návrhy na zlepšenie fungovania schengenského hodnotiaceho mechanizmu, a to najmä tie, ktorými sa má zabezpečiť rýchlejšie monitorovanie a väčšia synergia s mechanizmom posudzovania zraniteľnosti, a tie, v rámci ktorých sa venuje väčšia pozornosť ľudským právam a uplatňuje sa prierezový prístup. Treba však dbať na to, aby sa v rámci schengenského hodnotiaceho mechanizmu nespolitizovali otázky technickejšieho charakteru.

⁽⁹⁾ INT/940 (Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 61).

⁽¹⁰⁾ COM(2021) 206 final, s. 4 a 5.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 123, 9.4.2021, s. 15.

3.3.5. EHSV nabáda Komisiu, aby aktívne využívala svoje právomoci v oblasti presadzovania práva, ktoré má na základe zmlúv, v situáciách, keď sa nereaguje na nedostatky zistené prostredníctvom schengenských hodnotení. Prednostne by sa mali riešiť systémové postupy, ktoré sú v rozpore s normami základných práv. Je dôležité, aby sa Komisia nespoliehala len na zistenia schengenského hodnotiaceho mechanizmu, ale aby sama aktívne monitorovala situáciu v oblasti základných práv.

3.4. *Dobudovanie schengenského priestoru*

3.4.1. Výbor oceňuje postoj Komisie, pokiaľ ide o dobudovanie schengenského priestoru. Zdôrazňuje súvislosť medzi voľným pohybom občanov, občianstvom EÚ a neexistenciou hraničných kontrol. Občania Bulharska, Chorvátska a Rumunska v súčasnosti v plnej miere nevyužívajú svoje práva občanov EÚ vyplývajúce zo zmlúv.

3.4.2. EHSV upozorňuje, že tieto členské štáty už kontrolujú svoje vonkajšie hranice v súlade s Kódexom schengenských hraníc. Ich plné prístupenie by viedlo k zlepšeniu fungovania a bezpečnosti Európskej únie, pretože by sa plne zapojili do všetkých rozsiahlych databáz v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí.

3.4.3. EHSV vyzýva Komisiu, aby predstavila detailnejší plán, ako dosiahnuť ich plné prístupenie, a vyzýva Radu, aby v tomto smere tiež urýchlene konala.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027 – Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci v meniacom sa svete práce

[COM(2021) 323 final]

(2022/C 105/18)

Spravodajca: **Carlos Manuel TRINIDADE**

Konzultácia	Európska komisia, 10. 8. 2021
Právny základ	článok 153 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	6. 10. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	153/25/41

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV potvrdzuje, že ochrana pracovníkov pred nebezpečenstvami, ktoré ohrozujú zdravie a bezpečnosť pri práci (BOZP), má zásadný význam pre zabezpečenie dôstojných a udržateľných pracovných podmienok, je zakotvená v zmluvách a v Charte základných práv, je právom stanoveným v zásade 10 Európskeho piliera sociálnych práv a je jedným z kľúčových prvkov na dosiahnutie cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja ⁽¹⁾.

1.2. EHSV plne súhlasí s tvrdením Komisie, že „zdravé a bezpečné pracovné podmienky sú predpokladom zdravej a produktívnej pracovnej sily. Nikto by nemal trpieť chorobami z povolania ani pracovnými úrazmi. Ide o aspekt, ktorý je takisto dôležitý v súvislosti s udržateľnosťou a konkurencieschopnosťou hospodárstva EÚ.“ ⁽²⁾ EHSV rovnako súhlasí s konštatovaním, že „riadnymi opatreniami BOZP sa takisto znižujú náklady na zdravotnú starostlivosť, ako aj iná spoločenská záťaž. Naopak, náklady v dôsledku slabých opatrení BOZP sú vysoké v prípade jednotlivcov, podnikov a spoločnosti.“ ⁽³⁾

1.3. EHSV vo všeobecnosti súhlasí so strategickou víziou a opatreniami plánovanými v strategickom rámci (bez toho, aby boli dotknuté nasledujúce pripomienky, návrhy a odporúčania v tomto stanovisku):

1.3.1. Výbor berie na vedomie najmä vyhlásenie Komisie, že „na konci roka 2021 predloží iniciatívu na zlepšenie pracovných podmienok ľudí pracujúcich cez digitálne platformy [...s cieľom...] zabezpečiť primerané pracovné podmienky, a to aj v oblasti zdravia a bezpečnosti“, pokiaľ budú sociálni partneri ochotní medzi sebou rokovať ⁽⁴⁾.

1.3.2. Výbor podporuje: i) víziu nulovej úmrtnosti (Vision Zero), pokiaľ ide o úmrtia súvisiace so zamestnaním; ii) plánované opatrenia na boj proti rakovine; iii) ratifikáciu Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o násilí a obťažovaní z roku 2019 (č. 190); iv) legislatívnu iniciatívu o prevencii rodovo motivovaného násillia na ženách a domáceho násillia a boji proti nim, ktorá sa má predložiť do konca roka 2021; v) začlenenie psychosociálnych rizík a muskuloskeletálnych porúch do kampane za zdravé pracoviská.

⁽¹⁾ Oznámenie Komisie [COM(2021) 323 final].

⁽²⁾ Tamže.

⁽³⁾ Tamže.

⁽⁴⁾ Tamže.

1.3.3. EHVS vo všeobecnosti súhlasí najmä: i) s tvrdením, že „je preto zásadné poučiť sa z pandémie ochorenia COVID-19 a zvýšiť pripravenosť na potenciálne budúce zdravotné krízy [...], pričom by sa mali ďalej rozvinúť aj synergie medzi BOZP a verejným zdravím“, ii) so začlenením ochorenia COVID-19 do odporúčania týkajúceho sa európskeho zoznamu chorôb z povolania ⁽⁵⁾.

1.3.4. EHSV vo všeobecnosti podporuje predovšetkým tieto prvky: a) potreba iniciatív, prostredníctvom ktorých by členské štáty „riešili klesajúci trend v počte inšpekcií práce“; ii) zorganizovanie samitu o BOZP v roku 2023, ktorý by bol zameraný na pokroky pri dosahovaní cieľa nulovej úmrtnosti, pokiaľ ide o úmrtia súvisiace so zamestnaním; iii) nový ukazovateľ smrteľných pracovných úrazov, ktorý už bol navrhnutý v akčnom pláne na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv; iv) zlepšenie činnosti inšpektorov práce poskytovaním usmernení a odbornej prípravy na úrovni EÚ a na úrovni členských štátov; v) podpora spolupráce na úrovni EÚ a na úrovni členských štátov s cieľom zaistiť konzistentné presadzovanie právnych predpisov; vi) usmernenia pre podniky, najmä mikropodniky a MSP, a ich podpora pri dodržiavaní právnych predpisov v oblasti BOZP ⁽⁶⁾.

1.3.5. EHSV podporuje vo všeobecnosti predovšetkým: i) spoluprácu medzi EÚ, MOP a WHO, pokiaľ ide o údaje a vedomosti; ii) skutočnosť, že EÚ v spolupráci s členskými štátmi podporí vytvorenie nového ukazovateľa miery úmrtnosti v dôsledku chorôb, ktoré možno pripísať rizikovým faktorom pri práci, ako súčasti cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja; iii) skutočnosť, že EÚ podporuje integráciu práva na bezpečné a zdravé pracovné podmienky do rámca MOP základných zásad a práv pri práci; iv) zámer EÚ podporiť BOZP v rámci globálnych dodávateľských reťazcov; v) úmysel EÚ prijať opatrenie s cieľom zabezpečiť, aby sa normy BOZP náležite zohľadňovali ako súčasť záväzkov v oblasti pracovných a sociálnych noriem, ako aj presadzovať v budúcich obchodných dohodách otázku dôstojnej práce; vi) podpora kandidátskych krajín pri prijímaní príslušných právnych predpisov a *acquis* Únie v oblasti BOZP ⁽⁷⁾.

1.4. EHSV navrhuje Komisii najmä tieto činnosti, opatrenia alebo iniciatívy, ktoré sa majú začleniť do strategického rámca EÚ na roky 2021 – 2027:

1.4.1. Oddiel 2.1. – i) pokiaľ ide o ľudí kvalifikovaných ako samostatne zárobkovo činné osoby, na ktoré sa podľa strategického rámca nevzťahujú predpisy týkajúce sa BOZP, odporúča, aby sa včas vykonalo preskúmanie za účasti Komisie, expertov a sociálnych partnerov, s cieľom nájsť najlepšie riešenie s náležitým ohľadom na samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré by tiež mali pracovať v bezpečnom a zdravom prostredí, pričom závery skúmania by sa predložili pred summitom o BOZP v roku 2023; ii) pokiaľ ide o plánovaný zámer Komisie pripraviť na úrovni EÚ nelegislatívnu iniciatívu týkajúcu sa duševného zdravia v práci, navrhuje, aby išlo o legislatívnu iniciatívu, a to práve vzhľadom na význam dôvodov predložených v strategickom rámci.

1.4.2. Oddiel 2.2 – i) vyzýva Komisiu, aby zahrnula rakovinu súvisiacu s povolaním do budúceho európskeho plánu na boj proti rakovine a aby pristúpila k rozšíreniu rozsahu smernice o karcinogénoch a mutagénoch na látky poškodzujúce reprodukciu a nebezpečné lieky a aby sa pracovníkom vystaveným karcinogénnym látkam zaistilo sledovanie ich zdravotného stavu z dlhodobého hľadiska, a to aj v prípade pracovníkov, ktorí už v takýchto podmienkach nepracujú; ii) v súvislosti s oznámením Komisie, že „posúdi, ako posilniť účinnosť smernice o sankciách voči zamestnávateľom (2009/52/ES)“ odporúča nasmerovať toto preskúmanie k sprísneniu zamýšľaných sankcií voči zamestnávateľom, ktorí porušujú predpisy; iii) v súlade so skúsenosťami v súvislosti s pandemiou COVID-19 požaduje legislatívnu iniciatívu týkajúcu sa psychosociálnych rizík; iv) získané skúsenosti a výskum v oblasti muskuloskeletálnych ochorení považuje za odôvodnenie potreby legislatívnej iniciatívy pre túto oblasť.

1.4.3. Oddiel 2.3 – požaduje, aby sa i) odporúčanie týkajúce sa európskeho zoznamu chorôb z povolania pretransformovalo na smernicu; ii) vylepšila smernica o biologických faktoroch začlenením najnovších skúseností; iii) v súvislosti s národnými inšpektorátmi práce stanovil cieľ, že sa do konca trvania strategického rámca dosiahne pomer 1 inšpektora práce na 10 000 pracovníkov zakotvený v normách MOP. Ak sa tento cieľ nespĺní počas obdobia, na ktoré sa vzťahuje súčasný strategický rámec, Komisia predloží na tento účel legislatívnu iniciatívu.

1.4.4. Kapitola 3 – požaduje, aby sa kontrola Európskeho orgánu práce (ELA) riadne začlenila do strategického rámca a podporovala vzhľadom na dôležitú úlohu, ktorú zohráva pri koordinácii cezhraničných inšpekcií.

⁽⁵⁾ Tamže.

⁽⁶⁾ Tamže.

⁽⁷⁾ Tamže.

1.5. EHSV konštatuje, že napriek určitým zlepšeniam v posledných rokoch stále prevláda značný nedostatok informácií a znalostí o reálnej situácii v EÚ a členských štátoch v oblasti BOZP. EHSV je presvedčený, že takéto poznatky sú nevyhnutné na lepšiu identifikáciu výziev a predchádzanie rizikám, vymedzenie vhodných politík a monitorovanie vykonávania a pokroku dosiahnutého na úrovni EÚ a v jednotlivých členských štátoch, najmä pokiaľ ide o ciele a opatrenia vyplývajúce zo strategického rámca v oblasti BOZP na obdobie 2021 – 2027.

1.6. EHSV zdôrazňuje, že v rámci procesu preskúmania existujúcich právnych predpisov na úrovni EÚ a členských štátov v oblasti BOZP je potrebné zohľadniť ekologickú, digitálnu, demografickú a sociálnu transformáciu európskeho hospodárstva, a to najmä vo svete práce, s cieľom chrániť pracovníkov alebo samostatne zárobkovo činné osoby, v tomto prípade v súlade s bodom 1.4.1. písm. i).

1.7. Členské štáty nesú osobitnú zodpovednosť za dodržiavanie právnych predpisov v oblasti BOZP a zabezpečenie zdravých a bezpečných pracovných podmienok pre všetkých európskych pracovníkov, najmä sezónnych pracovníkov, najzraniteľnejšie skupiny, ako sú mladí ľudia, staršie osoby, ženy, osoby so zdravotným postihnutím, migranti a pracovníci s neistým zamestnaním. Posilnenie technických a ľudských zdrojov v rámci inšpektorátov práce, ktoré boli v posledných rokoch v mnohých členských štátoch oslabené, a lepšia koordinácia, spolupráca a odborná príprava na európskej úrovni sú kľúčovými faktormi výrazného zlepšenia presadzovania právnych predpisov v oblasti BOZP. Prioritou pre viaceré členské štáty by malo byť aj usmernenie a podpora pre MSP, najmä mikropodniky, aby mohli dodržiavať právne predpisy v oblasti BOZP. Európska komisia ako strážkyňa zmlúv je zodpovedná za zabezpečenie toho, aby členské štáty primerane dodržiavali právne predpisy v oblasti BOZP.

1.8. EHSV odporúča Komisii a členským štátom, aby v rámci aktualizácie národných stratégií v oblasti BOZP prijali iniciatívy na podporu trvalého sociálneho dialógu medzi sociálnymi partnermi o podmienkach BOZP v jednotlivých odvetviach, podnikoch a na pracoviskách. Zapojenie odborov a zástupcov pracovníkov a ich nepretržitá spätná väzba, pokiaľ ide o posudzovanie, prevenciu a riadenie rizík, má kľúčový význam pre podporu bezpečného a zdravého pracovného prostredia, čo má priamy vplyv na zdravie pracovníkov, produktivitu a konkurencieschopnosť podnikov a služby verejného zdravotníctva.

1.9. Vzhľadom na výzvy globalizácie a európsky cieľ „sprísniť normy v oblasti BOZP na celom svete“ EHSV odporúča, aby Komisia a členské štáty úzko spolupracovali s MOP a WHO pri presadzovaní práva na bezpečné a zdravé pracovné podmienky v rámci základných pracovných zásad a práv MOP a pri zabezpečovaní dodržiavania týchto zásad globálnymi dodávateľskými reťazcami.

2. Všeobecný kontext

2.1. EHSV konštatuje, že „už takmer 20 rokov zohrávajú strategické rámce EÚ v oblasti BOZP kľúčovú úlohu, pokiaľ ide o spôsob rozhodovania vnútroštátnych orgánov a sociálnych partnerov o cieľoch súvisiacich s BOZP“⁽⁸⁾. EHSV však zdôrazňuje, že hoci je význam týchto strategických rámcov v národných plánoch nepopierateľný, nie sú dostatočne viditeľné a vo viacerých členských štátoch nie sú odborové zväzy a organizácie zamestnávateľov dostatočne zapojené do ich vypracúvania a monitorovania.

2.2. EHSV berie na vedomie hodnotenie strategického rámca EÚ v oblasti BOZP na roky 2014 – 2020, najmä pokiaľ ide o určenie dôležitých aspektov, ako sú: i) prekážky v oblasti zdrojov v členských štátoch; ii) potreba zvýšiť zameranie na choroby z povolania, demografické zmeny, psychosociálne riziká a muskuloskeletálne poruchy a iii) potreba pomôcť inšpektorátom práce aj spoločnostiam zlepšiť ich normy v oblasti BOZP⁽⁹⁾.

2.3. EHSV konštatuje, že európske právne predpisy znížili tieto riziká a prispeli k zlepšeniu noriem v oblasti BOZP vo všetkých odvetviach hospodárskej činnosti vo všetkých členských štátoch. Naďalej však pretrvávajú určité výzvy, pričom pandémia COVID-19 ešte viac zhoršila riziká, ktoré je potrebné riešiť.

2.4. EHSV uznáva, že v uplynulých rokoch došlo v EÚ v oblasti BOZP k významnému pokroku. Hoci k tomu prispela európska deindustrializácia a lepšia lekárska starostlivosť, je tiež pravda, že významnú úlohu zohral aj systém EÚ v oblasti BOZP⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ Tamže.

⁽⁹⁾ Tamže.

⁽¹⁰⁾ Oznámenie Komisie [COM(2021) 323 final].

2.5. EHSV konštatuje, že napriek tomuto pokroku bolo v rámci EÚ27 v roku 2018 zaznamenaných viac ako 3 300 prípadov smrteľných úrazov a 3,1 milióna prípadov úrazov bez smrteľných následkov, pričom každý rok zomrie na choroby z povolania viac ako 200 000 pracovníkov. To prináša nesmierne ľudské utrpenie a zachovanie a zlepšovanie úrovne ochrany pracovníkov preto naďalej zostáva výzvou a potrebou ⁽¹¹⁾.

2.6. EHSV zdôrazňuje, že pracovné úrazy a choroby z povolania stoja hospodárstvo EÚ viac ako 3,3 % HDP ročne (približne 460 miliárd EUR v roku 2019) a že podľa odhadov je návratnosť každého eura investovaného do BOZP pre zamestnávateľa približne dvojnásobná ⁽¹²⁾.

2.7. Pandémia COVID-19 poukázala na kľúčový význam BOZP pre ochranu zdravia pracovníkov, fungovanie našej spoločnosti a kontinuitu kľúčových hospodárskych činností. EHSV súhlasí s konštatovaním, že pandémia tiež zdôraznila potrebu stratégie koordinácie medzi politikami v oblasti BOZP a v oblasti verejného zdravia, ktorá by vytvorila synergie medzi oboma rozmermi s priamym vplyvom na „fungovanie našej spoločnosti a kontinuitu kritickej dôležitých hospodárskych a spoločenských činností“ ⁽¹³⁾.

3. Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie rokov 2021 – 2027

3.1. Práve v tomto všeobecnom kontexte Komisia predkladá nový strategický rámec EÚ pre BOZP na obdobie 2021 – 2027 ⁽¹⁴⁾ (ďalej len „strategický rámec“), ktorý bol oznámený v Európskom pilieri sociálnych práv a ktorý sa zameriava na tieto tri hlavné ciele:

- anticipácia a riadenie **zmeny** v novom svete práce, ktorú priniesla zelená, digitálna a demografická transformácia,
- zlepšenie **predchádzania** pracovným úrazom a chorobám z povolania,
- zvýšenie **pripravenosti** na akékoľvek potenciálne budúce zdravotné krízy.

3.2. EHSV súhlasí s Európskou komisiou, že dosiahnutie týchto cieľov si vyžaduje:

- i) silný sociálny dialóg;
- ii) posilnenie kapacít v oblasti výskumu a zberu údajov na úrovni členských štátov a EÚ;
- iii) zlepšené presadzovanie;
- iv) zvyšovanie povedomia;
- v) mobilizované financovanie.

3.3. EHSV konštatuje, že v strategickom rámci sa na obdobie jeho realizácie stanovuje vykonávanie 36 opatrení, pričom za 17 opatrení je priamo zodpovedná Komisia, za 16 opatrení sú zodpovedné členské štáty a za tri opatrenia zodpovedajú sociálni partneri.

4. Pripomienky k strategickému rámcu

4.1. Oddiel 2. 1 – Anticipácia a riadenie zmeny

4.1.1. V kontexte zelenej a digitálnej transformácie sa mení povaha úloh, pracovných modelov a pracovísk, čo predstavuje pre členské štáty a podniky významné výzvy, pokiaľ ide o zabezpečenie zdravia a dobrých podmienok pre pracovníkov.

4.1.2. Starnúca pracovná sila si vyžaduje prispôbenie pracovného prostredia a úloh osobitným potrebám starších pracovníkov s cieľom minimalizovať riziká, pričom BOZP má zásadný význam pre zabezpečenie primeranej reakcie na demografické zmeny.

⁽¹¹⁾ Tamže.

⁽¹²⁾ Tamže.

⁽¹³⁾ Oznámenie Komisie [COM(2021) 323 final].

⁽¹⁴⁾ Tamže.

4.1.3. Rovnako môžu aj digitálne technológie ponúknuť pracovníkom vrátane pracovníkov so zdravotným postihnutím alebo starším pracovníkom viac príležitostí na zlepšenie rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom, a to tak ženám, ako aj mužom, a prispieť k vykonávaniu BOZP prostredníctvom dostupných nástrojov, kampaní na zvyšovanie informovanosti a účinnejších inšpekcií.

4.1.4. EHSV sa domnieva, že robotizácia a využívanie umelej inteligencie môžu znížiť riziká pri nebezpečných činnostiach, napríklad v oblastiach s vysokou kontamináciou, ako sú systémy dohľadu nad odpadovými vodami, skládky odpadov, fumigácia v poľnohospodárstve, a tiež môžu priniesť nové príležitosti pre pracovníkov a podniky. Je však pravda, že nové technológie takisto predstavujú veľké výzvy v dôsledku narastajúcich rozdielov, pokiaľ ide o čas a miesto výkonu práce, možnosti dohľadu nad pracovníkmi a riziká súvisiace s novými nástrojmi a strojmi, pričom sa tým zvyšuje psychický stres vedúci k rastúcemu počtu psychosomatických chorôb, na čo treba reagovať vhodnými opatreniami.

4.1.5. Hoci právne predpisy EÚ v oblasti BOZP už pokrývajú mnohé riziká vyplývajúce z vývoja odvetví, zariadení a pracovísk, EHSV súhlasí s Európskou komisiou, že technologický pokrok, starnúca pracovná sila a meniace sa formy práce si vyžadujú nové legislatívne návrhy.

4.1.6. EHSV v tejto súvislosti odporúča, aby Komisia preskúmala samotnú rámcovú smernicu týkajúcu sa BOZP s cieľom prispôbiť ju realite práce a novým rizikám a výzvam, ktoré so sebou prináša zmena klímy (napr. práca pri vysokých vonkajších teplotách), demografická zmena a digitalizácia.

4.1.7. EHSV sa domnieva, že psychosociálne riziká, ktoré boli veľmi vysoké už pred pandémiou, sa výrazne zvýšili v dôsledku ochorenia COVID-19 a masívneho neplánovaného zavedenia nedobrovoľnej práce na diaľku a osobitných podmienok, ktoré s ňou súvisia, ako je napríklad stieranie hranice medzi pracovným a súkromným životom, trvalé pripojenie, chýbajúca sociálna interakcia a zvýšené využívanie IKT.

4.2. Oddiel 2.2 – Zlepšenie prevencie chorôb z povolania a pracovných úrazov

4.2.1. EHSV súhlasí s názorom Komisie, najmä „s prístupom vízie nulovej úmrtnosti (tzv. Vision Zero), pokiaľ ide o úmrtia súvisiace so zamestnaním“ a s myšlienkou posilniť kultúru prevencie, čo „bude možné len: i) dôkladným prešetrením úrazov a úmrtí na pracovisku; ii) identifikovaním a riešením príčin týchto úrazov a úmrtí; iii) zvyšovaním povedomia o rizikách týkajúcich sa úrazov, zranení a chorôb z povolania a iv) posilnením presadzovania existujúcich pravidiel a usmernení“.

4.2.2. Odhadovaný počet 100 000 úmrtí na rakovinu z povolania považuje za neprijateľný a vyzýva členské štáty, aby urýchlene zaviedli stratégiu, z ktorej vychádza plán týkajúci sa karcinogénov, a to v súvislosti s uplatňovaním limitných hodnôt a iných ustanovení prijatých na úrovni EÚ, čím by obmedzili vystavenie 26 nebezpečným látkam a zlepšili tak pracovné podmienky pre približne 40 miliónov pracovníkov. EHSV sa domnieva, že zoznam nebezpečných látok by sa mal preskúmať a doplniť, a to najmä o nanomateriály a ich karcinogénne účinky, a odporúča, aby sa počet karcinogénnych látok, ktoré podliehajú expozičným limitom, navýšil na 50.

4.2.3. EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby podporovali zdravie pri práci a stanovili si za prioritu posilnenie výskumu a zberu údajov na úrovni EÚ aj na vnútroštátnej úrovni. Tieto opatrenia by sa mali týkať najmä kardiovaskulárnych chorôb z povolania, muskuloskeletálnych porúch a psychosociálnych rizík.

4.2.4. EHSV podporuje návrh neustále aktualizovať metodiku zaobchádzania s nebezpečnými látkami a identifikovať nové zefektívnenie pri stanovovaní limitných hodnôt BOZP. EHSV vyzdvihuje a podporuje proces, ktorý spočíva v prístupe k nebezpečným látkam na základe vedeckého posúdenia v súlade so zásadou „jedna látka – jedno posúdenie“. Konzultácie s tripartitným Poradným výborom pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (ACSH) a úzke zapojenie všetkých zainteresovaných strán sa ukázali ako úspešné.

4.2.5. EHSV sa v súvislosti s postojmi Európskeho parlamentu a zainteresovaných strán k potrebe chrániť zdravotníckych pracovníkov vystavených nebezpečným liekom a iným rizikám domnieva, že táto otázka by sa mala ďalej rozvíjať, a to nielen prostredníctvom odbornej prípravy, vzdelávania a poradenstva, ale aj prijatím záväzných právnych predpisov.

4.2.6. EHSV sa domnieva, že uznanie rozmanitosti vrátane rozdielov a nerovností medzi mužmi a ženami a boj proti diskriminácii pracovnej sily sú nevyhnutné na zaistenie bezpečnosti a zdravia pracovníkov, najmä pri posudzovaní rizík, a preto by sa mali podporovať opatrenia na zabránenie rodovým predsudkom. V každom prípade treba mať na pamäti, že schopnosť pracovať môže byť ovplyvnená biologickým stavom (dojčenie, tehotenstvo).

4.2.7. Mali by sa zlepšiť aj vyhliadky ľudí so zdravotným postihnutím na trhu práce, a to aj pri konkrétnom vykonávaní BOZP a v programoch odbornej rehabilitácie pre ľudí trpiacich chronickými chorobami alebo obeť nehôd.

4.2.8. Je potrebné zlepšiť ochranu obzvlášť zraniteľných skupín pracovníkov. V tejto súvislosti by mali všetky členské štáty venovať osobitnú pozornosť inšpektorátom práce a ratifikácii Dohovoru o násilí a obťažovaní z roku 2019. EHSV vyzýva všetky členské štáty, aby uvedený dohovor ratifikovali počas vykonávania tejto stratégie.

4.3. Oddiel 2.3 – Zvýšenie pripravenosti – rýchle reakcie na hrozby

4.3.1. Kríza spôsobená ochorením COVID-19 ukázala, že BOZP zohráva kľúčovú úlohu, pretože pomáha pracovníkom, podnikom a členským štátom chrániť životy a riadiť riziká s cieľom zabezpečiť dobré životné podmienky, kontinuitu činností a udržateľnosť.

4.3.2. Jedným z ponaučení, ktoré si treba vziať do budúcnosti a ktoré zabezpečilo účinnosť reakcií počas krízy, je význam synergií medzi BOZP a verejným zdravím. Táto interakcia sa musí posilniť vo všetkých členských štátoch, aby EÚ mohla byť pripravená čeliť budúcim krízam v oblasti zdravia.

4.3.3. EHSV uznáva význam aktivít agentúry EU-OSHA, pokiaľ ide o vytváranie poradenských nástrojov v spolupráci s členskými štátmi a sociálnymi partnermi, ktoré umožnili podnikom, najmä MSP, primerane reagovať na rôzne fázy pandémie.

4.3.4. Klasifikácia vírusu SARS-CoV-2 v rámci smernice o biologických faktoroch pomohla zabezpečiť ochranu pracovníkov v priestoroch, kde sa s vírusom narába na účely výroby, distribúcie a aplikácie očkovacích látok.

4.3.5. Pandémia poukázala na skutočnosť, že mobilní a cezhraniční pracovníci vrátane sezónnych pracovníkov, pracovníkov z radov migrantov či pracovníkov s neistou pracovnou zmluvou, boli vo väčšej miere vystavení nezdravým alebo nebezpečným pracovným podmienkam, ako sú nevhodné či preplnené ubytovne alebo nedostatok informácií o svojich právach. EHSV vyzýva členské štáty, aby si plnili svoje povinnosti v oblasti BOZP a posilnili opatrenia v oblasti zvyšovania povedomia o potrebe podporovať spravodlivé a bezpečné pracovné a životné podmienky sezónnych, mobilných a cezhraničných pracovníkov.

4.3.6. EHSV poukazuje na to, že – ako zdôrazňuje Komisia – je dôležité podporovať pracovníkov nakazených ochorením COVID-19, ako aj rodiny, ktoré prišli o svojich členov, pretože boli v zamestnaní vystavení vírusu SARS-CoV-2, a konštatuje, že 25 členských štátov už urobilo kroky v tomto smere vrátane uznania COVID-19 za chorobu z povolania⁽¹⁵⁾.

4.4. Kapitola 3 – Vykonávanie aktualizovaného strategického rámca

4.4.1. EHSV súhlasí s tvrdením Komisie, že „sociálni partneri majú zvlášť dobré predpoklady na to, aby našli riešenia prispôbené okolnostiam osobitnej činnosti alebo osobitného sektora“⁽¹⁶⁾.

4.4.2. Pandémia podľa EHSV ukázala, že podniky a pracoviská sú tiež dôležitými centrami šírenia nákazy, čím sa zvyšuje význam opatrení v oblasti BOZP prispôbených jednotlivým hospodárskym subjektom.

4.4.3. EHSV odporúča Komisii, aby v tejto súvislosti ako súčasť strategického rámca prijala iniciatívy na podporu trvalého sociálneho dialógu medzi sociálnymi partnermi o podmienkach BOZP v jednotlivých odvetviach činnosti, a najmä v podnikoch. Zapojenie odborov a zástupcov pracovníkov a ich nepretržitá spätná väzba, pokiaľ ide o súčasnú situáciu, v úzkej koordinácii s kolektívnym vyjednávaním a kolektívnymi zmluvami, vykonávanie posudzovania, prevencie a riadenia rizík, využívanie príležitostí a vytváranie bezpečného a zdravého pracovného prostredia majú priamy vplyv na zdravie pracovníkov, produktivitu a konkurencieschopnosť podnikov a na samotnú spoločnosť, a to najmä v oblasti služieb verejného zdravotníctva.

4.4.4. EHSV súhlasí s Komisiou, že len presná a včasná znalosť situácie v oblasti BOZP na úrovni EÚ aj členských štátov umožní identifikovať výzvy a predchádzať rizikám, vymedziť vhodné politiky, monitorovať ich vykonávanie a analyzovať ich výsledky. Rovnako aj poznatky o vedeckých a technologických inováciách a ich neustále začleňovanie do politických rozhodnutí umožní ich nepretržitý rozvoj.

⁽¹⁵⁾ Tamže.

⁽¹⁶⁾ Tamže.

4.4.5. EHSV súhlasí s tým, že sú potrebné aktualizované databázy BOZP odzrkadľujúce realitu na úrovni EÚ a členských štátov s novými sociálnymi ukazovateľmi, ktoré umožnia výskum a podávanie správ, analýzu a štúdie o BOZP vo všetkých aspektoch ⁽¹⁷⁾.

4.4.6. EHSV konštatuje, že „úspech tohto strategického rámca vo veľkej miere závisí od jeho vykonávania na národnej a miestnej úrovni“ ⁽¹⁸⁾. Toto chápanie dáva členským štátom väčšiu zodpovednosť za dodržiavanie a presadzovanie právnych predpisov a za podporu sociálneho dialógu medzi sociálnymi partnermi a odstraňovanie prekážok tohto dialógu, keďže jednou zo základných podmienok úspechu strategického rámca je vykonávanie inšpekcií práce na úrovni členských štátov, činnosť odborných zdravotníckych technikov a lekárov a zapojenie odborov a zástupcov pracovníkov BOZP.

4.4.7. EHSV pripomína, že predpokladom úspešného dosiahnutia cieľov strategického rámca je komplexná zodpovednosť podnikov v podmienkach BOZP, či už na pracoviskách, alebo v prípade, ak pracovník pracuje z domu alebo na diaľku. To však predstavuje problém, ak pracovník vykonáva prácu z domu alebo iného miesta, nad ktorým nemá zamestnávateľ žiadnu kontrolu alebo ku ktorému nemá žiaden prístup.

4.4.8. EHSV súhlasí s názorom, že zvyšovanie povedomia o rizikách pracovných úrazov, zraneniach a chorôb z povolania je kľúčom k dosiahnutiu cieľov strategického rámca so zameraním na víziu nulovej úmrtnosti v dôsledku pracovných úrazov. EHSV sa domnieva, že zvyšovanie povedomia je skutočne jedným z kľúčových opatrení na vykonávanie právnych predpisov, no práve existencia právnych predpisov a následne účasť a monitorovanie sú ako celok kľúčom k úspechu. EHSV je presvedčený, že zameranie na prevenciu a dodržiavanie smerníc v oblasti BOZP majú zásadný význam pre dosiahnutie cieľov tejto stratégie.

4.4.9. Podľa EHSV toto povedomie vo veľkej miere závisí od aktívneho zapojenia sociálnych partnerov a všetkých zainteresovaných strán. Práve v tejto súvislosti EHSV oceňuje úlohu Poradného výboru pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a odporúča Komisii, aby ju lepšie zdôraznila.

4.4.10. EHSV sa nazdáva, že hoci sa na dosahovaní týchto cieľov podieľajú všetky zainteresované strany – členské štáty, podniky, inšpektoráty práce a pracovníci –, miera zodpovednosti sa líši, pričom pracovníci sú najzraniteľnejší a majú najmenej právomocí, a preto by sa im mala poskytnúť najväčšia ochrana.

4.4.11. EHSV preto zastáva názor, že pracovník by mal mať možnosť odmietnuť pracovať, ak zistí, že na jeho pracovisku existuje riziko úrazu alebo vážneho ochorenia, a to najmä smrteľné riziko, a v konečnom dôsledku právo ukončiť svoju činnosť s náhradou škody, ak existuje riziko ohrozenia života, pretože podnik nedodržiava pravidlá BOZP.

4.4.12. EHSV konštatuje, že existuje 11 európskych fondov a finančných mechanizmov, z ktorých by sa dali financovať opatrenia v rôznych oblastiach BOZP ⁽¹⁹⁾. EHSV zdôrazňuje, že finančná podpora činností v oblasti BOZP je jedným z kľúčových opatrení pre úspech samotného strategického rámca. EHSV odporúča, aby Komisia poskytla podrobnejšie informácie členským štátom, a najmä sociálnym partnerom, s cieľom zlepšiť ich prístup k projektom v oblasti BOZP a ich vykonávanie.

4.5. Kapitola 4 – Celosvetová podpora účinných noriem v oblasti BOZP

4.5.1. EHSV súhlasí s tvrdením, že „v globalizovanom svete sa ohrozenia zdravia a bezpečnosti nezastavia na hraniciach“ a že cieľom strategického rámca je „sprísniť normy v oblasti BOZP na celom svete“ ⁽²⁰⁾.

4.5.2. EHSV tiež podporuje postoj Komisie, ktorá chce spolupracovať s MOP pri vykonávaní a monitorovaní deklarácie MOP prijatej pri príležitosti stého výročia jej vzniku a podporovať začlenenie práva na bezpečné a zdravé pracovné podmienky do rámca základných pracovných zásad a práv MOP.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽¹⁷⁾ Tamže.

⁽¹⁸⁾ Tamže.

⁽¹⁹⁾ Tamže.

⁽²⁰⁾ Tamže.

PRÍLOHA

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté (článok 43 ods. 2 rokovacieho poriadku):

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 1**Predkladá**

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

VERNICOS George

SOC/698 – Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 –2027**Bod 4.1.5**

Zmeniť:

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
Hoci právne predpisy EÚ v oblasti BOZP už pokrývajú mnohé riziká vyplývajúce z vývoja odvetví, zariadení a pracovísk, EHSV súhlasí s Európskou komisiou, že technologický pokrok, starnúca pracovná sila a meniace sa formy práce si vyžadujú nové legislatívne návrhy.	Hoci právne predpisy EÚ v oblasti BOZP už pokrývajú mnohé riziká vyplývajúce z vývoja odvetví, zariadení a pracovísk, EHSV súhlasí s Európskou komisiou, že technologický pokrok, starnúca pracovná sila a meniace sa formy práce si môžu vyžadovať nové legislatívne návrhy.

Výsledok hlasovania:

Za: 70

Proti: 118

Zdržalo sa: 11

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 2**Predkladá**

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

VERNICOS George

SOC/698 – Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 –2027

Bod 4.1.6

Zmeniť:

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
EHSV v tejto súvislosti odporúča, aby Komisia preskúmala samotnú rámcovú smernicu týkajúcu sa BOŽP s cieľom prispôbiť ju realite práce a novým rizikám a výzvam , ktoré so sebou prináša zmena klímy (napr. práca pri vysokých vonkajších teplotách), demografická zmena a digitalizácia.	EHSV v tejto súvislosti odporúča, aby Komisia naďalej dôsledne monitorovala vykonávanie rámcovej smernice týkajúcej sa BOŽP a v prípade potreby ju preskúmala s cieľom zaistiť, že bude pokrývať aj nové riziká a výzvy , ktoré so sebou prináša zmena klímy (napr. práca pri vysokých vonkajších teplotách), demografická zmena a digitalizácia.

Výsledok hlasovania:

Za: 68

Proti: 124

Zdržalo sa: 12

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 3

Predkladá

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

VERNICOS George

SOC/698 – Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 –2027

Bod 4.2.2

Zmeniť:

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
Odhadovaný počet 100 000 úmrtí na rakovinu z povolania považuje za neprijateľný a vyzýva členské štáty, aby urýchlene zaviedli stratégiu, z ktorej vychádza plán týkajúci sa karcinogénov, a to v súvislosti s uplatňovaním limitných hodnôt a iných ustanovení prijatých na úrovni EÚ, čím by obmedzili vystavenie 26 nebezpečným látkam a zlepšili tak pracovné podmienky pre približne 40 miliónov pracovníkov. EHSV sa domnieva, že zoznam nebezpečných látok by sa mal preskúmať a doplniť, a to najmä o nanomateriály a ich karcinogénne účinky , a odporúča, aby sa počet karcinogénnych látok, ktoré podliehajú expozičným limitom, navýšil na 50 .	Odhadovaný počet 100 000 úmrtí na rakovinu z povolania považuje za neprijateľný a vyzýva členské štáty, aby urýchlene zaviedli stratégiu, z ktorej vychádza plán týkajúci sa karcinogénov, a to v súvislosti s uplatňovaním limitných hodnôt a iných ustanovení prijatých na úrovni EÚ, čím by obmedzili vystavenie 26 nebezpečným látkam a zlepšili tak pracovné podmienky pre približne 40 miliónov pracovníkov. EHSV sa domnieva, že zoznam nebezpečných látok by sa mal preskúmať a doplniť, a to najmä o konkrétne nanomateriály s preukázanými karcinogénnymi účinkami , a odporúča, aby sa vyvinulo maximálne úsilie na rozšírenie zoznamu karcinogénnych látok, ktoré podliehajú expozičným limitom.

Výsledok hlasovania:

Za: 68

Proti: 135

Zdržalo sa: 6

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 4**Predkladá**

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

VERNICOS George

SOC/698 – Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 –2027**Bod 4.2.5**

Zmeniť:

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
EHSV sa v súvislosti s postojmi Európskeho parlamentu a zainteresovaných strán k potrebe chrániť zdravotníckych pracovníkov vystavených nebezpečným liekom a iným rizikám domnieva, že táto otázka by sa mala ďalej rozvíjať, a to nielen prostredníctvom odbornej prípravy, vzdelávania a poradenstva, ale aj prijatím záväzných právnych predpisov.	EHSV sa v súvislosti s postojmi Európskeho parlamentu a zainteresovaných strán k potrebe chrániť zdravotníckych pracovníkov vystavených nebezpečným liekom a iným rizikám domnieva, že táto otázka by sa mala ďalej rozvíjať, a to nielen prostredníctvom odbornej prípravy, vzdelávania a poradenstva, ale aj účinným vykonávaním existujúcich právnych predpisov.

Výsledok hlasovania:

Za: 71

Proti: 133

Zdržalo sa: 9

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 5**Predkladá**

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

VERNICOS George

SOC/698 – Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 –2027

Bod 4.3.5

Zmeniť:

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>Pandémia poukázala na skutočnosť, že mobilní a cezhraniční pracovníci vrátane sezónnych pracovníkov, pracovníkov z radov migrantov či pracovníkov s neistou pracovnou zmluvou, boli vo väčšej miere vystavení nezdravým alebo nebezpečným pracovným podmienkam, ako sú nevhodné či preplnené ubytovne alebo nedostatok informácií o svojich právach. EHSV vyzýva členské štáty, aby si plnili svoje povinnosti v oblasti BOZP a posilnili opatrenia v oblasti zvyšovania povedomia o potrebe podporovať spravodlivé a bezpečné pracovné a životné podmienky sezónnych, mobilných a cezhraničných pracovníkov.</p>	<p>Pandémia poukázala na skutočnosť, že mobilní a cezhraniční pracovníci vrátane sezónnych pracovníkov a pracovníkov z radov migrantov s neistým zamestnaním by mohli byť vo väčšej miere vystavení nezdravým alebo nebezpečným pracovným podmienkam, ako sú nevhodné či preplnené ubytovne alebo nedostatok informácií o svojich právach. EHSV vyzýva členské štáty, aby si plnili svoje povinnosti v oblasti BOZP a posilnili opatrenia v oblasti zvyšovania povedomia o potrebe podporovať spravodlivé a bezpečné pracovné a životné podmienky sezónnych, mobilných a cezhraničných pracovníkov.</p>

Výsledok hlasovania:

Za: 72

Proti: 125

Zdržalo sa: 11

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 6

Predkladá

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

VERNICOS George

SOC/698 – Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 –2027

Bod 4.4.11

Vypustiť:

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>EHSV preto zastáva názor, že pracovník by mal mať možnosť odmietnuť pracovať, ak zistí, že na jeho pracovisku existuje riziko úrazu alebo vážneho ochorenia, a to najmä smrteľné riziko, a v konečnom dôsledku právo ukončiť svoju činnosť s náhradou škody, ak existuje riziko ohrozenia života, pretože podnik nedodržiava pravidlá BOZP.</p>	

Výsledok hlasovania:

Za: 69

Proti: 135

Zdržalo sa: 8

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 7**Predkladá**

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

VERNICOS George

SOC/698 – Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 –2027**Bod 1.4.1**

Zmeniť:

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>Oddiel 2.1. – i) pokiaľ ide o ľudí kvalifikovaných ako samostatne zárobkovo činné osoby, na ktoré sa podľa strategického rámca nevzťahujú predpisy týkajúce sa BOZP, odporúča, aby sa včas vykonalo preskúmanie za účasti Komisie, expertov a sociálnych partnerov, s cieľom nájsť najlepšie riešenie s náležitým ohľadom na samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré by tiež mali pracovať v bezpečnom a zdravom prostredí, pričom závery skúmania by sa predložili pred summitom o BOZP v roku 2023; ii) pokiaľ ide o plánovaný zámer Komisie pripraviť na úrovni EÚ nelegislatívnu iniciatívu týkajúcu sa duševného zdravia v práci, navrhuje, aby išlo o legislatívnu iniciatívu, a to práve vzhľadom na význam dôvodov predložených v strategickom rámci.</p>	<p>Oddiel 2.1. – i) pokiaľ ide o ľudí kvalifikovaných ako samostatne zárobkovo činné osoby, na ktoré sa podľa strategického rámca nevzťahujú predpisy týkajúce sa BOZP, odporúča, aby sa včas vykonalo preskúmanie za účasti Komisie, expertov a sociálnych partnerov, s cieľom nájsť najlepšie riešenie s náležitým ohľadom na samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré by tiež mali pracovať v bezpečnom a zdravom prostredí, pričom závery skúmania by sa predložili pred summitom o BOZP v roku 2023; ii) pokiaľ ide o plánovaný zámer Komisie pripraviť na úrovni EÚ nelegislatívnu iniciatívu týkajúcu sa duševného zdravia v práci, víta prístup prijatý Komisiou.</p>

Výsledok hlasovania:

Za: 66

Proti: 135

Zdržalo sa: 8

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 8**Predkladá**

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

VERNICOS George

SOC/698 – Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 –2027

Bod 1.4.2

Zmeniť:

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>Oddiel 2.2 – i) vyzýva Komisiu, aby zahrnula súvisiacu s povolaním do budúceho európskeho plánu na boj proti rakovine a aby pristúpila k rozšíreniu rozsahu smernice o karcinogénach a mutagénach na látky poškodzujúce reprodukciu a nebezpečné lieky a aby sa pracovníkom vystaveným karcinogénnym látkam zaistilo sledovanie ich zdravotného stavu z dlhodobého hľadiska, a to aj v prípade pracovníkov, ktorí už v takýchto podmienkach nepracujú; ii) v súvislosti s oznámením Komisie, že „posúdi, ako posilniť účinnosť smernice o sankciách voči zamestnávateľom (2009/52/ES)“ odporúča nasmerovať toto preskúmanie k sprísneniu zamýšľaných sankcií voči zamestnávateľom, ktorí porušujú predpisy; iii) v súlade so skúsenosťami v súvislosti s pandemiou COVID-19 požaduje legislatívnu iniciatívu týkajúcu sa psychosociálnych rizík; iv) získané skúsenosti a výskum v oblasti muskuloskeletálnych ochorení považuje za odôvodnenie potreby legislatívnej iniciatívy pre túto oblasť.</p>	<p>Oddiel 2.2 – i) podporuje návrh uvedený v strategickom rámci pre BOZP, aby sa zostavil prioritný zoznam látok poškodzujúcich reprodukciu, ktorými sa treba zaoberať, a to na základe stanoviska, ktoré prijal Poradný výbor pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci v súvislosti s vypracovaním zoznamu prioritných látok, pre ktoré by mal byť stanovený expozičný limit v pracovnom prostredí, a vyzýva Komisiu, aby zahrnula súvisiacu s povolaním do budúceho európskeho plánu na boj proti rakovine; ii) v súvislosti s oznámením Komisie, že „posúdi, ako posilniť účinnosť smernice o sankciách voči zamestnávateľom (2009/52/ES)“ odporúča nasmerovať toto preskúmanie k účinnému vykonávaniu a presadzovaniu; iii) súhlasí s prístupom Komisie, ktorá chce v spolupráci s členskými štátmi a sociálnymi partnermi pripraviť nelegislatívnu iniciatívu na úrovni EÚ týkajúcu sa duševného zdravia pri práci, ktorá posúdi vznikajúce riziká týkajúce sa duševného zdravia pracovníkov; iv) podporuje zámer Komisie zahrnúť psychosociálne a ergonomické riziká do kampane zameraanej na zdravé pracovisko.</p>

Výsledok hlasovania:

Za: 70

Proti: 140

Zdržalo sa: 7

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 9

Predkladá

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

VERNICOS George

SOC/698 – Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 –2027

Bod 1.4.3

Zmeniť:

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>Oddiel 2.3 – požaduje, aby sa i) odporúčanie týkajúce sa európskeho zoznamu chorôb z povolaní pretransformovalo na smernicu; ii) vylepšila smernica o biologických faktoroch začlenením najnovších skúseností; iii) v súvislosti s národnými inšpektorátmi práce stanovil cieľ, že sa do konca trvania strategického rámca dosiahne pomer 1 inšpektora práce na 10 000 pracovníkov zakotvený v normách MOP. Ak sa tento cieľ v rámci súčasného strategického rámca nespĺní, Komisia predloží na tento účel legislatívnu iniciatívu.</p>	<p>Oddiel 2.3 – konštatuje, že i) členské štáty by mali náležite nadviazať na odporúčanie týkajúce sa európskeho zoznamu chorôb z povolaní; ii) sa vylepšila smernica o biologických faktoroch začlenením najnovších skúseností.</p>

Výsledok hlasovania:

Za: 70

Proti: 133

Zdržalo sa: 7

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh odporúčania Rady týkajúceho sa zmiešaného učenia v záujme vysokokvalitného a inkluzívneho primárneho a sekundárneho vzdelávania

[COM(2021) 455 final]

(2022/C 105/19)

Hlavná spravodajkyňa: **Tatjana BABRAUSKIENĚ**

Hlavný spravodajca: **Michael MCLOUGHLIN**

Konzultácia	Rada, 30. 8. 2021
Právny základ	článok 165 ods. 4 a článok 166 ods. 4 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	654
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	152/0/0

1. Závety a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) vyjadruje spokojnosť s tým, že v návrhu sa poukazuje na to, že „vzdelanie je základným ľudským právom a právom dieťaťa“. EHSV rovnako s uspokojením prijíma skutočnosť, že zámerom návrhu je realizovať Európsky pilier sociálnych práv (EPSP) a ďalšie dôležité iniciatívy EÚ ⁽¹⁾, ktorých cieľom je posilniť spoluprácu medzi členskými štátmi, aby sa v rámci zelenej a digitálnej transformácie sociálneho a hospodárskeho života a trhu práce stalo kvalitné a inkluzívne vzdelávanie realitou.

1.2. EHSV opätovne vyzýva „Európsku komisiu a členské štáty, aby zaviedli do praxe prvú zásadu Európskeho piliera sociálnych práv, ktorou je zabezpečiť, aby všetci v Európe mali právo na kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, odbornú prípravu a celoživotné vzdelávanie“ ⁽²⁾, a aby ju uplatňovali s cieľom zlepšiť poskytovanie digitálnych zručností a kompetencií a zároveň podporovali rovnaký prístup k zmiešanému učeniu pre všetkých a udržateľné verejné financovanie po dohode so sociálnymi partnermi a občianskou spoločnosťou.

1.3. EHSV odkazuje na svoje stanovisko ⁽³⁾, v ktorom vyjadril požiadavku, že „pri realizácii akčného plánu digitálneho vzdelávania 2021 – 2027 je potrebné zabezpečiť účinný sociálny dialóg a konzultácie so zainteresovanými stranami, dodržiavanie a presadzovanie pracovných práv a informovanosť pracovníkov, konzultácie a účasť na rozvoji digitálnych zručností a podnikateľských zručností, najmä v rámci OVP, vzdelávania dospelých a odbornej prípravy zamestnancov s cieľom odstrániť nedostatky v zručnostiach, ktorým čelia spoločnosti“.

1.4. EHSV naliehavo vyzýva členské štáty, aby v záujme zabezpečenia vhodného a inovatívneho vzdelávacieho prostredia a nástrojov pre všetky deti využili skúsenosti získané pri vzdelávaní počas krízy spôsobenej ochorením COVID-19 a zaistili, že zmiešané učenie bude starostlivo navrhnuté a začlenené do vyvážených učebných plánov pomocou vhodných pedagogických nástrojov. Členské štáty musia dohliadať na zavedenie zmiešaného učenia v snahe podporiť kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, najmä pre deti, ktoré to potrebujú. Hoci sa koncepcia zmiešaného učenia dostáva do popredia a venuje sa jej viac pozornosti, potrebný je ďalší výskum a štúdie, najmä z hľadiska znevýhodnenia vo vzdelávaní a pokiaľ ide o základné školy a nižšie ročníky stredných škôl.

⁽¹⁾ COM(2020) 625 final, COM(2020) 624 final, Ú. v. EÚ C 66, 26.2.2021 s. 1, Ú. v. EÚ C 221, 10.6.2021, s. 3.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 56, 16.2. 2021, s. 1.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 286, 16.7. 2021, s. 27.

1.5. EHSV konštatuje, že v záujme zabezpečenia väčšej samostatnosti študentov v procese ich vzdelávania je dôležité, aby bolo zmiešané učenie dostupné všetkým študentom, a nielen tým, ktorí žijú vo vidieckych oblastiach bez prístupu k školským zariadeniam, alebo študentom terciárneho vzdelávania, kde sa od nich vyžaduje samostatné učenie.

1.6. EHSV konštatuje, že v prípade mimoškolského vzdelávania sa musí zaručiť bezpečnosť a ochrana zdravia študentov, najmä študentov odborného vzdelávania a prípravy. Dlhodobé dištančné vzdelávanie zavedené počas krízy spôsobenej ochorením COVID-19 malo negatívny vplyv na duševnú a fyzickú pohodu študentov a učiteľov, ako aj na výsledky žiakov vo vzdelávaní. V návrhu sa kladie dôraz na skutočnosť, že kvalifikovaní odborníci v oblasti duševného zdravia musia poskytovať účinnú pomoc, pokiaľ ide o duševnú pohodu študentov a učiteľov, čo EHSV považuje za pozitívne.

1.7. EHSV vyzýva členské štáty, aby zabezpečili začlenenie zmiešaného učenia do svojej vzdelávacej stratégie a aby predtým prebehol skutočný dialóg s príslušnými sociálnymi partnermi a zainteresovanými stranami v oblasti vzdelávania. Toto začlenenie by sa malo uskutočniť spôsobom, ktorý pozitívne prispieje ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu študentov, zabezpečí prístup k dobrému vyučovaciemu a vzdelávaciemu prostrediu a potrebným nástrojom a podpore pre učiteľov a nenechá študentov bez podpory.

1.8. EHSV ďalej vyzýva členské štáty, aby dohliadli na to, že zmiešané učenie nebude mať negatívny vplyv na sociálnu hodnotu vzdelávania alebo relevantnosť prezenčnej výučby v programoch vzdelávania. Skúsenosti s núdzovou online výučbou a učením počas pandémie COVID-19 poukázali na nezastupiteľnú hodnotu prezenčnej výučby a neustálej interakcie a spätnej väzby medzi učiteľmi a študentmi s cieľom zabezpečiť kvalitné a inkluzívne vzdelávanie. Vzťahy medzi študentmi a učiteľmi sú kľúčovým faktorom v motivácii študentov a učení sa, čo by zmiešané učenie nemalo narušiť.

1.9. EHSV žiada členské štáty, aby zabezpečili, že pri vypracúvaní individualizovaných vzdelávacích plánov sa prihliadne na požiadavky študentov v oblasti asistenčných technológií. EHSV okrem toho upozorňuje, že v tejto súvislosti bude nevyhnutné poskytnúť učiteľom primeraný asistenčný personál, zabezpečiť, aby boli s týmito technológiami oboznámení a aby ich vedeli účinne využívať pri uspokojovaní potrieb študentov so zdravotným postihnutím.

1.10. EHSV zdôrazňuje ústrednú úlohu učiteľov v zmiešanom učení. Výmeny zamestnancov, projekty spolupráce a individualizovaná výučba sú možné, ak je na to vyčlenený primeraný pracovný čas učiteľov a ak to vedenie školy podporuje. Je veľmi dôležité podporovať komunitu zmiešaného učenia v snahe propagovať hodnotu technológií vo výučbe a odbornej príprave.

1.11. EHSV zároveň poukazuje na to, že v záujme zabezpečenia inkluzívnosti a kvality vzdelávania by zmiešané učenie malo prispieť k zavádzaniu záverov Rady o európskych učiteľoch a školiteľoch pre budúcnosť do praxe. V tejto súvislosti EHSV vyzýva členské štáty, aby účinne podporovali učiteľov pri ich príprave v oblasti kvalitného zmiešaného učenia zameranej na poskytovanie pomoci študentom zlepšovaním, aktualizáciou a prispôbením počiatočného a kontinuálneho profesijného rozvoja potrebám učiteľov a študentov.

1.12. EHSV víta navrhované opatrenia na podporu gramotnosti učiteľov v oblasti IT, ako sú kurzy digitálneho zvyšovania úrovne zručností, programy a nástroje pre učiteľov a vývoj a šírenie pedagogických modulov a zdrojov online a na mieste. Návrh by mal okrem toho podporovať právo učiteľov na aktuálny a prístupný kontinuálny profesijný rozvoj, čo by sa malo uznať v rámci sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávania na národnej, regionálnej a miestnej úrovni so zmysluplným zapojením sociálnych partnerov zo sektora vzdelávania.

1.13. EHSV poukazuje na to, že hromadné otvorené online kurzy nie sú nevyhnutne interaktívne alebo založené na dobrej pedagogike. Vyzýva preto Komisiu, aby v rámci platformy *School Education Gateway* poskytla učiteľom, školiteľom, vedúcim pracovníkom škôl a pedagógom učiteľov rozmanitejšiu podporu odbornej prípravy v oblasti zmiešaného učenia ukončenej certifikátom. Technické zdroje a materiály vyvinuté s podporou Komisie, ktoré sa majú použiť v rámci zmiešaného učenia, musia byť spoľahlivé, ľahko použiteľné, preložené do všetkých úradných jazykov EÚ a musia ich jednomyselne akceptovať všetky zainteresované strany vo vzdelávacom procese. EHSV odporúča, aby sa v rámci projektov pedagogických akadémií programu Erasmus+ vypracovali spoločné akreditované programy odbornej prípravy učiteľov zamerané na zlepšenie pedagogiky v oblasti zmiešaného učenia. V súvislosti so zmiešaným učením by sa mala preskúmať úloha mikrocertifikátov.

1.14. EHSV víta skutočnosť, že v návrhu sa kladie dôraz na dobré podmienky a atraktívnosť učiteľského povolania a členským štátom sa odporúča, aby zamestnávali viac učiteľov s cieľom podporovať dobré podmienky pedagogických zamestnancov. EHSV konštatuje, že veľký nedostatok učiteľov a neatraktívne pracovné podmienky a platy⁽⁴⁾ majú negatívny vplyv na kvalitu výučby. To môže byť prekážkou pre rozvoj vysokokvalitných a inkluzívnych systémov zmiešanej výučby.

1.15. EHSV poukazuje na to, že kombinácia prezenčného a dištančného vzdelávania si vyžaduje, aby učitelia boli tvoriví a inovatívni⁽⁵⁾ a mali dobré pedagogické zručnosti. Je nevyhnutné navrhnuť zmiešané učenie takým spôsobom, aby sa rešpektovala pracovná záťaž, pracovný čas a dôstojné pracovné podmienky učiteľov a zabezpečilo sa im priaznivé pracovné prostredie.

1.16. EHSV odporúča, aby sa zaručilo demokratické vedenie škôl, v rámci ktorého budú mať študenti a učitelia skutočnú nezávislosť pri riadení vlastného vzdelávacieho a vyučovacieho procesu. EHSV opätovne poukazuje na to, že je dôležité zabezpečiť a posilniť demokratickú správu systémov vzdelávania a odbornej prípravy, ktorá by mala zahŕňať zmysuplné konzultácie s organizovanou občianskou spoločnosťou.⁽⁶⁾

1.17. EHSV poznamenáva, že zmiešané učenie mimo systému formálneho vzdelávania (napr. informálne a neformálne učenie) je potrebné uznať účinným vykonávaním odporúčania Rady z 20. decembra 2012 o potvrdzovaní neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa. Informálne a neformálne učenie hrá totiž dôležitú úlohu pri podpore rozvoja základných medziľudských, komunikačných a poznávacích zručností, okrem iného aj tvorivosti, aktívneho občianstva a zručností pre pracovný život. Účast na procesoch potvrdzovania musí byť dostupná pre všetkých a musí sa podporovať udržateľnými verejnými investíciami.

1.18. EHSV poukazuje na to, že dobre navrhnuté zmiešané učenie treba podporovať udržateľnými verejnými investíciami, na ktoré sa kladie dôraz v rámci európskeho semestra, a s pomocou dodatočných finančných prostriedkov EÚ, ako sú napríklad Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti, Erasmus+ a ESF+. Podpora prístupu ku kvalitným vzdelávacím programom online je nevyhnutná pre každú vzdelávajúcu sa osobu. Je potrebných viac investícií, najmä na poskytovanie vysokokvalitného dištančného vzdelávania pre študentov odborného vzdelávania a prípravy a zaistenie ich prístupu k nástrojom a simulátorom, ktoré im pomôžu pri samostatnom praktickom učení v bezpečnom prostredí, ako aj na zabezpečenie komunitných centier celoživotného vzdelávania⁽⁷⁾ a knižníc.

1.19. EHSV konštatuje, že v dôsledku čoraz častejšieho využívania digitálnych nástrojov v rámci zmiešaného učenia vzrastá riziko z hľadiska bezpečnosti údajov študentov a učiteľov, ako aj práva duševného vlastníctva učiteľov. Komisia a členské štáty by preto mali zabezpečiť udržateľné verejné financovanie a zaviesť vhodný právny rámec po konzultácii so sociálnymi partnermi a zainteresovanými stranami v oblasti vzdelávania, čím sa zabezpečí ochrana údajov a práva duševného vlastníctva vo vzdelávaní. EHSV znepokojuje konštatovanie v odporúčaní, podľa ktorého sa predpokladá, že realizácia plánov uvedených v návrhu „si nebude vyžadovať dodatočné zdroje“. Financovanie môže byť spôsobom, ako posilniť spoluprácu v oblastiach, v ktorých EÚ nedisponuje silnou právomocou. Náklady by mohli zahŕňať náklady na hosting, údržbu a vybavenie na integráciu platformy, hosting učebných zdrojov, bezpečnosť údajov, vybavenie učiteľov a žiakov atď. Nedostatok primeraných zdrojov sa predovšetkým dotkne najviac znevýhodnených študentov.

1.20. EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby sa zaoberali rastúcim počtom poskytovateľov vzdelávania a rozmachom sektora vzdelávacích technológií (EdTech), ktorý sa bude čoraz viac rozširovať vplyvom zavádzania zmiešaného učenia do vzdelávacích programov. EHSV vyzýva členské štáty, aby vypracovali vnútroštátne predpisy a aby zvažili aj možnosť zriadenia verejných platforiem pre online výučbu a učenie v záujme ochrany verejnej hodnoty vzdelávania. Verejné

⁽⁴⁾ *Teachers in Europe – Careers, Development and Well-being*, Európska komisia, 2021.

⁽⁵⁾ *Blended learning in school education – guidelines for the start of the academic year 2020/21*, Európska komisia.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 286, 16.7. 2021, s. 27.

⁽⁷⁾ Downes, P.: *Multi/Interdisciplinary Teams for Early School Leaving Prevention: Developing a European Strategy Informed by International Evidence and Research*, 2011, NESET (Sieť expertov na sociálne aspekty vzdelávania a odbornej prípravy), Generálne riaditeľstvo pre vzdelávanie a kultúru, Európska komisia.

platformy by sa mali okrem toho zriaďovať po uskutočnení zmysluplných konzultácií so sociálnymi partnermi a zainteresovanými stranami v oblasti vzdelávania, pričom by sa mala v plnej miere rešpektovať profesionálna autonómia učiteľov a vzdelávacieho personálu, ako aj akademická sloboda a autonómia vzdelávacích inštitúcií, a to bez toho, aby sa vyvíjal tlak na učiteľov alebo vzdelávací personál, pokiaľ ide o vzdelávací materiál a pedagogické metódy, ktoré používajú.

1.21. Vzhľadom na celkový význam zmiešaného učenia EHSV navrhuje, aby sa v súvislosti s týmto odporúčaním navrhlo prerušované meranie a diferencovaný zber údajov v závislosti od veku a s prihliadnutím na rôzne vývojové potreby detí a mladých ľudí. To by tiež malo umožniť zhromažďovanie informácií o relevantných parametroch znevýhodnení, akými sú šikanovanie a predčasné ukončenie školskej dochádzky. Presné merania sa môžu vyvinúť v spolupráci s príslušnými partnermi. Rovnako musí preto existovať jasné informovanie o vykonávaní odporúčaní a jeho monitorovanie.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Toto stanovisko sa zaoberá návrhom odporúčania Rady týkajúceho sa zmiešaného učenia v záujme vysokokvalitného a inkluzívneho primárneho a sekundárneho vzdelávania. Kládne sa v ňom dôraz aj na počiatočné odborné vzdelávanie na úrovni sekundárneho vzdelávania. V navrhovanom odporúčaní sa nepresadzuje všeobecné zavádzanie nižšej účasti pedagógov na učení, ani sa v ňom nepodporuje zvýšenie počtu hodín strávených pred obrazovkou. EHSV víta zapojenie mladých ľudí, ktoré by sa malo zachovať a pokračovať v celom procese.

2.2. Podľa štúdie Európskej komisie⁽⁸⁾ sa pod zmiešaným učením rozumie hybridný prístup, ktorý kombinuje učenie v škole s dištančným vzdelávaním vrátane online vzdelávania. Zmiešané učenie je flexibilný model, ktorý možno použiť na podporu realizácie projektu alebo študijného programu bez toho, aby učители a študenti museli byť neustále prítomní v rovnakom fyzickom priestore.

2.3. Výučba v školskom prostredí zlepšuje sociálne zručnosti vzdelávajúcich sa osôb, ich pohodu, zvyšuje ich pocit spolupatričnosti, kolektívny pocit a lepšiu osobnú interakciu medzi učiteľmi a študentmi a medzi študentmi navzájom, avšak dobre organizované zmiešané učenie môže vzdelávajúcim sa osobám pomôcť dosiahnuť nezávislejšie, individualizovanejšie a samostatnejšie vzdelávanie⁽⁹⁾. Osobitne sľubná by mohla byť pri výučbe umeleckých predmetov zahŕňajúcich aj videomateriály.

2.4. Hoci sa v návrhu zmiešané učenie opisuje ako hybridný prístup a zdôrazňuje sa jeho flexibilita a potenciál podporovať samostatné štúdium, potrebné je podrobnejšie objasniť, akú úlohu pri uskutočňovaní zmiešaného učenia zohrávajú učители a školitelia. V tejto súvislosti je dôležité zaistiť, aby sa zmiešané učenie zaviedlo do učebných osnov podľa celoškolského prístupu s prihliadnutím na potreby učiteľov, študentov a ich rodín. Takisto je potrebné, aby sa zmiešané učenie realizovalo počas školského vyučovania a nespôsobovalo neúnosné preťaženie učiteľov ani ďalšiu záťaž pre rodiny žiakov.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Kríza spôsobená ochorením COVID-19 prinútila žiakov základných, stredných a odborných škôl učiť sa samostatnejšie. Školy a učители – väčšinou bez náležitej prípravy – boli nútení prispôsobiť sa núdzovému online a dištančnému vzdelávaniu a používať digitálne správy, e-maily, online videorozhovory a ďalšie prostriedky, aby sa spojili s deťmi v snahe zabezpečiť počas obdobia obmedzenia pohybu primeranú výučbu. Bola to aj značná výzva pre deti so zdravotným postihnutím, ktoré sú pri interakcii prostredníctvom digitálnych médií vo väčšej miere znevýhodnené. Vlády, televízne vysielania, sociálni partneri, poskytovatelia vzdelávania a odbornej prípravy, mimovládne organizácie a jednotlivci reagovali veľmi rýchlo, aby učiteľom pomohli pri vytváraní virtuálnych tried a platforiem spolupráce, avšak potrebné je vynaložiť ešte veľa úsilia.

3.2. Vzhľadom na obrovský vplyv krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na mladých ľudí a vzdelávací systém musíme byť opatrní aj pri načasovaní zmien. Návrat k prezenčnej výučbe si vyžaduje svoj čas a mnoho mladých ľudí si musí zvyknúť na návrat k „normálnym podmienkam“: príliš veľa zmien v príliš krátkom čase môže mať destabilizujúci účinok. Pandemická kríza sa najviac dotkla detí a mladých ľudí. Pandémia mimoriadne negatívne zasiahla ich vzdelávanie, socializáciu, ekonomické vyhliadky a duševné zdravie. Prioritou v nadchádzajúcom období by mala byť normalizácia a osobitný dôraz na pohodu, duševné zdravie a formálne vzdelávanie.

⁽⁸⁾ *Blended learning in school education – guidelines for the start of the academic year 2020/21*, Európska komisia.

⁽⁹⁾ Tamže.

3.3. EHSV má obavy v súvislosti s tým, ako môžu žiaci základných škôl a dokonca aj žiaci nižších ročníkov stredných škôl zvládať zmiešané učenie, keďže týmto vekovým skupinám často chýbajú potrebné schopnosti na to, aby sa mohli aktívne vzdelávať v prostredí zmiešaného učenia. Spravidla im chýba samostatnosť, kolaboratívne zručnosti, zručnosti v oblasti IKT, budovanie znalostí, schopnosť sebahodnotenia a viacero ďalších takzvaných zručností 21. storočia. Tieto zručnosti sú nevyhnutné pre úspešné učenie v zmiešanom prostredí a ich absencia u populácie vzdelávajúcich sa osôb je skutočnou hrozbou pre poskytovanie kvalitného zmiešaného učenia. Musí sa stanoviť zásada, podľa ktorej sa experimentálne kroky týkajúce sa zmiešaného učenia vo vzdelávaní zavedú skôr u starších žiakov než mladších.

3.4. EHSV poukazuje na to, že počas pandémie prišli o skúsenosti s praktickým vzdelávaním najviac študenti odborného vzdelávania a prípravy v učňovskej príprave. Nedostatočný prístup k širokopásmovému pripojeniu a nástrojom IT, nedostatočná interakcia medzi učiteľmi a študentmi a nedostatok vhodného vzdelávacieho prostredia viedli k predčasnemu ukončeniu školskej dochádzky, najmä u dievčat a sociálno-ekonomicky znevýhodnených detí. Zmiešaná výučba sa preto musí starostlivo navrhovať a zaviesť tak, aby sa všetkým deťom poskytlo inkluzívne vzdelávacie prostredie a nástroje. Aj keď sa odporúčanie do veľkej miery zameriava na primárne a sekundárne vzdelávanie, ako aj na počiatočné odborné vzdelávanie a prípravu na úrovni sekundárneho vzdelávania, bolo by užitočné preskúmať potenciál zmiešaného učenia v oblasti učňovskej prípravy.

3.5. Opatrenia uvedené v návrhu zahŕňajú okrem iného ako priamu reakciu na krízu „uprednostňovanie fyzickej a duševnej pohody vzdelávajúcich sa osôb a ich rodín“, ako aj „podporu rozvoja digitálnych kompetencií vzdelávajúcich sa osôb a rodín“. EHSV v tejto súvislosti upozorňuje na to, aké dôležité je rozšíriť rozsah zaručenia dobrých podmienok a zlepšovania digitálnych kompetencií tak, aby sa vzťahovali na celý vzdelávací systém, a to najmä na učiteľov, školiteľov a vedúcich pracovníkov škôl.

3.6. EHSV pozitívne hodnotí skutočnosť, že Komisia navrhuje v spolupráci s členskými štátmi vypracovať konkrétny poradenský materiál, príručky a ďalšie konkrétne výstupy založené na faktoch, činnostiach partnerského učenia a osvedčených postupoch. Tým sa odstránia identifikované nedostatky v podpore rozvoja koncepcie zmiešaného učenia na úrovni školy a systému. Súčasťou tejto spolupráce by mali byť aj sociálni partneri a iné príslušné zainteresované strany. Každý krok, zmena alebo prispôsobenie vo vzdelávacích systémoch sa musí vykonať s najväčšou opatrnosťou. Musíme si byť úplne istí, že takéto zmeny v žiadnom prípade nezvýrazia znevýhodnenie vo vzdelávaní a predčasné ukončenie školskej dochádzky, ktoré sú pravdepodobne najväčšími výzvami pre náš vzdelávací systém.

3.7. EHSV zastáva názor, že zmiešané učenie môže úplne zmeniť výučbu aj učenie. Hoci sa v návrhu zdôrazňujú príležitosti vytvorené „zmiešaným učením, vrátane zlepšenia kvality a inkluzívnosti vzdelávania a odbornej prípravy, a rozvojom širokých kompetencií a dobrých podmienok vzdelávajúcich sa osôb“, EHSV upozorňuje, že by sa mali starostlivo preskúmať aj obmedzenia pri zavádzaní zmiešaného učenia do praxe. Týka sa to najmä vidieckych oblastí a chudobných oblastí, kde chýba infraštruktúra (nedostatočný prístup k širokopásmovému pripojeniu a IT nástrojom) a podporné prostredie (domáce prostredie, finančné zázemie atď.) pre kvalitné zmiešané učenie prospešné pre študentov. Pripojenie k výkonným a spoľahlivým sieťam má zásadný význam, najmä ak sa celá rodina potrebuje pripojiť, aby mohla pracovať. Navyše nie všetci študenti majú dostatočnú úroveň digitálnych zručností a sebadisciplínu alebo sú dostatočne samostatní na to, aby mohli bez pomoci sledovať vyučovacie hodiny a plniť úlohy bez osobnej interakcie s učiteľmi. Vo všeobecnosti úspech zmiešaného učenia do veľkej miery závisí od dohľadu a pomoci rodičov – najmä u mladších vzdelávajúcich sa osôb. Tým vzniká riziko vytvárania alebo prehĺbovania nerovností vo výsledkoch vzdelávania žiakov a prispievania k nárastu miery predčasného ukončenia školskej dochádzky, pretože nie každý má rodičov, ktorí budú schopní alebo k dispozícii účinne plniť túto úlohu.

3.8. Hoci vzdelávacie systémy zažívajú v posledných rokoch čoraz väčší posun smerom k privatizácii, zmiešané učenie by sa malo do vzdelávacích programov zavádzať tak, aby sa ochránila zodpovednosť a transparentnosť riadenia verejných vzdelávacích systémov pred vplyvom súkromných a komerčných záujmov a aktérov. Zmiešané učenie nesmie oslabovať vzdelávanie, ktoré je verejným statkom.

3.9. Pred pandemiou ochorenia COVID-19 čelili pedagógovia výzve rastúcich rozdielov vo vzdelávaní medzi žiakmi v dôsledku rôznych sociálno-ekonomických tlakov. Medzi ďalšie faktory patrí rasizmus, segregácia a všeobecný pokles vzostupnej sociálnej mobility a pokles svetovej ekonomiky. Vo všeobecnosti sú napríklad čoraz dôležitejšie domáce úlohy, ktoré zväčšujú rozdiely vo výsledkoch. Izolácia a samoštúdium majú takisto škodlivé psychologické účinky. Pre mnohých študentov, najmä študentov zo sociálno-ekonomicky znevýhodneného prostredia, je osobná interakcia s učiteľmi

a rovesníkmi zdrojom pohodlia a pomáha im znižovať rozdiely vo vzdelávaní. Pokračujúca pandémia ochorenia COVID-19 prehĺbila tieto rozdiely vo vzdelávaní, a to aj v oblasti digitálnych zručností, pričom väčšiemu počtu študentov hrozí strata učenia.

3.10. EHSV upozorňuje na skutočnosť, že počiatočné vzdelávanie a kontinuálny profesijný rozvoj učiteľov nestačia na to, aby im poskytli vhodné zručnosti vrátane digitálnych zručností, pedagogických metód alebo učebných materiálov na výučbu prostredníctvom zmiešaného učenia. Platí to najmä pri práci so študentmi so špeciálnymi potrebami, v multikultúrnom prostredí alebo so znevýhodnenými študentmi, čo je ešte problematickejšie ako zvyčajne, pretože to znevýhodňuje práve tie skupiny študentov, ktoré v súčasnej situácii potrebujú dodatočnú podporu. Európske fórum zdravotného postihnutia vyzýva na rovnaký prístup k vzdelávacím službám pre zamestnancov a študentov so zdravotným postihnutím a na zabezpečenie opatrení, ako je tlmočenie posunkovou rečou, živé titulky a upravená práca.

3.11. Nástroje sebahodnotenia uvedené v návrhu, ako napríklad pripravovaný nástroj SELFIE pre učiteľov, môžu podporiť zavádzanie zmiešaného učenia do praxe. EHSV však upozorňuje na riziko, že tieto nástroje by mohli vytvoriť referenčné porovnanie medzi vzdelávacími inštitúciami s cieľom vytvoriť rebríčky najlepších škôl, ligy a súťaže. Pri zavádzaní zmiešaného učenia do praxe je dôležité rešpektovať špecifiká všetkých vzdelávacích inštitúcií a priority, pokiaľ ide o využívanie informačných a komunikačných technológií, ktoré by malo podliehať súhlasu učiteľov, školiteľov a vedenia škôl.

3.12. Základom práce s deťmi a mladými ľuďmi musí byť čoraz viac skutočná a sústavná účasť dotknutých osôb v súlade s článkom 12 Dohovoru OSN o právach dieťaťa. Okrem jednej konzultácie sa v odporúčaní nekladie veľký dôraz na názory detí. Tento nedostatok by sa mal riešiť. Mnohé členské štáty vyvíjajú modely osvedčených postupov a EÚ pracuje v súčasnosti na vlastnej stratégii v oblasti práv detí. Tento druh zmeny by mal byť napokon zrejмый pri riadení a hodnotení škôl.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zaistení rovnakých podmienok pre udržateľnú leteckú dopravu

[COM(2021) 561 final – 2021/0205(COD)]

(2022/C 105/20)

Spravodajca: **Thomas KROPP**

Konzultácia	Európsky parlament 13. 9. 2021 Rada Európskej únie 14. 9. 2021
Právny základ	článok 100 ods. 2 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	7. 10. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	231/0/9

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) opätovne konštatuje, že trh leteckej dopravy EÚ má zásadný význam pre obchod a cestovný ruch v Európskej únii, ako aj pre medzinárodnú konkurencieschopnosť európskeho hospodárstva ⁽¹⁾.

Keďže je však letecká doprava jedným z najrýchlejšie rastúcich odvetví z hľadiska emisií CO₂, EHSV podporuje regulačné iniciatívy inštitúcií EÚ zamerané na zmiernenie vplyvu leteckej dopravy na životné prostredie ⁽²⁾.

1.2. Komisia sa prostredníctvom svojho balíka návrhov *Fit for 55* usiluje nasmerovať EÚ na cestu k splneniu ambiciózneho cieľa, ktorým je zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2030 o 55 % v porovnaní s úrovňami v roku 1990, a zosúladiť politiku EÚ s ambicióznymi politickými mandátmi stanovenými v zelenej dohode a európskom právnom predpise v oblasti klímy. EHSV podporuje túto veľmi ambicióznou politiku, ktorá zahŕňa niekoľko legislatívnych návrhov týkajúcich sa leteckej dopravy. Jedným zo základných prvkov spomínaných návrhov je podpora udržateľných leteckých palív. Hoci Komisia posúdila to, do akej miery je uvedený návrh komplementárny s inými relevantnými návrhmi, EHSV sa domnieva, že by mala zohľadniť aj kumulatívne finančné účinky všetkých príslušných regulačných opatrení.

1.3. V kontexte regulačných iniciatív, ktorými sa má urýchliť prechod na nulovú bilanciu emisií skleníkových plynov, má návrh *RefuelEU Aviation* pre leteckú dopravu kľúčový význam. Letecká doprava je na rozdiel od iných odvetví závislá od fosílnych palív ako zdroja energie. V snahe umožniť sektoru leteckej dopravy rásť a zároveň znižovať emisie CO₂, sa návrh nariadenia *RefuelEU Aviation* zameriava na urýchlenie výroby, distribúcie a používania udržateľných leteckých palív tým, že dodávateľom leteckých palív ukladá povinnosť dodávať čoraz väčší podiel leteckého paliva obsahujúceho aj udržateľné letecké palivá na všetkých letiskách EÚ a že od leteckých spoločností vyžaduje, aby postupne vo vopred stanovených etapách zvyšovali používanie udržateľných leteckých palív.

EHSV v súlade so svojím prístupom k podpore udržateľnej leteckej dopravy súhlasí so základnou myšlienkou návrhu Komisie, ale navrhuje určité zmeny, ktorými sa zabezpečí jeho účinné vykonávanie bez toho, aby došlo k narušeniu hospodárskej súťaže.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 99. Ú. v. EÚ C 389, 21.10.2016, s. 86.

⁽²⁾ Oznámenie Európska zelená dohoda (COM(2019) 640 final/2), stratégia pre udržateľnú a inteligentnú mobilitu, https://ec.europa.eu/transport/themes/mobilitystrategy_en, smernica o začlenení činností leteckej dopravy do systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v EÚ (COM(2021) 552 final), smernica o obnoviteľných zdrojoch energie (COM/2021/557 final), smernica o infraštruktúre pre alternatívne palivá (COM(2021) 560 final).

1.4. EHSV víta iniciatívu Komisie urýchliť rast trhu s udržateľnými leteckými palivami. Je pravda, že ak by sa udržateľné letecké palivá vyrábali v dostatočných množstvách a boli by dostupné všetkým leteckým spoločnostiam, výrazne by sa tým znížili emisie CO₂ v tomto odvetví. Nie je však jasné, či by prístup Komisie zabránil narušeniam hospodárskej súťaže.

1.5. Letecká doprava je sektor medzinárodných služieb, ktorý v skutočnosti pozostáva z dvoch samostatných trhov s odlišnou dynamikou trhu: na jednej strane je európsky vnútorný trh v rámci Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) a na druhej strane medzinárodne regulovaný trh. EHSV sa domnieva, že v návrhu by sa na tento rozdiel malo jasne prihliadať. Vyzýva Komisiu, aby zachovala rovnaké podmienky v rámci EHP a aktívne presadzovala celosvetovo uplatniteľné normy udržateľnosti.

1.6. Navrhované nariadenie sa bude vzťahovať na všetky činnosti všetkých leteckých spoločností EÚ bez ohľadu na to, či pôsobia v rámci EHP alebo na medzinárodnej úrovni. V prípade sietí leteckých spoločností z krajín mimo EÚ sa bude uplatňovať len na odlety z letísk v EÚ. Povinný minimálny podiel udržateľných leteckých palív v leteckom palive by nemal mať vplyv na všetky ostatné globálne služby leteckých spoločností z krajín mimo EÚ. Očakávaný cenový rozdiel medzi konvenčnými leteckými palivami a palivami obsahujúcimi aj udržateľné letecké palivá by preto mohol leteckým spoločnostiam z krajín mimo EÚ poskytnúť konkurenčnú výhodu. V čase, keď sa celé svetové odvetvie leteckej dopravy snaží zotaviť z najhoršej krízy v povojnovej histórii, by letecké spoločnosti z EÚ nemali jednostranne znášať dodatočné náklady. Ak sa okrem toho cenový rozdiel preniesie na cestujúcich, menej ekologické lety prevádzkované leteckými spoločnosťami z krajín mimo EÚ by sa pre cestujúcich v EÚ stali atraktívnejšími.

1.7. EHSV odporúča, aby sa pred samotným vykonávaním tohto nariadenia uskutočnila pilotná fáza, počas ktorej by sa mohli zosúladiť vnútorné pravidlá EHP týkajúce sa zmiernenia vplyvu leteckej dopravy na životné prostredie. Komisia by sa popri tom usilovala o úzku koordináciu propagácie udržateľných leteckých palív zo strany EÚ s podobnými iniciatívami realizovanými na medzinárodnej úrovni. Keď sa bude vyrábať dostatočné množstvo udržateľných leteckých palív a tieto budú k dispozícii dopravcom z EÚ a z krajín mimo EÚ, tak potom by sa predmetné nariadenie v plnej miere uplatňovalo aj na povinnosti leteckých spoločností z krajín mimo EÚ, ktoré uskutočňujú odlety z letísk EÚ. Takýmto etapovým postupom by sa minimalizovali riziká spojené s nevýhodami novátorskej činnosti, znížilo by sa riziko úniku uhlíka, umožnil by sa nákladovo efektívny proces vykonávania a zabezpečila by sa stabilita plánovania pre všetky zainteresované strany vrátane výrobcov udržateľných leteckých palív. Uľahčil by sa tým aj jednotný prístup k biopalivám.

1.8. Keďže na medzinárodných letových trasách na dlhé vzdialenosti sa vyprodukuje výrazne viac emisií CO₂ než na stredne dlhých a krátkych letových trasách v rámci EHP⁽³⁾, podľa názoru EHSV by Komisia mala klásť väčší dôraz na to, akým spôsobom dosiahnuť koordináciu medzinárodných regulačných opatrení. Tieto opatrenia tretích strán spolu s už dohodnutými kompenzačnými mechanizmami, ako je systém CORSIA⁽⁴⁾, vytvoria ďalší impulz pre výrobu, zavádzanie a používanie udržateľných leteckých palív na medzinárodnej úrovni, čím sa urýchli dopyt po nich a zníži riziko úniku uhlíka⁽⁵⁾.

EHSV súhlasí s analýzou Komisie, že vytvorenie trhu s udržateľnými leteckými palivami si vyžiada určitý čas. EHSV vyzýva Komisiu, aby vypracovala realistický a komplexný plán postupného zvyšovania používania udržateľných leteckých palív s cieľom zabezpečiť stabilitu plánovania pre všetky zainteresované strany vrátane výrobcov udržateľných leteckých palív a usmerňovať politické monitorovanie.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Na podporu rastu udržateľnej leteckej dopravy je potrebný komplexný a účinný regulačný prístup.

2.1.1. Návrh nariadenia *RefuelEU Aviation* je súčasťou niekoľkých ďalších regulačných návrhov v rámci balíka *Fit for 55*, pričom všetky sú zamerané na zmiernenie účinkov leteckej dopravy na životné prostredie⁽⁶⁾. Pri posudzovaní vplyvu a uskutočniteľnosti návrhu *RefuelEU Aviation* sa preto musí venovať náležitá pozornosť vzájomnej závislosti týchto návrhov a ich kumulatívne účinku na trh leteckej dopravy.

⁽³⁾ Polovica emisií CO₂ pochádza len zo 6 % letov, ktorými sú lety na dlhé vzdialenosti, internetová stránka: Data Snapshot on CO₂ emissions and flight distance | EUROCONTROL.

⁽⁴⁾ Systém kompenzácie a znižovania emisií uhlíka v medzinárodnom letectve (CORSIA) je globálnym systémom trhových opatrení na kompenzáciu podielu emisií CO₂ z medzinárodných letov prekračujúcich ich úroveň z roku 2020. Bude sa uplatňovať od 1. januára 2021 do roku 2026 na dobrovoľnej báze a zatiaľ sa do neho dobrovoľne zapojilo 81 krajín (vrátane všetkých členských krajín EÚ), ktoré zabezpečujú 77 % medzinárodnej leteckej dopravy.

⁽⁵⁾ Viaceré krajiny, ako napríklad Spojené kráľovstvo a USA, takisto zvažujú opatrenia na podporu udržateľných leteckých palív a zníženie emisií CO₂, pozri SWD(2021) 633 final.

⁽⁶⁾ SWD(2021) 633 final, bod 7.2.

2.1.2. Revidovanou smernicou o zdaňovaní energie by sa zaviedla minimálna sadzba dane pre lety v rámci EÚ. Udržateľné letecké palivá by podliehali nulovej minimálnej sadzbe dane, zatiaľ čo minimálne sadzby dane by sa mali v priebehu desiatich rokov postupne zvýšiť na úroveň 10,75 EUR/gigajoule. Deklarovaným cieľom predmetného návrhu je stimulovať používanie väčšieho objemu udržateľných leteckých palív a podporiť letecké spoločnosti, aby používali efektívnejšie a menej znečisťujúce lietadlá, a zabrániť možnému zníženiu príjmov o 32 %. Ak by niektoré členské štáty prekročili spomínanú minimálnu sadzbu, týmto dodatočnými vnútroštátnymi daňami z emisií CO₂ by sa výrazne zvýšilo nákladové zaťaženie leteckých spoločností, pokiaľ by sa udržateľné letecké palivá nevyrábali v dostatočných množstvách. Podľa všetkého je nevyhnutné prepojiť tento aspekt s dostupnosťou udržateľných leteckých palív. V opačnom prípade by mohli mať pravidlá represívny účinok namiesto toho, aby vo väčšej miere motivovali k výrobe a používaniu udržateľných leteckých palív.

2.1.3. V skutočnosti je otáznosť, či dodatočné dane môžu stimulovať prechod z fosílnych palív na udržateľné letecké palivá, ak nie sú k dispozícii v dostatočných množstvách.

2.1.4. Keďže neexistujú zmysluplné antidumpingové ustanovenia, trhové podmienky v súčasnosti umožňujú konkurenčným leteckým spoločnostiam ponúkať letenky za ceny nižšie ako sú ich hraničné prevádzkové náklady, a to dokonca nižšie ako kumulatívne náklady na manažment letovej prevádzky a letiskové poplatky. Žiadne ďalšie zdaňovanie by nemalo vplyv na takéto marginálne cenové úrovne, a preto by nemotivovalo k používaniu udržateľných leteckých palív ako konkurenčného opatrenia. Takáto minimálna daň v celej EÚ by jednoducho zbavila leteckých dopravcov finančných zdrojov, ktoré potrebujú na investovanie do efektívnejších lietadiel. Okrem toho príjmy z týchto dodatočných daní sa zo svojej podstaty nemôžu použiť na vopred stanovené (environmentálne relevantné) ciele, ale budú smerovať do rozpočtov členských štátov. Neumožnili by teda rast ponuky, aby uspokojili rastúci dopyt po leteckej doprave.

2.1.5. EHSV sa preto domnieva, že je nevyhnutné diferencovanejšie hodnotenie dynamiky trhu s osobitným zameraním na prípadnú požiadavku zaoberať sa ako dodatočným regulačným opatrením potrebou cielených antidumpingových právnych predpisov, ktoré by skutočne vyžadovali minimálnu cenovú úroveň na pokrytie vonkajších nákladov (?).

Komisia takisto navrhuje revíziu pravidiel systému na obchodovanie s emisiami (ETS) v prípade leteckej dopravy ako ďalšie opatrenie v rámci balíka návrhov *Fit for 55*. ETS predtým pokrýval približne 40 % celkových emisií v EÚ. V revidovanej verzii sa tento podiel zvýšil zahrnutím ďalších odvetví, ako je námorná doprava. Povinnosť znížiť emisie pre odvetvia, na ktoré sa vzťahuje ETS, sa takisto zvýšila zo 40 % na 61 % do roku 2030 na základe úrovni z roku 2005, pričom bezodplatné kvóty v leteckej doprave sa majú postupne zrušiť v rokoch 2023 až 2025.

2.1.6. Obchodovanie s emisiami je skutočne trhový mechanizmus na zníženie emisií a ďalšie doladenie parametrov tohto nástroja môže tento mechanizmus posilniť. Pri hodnotení účinkov takýchto opatrení na dynamiku trhu, ako sa navrhuje vyššie, treba mať na zreteli, že postupným znižovaním bezodplatných kvót sa k už predpokladaným dodatočným nákladom na minimálnu daň v celej EÚ pridávajú ďalej náklady. Okrem toho sa v smernici o zdaňovaní energie, smernici o ETS a nariadení *RefuelEU Aviation* požadujú údaje o používaní a spotrebe leteckého paliva, ako aj o používaní udržateľných leteckých palív. Ďalej by sa malo zväziť, ako zjednodušiť ustanovenia o zbere údajov, vykazovaní a overovaní, aby sa predišlo zbytočnej zložitosti a uľahčilo vykonávanie postupov v praxi.

Cieľom navrhovaného nariadenia o infraštruktúre pre alternatívne palivá je zabezpečiť, aby sa na letiskách zaviedla vhodná infraštruktúra, ktorá na všetkých letiskách EÚ umožní prístup k udržateľným leteckým palivám. I keď zaistenie účinnej logistiky pre zavádzanie udržateľných leteckých palív má samozrejme zásadný význam, nevyhnutné je podrobnejšie objasniť samotné nariadenie. Podľa aktuálneho znenia by sa totiž vozidlá určené pre dodávky ekologického leteckého paliva mohli považovať za neekologické (?). Bez takýchto objasnení je ťažké posúdiť, do akej miery by mohli vzniknúť ďalšie náklady na letiskách, ktoré by sa mohli preniesť na letecké spoločnosti.

2.2. Navrhované nariadenie *RefuelEU Aviation* je kľúčovým návrhom na zabezpečenie udržateľnosti budúcnosti leteckej dopravy, musí sa ním však zabrániť rušivým účinkom na trh leteckej dopravy.

(?) Akýkoľvek regulačný zásah do trhových mechanizmov je v rozpore s cieľmi liberalizácie trhu leteckej dopravy. Liberalizácia však nie je dogmou a má svoje hranice, keď bráni naplneniu klimatických cieľov stanovených v zelenej dohode. Preto je potrebná podrobná a diferencovaná analýza dôsledkov takýchto zásahov na trh v liberalizovanom regulačnom rámci. Takáto analýza je ešte dôležitejšia v prípade viacerých vzájomne sa dopĺňajúcich a od seba závislých regulačných iniciatív, ktoré môžu mať na zainteresované strany kumulatívne finančné účinky.

(?) Stanovisko EHSV na tému *Taxonómia udržateľného financovania – zmena klímy*, prijaté 22. septembra 2021, ECO/549 (Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 72).

2.2.1. Komisia si uvedomuje, že výroba a zavádzanie udržateľných leteckých palív na priemyselnej úrovni si budú vyžadovať značné investície a čas na zmysluplné rozšírenie výrobných kapacít. Keďže právomoci Komisie sú z právneho hľadiska obmedzené na leteckú dopravu v rámci EÚ a v skutočnosti len na leteckú dopravu v rámci EHP, Komisia navrhuje minimalizovať narušenia medzinárodnej hospodárskej súťaže prijatím dvoch opatrení: zabezpečiť, aby všetky lety s odletom z letísk EÚ bez ohľadu na ich cieľové letisko boli prevádzkované s leteckými palivami obsahujúcimi aj udržateľné letecké palivá, a zaviesť minimálne podiely leteckých palív na letiskách EÚ. Prvé opatrenie sa zameriava na dodávateľa a nediskriminuje letecké spoločnosti. Je však otáznosť, či je druhé opatrenie v praxi realizovateľné a či môže účinne zabrániť narušeniam trhu.

2.2.2. V článku 7 sa všetkým leteckým spoločnostiam ukladá povinnosť poskytovať údaje okrem iného o načerpanom leteckom palive na danom letisku EÚ a povinnosť oznamovať celkové množstvo leteckého paliva obsahujúceho aj udržateľné letecké palivá nakúpeného od dodávateľov. V súlade s oznamovacími povinnosťami v rámci EU ETS letecké spoločnosti už teraz oznamujú používanie a spotrebu leteckého paliva na let. Tento systém sa vzťahuje len na lety v rámci EÚ⁽⁹⁾. Navrhovaným nariadením sa rozširujú oznamovacie povinnosti na medzinárodné lety z letísk EÚ. Prevádzkujú ich aj dopravcovia z krajín mimo EÚ, ktorí sú preto zahrnutí do povinností oznamovania údajov. Na medzinárodnej úrovni sa akceptovalo rozšírenie povinností oznamovania údajov na zahraničných leteckých dopravcov, aby mohli vnútroštátne orgány sledovať dodržiavanie predpisov. Táto oznamovacia povinnosť by sa preto nemala stretnúť s odmietavým postojom medzinárodného spoločenstva.

2.2.3. V článku 5 sa však ukladá (všetkým) leteckým spoločnostiam povinnosť zabezpečiť, aby ich ročné množstvo leteckého paliva načerpaného na danom letisku EÚ predstavovalo aspoň 90 % potrebného množstva leteckého paliva na rok. Účelom tohto ustanovenia je zabrániť tankovaniu paliva do zásoby (tzv. tankering). Komisia definuje tankering ako spôsob, ktorý leteckej spoločnosti umožňuje natankovať viac leteckého paliva, než je potrebné, aby sa vyhla doplneniu paliva na cieľovom letisku, kde môže byť letecké palivo drahšie⁽¹⁰⁾. Uzly niektorých leteckých spoločností mimo siete EÚ sa však nachádzajú v blízkosti EHP (napr. Londýn, Dauha, Dubaj, Istanbul) a z akéhokoľvek letiska v rámci EHP si vyžadujú len let na krátku vzdialenosť. Do vzdialených destinácií by sa potom dalo dostať natankovaním leteckého paliva na uzlovom letisku mimo EÚ bez vykonania tankeringu. Výška dodatočných nákladov súvisiacich s udržateľnými leteckými palivami, ktoré sa prenášajú na cestujúceho prostredníctvom ceny letenky, by mohla podnietiť cestujúcich k tomu, aby sa do svojej konečnej vzdialenej destinácie dostali cez (lacnejšie) prestupné uzlové letisko mimo EÚ⁽¹¹⁾. Článok 5 sa však nezaobera systémovými narušeniami spôsobenými vytváraním konkurenčných nevýhod pre uzlové letiská EÚ, a tým aj pre letecké spoločnosti v sieti EÚ.

2.2.4. Keďže trasy do uzlov v blízkosti EÚ zahŕňajú lety na krátke vzdialenosti, palivo na tieto lety s odletom z EÚ predstavuje len malú časť celkovej medzinárodnej prevádzky leteckých spoločností mimo EÚ. S rastúcim podielom paliva obsahujúceho aj udržateľné letecké palivo sa zvýši tiež cenový rozdiel medzi týmto palivom a konvenčným leteckým palivom, čím sa takisto zvýši konkurenčná výhoda letov cez uzly mimo EÚ. Cestujúci budú dokonca viac motivovaní k tomu, aby sa vyhli trasám, pri ktorých sú potrebné udržateľné letecké palivá. To by sa negatívne dotklo stanoveného cieľa tohto návrhu nariadenia, ktorým je podpora používania leteckého paliva obsahujúceho aj udržateľné letecké palivá, a tým zníženie emisií CO₂ vrátane letov s odletom z EÚ.

2.2.5. Vzhľadom na uvedené skutočnosti EHSV odporúča „etapové“ uplatňovanie predmetného návrhu nariadenia. V pilotnej fáze by sa činnosti mali zamerať na zosúladenie existujúcich ustanovení o oznamovaní údajov a o poplatkoch za emisie CO₂ na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni. Momentálne existuje niekoľko podobných právnych predpisov tvoriacich základ pre výpočet množstva emisných kvót a kompenzácie, ako aj vnútroštátnych daní z emisií CO₂ alebo leteckých palív, ktoré sa majú zaplatiť. Tieto právne predpisy však v súčasnosti nie sú vnímané v rovnakom kontexte, čo vedie k paralelným administratívnym postupom pre zainteresované strany a verejné orgány. Navrhovaným nariadením by sa v jeho súčasnej podobe zaviedla ďalšia požiadavka poskytovať ešte viac údajov o používaní palív na všetkých letiskách vrátane používania udržateľných leteckých palív a používania palív v celej EÚ. Agentúra Európskej únie pre bezpečnosť

⁽⁹⁾ Od pôvodného zámeru rozšíriť uplatňovanie EU ETS na lety na letiskách EÚ a z letísk EÚ sa upustilo z dôvodu odmietavého postoja krajín mimo EÚ, podľa ktorých ich letecké spoločnosti nemôžu byť z právneho hľadiska zahrnuté do regulačného systému EÚ podobného dani.

⁽¹⁰⁾ Dôvodová správa (1. Dôvody a ciele návrhu), s. 1.

⁽¹¹⁾ Príklad: Na cenu letenky Stuttgart-Viedeň-Kuala Lumpur by mali vplyv vyššie náklady na letecké palivo obsahujúce aj udržateľné letecké palivo v prípade krátkeho úseku letu Stuttgart-Viedeň a povinnosť použiť udržateľné letecké palivá na dlhý úsek letu Viedeň-Kuala Lumpur. Naopak v prípade letu Stuttgart-Istanbul-Kuala Lumpur by sa vyžadovalo letecké palivo obsahujúce aj udržateľné letecké palivo len na krátky úsek letu Stuttgart-Istanbul.

V uvedenom príklade by pre leteckú spoločnosť prevádzkujúcu lety na linke Istanbul-Stuttgart mohlo byť skutočne finančne výhodné, aby natankovala dostatočné množstvo paliva v Istanbule a nemusela tak doplniť palivo pre spätný let Stuttgart – Istanbul, čím by sa úplne vyhla palivu obsahujúceho aj udržateľné letecké palivo. Takýmto kalkuláciám sa má zabrániť článkom 5.

letectva (EASA) a Eurocontrol by tiež mali povinnosť oznamovať súhrnné údaje prijaté v súlade s ustanoveniami tohto nariadenia, ale nie nevyhnutne iné údaje.

2.2.6. Zdá sa, že potrebné je začať zavedením transparentnosti a obmedzením zbytočnej zložitosti zjednodušením mechanizmov oznamovania, overovania a monitorovania, ktoré existujúce predpisy ukládajú leteckým spoločnostiam EÚ, čím sa vytvorí súdržný, účinný a efektívny súbor opatrení, ktoré by mohli zahŕňať aj rôzne vnútroštátne iniciatívy a vytvorí tak harmonizovaný rámec. V tejto pilotnej fáze by údaje poskytnuté leteckými spoločnosťami EÚ odrážali používanie udržateľných leteckých palív (len) leteckými spoločnosťami EÚ v prípade letov v rámci EHP. To sa zdá byť realistické vzhľadom na čas potrebný na rozšírenie výroby udržateľných leteckých palív. Takéto lety v rámci jednotného európskeho trhu leteckej dopravy by spočiatku nemali zahŕňať medzinárodných cestujúcich.

2.2.7. Navrhovaná pilotná fáza by nemusela nevyhnutne oddialiť úplné vykonávanie nariadenia, keďže jej cieľom je zefektívniť postupy oznamovania a overovania údajov v rámci EÚ, aby sa zabezpečilo, že balík opatrení *Fit for 55* pre leteckú dopravu nespôsobí zbytočne komplikovanú administratívnu záťaž. Okrem toho by sa ňou vytvorila transparentnosť, pokiaľ ide o kumulatívny finančný vplyv opatrení na európske odvetvie leteckej dopravy. Pilotná fáza by Komisií nebránila v zosúladení postupov s postupmi prijatými mimo EHP.

2.2.8. Uplatňovanie tohto nariadenia na medzinárodné lety z letísk EÚ by malo byť podmienené dostupnosťou udržateľných leteckých palív, aby sa uspokojil zvýšený dopyt. Účinný systém používania udržateľných leteckých palív v rámci celého EHP by potom mohol slúžiť v medzinárodnom meradle ako možná referenčná hodnota, vzor a norma. Etapovým uplatňovaním rozsahu pôsobnosti navrhovaného systému sa okrem toho predíde novej polemike, s ktorou sa Komisia stretla v súvislosti so začlenením letov s odletom z EÚ do systému EU ETS. Mimoriadne dôležité je, aby Komisia vypracovala realizovateľné regulačné nástroje na úrovni EHP a rokovala o harmonizovanom prístupe na celosvetovej úrovni.

2.2.9. V súvislosti s koordináciou krokov smerujúcich k presnejšiemu a cielenému medzinárodnému rámcu sa môže zväziť systém CORSIA, čo bude aj potrebné urobiť. Zachovaním rozdielu medzi medzníkmi pre opatrenia v rámci EHP a medzníkmi stanovenými pre medzinárodný rámec sa systém CORSIA môže na základe konsenzu prispôsobiť medzinárodnému rámcu bez toho, aby sa zvýšila zložitosť systému v rámci EHP.

2.3. Na vykonávanie všetkých predložených návrhov je nevyhnutný komplexný, jasný a presvedčivý plán, ako aj sledovanie plnenia míľnikov.

2.3.1. Klimatické ciele dohodnuté na politickej úrovni v rámci EHP pre všetky odvetvia, najmä odvetvie leteckej dopravy, sú mimoriadne ambiciózne a, ako potvrdzuje nedávno uverejnená správa Medzivládneho panelu o zmene klímy, na ich plnenie sa už dlho čaká. Vzhľadom na osobitosti leteckej dopravy, ako ich opísala Komisia a ako sú stručne zhrnuté vyššie, je však nevyhnutné stimulovať dopyt a ponuku v súčasnosti na zanedbateľnom trhu (s udržateľnými leteckými palivami) bez toho, aby bola ohrozená medzinárodná konkurencieschopnosť európskeho odvetvia leteckej dopravy alebo bezpečnosť pracovných miest v Európe. V záujme splnenia týchto sektorových výziev bude mimoriadne dôležité zaviesť účinné opatrenia podľa jasne vymedzených postupných krokov, ktorým môžu zainteresované strany realisticky prispôsobiť svoje vnútorné produkty a postupy.

2.3.2. Prebiehajúci legislatívny proces je vo svojej podstate spojený s určitou mierou neistoty z hľadiska konečného výsledku legislatívnych balíkov. EHSV naliehavo vyzýva všetky inštitúcie EÚ, aby sa usilovali o zachovanie a ďalšie zlepšenie celkovej účinnosti navrhovaných opatrení a o dosiahnutie konsenzu v otázke plánu ich vykonávania.

2.3.3. Takýto plán vykonávania bude zahŕňať zosúladenie už existujúcich vnútroštátnych opatrení. Niektoré členské štáty už takéto plány vypracovali po konzultácii so zainteresovanými stranami⁽¹²⁾.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Základným predpokladom úspešného vykonávania návrhu je zaistiť, aby sa predišlo zásadným chybám pri plánovaní povinného používania udržateľných leteckých palív. Komisia vypracovala osem návrhov politík, ktoré sa líšia s ohľadom na subjekty viazané nariadením (dodávateľ a/alebo letecká spoločnosť), geografický rozsah pôsobnosti (v rámci EHP s alebo mimo EHP), doplnkové požiadavky na budúce sofistikované produkty udržateľných leteckých palív (najmä palivá z obnoviteľných zdrojov nebiologického pôvodu), cieľ (objem udržateľných leteckých palív/úspory emisií skleníkových plynov) a logistické požiadavky (t. j. či možnosť zahŕňa systém obchodovateľných certifikátov, tzv. systém

⁽¹²⁾ Napríklad: nemecký plán s názvom *PtL-Roadmap: Nachhaltige strombasierte Kraftstoffe für den Luftverkehr in Deutschland* (Plán realizácie e-palív: Udržateľné palivá založené na elektrickej energii pre leteckú dopravu v Nemecku), 2021, https://www.bmvi.de/SharedDocs/DE/Anlage/LF/ptl-roadmap.pdf?__blob=publicationFile

„book and claim“, čím by fyzická dodávka na každom letisku nebola potrebná, aby sa tak predišlo tomu, že každá šarža paliva by musela obsahovať aj udržateľné letecké palivá).

3.2. EHSV súhlasí s Komisiou, aby sa používanie pokročilých biopalív a e-kerozínu stalo povinným. Návrhom EÚ by sa nahradili vnútroštátne povinné požiadavky, ktoré čiastočne zahŕňajú palivá založené na krmovinárskych plodinách. Keďže výroba biopalív má primárny význam pre mnohé odvetvia, nielen pre leteckú dopravu, je nevyhnutné zabezpečiť, aby bola ich výroba vždy udržateľná.

3.3. V návrhu Komisie sa predpokladá, že do roku 2023 bude podiel zmesi udržateľných leteckých palív predstavovať 5 %, pričom 4,3 % prípadne na biopalivá a 0,7 % na e-kerozín. Komisia by mala preskúmať rovnováhu medzi pokročilými biopalivami a e-kerozínom. Keďže pokročilé biopalivá sa vyrábajú z odpadu a zvyškov, dostupnosť zdrojov bráni ich ambicióznemu využívaniu. Ak by sa však e-kerozín vyrábal zo (zelenej) elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov a CO₂ zachyteného z atmosféry, výsledkom by bolo palivo so zanedbateľnými emisiami CO₂. EHSV sa domnieva, že ďalšie sekundárne právne predpisy by mohli urýchliť zavádzanie pokročilých výrobných procesov a uľahčiť dosiahnutie ambicióznejších strednodobých a dlhodobých cieľov stanovených pre podiel udržateľných leteckých palív.

3.4. EHSV odporúča usilovať sa o to, aby sa e-kerozín vzhľadom na jeho potenciál používal vo väčšej miere. Zvýšenie minimálneho cieľa na 0,7 % v roku 2027 a 5 % v roku 2030 sa nezdá byť nereálne. EHSV sa domnieva, že Komisia podceňuje dynamiku trhu s e-kerozínom. Rozvojové krajiny v Južnej Amerike a Afrike môžu vybudovať elektrárne, ako aj skladovať a prepravovať e-palivá do krajín, ktoré potrebujú udržateľné letecké palivá a e-palivá. S budovaním ďalších elektrární bude výroba e-palív pre tieto krajiny čoraz dostupnejšia. Súčasné znenie smernice o obnoviteľných zdrojoch energie (RED III) však neposkytuje dostatočnú stabilitu plánovania pre investorov, aby mohli investovať do nových technológií. Tento zdroj energie je pritom taký dôležitý, že si vyžaduje jasný politický plán, ako sa uvádza vyššie.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení smernica 2003/87/ES, pokiaľ ide o oznamovanie kompenzácie v súvislosti s globálnym trhovým opatrením pre prevádzkovateľov lietadiel so sídlom v Únii

[COM(2021) 567 final – 2021/0204 (COD)]

(2022/C 105/21)

Spravodajca: **Thomas KROPP**

Konzultácia	Rada Európskej únie, 14. 9. 2021 Európsky parlament, 13. 9. 2021
Právny základ	článok 192 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	7. 10. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	238/0/5

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) konštatuje, že v dôsledku pandémie COVID-19 sa emisie CO₂ z leteckej dopravy v roku 2020 znížili o 64 % v porovnaní s rokom 2019 ⁽¹⁾. Podľa prognózy organizácie Eurocontrol (Európska organizácia pre bezpečnosť leteckej prevádzky), z ktorej vychádza návrh Komisie, sa neočakáva, že objem dopravy dosiahne do roku 2024 úroveň z roku 2019 ⁽²⁾.

1.2. Rada ICAO (Medzinárodná organizácia civilného letectva Organizácie Spojených národov) v júli 2020 rozhodla, že ako základ pre výpočet kompenzácie ⁽³⁾ leteckými dopravcami za roky 2021 – 2022 by sa mali použiť emisie z roku 2019.

1.3. Podľa navrhovanej zmeny smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES ⁽⁴⁾ by členské štáty mali byť povinné podávať správy o kompenzáciách v súlade s medzinárodným právom v roku 2022 za rok 2021, aj keď sa očakáva, že nárast emisií v roku 2021 bude v porovnaní s rokom 2019 zanedbateľný, ba dokonca nulový.

1.4. EHSV preto podporuje návrh Komisie ⁽⁵⁾ na zmenu smernice 2003/87/ES, pokiaľ ide o oznamovanie kompenzácie v roku 2021. Táto zmena by sa mala prijať bezodkladne, aby sa dosiahla právna istota ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/clima/news/emissions-trading-greenhouse-gas-emissions-reduced-2020_sk.

⁽²⁾ <https://www.eurocontrol.int/publication/eurocontrol-five-year-forecast-2020-2024>.

⁽³⁾ Kompenzácia je činnosť podniku alebo jednotlivca, ktorej cieľom je kompenzovať ich emisie financovaním znižovania emisií na inom mieste. Na trhoch, kde je kompenzácia povinná, sa kredity certifikovaného zníženia emisií vydávajú na kompenzácie vytvorené projektmi znižovania emisií. S týmito kreditmi sa môže obchodovať medzi podnikmi a vládami s cieľom dodržiavať medzinárodné dohody, ktoré obmedzujú množstvo CO₂, ktoré môže emitovať jeden orgán alebo organizácia.

⁽⁴⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES z 13. októbra 2003, o vytvorení systému obchodovania s emisími kvótami skleníkových plynov v spoločenstve, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 96/61/ES (Ú. v. EÚ L 275, 25.10.2003, s. 32).

⁽⁵⁾ Téma tohto stanoviska: COM(2021) 567 final – 2021/0204 (COD).

⁽⁶⁾ EHSV sa riadi odôvodnením 9 návrhu COM(2021) 567 final – 2021/0204(COD).

1.5. EHSV odporúča počítať s predĺžením zmeneného východiskového stavu dovedy, kým nebude priemerný počet cestujúcich na úrovni z roku 2019, prinajmenšom na roky 2022 a 2023. Ide o roky, počas ktorých sa v súčasnosti očakáva oživenie. V opačnom prípade by boli prevádzkovatelia lietadiel povinní kompenzovať emisie, aj keď lietajú menej a produkujú menej emisií ako počas referenčného roka.

1.6. CORSIA (Systém kompenzácie a znižovania emisií uhlíka v medzinárodnom letectve) je jedným z prvkov balíka opatrení zameraných na zmiernenie vplyvu leteckej dopravy na životné prostredie. EHSV nabáda Komisiu, aby preskúmala všetky regulačné návrhy týkajúce sa letectva v rámci balíka politik zelenej dohody *Fit for 55* s cieľom určiť vzájomnú závislosť návrhov, posúdiť ich kumulatívny finančný vplyv a zosúladiť príslušné postupy.

1.7. V roku 2016 členské štáty ICAO, vrátane členských štátov EÚ, súhlasili s uplatňovaním systému CORSIA ako nástroja na ochranu klímy v medzinárodnom letectve. EHSV víta globálne opatrenia pre globálny priemysel. Vyzýva preto Európsku komisiu, Európsky parlament a členské štáty, aby naďalej plne podporovali a schvaľovali systém CORSIA.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Medzinárodná organizácia civilného letectva (ICAO) schválila v roku 2016 systém CORSIA s cieľom riešiť emisie CO₂ v leteckej doprave. Normy a postupy na vykonávanie tohto systému boli prijaté ako príloha k Chicagskemu dohovoru, ktorý musia od januára 2019 uplatňovať všetky členské štáty ICAO.

2.2. Systém kompenzácie neznižuje emisie odvetvia, ale letecké spoločnosti vyrovnávajú rast emisií z leteckej dopravy v iných odvetviach, aby sa čisté emisie CO₂ stabilizovali. Základnou požiadavkou je, aby bolo znižovanie emisií na inom mieste trvalé a nevedlo k neúmyselnému zvýšeniu emisií.

2.3. Relevantnosť systému CORSIA nemožno preceňovať, pretože ide o medzinárodne dohodnutý mechanizmus na úrovni OSN. Všetky signatárske členské štáty ICAO musia zabezpečiť, aby ich dopravcovia každoročne vykazovali emisie. Monitorovanie pre medzinárodné lety sa začalo 1. januára 2019. Letecké spoločnosti sú preto povinné vytvoriť databázy pre palivo používané pri každom lete, aby mohli vypočítať emisie CO₂ pomocou jednej z niekoľkých schválených metód merania spotreby paliva. Členské štáty ICAO sa však dohodli na vykonávaní systému CORSIA v rôznych fázach. V rokoch 2021 – 2026 sa kompenzácia bude vzťahovať len na lety medzi štátmi, ktoré sa dobrovoľne zapojili do tejto prvej fázy (⁷). Od roku 2027 sa systém bude vzťahovať na všetky medzinárodné lety s minimálnou výnimkou v prípade niektorých rozvojových krajín. Vnútroštátne lety spadajú do pôsobnosti inej agentúry OSN, UNFCCC (⁸), a vzťahuje sa na ne Parížska dohoda.

2.4. Vzhľadom na jedinečnú krízu COVID-19 a prudký pokles objemu dopravy, a teda aj emisií CO₂ v roku 2020 a zdĺhavého obdobia oživenia po ňom, je veľmi nepravdepodobné, že v rokoch 2021 – 2023 budú nasledovať požiadavky na kompenzáciu. To by mohlo viesť k neistote, pokiaľ ide zmyslupnosť povinnosť podávať správy. V súčasnom návrhu sa stanovuje právna povinnosť členských štátov EÚ oznámiť výšku kompenzácie leteckým spoločnostiam so sídlom v EÚ do 30. novembra 2022, pokiaľ ide o emisie do roku 2021, aj keď sú nulové. Poskytla by sa tým právna istota leteckým spoločnostiam EÚ a členským štátom.

(⁷) Od roku 2021 je do systému zahrnutých najmenej 88 štátov, ktoré predstavujú 77 % medzinárodnej leteckej dopravy, vrátane všetkých členských štátov EÚ.

(⁸) Rámcový dohovor Organizácie Spojených národov o zmene klímy. Kjótsky protokol, ktorý bol podpísaný v roku 1997 a platil od roku 2005 do roku 2020, bol prvým zavedením opatrení v rámci UNFCCC. Kjótsky protokol nahradila Parížska dohoda, ktorá nadobudla platnosť v roku 2016. UNFCCC má 197 signatárskych štátov a priebeh vykonávania jeho rozhodnutí monitoruje Konferencia zmluvných strán, ktorá zasadá každoročne.

2.5. Odhaduje sa, že vďaka systému CORSIA sa v rokoch 2021 až 2035 vykompenzuje približne 2,5 miliardy ton CO₂, čo predstavuje ročný priemer 165 miliónov ton CO₂ (⁹). Keďže však systém CORSIA neznižuje emisie z leteckej dopravy, neovplyvní skutočné úrovne CO₂ v letectve. Systém CORSIA preto treba vnímať v spojení s inými mechanizmami, ktoré majú vplyv na úrovne emisií CO₂ v tomto odvetví (¹⁰). Tento cieľ sledujú tri ďalšie opatrenia v kontexte balíka Fit for 55 (¹¹): zavedenie dane z kerozínu len na úrovni EÚ, zavedenie povinnosti zmiešavania pre udržateľné letecké palivá (SAF) (¹²) a zmeny a doplnenia systému obchodovania s emisiami (ETS).

2.6. Hoci sa systémy CORSIA a ETS zaoberajú emisiami CO₂, fungujú odlišne. EU ETS znižuje celkové povolené emisie tým, že zaväzuje letecké spoločnosti nakupovať kvóty na ich *jednotlivé* emisie. Systém CORSIA na druhej strane zaväzuje letecké spoločnosti nakupovať kompenzácie na kompenzáciu kolektívneho *odvetvového* rastu emisií, aby sa zabránilo každej tоне CO₂ emitovaného leteckou dopravou alebo aby sa v inom sektore znížila. ETS sa vzťahuje na leteckú dopravu v rámci EÚ. Patria sem však aj cestujúci, ktorí len prestupujú z letiska EÚ do uzla EÚ, aby sa dopravili do medzinárodnej destinácie. V takýchto prípadoch by sa počítali všetky emisie CO₂ z jednotlivých letov zahŕňajúce letisko EÚ. Ten istý cestujúci by mohol prestúpiť do tej istej vzdialenej destinácie prostredníctvom uzla v blízkosti EÚ, ako napríklad Londýn, Istanbul, Dubaj, Dauha alebo Moskva. Emisie CO₂ z diaľkových letov pochádzajúcich z uzla mimo EÚ by však potom neboli zahrnuté do systému EU ETS. Tieto prípady úniku uhlíka by sa mali riešiť.

2.7. Návrh ReFuelEU Aviation by mohol tiež viesť k narušeniu hospodárskej súťaže, pretože zavádzanie zmiešaného udržateľného leteckého paliva by bolo povinné (len) na všetkých letiskách EÚ, ale nie v uzloch mimo EÚ. Hoci udržateľné letecké palivá emitujú menej CO₂, ich výrobné náklady sú výrazne vyššie než náklady na letecké palivá. Bez verejného financovania takéhoto udržateľného leteckého paliva by dodatočné náklady na udržateľné letecké palivá boli v konečnom dôsledku prenesené na cestujúcich, čím by sa medzinárodné lety z uzla EÚ stali drahšími než lety do rovnakého miesta určenia z uzla mimo EÚ. Malo by sa zabrániť takýmto významným narušeniam medzinárodnej hospodárskej súťaže. V konečnom dôsledku ohrozujú politicky, obchodne a predovšetkým ekologicky žiaduce zníženie emisií CO₂.

2.8. Zdanenie kerozínu by malo trhovú účinok len vtedy, ak by stimulovalo výrobu udržateľných leteckých palív. V tomto prípade to však nie je nevyhnutne tak.

2.9. EHSV odporúča, aby Komisia vypracovala komplexný prehľad všetkých trhových opatrení a ich zamýšľaného účinku na trh leteckej dopravy.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽⁹⁾ Informačný list IATA CORSIA 12. mája 2019.

⁽¹⁰⁾ Napríklad začlenenie leteckej dopravy do systému EU ETS 2003/87/ES; iniciatíva ReFuelEU Aviation, COM (2021) 561 final – 2021/0205 (COD).

⁽¹¹⁾ Balíček opatrení Komisie *Fit for 55* pozostáva z niekoľkých navzájom prepojených regulačných návrhov, ktoré by Európskej únii umožnili dosiahnuť cieľ kontinentu znížiť emisie skleníkových plynov o **55 % čistých emisií, na čom sa Rada EÚ dohodla v roku 2020**. Je to zakotvené v európskom právnom predpise v oblasti klímy. Návrhy v tomto balíku majú vplyv aj na európske ekosystémy dopravy a cestovného ruchu. Bez účinných stimulov by tieto návrhy nevedli k udržateľnej politike cestovného ruchu a dopravy v EÚ. Navrhované opatrenia by naopak mohli viesť k významnému zvýšeniu nákladov pre veľké i malé podniky v EÚ a poškodiť ich konkurencieschopnosť vo vzťahu k spoločnostiam v oblasti dopravy a cestovného mimo EÚ, ktoré sa nachádzajú okolo hraníc EÚ, čím by sa ohrozili pracovné miesta EÚ v týchto oblastiach. Obzvlášť ťažko zasiahnuté by preto boli tie regióny EÚ, ktoré sú veľmi závislé od cestovného ruchu. Udržateľný prístup orientovaný na budúcnosť, ako ho navrhuje Komisia, pozostáva z doplnkových opatrení. Tieto však musia vo svojej kombinácii pôsobiť ako katalyzátor smerom k neutrálnemu odvetviu. Musí sa preto zohľadniť ich kumulatívny vplyv na náklady na európske ekosystémy dopravy a cestovného ruchu s cieľom zabezpečiť stabilitu plánovania investícií do nových pracovných miest.

⁽¹²⁾ Návrh stanoviska EHSV TEN/744 (pozri stranu 136 tohto úradného vestníka).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Cesta k zdravej planéte pre všetkých – Akčný plán EÚ: Dosahovanie nulového znečistenia ovzdušia, vody a pôdy

[COM(2021) 400 final]

(2022/C 105/22)

Spravodajkyňa: **Maria NIKOLOPOULOU**

Konzultácia	Európska komisia, 31. 5. 2021
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	4. 10. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	105/0/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky a sociálny výbor (EHSV) podporuje zámer Komisie riešiť rôzne druhy znečistenia komplexne a dodržiavať záväzky Parížskej dohody a ciele udržateľného rozvoja. Na to, aby bol tento plán skutočne ambiciózny, musia byť jeho ciele plne v súlade s odporúčaniami Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) a úroveň ambícií by sa mala zvýšiť už od začiatku, t. j. teraz.

1.2. EHSV vyzýva Komisiu, aby začala zhromažďovať údaje, čo by jej umožnilo predložiť v najbližšom období legislatívne návrhy v oblastiach, v ktorých neexistujú, napríklad pokiaľ ide o svetelné znečistenie a vibrácie.

1.3. EHSV víta zriadenie platformy pre zainteresované strany v oblasti nulového znečistenia a chce spolupracovať prostredníctvom Európskej platformy pre obehové hospodárstvo⁽¹⁾ alebo inými spôsobmi.

1.4. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že v hierarchii nulového znečistenia sa menej zohľadňuje náprava a kompenzácia škôd súvisiacich so znečistením. Je potrebné vymedziť opatrenia pre prípady, keď nie je možné identifikovať znečisťovateľov alebo keď znečisťovateľ nemôže nahradiť škodu.

1.5. EHSV navrhuje, aby sa pri posudzovaní zdrojov tuhých častíc zahrnul v rámci právnych predpisov a monitorovania v oblasti znečistenia tuhými časticami ich oxidačný potenciál a ultrajemné častice.

1.6. Všetky prístavy by mali mať rozvinutý systém zberu a nakladania s odpadom s cieľom bojovať proti znečisťovaniu morí. Okrem toho by EÚ mala stimulovať opatrenia na nepretržité odstraňovanie odpadu z mora s cieľom pomôcť dekontaminácii a zabezpečiť druhotnú rybolovnú činnosť.

1.7. Časť znečistenia morí plastmi pochádza z vnútrozemských vôd. Vyčistenie našich európskych riek si vyžaduje koordináciu medzi dotknutými krajinami.

1.8. EHSV sa domnieva, že nakladanie s odpadom by sa malo harmonizovať a že odpad treba spracovávať a zhodnocovať na tom istom území, kde vznikol, alebo tam, kde existujú vhodné recyklačné zariadenia, aby sa zabránilo nepriaznivému vplyvu na tretie krajiny.

⁽¹⁾ Európska platforma pre obehové hospodárstvo.

1.9. Hoci sú na úrovni EÚ ciele stanovené, EHSV odporúča stanoviť minimálne úrovne pre každú krajinu, aby sa zabezpečilo, že všetky členské štáty dosiahnu primeraný pokrok napriek odlišnému tempu.

1.10. EHSV vyzýva členské štáty a Komisiu, aby urýchlili proces prechodu na obnoviteľné zdroje energie, ktoré sú veľmi dôležité pre podniky na úspešné zvládnutie svojho procesu dekarbonizácie výroby.

1.11. EHSV oceňuje stratégiu občianskej vedy, pomocou ktorej chce Komisia aktivovať účasť a angažovanosť ľudí zvyšovaním informovanosti o znečistení, zdraví a dobrých životných podmienkach.

2. Návrh Komisie

2.1. Akčný plán EÚ: „Dosahovanie nulového znečisťovania ovzdušia, vody a pôdy“ je jedným z posledných základných kameňov zelenej dohody. Ako hlavný cieľ do roku 2050 sa v ňom stanovuje, aby sa znečistenie znížilo na úrovne, ktoré nie sú škodlivé pre ľudské zdravie a životné prostredie. Komisia začlení a prepojí všetky aktuálne opatrenia týkajúce sa viacerých cieľov v oblasti znečistenia súčasne.

2.2. Podľa právnych predpisov EÚ, ambícií zelenej dohody a v synergii s ďalšími iniciatívami by malo v EÚ do roku 2030 dôjsť k zníženiu:

- vplyvu znečistenia ovzdušia na zdravie (predčasné úmrtia) o viac ako 55 %,
- podielu osôb s chronickými poruchami spôsobenými hlukom z dopravy o 30 %,
- podielu ekosystémov EÚ, kde znečistenie ovzdušia ohrozuje biodiverzitu, o 25 %,
- úniku živín, používania chemických pesticídov a rizika s nimi súvisiaceho, používania nebezpečnejších pesticídov a predaja antimikrobiálnych látok pre hospodárske zvieratá a akvakultúru o 50 %,
- objemu plastového odpadu v mori o 50 % a mikroplastov uvoľnených do životného prostredia o 30 %,
- celkovej tvorby odpadu výrazným spôsobom a tvorby zvyškového komunálneho odpadu o 50 %.

2.3. Správy o monitorovaní a výhlade nulového znečisťovania plánované na roky 2022 a 2024 sa zamerajú na hodnotenie procesu plnenia cieľov na rok 2030 a budú východiskom pri rozhodovaní o tom, ktoré opatrenia je potrebné uplatniť alebo posilniť, aby sa zabezpečil úspech cieľov na rok 2030. Následne sa načrtnú ďalšie kroky na dosiahnutie nulového znečistenia do roku 2050.

2.4. Európska komisia spolu s Európskym výborom regiónov spustia platformu pre zainteresované strany v oblasti nulového znečisťovania.

2.5. Do roku 2023 sa preskúma rámcová smernica o morskej stratégii s cieľom znížiť objem plastového a iného odpadu, podmorského hluku a kontaminujúcich látok.

2.6. Preskúmaním smernice o čistení komunálnych odpadových vôd a smernice o splaškových kaloch sa zvýši úroveň ambícií odstraňovať živiny z odpadovej vody a pripravovať vyčistenú vodu a kal na opätovné použitie.

Preskúma sa nariadenie o preprave odpadu v snahe lepšie monitorovať vývoz odpadu, zabezpečiť jeho udržateľnú úpravu a obmedziť vývoz odpadu, ktorý má škodlivý vplyv na životné prostredie a zdravie v tretích krajinách.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Ako sa uvádza v akčnom pláne, boj proti znečisteniu prostredia je aj bojom za rovnosť, keďže najškodlivejšie účinky na zdravie znášajú najzraniteľnejšie skupiny, ako sú okrem iných deti, starší ľudia alebo choré osoby, osoby so zdravotným postihnutím a osoby žijúce v horších sociálno-ekonomických podmienkach⁽²⁾. Najväčšie bremeno v tomto smere znášajú krajiny s nízkymi a strednými príjmami, na ktoré v celosvetovom meradle pripadá takmer 92 % všetkých úmrtí v dôsledku chorôb súvisiacich so znečistením⁽³⁾.

⁽²⁾ Správa EEA č. 22/2018: *Unequal exposure and unequal impacts* (Nerovnomerné vystavenie a nerovnomerné vplyvy).

⁽³⁾ UNEP/EA.4/3 (2018): *Towards a Pollution-Free Planet* (Plán vykonávania Na ceste k planéte bez znečisťovania).

3.2. EHSV podporuje plán Komisie a jej hlavné iniciatívy na komplexné riešenie rôznych druhov znečistenia a dodržiavanie záväzkov Parížskej dohody a cieľov udržateľného rozvoja. Aby bol tento plán skutočne ambicióznym, musia byť jeho ciele v plnom v súlade s odporúčaniami WHO.

3.3. EHSV súhlasí s prístupom zameraným na posilnenie platných právnych predpisov v rôznych oblastiach a ich prispôbenie v tých oblastiach, v ktorých neboli úspešne vykonávané, napríklad v súvislosti s kvalitou ovzdušia a vodou. Opakovane zdôrazňujeme, že environmentálna politika EÚ ukázala, že slabé, rozdrobené a nejednotné vykonávanie environmentálnych právnych predpisov je závažným problémom v mnohých členských štátoch⁽⁴⁾. Navyše, nechýbajú nám poznatky o tom, čo by bolo potrebné urobiť, ale nedostatky sú vo vykonávaní známych, často dávno prijatých opatrení a chýba tiež politická vôľa⁽⁵⁾.

3.4. EHSV vyzýva Komisiu, aby začala zhromažďovať údaje, čo by jej umožnilo predložiť v najbližšom období legislatívne návrhy v oblastiach, v ktorých neexistujú, napríklad pokiaľ ide o svetelné znečistenie a vibrácie.

3.5. Rozsah, v akom boli ciele splnené, sa posúdi na základe výsledkov monitorovania a výhľadu na rok 2024. Tým sa otvorí diskusia na účely posúdenia úrovne ambícií a v prípade potreby dôkladnejšieho preskúmania cieľov a právnych predpisov. EHSV sa obáva, že tento proces bude vzhľadom na krátky čas na splnenie cieľov stanovených na rok 2030 príliš dlhý, a domnieva sa, že úroveň ambícií by sa mala zvýšiť už od začiatku, to znamená už teraz.

3.6. Ciele v oblasti znečistenia ovzdušia stanovené na rok 2030 vychádzajú z príliš starých referenčných rokov. Referenčné roky sa pri jednotlivých cieľoch líšia, pretože vychádzajú z odlišných údajov a právnych predpisov. Hoci je pravda, že dlhé obdobia súhrnných údajov uľahčujú prognózy, podľa EHSV by sa východiskový bod na posúdenie pokroku pri dosahovaní cieľov mal zosúladiť pre všetky ciele, aby sa získal reálny obraz o rozsahu plnenia.

3.7. Podporný rámec by mal pomôcť podnikom a MSP vykonávať právne predpisy v oblasti kontroly znečisťovania a zároveň minimalizovať administratívnu záťaž. Je tiež potrebné harmonizovať regulačný rámec na medzinárodnej úrovni, keďže znečistenie v EÚ sa nekončí na hraniciach.

3.8. EHSV sa domnieva, že na zabezpečenie transformácie je nevyhnutná spolupráca medzi sektormi. Víta preto zriadenie platformy pre zainteresované strany v oblasti nulového znečistenia a chce spolupracovať prostredníctvom Európskej platformy pre obehové hospodárstvo alebo inými spôsobmi. Odporúča tiež nadviazať úzku spoluprácu s tretími krajinami a vytvoriť priestor na spoluprácu medzi občianskou spoločnosťou v rôznych regiónoch, keďže znečisťovanie nepozná hranice.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Podpora EÚ určená na inovácie, investície a výskum v oblasti nových zariadení a technológií je dôležitá pre všetky podniky a pre vytváranie nových kvalitných pracovných miest. Treba však investovať do: prírody a biodiverzity (obnova ekosystému a regeneračné poľnohospodárstvo); prosperity (udržateľná infraštruktúra a prechod na udržateľnosť/energetická transformácia, budovy a ekologická/verejná mobilita); a do ľudí (vzdelávanie a preklopenie digitálnej priepasti/výskum a vývoj, daňové reformy na vytvorenie spravodlivejších a rovnejších príležitostí v oblasti vzdelávania, zdravia a životného prostredia).

4.2. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že v hierarchii nulového znečistenia sa menej zohľadňuje náprava a kompenzácia škôd súvisiacich so znečistením. Zásada „znečisťovateľ platí“ nie je veľmi účinná, čo dokazuje vysoký počet znečistených plôch, ktoré v EÚ stále existujú. Je potrebné vymedziť opatrenia pre prípady, keď nie je možné identifikovať znečisťovateľov alebo keď znečisťovateľ nemôže nahradiť škodu.

4.3. Pokiaľ ide o znečistenie ovzdušia, EHSV by chcel upriamiť pozornosť Komisie na tuhé častice spojené s miliónmi predčasných úmrtí na celom svete. Pri posudzovaní toxikologických účinkov tuhých častíc na ľudské zdravie by sa mali stanoviť štandardizované ukazovatele založené nielen na hmotnostnej koncentrácii, ale aj na veľkosti a chemickom zložení. Pri posudzovaní zdrojov tuhých častíc je dôležitý ich oxidačný potenciál a ultrajemné častice, keďže od nich závisí stupeň nebezpečenstva, a mali by sa zahrnúť do právnych predpisov a monitorovania znečisťovania tuhými časticami.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 110, 22.3. 2019, s. 33.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 123, 9.4.2021, s. 76.

4.4. Právne predpisy o vode sa upravujú tak, aby sa znížil obsah chemických znečisťujúcich látok a mikroplastov. Plastový odpad je veľmi problematický, pretože je zložitý ho odstrániť, adsorbujú iné znečisťujúce látky a nezohľadňuje sa vysoký chemický a toxikologický účinok jeho prísad a derivátov, ktoré vznikajú pri jeho fragmentácii, t. j. nanoplastov⁽⁶⁾. Krajiny OECD významne prispievajú k tvorbe plastového odpadu v iných krajinách, a preto je potrebné nájsť riešenia pre cezhraničné znečisťovanie a stanoviť nový osobitný celosvetový limit pre plastový odpad. Zásadný význam má aj prevencia, a preto by sa mala podporovať a stimulovať výroba v záujme ekodizajnu. Priemysel a environmentálne vedy by mali spolupracovať na hľadaní uskutočniteľných riešení.

4.5. Je dôležité, a to najmä v poľnohospodárstve, investovať do inovácií technológií a prevádzkových modelov, ktoré uľahčujú opätovné využívanie vody a zlepšujú jej kvalitu, ako aj do zavádzania riešení na zníženie environmentálnej stopy (napr. pokiaľ ide o fertigáciu, používanie pesticídov a emisie dusičnanov). Zlepšovanie schopností prevádzkovateľov a odborná príprava v oblasti nových technológií a digitálnych riešení uľahčia ich zavádzanie a dodržiavanie predpisov v oblasti vodného hospodárstva.

4.6. Prísne riadené musí byť nakladanie s odpadom z rybolovných činností, a najmä z rybárskych sietí. Vzhľadom na to, že pohyb plastového odpadu v mori je náhodný, mali by sa uplatňovať medzinárodné pravidlá alebo by sa pravidlá mali aspoň rozčleniť podľa výroby a spotreby plastov v každej krajine, aby najväčší znečisťovateľ platil najviac. Mimovládne organizácie a niektoré krajiny ukázali, že existujú nástroje na odstraňovanie odpadu z mora a osoby, ktoré ich vedú používať, a že je možné vytvoriť prístavné zariadenia potrebné na jeho skladovanie a recykláciu⁽⁷⁾. Toto opatrenie sa však neuplatňuje, pretože rybári nemajú zo zberu a triedenia odpadu žiadny finančný prospech a malé prístavy ešte nie sú pripravené na túto činnosť. Všetky prístavy vrátane tých najmenších by mali mať rozvinutý systém zberu a transparentného nakladania s odpadom⁽⁸⁾. EÚ by mala tieto opatrenia nepretržite podporovať, a to tak s cieľom pomôcť dekontaminácii, ako aj zabezpečiť druhotnú rybolovnú činnosť⁽⁹⁾.

4.7. Celkovo 80 % morského odpadu prechádza vnútrozemskými vodami (jazerá a rieky)⁽¹⁰⁾. Je účinnejšie, keď sa problém rieši a kontroluje už na začiatku. Vyčistenie našich európskych riek si vyžaduje koordináciu medzi krajinami. Príslušné krajiny však majú veľmi rozdielne právne systémy a rôzne úrovne vládnych záväzkov, pokiaľ ide o manažment povodia.

4.8. EHSV sa domnieva, že riešenie problematiky zmesí je dôležitým krokom vpred pri posudzovaní rizika chemikálií. Pre rozvoj poznatkov, hodnotenie a riadenie zmesí je však nevyhnutný rozsiahlejší výskum a vývoj⁽¹¹⁾.

4.9. Nasmerovanie EÚ k nulovému znečisteniu si vyžaduje motivujúce opatrenia, ktoré uľahčia zmenu, budovanie kapacít v oblasti nových technológií a digitálnych riešení, technickú pomoc, sociálne vzdelávanie a harmonizáciu a uplatňovanie príručiek osvedčených postupov v oblasti výroby a spotreby. Podniky potrebujú na dekarbonizáciu svojich výrobných procesov dostatok cenovo dostupnej energie z obnoviteľných zdrojov a plyných palív s nulovými alebo nízkymi emisiami uhlíka. EHSV vyzýva členské štáty a Komisiu, aby urýchlili prechod na obnoviteľné zdroje energie.

4.10. Preskúvanie smernice o priemyselných emisiách umožní vysokú úroveň ochrany životného prostredia ako celku. Vhodnejším prístupom pre MSP by bolo využívanie najlepších dostupných techník, ktoré nespôsobia nadmerné náklady. Vykonávanie smernice o priemyselných emisiách by sa malo vzťahovať na celý hodnotový reťazec vrátane získavania surovín mimo EÚ. Miera dodržiavania predpisov by mala byť pre priemyselné emisie právne záväzná. Taktiež je potrebné zaviesť štandardizovanú a spoľahlivú metodiku monitorovania, ktorá zabezpečí porovnanie spoľahlivých údajov, ako aj harmonizované posúdenie, ktoré zabezpečí rovnaké podmienky vo všetkých odvetviach EÚ.

⁽⁶⁾ Pozri Sendra a kol., 2020.

⁽⁷⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/883 zo 17. apríla 2019 o prístavných zberných zariadeniach na vykladanie odpadu z lodí, ktorou sa mení smernica 2010/65/EÚ a zrušuje smernica 2000/59/ES (Ú. v. EÚ L 151, 7.6.2019, s. 116).

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 207.

⁽⁹⁾ Can fishers help cleaning the sea from plastic waste?, ETF.

⁽¹⁰⁾ Program OSN pre životné prostredie, *Marine plastic debris and microplastics* (Morský plastový odpad a mikroplasty), 2016.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 181.

4.11. EHSV sa domnieva, že program v oblasti zručností je kľúčovým prvkom pre rozvoj trhu práce, ktorý usmerňuje odbornú prípravu odborníkov tak, aby získali informácie o klíme, životnom prostredí a zdraví. Víta tiež odbornú prípravu pracovníkov v zdravotníctve a sociálnej oblasti, ktorá zlepší ich schopnosť vyrovnávať sa s environmentálnymi rizikami. Táto stratégia uľahčí adaptáciu podnikateľov, podnikov, MSP, samostatne zárobkovo činných osôb a všetkých pracovníkov, čím sa budú minimalizovať straty pracovných miest.

4.12. Mestá a regióny sú v popredí vykonávania programov na boj proti znečisťovaniu životného prostredia. Dosiahnutie cieľov programu závisí od úsilia miestnych a regionálnych samospráv. Je nevyhnutné harmonizovať požiadavky a opatrenia vo všetkých regiónoch a zabezpečiť, aby vykonávanie a ciele, ktoré sa nakoniec dosiahnu, zostali v priebehu času konštantné, a to bez ohľadu na politické zmeny. Hoci sú na úrovni EÚ ciele stanovené, EHSV odporúča stanoviť minimálne úrovne pre každú krajinu, aby sa zabezpečilo, že všetky členské štáty dosiahnu primeraný pokrok napriek odlišnému tempu.

4.13. Je dôležité harmonizovať nakladanie s odpadom, keďže triedenie a spracovanie nefungujú na úrovni regiónov EÚ a na miestnej úrovni v každej krajine rovnomerne, čím sa znižuje účinnosť riadenia a prevencie znečisťovania. Vývoz akéhokoľvek odpadu, ktorý nespĺňa normy EÚ, by sa mal zakázať bez ohľadu na regulačné opatrenia krajiny, do ktorej sa má vyvážať. Okrem toho by sa odpad EÚ mal spracovávať a zhodnocovať na tom istom území, kde vznikol, alebo tam, kde existujú vhodné recyklačné zariadenia, aby sa predišlo tomu, že dôsledky budú znášať tretie krajiny, ak sa odpad nevyužíva ako surovina v rámci udržateľnej výroby šetrnej k životnému prostrediu.

4.14. Komisia vypracuje integrovaný rámec monitorovania a výhľadu nulového znečistenia s cieľom posúdiť vplyv na zdravie, životné prostredie, hospodárstvo a sociálnu oblasť. Malo by sa zahrnúť aj monitorovanie stavu riek. Zozbierané údaje by sa mali získavať pomocou štandardizovaných metód, mali by byť transparentné, spoľahlivé, výsledovateľné a dostupné pre všetkých. Databáza by mala zahŕňať zdroje hlavných inštitúcií spojených s Komisiou, ako aj všetky uznané inštitúcie, ktoré chcú prispieť k monitorovaniu znečistenia a jeho dôsledkov.

4.15. EHSV oceňuje stratégiu občianskej vedy, pomocou ktorej chce Komisia aktivovať účasť a angažovanosť ľudí zvyšovaním informovanosti o znečistení, zdraví a dobrých životných podmienkach. To umožní ľuďom sledovať znečisťovanie a integrovať zozbierané údaje na účely rozhodovania. Aby sa zaručila jej úspešnosť, musí sa zabezpečiť koordinácia medzi orgánmi, mimovládnyimi organizáciami, komunitami a vedou.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o jednotných postupoch kontroly cestnej prepravy nebezpečného tovaru

[COM(2021) 483 final – 2021/0275 (COD)]

(2022/C 105/23)

Konzultácie	Európsky parlament, 13. 9. 2021 Rada Európskej únie, 24. 9. 2021
Právny základ	články 91 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	219/0/1

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 564. plenárnom zasadnutí 20. a 21. októbra 2021 (schôdza z 20. októbra) rozhodol 219 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a jeden člen sa hlasovania zdržal, zaujať k predmetnému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1286/2014, pokiaľ ide o predĺženie prechodného mechanizmu pre správcovské spoločnosti, investičné spoločnosti a osoby poskytujúce poradenstvo súvisiace s podielovými listami podnikov kolektívneho investovania do prevoditeľných cenných papierov (PKIPCP) a iných subjektov ako PKIPCP alebo predávajúce tieto podielové listy

[COM(2021) 397 final – 2021/0215 (COD)]

(2022/C 105/24)

Konzultácie	Rada Európskej únie, 29. 7. 2021 Európsky parlament, 13. 9. 2021
Právny základ	článok 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	216/0/7

Keďže výbor usúdil, že návrh je uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 564. plenárnom zasadnutí 20. a 21. októbra 2021 (schôdza z 20. októbra 2021) rozhodol 216 hlasmi za, pričom 7 členovia sa hlasovania zdržali, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2009/65/ES, pokiaľ ide o používanie dokumentov s kľúčovými informáciami správcovskými spoločnosťami podnikov kolektívneho investovania do prevoditeľných cenných papierov (PKIPCP)

[COM(2021) 399 final – 2021/0219 (COD)]

(2022/C 105/25)

Konzultácia	Rada Európskej únie, 1. 9. 2021
Právny základ	článok 53 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	218/0/11

Keďže výbor usúdil, že návrh je uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 564. plenárnom zasadnutí 20. a 21. októbra 2021 (schôdza z 20. októbra 2021) rozhodol 218 hlasmi za, pričom 11 členov sa hlasovania zdržalo, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú ochranné a riadiace opatrenia na ochranu tuniaka južného**[COM(2021) 424 final – 2021/0242 (COD)]**

(2022/C 105/26)

Konzultácia	Európsky parlament, 13. 9. 2021 Rada, 30. 8. 2021
Právny základ	článok 43 ods. 2 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	221/0/1

Keďže výbor usúdil, že návrh je uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 564. plenárnom zasadnutí 20. a 21. októbra 2021 (schôdza z 20. októbra) rozhodol 221 hlasmi za, pričom jeden člen sa hlasovania zdržal, zaujať k predmetnému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskej centrálnej banke, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke – Ročná stratégia udržateľného rastu na rok 2021

[COM(2020) 575 final]

(doplňujúce stanovisko)

(2022/C 105/27)

Spravodajca: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Rozhodnutie predsedníctva	26. 4. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 1 rokovacieho poriadku a článok 29 písm. a) vykonávacích predpisov rokovacieho poriadku
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	5. 10. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	168/0/1

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) je naďalej znepokojený skutočnosťou, že vo väčšine členských štátov pretrvávajú nejasnosti, pokiaľ ide o systémy riadenia národných plánov obnovy a odolnosti (NRRP) a rozdelenie zodpovednosti za ich vykonávanie medzi ústrednú, regionálnu a miestnu úroveň. Nie je preto dostatočne jasné ani to, ktoré sú vhodné mechanizmy na zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov do jednotlivých fáz vykonávania, monitorovania a prispôbenia týchto plánov. Táto skutočnosť bola spomenutá v uznesení EHSV z februára ⁽¹⁾ a situácia zostáva rovnaká napriek úsiliu Komisie. EHSV dôrazne požaduje väčšiu kontrolu týchto zásadných aspektov pre obnovu Únie.

1.2. EHSV upozorňuje na potrebu merania pokroku vo vykonávaní plánov podpory obnovy a odolnosti. Sú potrebné dobré ukazovatele monitorovania, keďže budú kompasom pre smerovanie pokračujúceho rozvoja a obnovy. Členské štáty musia primerane reagovať na túto výzvu a potrebujú odvahu, aby informovali občanov o obrovských výzvach, ktoré nás čakajú.

1.3. EHSV je pevne presvedčený o význame ďalšieho cyklu semestra pre Úniu ako kľúčového nástroja na vykonávanie Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti (RRF). V národných plánoch sú dva druhy nástrojov: na jednej strane môžu členské štáty vykonať a uskutočniť radikálne štrukturálne zmeny s pomocou dvojakej transformácie, a na strane druhej s pomocou investícií a reforiem pre občanov (rodinných pracovníkov, podnikateľov atď.), ktorí krízou viac priamo trpia. Podľa EHSV by sa mali zväziť obe tieto možnosti. Vyžadujú si odlišné nástroje a niekedy sa nemôžu zhodovať. Pre odolnosť hospodárskeho systému je potrebná obnova.

1.4. Kríza spôsobená ochorením COVID-19 zvýraznila niektoré z najviac nebezpečných slabých stránok Európy: nedostatok politiky koordinácie pre priemysel a závislosť od ďalších hospodárskych oblastí v prípade mnohých výrobcov a služieb. EHSV chápe, že je ťažké zmeniť zvyky a politiky a že skutočné účinky nových politík sa prejavajú až po niekoľkých rokoch. Čas je však vzácny, ak sa Únia chce zmeniť a obnoviť. Nárast cien surovín (a ťažkosti s ich distribúciou), nedostatok polovodičov a vysoké ceny energie takisto poukazujú na závislosť Únie od kritických aktív. EHSV chce vidieť skutočnú činnosť všetkých členských štátov v oblasti investícií do vzdelávania, infraštruktúry a priemyselnej politiky, ktoré môžu zvýšiť zamestnanosť a povzbudiť občanov, aby posilnili európsky priemysel.

⁽¹⁾ Zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti do národných plánov podpory obnovy a odolnosti – čo funguje a čo nie? (Ú. v. EÚ C 155, 30.4.2021, s. 1).

1.5. EHSV podporuje investície do vysoko kvalitného vzdelávania, celoživotného vzdelávania a výskumu a vývoja, ktoré sú dôležité pre stimulovanie a doplnenie hospodárskych a sociálnych zmien, ktoré podporuje program NextGenerationEU. Je zjavné, že zásadne dôležité sú investície, ktoré posilnia zdravotné systémy a politiky verejného zdravia spoločností, ktoré boli ťažko zasiahnuté pandémiou COVID-19. Musia sa skombinovať so skutočne silnou priemyselnou politikou, ktorá môže podporiť výrobu a rozvoj výrobkov a služieb v Európe s cieľom zabrániť úplnej závislosti od ďalších hospodárskych oblastí.

1.6. EHSV je presvedčený, že je čas na dôkladnú a hĺbkovú reformu paktu. V tomto novom revidovanom semestri je potrebné jasné odporúčanie a nový pakt, ktorý zahŕňa niektoré záväzné postupy a pravidlá pre konzultácie s organizáciami občianskej spoločnosti a miestnymi orgánmi. To si vyžaduje úsilie. Je načase sformulovať záväzné predpisy pre zapojenie do všetkých fáz od prípravy po vykonávanie s cieľom zabrániť štrukturálnym problémom v budúcnosti.

1.7. Stručná analýza hlavných priorít plánov podpory obnovy a odolnosti podľa EHSV poukazuje na jasné zameranie na ciele zelenej dohody. To je podľa EHSV zjavne dôležité, ale existujú obavy týkajúce sa vykonávania a vplyvu niektorých opatrení, ktoré sa nezdáajú byť riadne odôvodnené. Pri uskutočňovaní tejto transformácie je potrebné podporiť občanov, pracovníkov a spoločnosti a je potrebné jasne a odôvodnene vymedziť ciele v snahe zabrániť situácii, pri ktorej budeme mať pôsobivú politickú rétoriku, ale zlé praktické vykonávanie, s ohromnými vedľajšími účinkami „pod povrchom“.

1.8. EHSV upozorňuje na skutočnosť, že jeden z najcennejších výstupov procesu semestra je už celé roky ignorovaný. Odporúčania pre jednotlivé krajiny predstavujú naozaj príležitosť na zlepšenie a sú založené na konzistentných údajoch. Členské štáty by mali prehodnotiť svoj postoj k tomuto nástroju, najmä po kríze spôsobenej ochorením COVID-19 a vzhľadom na príležitosť, ktorú Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti prináša, na vykonávanie štrukturálnych reforiem (v oblasti vzdelávania, fiškálnych politík, trhu práce, sociálnej ochrany v rámci sociálneho piliera a summitu v Porte), ktoré sú nevyhnutné pre väčšinu členských štátov. EHSV dôrazne odporúča zmeniť prístup z pohľadu členských štátov, pričom organizácie občianskej spoločnosti by mali byť veľmi aktívne a v tomto procese by mali vykonávať dohľad.

1.9. EHSV tiež upozorňuje na schopnosť niektorých členských štátov čerpať finančné prostriedky, pričom má na pamäti ich „doterajšie výsledky“. Polovica štrukturálnych fondov viacročného finančného rámca (VFR) na roky 2014 – 2020 sa do konca roku 2020 nevyužila a mala by sa čerpať v nadchádzajúcich rokoch. Skúsenosti a údaje Komisie by mali byť varovaním pre členské štáty a pomôcť im lepšie prerozdeliť finančné prostriedky z hľadiska rozdelenia a časového harmonogramu. Je veľmi dôležité varovať členské štáty, že ich politické rozhodnutia nesmú narušiť proces obnovy a treba prijať určité opatrenia, aby sa predišlo problémom v systéme. To zahŕňa nielen potrebu vyhýbať sa byrokracii, ale aj potrebu poskytnúť správnu politickú podporu účinnosti.

1.10. EHSV sa domnieva, že v dôsledku nevyhnutného procesu digitalizácie, najmä v súvislosti s verejnými službami v systémoch zdravotnej starostlivosti alebo v sociálnych systémoch, dôjde k zrušeniu množstva pracovných miest. Táto digitalizácia môže spôsobiť problémy aj starším občanom, ktorí majú menšiu schopnosť zvládnuť proces digitalizácie. EHSV upozorňuje na potrebu navrhnuť programy, ktoré môžu skutočne podporiť občanov a uľahčiť prechod. Členské štáty musia vyčleniť investičné prostriedky na rekvalifikáciu ľudí postihnutých touto zmenou. Na zvládnutie výzvy je potrebná politická odvaha, ako aj dobrá komunikácia s občanmi, aby pochopili politiky a ciele.

1.11. EHSV víta iniciatívu „Hodnotiaci tabuľka obnovy a odolnosti“. EHSV sa domnieva, že pôjde o veľmi dôležitý nástroj, ktorý môže podporiť investičný proces a vytvoriť mechanizmy, ktoré by mohli mať zásadný význam pre Úniu. EHSV tiež podporuje navrhovaný časový harmonogram, ktorý by Komisia mala schváliť do konca septembra (?). EHSV však zdôrazňuje nutnosť zapojenia organizácií občianskej spoločnosti aj v tomto procese. Nejde o zviditeľnenie. Je to otázka bdelosti a EHSV tiež upozorňuje na potrebu posilniť a pripraviť organizácie občianskej spoločnosti na túto výzvu. Je zbytočné vyzývať organizácie občianskej spoločnosti, aby boli aktívne, ak nie sú pripravené alebo nemajú zdroje na to, aby konali. Pre organizácie občianskej spoločnosti to predstavuje obrovskú zodpovednosť a príležitosť.

(?) Hodnotiaci tabuľka obnovy a odolnosti a spoločné ukazovatele, návrh delegovaného aktu: Hodnotiaci tabuľka obnovy a odolnosti a spoločné ukazovatele a podrobné prvky.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. EHSV víta komunikáciu Komisie s názvom Koordinácia hospodárskych politík v roku 2021: prekonanie pandémie COVID-19, podpora obnovy a modernizácia nášho hospodárstva⁽³⁾. Svet čelí veľkej kríze, ktorá zdanlivo ohrozuje všetky plány a stratégie obnovy. Odolnosť a sila Európy však musia prevážiť, ak chceme udržať našu Úniu.

2.2. Skutočnosťou je, že Európska únia prijala bezprecedentné opatrenia na boj proti pandémie COVID-19, zmiernenie vplyvu krízy a nasmerovanie nášho hospodárstva na cestu silného, udržateľného a inkluzívneho rastu. Naďalej však pretrváva veľká neistota, pokiaľ ide o účinnosť politík v oblasti zdravia, keďže kríza mala obrovský vplyv na dôveru občanov, ktorá je nevyhnutná pre hospodárske a sociálne oživenie. Cieľ zaočkovať viac ako 70 % európskeho obyvateľstva bude mať veľký vplyv na dôveru ľudí a EHSV víta koordináciu medzi členskými štátmi v záujme dosiahnutia tohto cieľa. EHSV tiež upozorňuje na potrebu vysvetliť občanom, že tieto úspechy sú dôležité, ale stále je potrebná opatrnosť, pretože opatrenia nemusia postačovať na úplné zastavenie krízy v oblasti zdravia.

2.3. Príležitosť pre členské štáty predložiť národné plány obnovy a odolnosti je obrovským faktorom, ktorý musí mať prioritu. EHSV je dôrazne presvedčený, že organizácie občianskej spoločnosti môžu zohrať kritickú úlohu pri vykonávaní a monitorovaní týchto plánov. To musí byť jasné všetkým členským štátom. Ako sa uvádza v uznesení EHSV: „EHSV sa domnieva, že v procese reštrukturalizácie musia všetky reformy vychádzať zo zásad, na ktorých je EÚ založená, t. j. z ochrany ľudských a sociálnych práv, demokratických hodnôt a právneho štátu. Investície v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti musia byť zamerané na využitie celého potenciálu jednotného trhu, posilnenie odolnosti hospodárstva EÚ, splnenie cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja, vytvorenie obehového hospodárstva, dosiahnutie klimatickej neutrality v EÚ najneskôr do roku 2050, podporu inovácií a modernizácie v súvislosti s digitalizáciou hospodárstva a spoločnosti a dosiahnutie účinného vykonávania Európskeho piliera sociálnych práv s cieľom zabezpečiť sociálnu súdržnosť, odstrániť chudobu a zmenšiť rozdiely“⁽⁴⁾.

2.4. Kľúčovým nástrojom EÚ na posilnenie investícií a obnovy, ktorý nás má vyviešť zo súčasnej krízy a pomôcť stať sa silnejšími a odolnejšími, je program NextGenerationEU v hodnote 750 miliárd EUR (500 miliárd uplatňovaných v súčasnosti).

2.5. EHSV je presvedčený, že v Akčnom pláne na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv sa stanovujú konkrétne kroky na posilnenie sociálneho rozmeru naprieč všetkými politikami Únie a tento plán pomôže zabezpečiť inkluzívnu obnovu.

2.6. EHSV tiež potvrdzuje svoj postoj, že environmentálna udržateľnosť, produktivita, rovnomerné a spravodlivé prerozdelenie a makroekonomická stabilita zostávajú hlavnými zásadami hospodárskej agendy EÚ. Zelená dohoda je napriek všetkým výzvam dlhodobou prioritou a Európa musí využiť príležitosť na prevzatie vedúcej úlohy v tejto otázke.

2.7. EHSV je pevne presvedčený, že zabezpečenie účinnej koordinácie politík v rámci európskeho semestra je aj naďalej kľúčové na to, aby sa hospodárstvo EÚ po pandémie dostalo na cestu silnejšieho, udržateľného a inkluzívneho rastu. Takto sa vyjadril EHSV v posledných mesiacoch a je to i naďalej jeho priorita.

2.8. EHSV zastáva názor, že zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti je v členských štátoch celkovo stále nízke. Organizácie boli informované a v mnohých prípadoch vypočuté, prinieslo to však len zopár hmatateľných výsledkov. Vo väčšine členských štátov neprebehli skutočné konzultácie, ktoré by viedli k významným úpravám pôvodných vládnych návrhov, až na niekoľko výnimiek.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Vďaka opatreniam prijatým na úrovni EÚ a na národnej úrovni bol vplyv pandémie na európske trhy práce obmedzený. V rámci únie však stále existujú rôzne názory a situácie. EHSV je presvedčený, že v záujme zabezpečenia obnovy členských štátov, ktoré sú krízou zasiahnuté viac ako iné, sa musia prijať diferencované prístupy.

⁽³⁾ COM(2021) 500 final, 2.6.2021, Koordinácia hospodárskych politík v roku 2021: prekonanie pandémie COVID-19, podpora obnovy a modernizácia nášho hospodárstva.

⁽⁴⁾ Zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti do národných plánov podpory obnovy a odolnosti – čo funguje a čo nie? (Ú. v. EÚ C 155, 30.4.2021, s. 1).

3.2. EHSV súhlasí s názorom, že hospodárska politika musí mať v rokoch 2021 a 2022 podpornú úlohu. Členské štáty stoja pred veľkým zápasom, ktorý ani zďaleka nekončí. Únia musí dominovať a uvedomiť si, že bude nejaký čas trvať, kým sa prejavia účinky plánov obnovy, a že na získanie výsledkov je potrebná odolnosť. EHSV dôrazne žiada, aby sa v krátkodobých a strednodobých stratégiách náležite riešili negatívne dôsledky krízy a silný a udržateľný rast v priebehu rokov.

3.3. Medzi európskymi občanmi je zaujímavý trend viac šetriť. Tento trend by mohol tiež predstavovať pozitívnu príležitosť na posilnenie kombinácie súkromných a verejných investícií, ktoré môžu prispieť k obnove hospodárstva a zlepšeniu sociálnych podmienok. EHSV v tejto oblasti požaduje konkrétne opatrenia a je presvedčený, že Komisia by mala povzbudiť všetky členské štáty, aby prijali silnú daňovú politiku. Na prijatie stratégií na premenu týchto úspor na inteligentné investície je potrebná tvorivosť a zodpovednosť za ne musia niesť vlády, zainteresované strany a finančné inštitúcie.

3.4. EHSV, za aktívnej podpory a práce skupiny Európsky semester (ESG), plánuje v priebehu nasledujúcich mesiacov pracovať na svojom ďalšom uznesení s príspevkami našich 27 trojčlenných delegácií ESG vytvorených na tento účel a sledovať účasť občianskej spoločnosti na procese vykonávania a zároveň analyzovať obsah politiky z hľadiska občianskej spoločnosti. V súčasnosti možno pozorovať len malé zlepšenie, najmä pokiaľ ide o formálne informačné stretnutia, s veľmi obmedzenými možnosťami ovplyvniť plány.

3.5. Organizácie občianskej spoločnosti pozitívnejšie hodnotia vyhliadky vlád, ktoré tieto prostriedky použijú na stimuláciu investícií, než na podporu reforiem posilňujúcich rast, pričom mnohí členovia sa domnievajú, že národným plánom obnovy a odolnosti ich krajín chýbajú ambície alebo záväzky týkajúce sa reforiem, zatiaľ čo iní kritizujú nedostatok dodatočných investícií, s ktorými sa nepočítalo už pred krízou spôsobenou ochorením COVID-19.

3.6. Európa čelila obrovským problémom v súvislosti s krízou spôsobenou ochorením COVID-19 a ukázala sa nebezpečná slabosť Únie: chýbajúca koordinačná politika pre priemysel a závislosť mnohých produktov a služieb od iných hospodárskych oblastí. Na uľahčenie oživenia je potrebné túto skutočnosť riešiť koordinovane. Viac než kedykoľvek v minulosti je potrebná vhodná priemyselná politika a nastal čas konať. Zvýšenie cien surovín tiež preukazuje závislosť Únie od kritických aktív. EHSV chce vidieť skutočnú činnosť všetkých členských štátov v oblasti investícií do vzdelávania, infraštruktúry a priemyselnej politiky, ktoré môžu zvýšiť zamestnanosť a povzbudiť občanov, aby posilnili európsky priemysel.

3.7. Veľká väčšina organizácií občianskej spoločnosti (71 %) sa domnieva, že ich zapojenie do navrhovania národných plánov obnovy a odolnosti ich krajín sa pohybovalo od pomerne nedostatočného až po extrémne obmedzené.

3.8. EHSV sa domnieva, že proces digitalizácie má zásadný význam pre oživenie hospodárstva a spoločnosti, ale je skutočne potrebné, aby členské štáty navrhli programy a vyčlenili zdroje na odstránenie prekážok, ktoré bránia tomuto procesu, najmä pre niektoré časti populácie – starší ľudia a osoby s nižšou kvalifikáciou. Prioritou je preto potreba vyvíjať programy IT s vplyvom zosúladeným so softvérom, z ktorého môžu mať prospech všetci občania. Digitalizácia áno. Ale nie za každú cenu.

3.9. EHSV je veľmi spokojný s iniciatívou Komisie vypracovať hodnotiacu tabuľku obnovy a odolnosti. Ide o dôležitý krok pri monitorovaní vykonávania plánov obnovy a odolnosti a EHSV sa domnieva, že je to príležitosť posilniť investičný proces a zaviesť mechanizmy, ktoré by mohli mať pre Úniu zásadný význam. Organizácie občianskej spoločnosti môžu v tomto procese opäť zohrávať kľúčovú úlohu a sú pripravené spolupracovať.

4. Plány obnovy a rôzne prístupy

4.1. EHSV sa domnieva, že pokiaľ ide o existujúci rámec, prioritou musí byť politika týkajúca sa udržateľného a inkluzívneho rastu a fiškálnej rovnováhy členských štátov. Je zjavná potreba adaptovať sa na novú fázu – po prekonaní nebezpečenstva pre zdravie spôsobeného pandemiou COVID-19. Mala by existovať alternatíva k nadmernej nerovnováhe ako jedinej vyhliadke po ohromnom náraste dlhu a deficitu v členských štátoch. EHSV sa domnieva, že je čas na radikálnu a hlbokú reformu rámca fiškálneho riadenia a dôrazne varuje pred návratom k „starým“ fiškálnym pravidlám. Potrebujeme dôrazné odporúčanie pre tento nový revidovaný semester a nový pakt vrátane niektorých záväzných postupov a pravidiel pre konzultácie s občianskymi organizáciami a miestnymi samosprávami, čo si vyžaduje prijatie opatrení. Nastal čas formulovať záväzné pravidlá účasti vo všetkých fázach, od prípravy až po vykonávanie, a členské štáty musia preskúmať nové ciele znižovania deficitu so zameraním na rast a tiež na správu vecí verejných.

4.2. Je naliehavo potrebné modernizovať fiškálny a hospodársky rámec, zaviesť postoj zameraný na prosperitu a uplatňovať zlaté pravidlo. Komisia sa teraz zaoberá aj otázkou výdavkov, ale tiež, a to je veľmi správne, aj otázkou príjmov. EHSV odporúča posunúť zdaňovanie práce smerom k environmentálnym daniam a zároveň dbať na regresívny prístup a nezaťažovať domácnosti s nízkymi príjmami. EHSV taktiež požaduje bojovať proti agresívnemu daňovému plánovaniu a podvodom, pretože by mohli oslabiť hospodárske a fiškálne oživenie členských štátov a EÚ ako celku. V tomto smere je potrebný inteligentný prístup a tiež väčšia konvergencia v Únii, aby sa dosiahol pokrok. Jednou z možností musí byť aj menová a fiškálna politika, možno s progresívnymi environmentálnymi daňami, s postupným znižovaním daní. Je zrejmé, že daňová súťaž s tretími krajinami namiesto v rámci EÚ môže byť prínosom.

4.3. EHSV zdôrazňuje, že okrem pandémie existuje aj tlak na cenu surovín. Riešenie tejto otázky si vyžaduje veľkú pozornosť. EHSV verí v spravodlivú hospodársku súťaž a podporuje potrebu rovnakých podmienok, ale poukazuje na to, že situácia začína byť vážna a celej Únii hrozia vážne škody. Ceny surovín sa v posledných mesiacoch zvýšili o 30 % až 120 % a tlak pokračuje.

4.4. Národné plány obnovy a odolnosti odhaľujú rôzne hľadiská členských štátov, pokiaľ ide o obnovu každého hospodárstva a každej sociálnej situácie. To poukazuje aj na nerovnosti v členských štátoch. EHSV žiada väčšiu koordináciu politik schopných posilniť Úniu. Je potrebná spolupráca medzi členskými štátmi a mali by sa vymieňať osvedčené postupy, aby sa predišlo nesprávnym krokom. Odvetvia, ako sú okrem iného cestovný ruch a výrobné odvetvie, boli zasiahnuté najviac a ich posilnenie by malo byť prioritou. Bude to veľmi dôležité pri vytváraní pracovných miest a pri prispôbovaní pracovnej sily skutočným potrebám hospodárstva a na zapojenie organizácií občianskej spoločnosti do procesu vykonávania.

4.5. EHSV je znepokojený skutočnosťou, že niektoré členské štáty doposiaľ odporúčania pre jednotlivé krajiny, ktoré vypracovala Komisia, do značnej miery ignorovali, čo vedie k skepticizmu ohľadom novej budúcej zmeny postoja. Okrem toho sa treba zamyslieť nad absorpčnou kapacitou niektorých členských štátov a transformačnými účinkami investícií Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, a preto existujú pochybnosti o ich novej účinnosti a efektívnosti. EHSV zdôrazňuje, že je preto potrebné dôsledné monitorovanie.

4.6. EHSV sa domnieva, že vykonávanie národných plánov obnovy a odolnosti by nemalo byť len formalitou, ale malo by prebiehať v skutočnom duchu tohto nástroja: mala by sa urobiť úloha organizácií občianskej spoločnosti a konzultácie by sa mali uskutočňovať na verejných fórach, a nie za zatvorenými dverami.

4.7. Kríza spôsobená ochorením COVID-19 zvýraznila a prehĺbila dlhodobé nedostatky v našich spoločnostiach a najviac zasiahnuté boli najzraniteľnejšie skupiny. Incidencia ochorenia COVID-19 bola najvyššia u najodkázanejších ľudí a niektoré skupiny spoločnosti často nesú ťarchu vplyvu opatrení na boj s krízou. V dôsledku krízy došlo k najvýraznejšiemu poklesu zamestnanosti u osôb s nízkou kvalifikáciou a/alebo mladých ľudí. Navyše u mnohých ľudí došlo k vážnemu narušeniu vzdelávania. Prehľbujú sa riziká nerovnosti v súvislosti so skupinami občanov s nižšou kvalifikáciou.

5. Jednotný trh ako silná stránka európskeho spôsobu života

5.1. Všetky členské štáty pocítili krízu COVID-19, ale jej vplyv sa líšil. Koordinovaný prístup k očkovaniu umožnil Únii dosiahnuť veľmi dobré výsledky. Cieľ zaočkovať 70 % obyvateľstva Únie predstavoval veľkú úlohu a reakcia EÚ bola veľmi pozitívna. Napriek niektorým problémom (ktoré sa pri tomto projekte očakávajú) to znamenalo úspech a dobrý príklad „mierového projektu“, ktorý Únia predstavovala už od jej začiatku.

5.2. Jednotný trh a jeho integrácia musia byť prioritou viac než kedykoľvek predtým, a malo by sa zabrániť politickým sporom. Politická rétorika v niektorých členských štátoch, a ktorá podkopáva jednotný trh, je v rozpore s faktami: len so silnou Úniou a koordinovaným prístupom bolo možné rokovať o plánoch obnovy a odolnosti a vypracovať ich v takom krátkom čase. Komunikácia je nevyhnutná pre podporu európskych hodnôt a jednotný trh je súčasťou procesu. Všetci občania Európy by mali mať prospech z vnútorného trhu, aby mohli byť hrdí na schopnosť Európy reagovať na krízu, a to aj napriek všetkým prekážkam, ktoré priniesla výzva na vytvorenie koordinovanej reakcie na krízu.

5.3. EHSV chápe, že členské štáty prijali rôzne prístupy týkajúce sa zdravotnej situácie, ale zdôrazňuje tiež skutočnosť, že koordinácia a osvedčené postupy by sa mali po procese očkovania viac podporovať. Únia musí využívať svoje aktíva – konkrétne voľný pohyb občanov, výrobkov a pohybu kapitálu. EHSV chce podporiť túto slobodu bez toho, aby sa ohrozili zdravotnícke systémy členských štátov a to bude možné len vďaka koordinácii jednotného trhu. Členské štáty už v dejinách opakovanne preukázali, že je to možné. Teraz je čas na správnu reakciu.

5.4. EHSV sa zasadzuje za jednotný trh a jeho príležitosti v kombinácii so silným sociálnym trhom, ktorý má zásadný význam a je „značkou“ Únie. Ide o úspech, ktorý treba chrániť.

6. Organizácie občianskej spoločnosti o plánoch obnovy

6.1. EHSV trvá na tom, že zapojenie organizácií občianskej spoločnosti má zásadný význam pre obnovu, pretože musíme pripustiť, že núdzové opatrenia obnovy na vnútroštátnej úrovni aj na úrovni EÚ by mohli byť trvalé.

6.2. Organizácie občianskej spoločnosti podporujú investície do veľmi kvalitného vzdelávania, celoživotného vzdelávania, výskumu a vývoja, ktoré sú nevyhnutné na podnietenie a doplnenie hospodárskych a sociálnych zmien, ktoré tento nástroj podporuje, ako aj investície na posilnenie systémov zdravotníctva a politík v oblasti verejného zdravia spoločností, ktoré boli výrazne zasiahnuté pandemiou COVID-19. Organizácie „činné v teréne“ majú viac než kedykoľvek predtým schopnosť a zodpovednosť určiť a navrhnúť spôsoby, ako čeliť skutočným výzvam a členské štáty musia mať odvahu zapojiť ich do rozhodovacieho procesu. EHSV žiada tento typ prístupu najmä z dôvodu skúseností a znalostí získaných počas desaťročí, v ktorých slúžil rôznym účelom s veľmi dobrými výsledkami.

6.3. V čase krízy je hlas organizácií občianskej spoločnosti dôležitejší než kedykoľvek v minulosti, a to nielen vďaka skúsenostiam týchto organizácií, ale najmä preto, že využívajú priamy kontakt s realitou, ktorý je nevyhnutný na monitorovanie a vykonávanie politík, ktoré majú skutočný vplyv.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Odporúčanie na odporúčanie Rady o hospodárskej politike eurozóny

[COM(2020) 746 final]

(doplňujúce stanovisko)

(2022/C 105/28)

Spravodajkyňa: **Kristi SÖBER**

Rozhodnutie predsedníctva	26. 4. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 1 rokovacieho poriadku a článok 29 písm. a) vykonávacích predpisov rokovacieho poriadku
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	5. 10. 2021
Prijaté v pléne	20. 10. 2021
Plenárne zasadnutie č.	564
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	166/2/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) si v plnej miere uvedomuje, že pandémia ešte neskončila a že jej vplyv na hospodárstvo bude trvať niekoľko rokov a bude potrebná konkrétna nová kombinácia núdzových hospodárskych politík. EHSV víta najnovší výhľad Európskej komisie, v ktorom sa uvádza, že od roku 2021 budú hospodárstva EÚ a eurozóny opäť rýchlo rásť (a predbežné údaje to potvrdzujú), najmä vďaka oživeniu investícií s výraznou podporou programu Next Generation EU, a najmä Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti.

1.2. EHSV zároveň uznáva, že EÚ prechádza najväčším obdobím vo svojej hospodárskej histórii, pokiaľ ide o európsku integráciu, ktorá ovplyvňuje súkromnú spotrebu a investície, ako aj výkonnosť zahraničného obchodu. V tomto kritickom období môžu pomôcť zmierniť situáciu len verejné výdavky.

1.3. V tejto špecifickej a jedinečnej situácii bolo potrebné vytvoriť nový súbor núdzových hospodárskych politík na riešenie krízy. EHSV oceňuje rýchlu reakciu na úrovni EÚ, ako aj na úrovni členských štátov a víta, že proces dvojakej transformácie sa stal dôležitou súčasťou úsilia a stratégie zameranej na obnovu.

1.4. Najmä v prvom polroku 2020 pomohli investičné iniciatívy v reakcii na koronavírus zmierniť veľmi ťažkú hospodársku situáciu, a to v prvom rade stabilizáciou trhov, pracovných miest a osobných príjmov. Po tomto prvom kroku nasledoval program Next Generation EU, silný a najinovačnejší fiškálny príspevok, ktorý priamo reagoval na účinky pandémie. EHSV s potešením víta obe iniciatívy ako rýchlu a flexibilnú reakciu na pandémiu.

1.5. EHSV si dobre uvedomuje rôzne postoje a vplyvy v súvislosti s pandemiou, ktoré viedli k prehĺbeniu rozdielnych pozícií medzi členskými štátmi. EHSV žiada, aby sa v rámci eurozóny zohľadnil tento jav týkajúci sa rozdielov a aby sa obozretne reagovalo na výrazne zhoršenú fiškálnu výkonnosť, pričom víta flexibilitu prijatú v spoločnom rámci v prispôbených národných hospodárskych politikách a programoch obnovy, ktoré rešpektujú osobitné potreby členských štátov. Táto flexibilita sa odporúča aj pri vykonávaní programov na podporu obnovy a odolnosti.

1.6. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné dosiahnuť novú rovnováhu medzi menovou a fiškálnou politikou a odstrániť zistené makroekonomické nerovnováhy v nadchádzajúcom období. EHSV si uvedomuje výrazný nárast pomeru dlhu k HDP v minulom roku. Zníženie pomeru dlhu k HDP sa v nadväznosti na hospodársku obnovu musí uskutočniť tak, aby sa zabránilo sociálnej nespravodlivosti a neprimeraným negatívnym účinkom na trh práce.

1.7. EHSV rešpektuje a chápe, že oživenie po pandémie ochorenia COVID-19 budú vo veľkej miere sprevádzať opatrenia štrukturálnej politiky⁽¹⁾, ktoré budú súvisieť najmä s Európskou zelenou dohodou. EHSV v tejto súvislosti podporuje prepojenie medzi procesom obnovy, fiškálnou konsolidáciou a postupmi zeleného rozpočtovania.

1.8. EHSV je pevne presvedčený, že ponaučenia z pandémie by sa mali odraziť v celkovom úsilí prispieť k hospodársky účinnému, sociálne spravodlivému a environmentálne udržateľnému rozvoju EÚ a eurozóny v dlhodobom horizonte.

1.9. Na rozdiel od predchádzajúcej krízy v rokoch 2009 – 2011, keď bankový a finančný sektor bol jedným zo spúšťačov následnej recesie, EHSV tentoraz víta, že bankový a finančný sektor sú v dobrej forme a fungujú zdravo, čo prispelo k hladšiemu prekonaniu tejto ťažkej situácie.

1.10. EHSV žiada, aby sa zachovala integrita jednotného trhu a aby sa zabránilo akýmkoľvek náznakom jeho fragmentácie, čo je základnou podmienkou pre budúce pozitívne výsledky ekonomík EÚ a eurozóny. Táto integrita by sa mala ďalej podporovať prostredníctvom primeraného pokroku v rozvoji bankovej únie a únie kapitálových trhov.

1.11. EHSV uznáva a rešpektuje, že z predchádzajúcej krízy sa získalo niekoľko dôležitých ponaučení, ktoré sa využili na podporu makroekonomickej stability, a vyzýva zodpovedné inštitúcie EÚ, aby zlepšili riadenie hospodárskych politík EÚ a zabezpečili, aby sa skúsenosti získané z pandémie následne odrazili v neustálom reformnom úsilí.

2. Súvislosti a kontext

Súčasná makroekonomická výkonnosť a výhľad

2.1. Pandémia COVID-19 spôsobila náhlu a hlbokú hospodársku recesiu, ale v roku 2020 bol pokles HDP v konečnom dôsledku o niečo menší, než sa pôvodne očakávalo. Pokles bol väčší ako počas poslednej hospodárskej krízy (hospodárstvo eurozóny v porovnaní so 4,5 % v roku 2009 kleslo v roku 2020 o 6,5 %, pričom objem hospodárstva EÚ sa v porovnaní so 4,3 % v roku 2009 zmenšil v roku 2020 medziročne o 6,0 %. Tiež sa očakáva, že rast hospodárstva EÚ aj eurozóny bude v roku 2021 4,8 %). Preto čelíme výnimočnej hospodárskej situácii a najhoršej hospodárskej výkonnosti Európy od druhej svetovej vojny.

2.2. V roku 2020 sa citeľne znížila súkromná spotreba aj investície (7,4 % medziročne) a výrazne bol zasiahnutý aj zahraničný obchod. V medziročnom porovnaní (1,3 %) mierne vzrástli len verejné výdavky v roku 2020. V dôsledku núdzových opatrení sa doteraz nezaznamenali ani hromadné straty pracovných miest, ani veľké straty príjmov v rozsahu krízy v roku 2008. Vzhľadom na výrazný pokles hospodárskej činnosti to však znamená, že sa znížila aj produktivita.

2.3. Rok 2021 sa vo všeobecnosti považuje za rok oživenia (najmä v dôsledku nárastu investičných aktivít, ktorý podľa prognózy Európskej komisie dosiahne 6,2%), avšak je naďalej poznačený neistotou z dôvodu vplyvu pandémie na hospodárske subjekty a zmien v správaní hospodárskych subjektov.

Kombinácia núdzových hospodárskych politík

2.4. Vzhľadom na pandémiu bolo potrebné vytvoriť nový súbor núdzových hospodárskych politík, aby sa zabezpečila okamžitá, ale aj strednodobá reakcia na otrasy. Jeho hlavnou prioritou je riešiť, eliminovať a zmieriňovať hospodárske a sociálne dôsledky pandémie a zachovať konkurencieschopnosť a udržateľné smerovanie Európy.

(1) Definícia ECB v: Príležitostná štúdia (Occasional Paper Series) ECB *Structural Policies in the Euro-area* (Štrukturálne politiky v eurozóne); jún 2018: štrukturálna hospodárska politika = opatrenia hospodárskej politiky prijaté pre trh práce, trh s výrobkami a finančné trhy na zlepšenie inštitucionálnych a regulačných rámcov s cieľom posilniť podmienky dlhodobého rastu a zabezpečiť žiaduce distribučné účinky.

2.5. Ďalšou neoddeliteľnou súčasťou strednodobej a dlhodobejšej reakcie na pandémiu a úsilia o oživenie, obnovu a odolnosť (stratégia 3R) je dvojaký proces transformácie (zelenej a digitálnej) so silným dôrazom na sociálne aspekty a dodržiavanie zásad právneho štátu a iných základných hodnôt EÚ. EHSV okrem toho žiada, aby sa venovala väčšia pozornosť boju proti nerovnostiam a riešeniu dôsledkov krízy, najmä pokiaľ ide o najzraniteľnejšie skupiny obyvateľstva.

Menová politika

2.6. ECB pokračuje vo svojej mimoriadne expanzívnej politike ako cieľenej reakcii na pandémiu. ECB však nedávno oznámila, že priaznivé podmienky financovania by sa v porovnaní s predchádzajúcimi dvoma štvrťrokmi mohli udržať pri miernejšom tempe čistých nákupov aktív v rámci núdzového pandemického programu nákupu aktív.

Zámery fiškálnej politiky a fiškálna konsolidácia

2.7. Investičné iniciatívy v reakcii na koronavírus (CRII a CRII+), ktorými sa presmerovali a prerozdělili fondy politiky súdržnosti, výrazne pomohli kompenzovať a vyvážiť negatívne dôsledky, stabilizovať trhy a ochrániť pracovné miesta a osobné príjmy.

2.8. Najinovatívnejším nástrojom, ktorý bol navrhnutý, vyvinutý a v súčasnosti sa vykonáva ako priama reakcia na pandémiu COVID-19, je nepochybne program Next Generation EU, ktorého hlavným cieľom je zmierniť negatívne vplyvy pandémie.

2.9. Expanzívne zámery fiškálnej politiky programu Next Generation EU boli výnimočne a dočasne podporené aktiváciou všeobecnej únikovej doložky Paktu stability a rastu.

2.10. Spolu s opatreniami prijatými na vnútroštátnej úrovni je však fiškálna angažovanosť nákladná a viedla k zhoršeniu fiškálnych ukazovateľov.

2.11. Realizovateľné zníženie pomeru dlhu k HDP sa musí uskutočniť tak, aby sa zabránilo sociálnej nespravodlivosti a neprímeraným negatívnym účinkom na trh práce. Na zlepšenie fiškálnych ukazovateľov je nevyhnutná stratégia inkluzívneho a udržateľného rastu.

Štrukturálna politika a regulačné opatrenia

2.12. Pandémia COVID-19 odhalila niektoré závažné štrukturálne zlyhania vo fungovaní európskych hospodárstiev a spoločností. Poučenie, ktoré sa má vyvodiť v dôsledku pandémie COVID-19, preto zahŕňa nielen zavedenie „nového normálneho stavu“, ale aj vykonávacích opatrení na zvýšenie odolnosti hospodárskych a spoločenských systémov (čo už predpokladá menšiu nestabilitu a zraniteľnosť). Zahŕnuté sú tu nielen míľniky sociálne spravodlivej dvojakej transformácie a efektívnejšie a prepojenejšie systémy zdravotnej starostlivosti a distribúcia zdravotníckych služieb v celej Európe, ale aj podpora konkurencieschopnejšej eurozóny v rámci Európy aj mimo nej vrátane strategických investícií na podporu európskeho priemyslu a posilnenie postavenia EÚ v celosvetovom meradle.

2.13. V prvej fáze pandémie bol jednotný trh vážne zasiahnutý, pričom tradičné obchodné toky medzi členskými štátmi EÚ a dokonca aj v rámci nich boli prerušené v dôsledku prísnych reštriktívnych opatrení. Táto situácia bola vyriešená zásahom Európskej komisie, ktorá vytvorila zelené koridory.

Finančné sprostredkovanie

2.14. Vďaka novým nariadeniam a pravidlám prijatým po predchádzajúcej kríze sa ukázalo, že bankový a finančný sektor v EÚ a eurozóne je silný a odolný. V súčasnosti je tento sektor silnejší, pokiaľ ide o jeho kapitálové vybavenie a zdravé portfólio. V súvislosti s platobnou schopnosťou jeho zákazníkov však môžu existovať určité riziká, ktoré by mohli mať za následok vyšší objem nesplácaných úverov.

Riadenie

2.15. Súčasná kríza nám pripomenula neúplnú štruktúru rámca správy hospodárskych záležitostí EÚ. Vďaka Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti sa povaha európskeho semestra zásadne zmenila: keďže vyplácanie finančných prostriedkov súvisí s vykonávaním odporúčaní pre jednotlivé krajiny, tieto odporúčania sa stali viac politicky záväznými. Občianska spoločnosť by sa mala viac zapájať do procesu európskeho semestra. Zásada partnerstva, ktorá má dlhodobú tradíciu v politike súdržnosti, by mala slúžiť ako model účinného nástroja na zapájanie občianskej spoločnosti.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV uznáva, že scenáre oživenia budú vo veľkej miere závisieť od intenzity pandémie a od úspechu očkovacích kampaní, štrukturálnych aspektov (napríklad výkonnosť sektorov, ktoré boli najviac alebo úplne zasiahnuté, ako je cestovný ruch, ubytovacie a stravovacie služby, doprava, kultúra a voľný čas a ich význam v hospodárstve), od potenciálnej flexibility fiškálnej politiky s cieľom umožniť prijať kompenzačné opatrenia a od účinnosti týchto opatrení.

3.2. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že hospodárske dôsledky pandémie viedli k väčším rozdielom medzi hospodárstvami eurozóny, pokiaľ ide o hospodársku výkonnosť, fiškálne ukazovatele, infláciu a vonkajšiu rovnováhu. To by mohlo výrazne ovplyvniť hospodársku a sociálnu situáciu a konkurencieschopnosť zasiahnutých ekonomík a eurozónu ako celku a spôsobiť vnútornú a vonkajšiu nerovnováhu.

3.3. EHSV oceňuje veľmi komplexnú a v zásade flexibilnú reakciu hlavných aktérov hospodárskej politiky EÚ na pandémiu, konkrétne Európskej centrálnej banky (s nákupnými programami a kľúčovými úrokovými sadzbami), Európskeho mechanizmu pre stabilitu (EMS – s nástrojmi na podporu makroekonomickej stability) a Komisie (s veľmi inovačnou iniciatívou Next Generation EU, doplnenou o ďalšie núdzové opatrenia, ako sú CRII(+), SURE, flexibilita fiškálnych pravidiel a pravidiel štátnej pomoci, ako aj v oblasti finančnej regulácie, a iné výnimočné opatrenia, ktoré členskými štátmi poskytujú potrebnú flexibilitu na riadenie krízy).

3.4. EHSV je presvedčený, že rozhodujúci je výsledok kombinácie núdzových hospodárskych politík. V podstate sa musí dosiahnuť spoločná a koordinovaná zhoda medzi menovou politikou a reakciami fiškálnej politiky. Na podporu udržateľnej obnovy (prostredníctvom opatrení pre čistú energiu, digitalizáciu, inovácie a obehové hospodárstvo) sa musia prijať príslušné reformy. Vplyv programu Next Generation EU a jeho interakcia s inými hospodárskymi politikami sú dôležité najmä v krajinách, ktoré dostávajú veľké finančné prostriedky.

3.5. EHSV oceňuje, že kombinácia núdzových hospodárskych politík obsahuje aj určité obmedzenia, aby sa v dôsledku súčasných expandujúcich politík v strednodobom a dlhodobom horizonte v budúcnosti predišlo negatívnym dôsledkom pre ukazovatele cenovej stability a fiškálnej disciplíny. Najmä budúci vývoj verejných financií je vystavený veľkým rizikám. EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje potrebu spravodlivej a udržateľnej daňovej politiky, okrem iného, prostredníctvom boja proti daňovým podvodom a agresívnemu daňovému plánovaniu.

3.6. EHSV očakáva, že hospodárstva eurozóny a EÚ sa vďaka programu Next Generation EU nielen dostanú späť na úroveň pred pandémiou, ale že tento program podporí aj dôležité opatrenia štrukturálnej politiky zamerané najmä na zelenú a digitálnu transformáciu, pričom bude náležite zohľadnená zamestnanosť a sociálne otázky. Pokiaľ ide o program Next Generation EU, EHSV oceňuje, že EÚ sa v takom krátkom čase podarilo prijať takéto rozsiahle opatrenia, no zároveň považuje za potrebné snažiť sa riešiť možné nedostatky, ako je nedostatočná konzultácia s občianskou spoločnosťou pri vypracúvaní národných plánov na oživenie a odolnosť.

3.7. EHSV si uvedomuje, že ďalším inovatívnym nástrojom navrhnutým a uplatňovaným ako priama reakcia na pandémiu je nástroj SURE, ktorého cieľom je podporovať vlády v ich úsilí chrániť pracovné miesta a príjmy osôb.

3.8. EHSV odporúča, aby ďalšia fiškálna konsolidácia rešpektovala postupy zeleného rozpočtovania⁽²⁾ a podporu zelených verejných investícií s cieľom prispieť k Európskej zelenej dohode a zdravšej fiškálnej situácii EÚ. EHSV si dobre uvedomuje značný negatívny vplyv súčasnej krízy na verejné financie.

(2) Diskusný dokument, Elva Bova (2021), Green Budgeting Practices in the EU: A First Review (Postupy zeleného rozpočtovania v EÚ: prvé preskúmanie)..

3.9. Hoci EHSV varuje pred predčasnou deaktiváciou všeobecnej únikovej doložky⁽³⁾, bude potrebné sa zamerať na fiškálnu udržateľnosť, hneď ako sa pandémia jednoznačne skončí a začne sa oživenie. Fiškálne politiky a nástroje by sa mali následne preorientovať tak, aby sa vhodné stratégie prijímali v strednodobom a dlhodobjšom horizonte. EHSV víta rozhodnutie Komisie pristúpiť k opätovnému preskúmaniu rámca správy hospodárskych záležitostí EÚ na jeseň 2021. Fiškálne pravidlá by sa mali v plnej miere uplatňovať až po revízií. Preto namiesto „návratu“ EHSV odporúča „obrat“ smerom k revidovanému rámcu správy hospodárskych záležitostí⁽⁴⁾. EHSV sa domnieva, že akýkoľvek budúci fiškálny rámec musí byť priaznivý pre investície, prostredníctvom uplatňovania zlatého pravidla pre verejné investície, nesmie ohroziť strednodobú fiškálnu a finančnú stabilitu, musí podporovať rast a umožňovať členským štátom vykonávať proticyklickú politiku v čase hospodárskeho poklesu.

3.10. EHSV podporuje reformy zamerané na účinnejšie a spravodlivejšie systémy verejných príjmov, ktoré presúvajú zdaňovanie z práce a produktívnych investícií, a zameriavajú sa viac na environmentálne dane a oceňovanie externalít a na efektívnejšiu a zlepšenú stimulačnú štruktúru na obmedzenie praktík v spojitosti s vyhýbaním sa daňovým povinnostiam.

3.11. EHSV oceňuje, že bankový a finančný sektor EÚ a eurozóny je v porovnaní s predchádzajúcou krízou v oveľa lepšej forme. Konkrétne sú menej zraniteľné a odolnejšie. EHSV však zároveň odporúča, aby sa nepodceňovali niektoré riziká platobnej schopnosti, ktoré môžu vyplývať zo strát na príjmoch, ktoré utrpeli zákazníci týchto sektorov. Mohlo by to mať za následok väčší počet nespĺňaných úverov v súvahách bánk. EHSV vyjadruje potešenie nad tým, že bankový sektor preukázal svoju stabilitu a zatiaľ ho kríza výrazne nezasiahla.

3.12. Je pevne presvedčený, že hladké fungovanie jednotného trhu znamená aj odolnejšie a efektívnejšie hospodárstva eurozóny a hospodárstva EÚ ako celku. Výbor tiež považuje za mimoriadne dôležité dobudovať jednotný trh, aby sa obmedzila hospodárska nepružnosť a odstránili nedostatky.

3.13. EHSV víta osobitný súbor hospodárskych politík, ktorý bol prijatý minulý rok s cieľom okamžite reagovať na pandémiu a ktorý sa neustále prispôboval vývoju situácie. EHSV sa domnieva, že opatrenia EÚ v reakcii na krízu by mohli účinne zmierniť potenciálne dlhodobé negatívne vplyvy krízy na hospodársku výkonnosť eurozóny a EÚ, ako aj na trhy práce EÚ, a mohli by zmierniť prehlbovanie hospodárskych a sociálnych rozdielov. Zároveň je nevyhnutné riešiť závažné nerovnováhy s cieľom účinne pokryť významné makroekonomické riziká vrátane rizík v spojitosti s narastajúcimi nerovnosťami.

3.14. EHSV je pevne presvedčený, že dobre fungujúce systémy zdravotnej starostlivosti, sociálnej ochrany a riadenia núdzových situácií sú kľúčové pre pozitívny dlhodobý udržateľný hospodársky rozvoj. Pandémia odhalila a posilnila toto prepojenie, ktoré by sa následne malo odraziť aj vo vykonávaní Európskeho piliera sociálnych práv.

3.15. EHSV dôrazne odporúča pokračovať v úsilí o dokončenie štruktúry hospodárskej a menovej únie vrátane prispôsobenia európskeho semestra programu Next Generation EU, dobudovania bankovej únie a únie kapitálových trhov a revízie rámca správy hospodárskych záležitostí. Malo by sa zväziť, či by koncepcia programu Next Generation EU mohla byť aj príkladom toho, ako by sa v budúcnosti mohli mobilizovať a využívať spoločné finančné zdroje EÚ.

3.16. EHSV poukazuje na to, že hlavný balík opatrení na riešenie negatívnych vplyvov pandémie bol pripravený v prvej polovici roku 2020, teda tesne predtým, ako sa vo väčšine členských štátov prejavili najväčšie účinky pandémie. Preto by sa mohlo zväziť posúdenie relevantnosti a primeranosti prijatých opatrení. Plánovanie zohráva kľúčovú úlohu v predvídaní, na základe čoho bude možné naďalej reagovať na novú realitu spôsobenú pandemiou, ktorá ani zďaleka nie je prekonaná, a čo si vyžaduje trvalé plánovanie.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV oceňuje, že Komisia zverejnila sedem hlavných iniciatív, ktoré majú slúžiť ako usmernenia pre praktické vykonávanie Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti v jednotlivých členských štátoch. Je veľmi dôležité, aby tieto iniciatívy boli v súlade s výzvami a prioritami stanovenými pre oživenie po pandémii COVID-19 v odporúčaní Rady o hospodárskej politike eurozóny.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 227.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 227 a stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému Prepracovanie fiškálneho rámca EÚ pre udržateľnú obnovu a spravodlivú transformáciu (ECO/553), pozri stranu 10 tohto úradného vestníka.

4.2. EHSV uznáva silnú podpornú úlohu, ktorú zohrával Celoeurópsky záručný fond Európskej investičnej banky pri ochrane a podpore podnikateľského sektora v eurozóne a EÚ ako celku.

4.3. Pokiaľ ide o oživenie hospodárstva, EHSV navrhuje zamerať sa na hospodársky rast a sociálnu spravodlivosť, ktoré sa premietnu do vyšších príjmov a HDP. Udržateľné zámery fiškálnej politiky s cieľom znížiť zaťaženie budúcich generácií a obmedziť riziko spojené s vyššími úrokovými sadzbami alebo nižšou produkciou si vyžadujú zintenzívnenie hospodárskej činnosti, ktoré by sa mohlo dosiahnuť prostredníctvom a) posilnenia verejných investícií a b) reforiem, ktoré podporujú prechod na ekologické a digitálne hospodárstvo.

4.4. EHSV uznáva a rešpektuje, že sa získalo niekoľko dôležitých ponaučení z predchádzajúcej krízy, ktoré sa využili na podporu makroekonomickej stability a je pevne presvedčený, že skúsenosti získané z pandémie by sa preto mali premietnuť do nepretržitého reformného úsilia zameraného na znižovanie administratívnej záťaže podnikov prostredníctvom digitalizácie verejnej správy, MSP a podnikateľského sektora ako celku, elektronickej identifikácie a účinnejších justičných systémov.

V Bruseli 20. októbra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK